

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ЛЮДМИЛА ЗАГОРОДНЯ, МАРІЯ ОЛІЙНИК

**Забезпечення якості
освітнього процесу в
закладі дошкільної освіти**

курс лекцій

Глухів

Глухівський НПУ ім. О. Довженка

2024

УДК 373.2.014.6 (075.8)

З - 14

*Рекомендовано до друку вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
(протокол № 13 від 29 травня 2024 року)*

Рецензенти:

Бірюк Л.Я., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Зданевич Л.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

З - 14 **Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти: курс лекцій / Л.П. Загородня, М.І. Олійник. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024. 274 с.**

ISBN 978-966-376-129-9

Навчально-методичний посібник репрезентує курс лекцій із забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО, у якому висвітлено сутність якості дошкільної освіти, нормативне підґрунтя забезпечення якості дошкільної освіти, компоненти зовнішньої й внутрішньої систем забезпечення якості дошкільної освіти, умови, чинники й засоби забезпечення якості дошкільної освіти. Значну увагу приділено характеристиці критеріїв оцінки якості дошкільної освіти.

Курс лекцій є частиною навчально-методичного комплексу дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти». Його призначено для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта другого (магістерського) рівня, працівників закладів дошкільної освіти, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

УДК 373.2.014.6 (075.8)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
ЯКІСТЬ ОСВІТИ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ – АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ.....	7
Актуальність проблеми якості дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку системи освіти України.....	11
Змістова характеристика навчальної дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти».....	14
Характеристика базових понять навчальної дисципліни.....	23
Нормативне підґрунтя забезпечення якості дошкільної освіти.....	26
Зовнішня і внутрішня системи забезпечення якості освіти в закладі дошкільної освіти.....	30
Критерії оцінювання якості дошкільної освіти.....	34
Умови, чинники і засоби забезпечення якості дошкільної освіти. Методи оцінювання якості освітнього процесу.....	41
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК КРИТЕРІЙ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО.....	44
Сутність поняття «компетентність». Компоненти професійної компетентності вихователя.....	48
Характеристика різновидів професійної компетентності вихователя.....	51
Оцінка професійної компетентності вихователів.....	59
Засоби підвищення професійної компетентності вихователів закладу дошкільної освіти.....	68
Роль центрів професійного розвитку в процесі підвищення професійної компетентності вихователів ЗДО.....	81
СЕРЕДОВИЩЕ ЗДО ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	87
Необхідність створення сприятливого і комфортного освітнього середовища в ЗДО. Основні складники освітнього середовища.....	91
Характеристика соціального (соціокультурного) середовища ЗДО.....	94
Характеристика предметно-просторового середовища розвитку дитини.....	108
Створення в закладі дошкільної освіти освітнього простору на основі індексу інклюзії.....	117
КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО.....	126
Характеристика компетентностей дитини дошкільного віку.....	129
Внутрішній моніторинг сформованості компетентностей дітей раннього і дошкільного віку.....	133
Кваліметрична модель оцінки розвитку дитини старшого дошкільного віку Г. Єльникової.....	154

ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДНИКІВ ЗОВНІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ЗДО.....	162
Стандартизація освіти як важлива умова її розвитку. Характеристика стандарту дошкільної освіти – БҚДО.....	164
Класифікація освітніх програм. Характеристика програм для закладів дошкільної освіти.....	170
Атестація і сертифікація педагогічних працівників.....	182
Характеристика аудиту, його види. Інституційний аудит закладів дошкільної освіти. Громадська акредитація закладу освіти.....	185
Система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти.....	192
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ ЯК КРИТЕРІЙ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЗДО.....	197
Необхідність забезпечення якісного управління освітнім процесом в ЗДО. Визначення основних понять.....	200
Функції освітнього менеджменту. Управлінські функції директора ЗДО. Види діяльності директора ЗДО.....	206
Директор закладу дошкільної освіти – менеджер дошкільної освіти. Механізми реалізації педагогічного менеджменту в дошкільній освіті.....	210
Управлінська компетентність керівника ЗДО.	215
Стилі керівництва директора ЗДО. Управлінський самомоніторинг директора ЗДО.....	219
Самоменеджмент керівника як запорука успішної діяльності учасників освітнього процесу.....	221
Атестація директорів закладів дошкільної освіти.....	224
Роль вихователя-методиста в управлінні освітнім процесом в ЗДО.....	226
Самооцінювання як засіб оцінки ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО.....	230
ГЛОСАРІЙ.....	234
ЛІТЕРАТУРА.....	257

ПЕРЕДМОВА

Початок XXI ст. характеризується широким обговоренням і ґрунтовним дослідженням питань якості освіти як умови її поліпшення та сталого розвитку суспільства.

Якість освіти є національним пріоритетом, передумовою національної безпеки держави, одним зі стрижневих понять сучасної світової педагогічної науки.

Концептуальні засади якості освіти регламентовані такими державними документами: Проектом Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. (2014), Концепцією розвитку педагогічної освіти (2018), Концепцією «Нова українська школа» (2016), законами України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про дошкільну освіту» (2011), «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» (2019), Стандартом вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта для другого (магістерського) рівня вищої освіти (2020), Професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021), Професійним стандартом «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти (2021)», Базовим компонентом дошкільної освіти (2021).

У Концепції розвитку педагогічної освіти акцентовано увагу на тому, що для інформаційного суспільства якісна освіта стає одним із головних чинників успіху, а педагог є одночасно і об'єктом, і провідником позитивних змін.

На сьогодні актуальною є проблема створення якісно нової освітньої системи з урахуванням міжнародного досвіду і реальних потреб суспільства в самодостатніх, освічених культурно й духовно багатих особистостях, здатних створювати імідж країни та здобувати міжнародний авторитет.

Стан розвитку вищої освіти України у світлі євроінтеграційних процесів зумовлює важливість якісної підготовки педагогів для закладів освіти загалом та дошкільної галузі зокрема. Дошкільне дитинство – відповідальний період становлення особистості, а від якості освітніх послуг,

що їх надають у закладі дошкільної освіти (ЗДО), великою мірою залежить подальший розвиток дитини, її адаптація до нової соціальної позиції школяра й успішність особистісного становлення на цьому віковому етапі.

Проблема якості дошкільної освіти актуалізується також з огляду на реалізацію Концепції «Нова українська школа». Низка компонентів формули НУШ засвідчує наступність між суміжними ланками – дошкільною й загальною середньою освітою, зокрема в педагогіці партнерства та реалізації принципу дитиноцентризму, на яких ґрунтується сучасна дошкільна освіта та які є базовими для організації якісного освітнього процесу в ЗДО. Проблема якості дошкільної освіти особливо гостро постала в період поширення епідемії ковіду та з початком російсько-української війни, адже чимала кількість закладів дошкільної освіти працюють в режимі онлайн.

З огляду на це гостро постає необхідність розв'язання проблеми підготовки магістрів, здатних забезпечити якість освітнього процесу в закладі дошкільної освіти у швидкозмінюваних (мінливих) і часто непередбачуваних умовах. Це зумовлює потребу в оновленні змісту, форм і методів їх фахової підготовки та надання цьому процесу системності в практиці вищої школи.

Магістри дошкільної освіти забезпечують якість освітнього процесу на методичному й адміністративному рівнях, виконуючи функції вихователя, вихователя-методиста і директора ЗДО. Підготовка магістрантів спеціальності 012 Дошкільна освіта до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО є суспільною необхідністю, викликаною потребами надання якісних освітніх послуг дітям дошкільного віку та на цій основі створення позитивного іміджу дошкільної установи. Результатом означеної підготовки є сформована в магістрантів готовність до забезпечення якості освітнього процесу (ГДЗЯОП) у ЗДО.

Тема 1. Якість освіти в дошкільному закладі – актуальна проблема педагогічної науки і практики

План

1. Актуальність проблеми якості дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку системи освіти України.
2. Змістова характеристика навчальної дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в дошкільному закладі».
3. Характеристика базових понять навчальної дисципліни.
4. Нормативне підґрунтя забезпечення якості дошкільної освіти.
5. Зовнішня і внутрішня системи забезпечення якості освіти в закладі дошкільної освіти.
6. Критерії оцінювання якості дошкільної освіти.
7. Умови, чинники і засоби забезпечення якості дошкільної освіти.

Рекомендована література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Vazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (Дата звернення: 08.09.2021).
2. Богуш А.М. Вимірюємо якість дошкільної освіти: методична спрямованість. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 1 (138). Одеса, 2022. С. 7–16. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/14137/1/Bogush.pdf>. (Дата звернення: 14.11.2023).
3. Гавриш Н., Крутій К. Якість освіти: розробляймо критерії разом *Дошкільне виховання*. 2015. № 3. С. 2–6.
4. Гармс Тельма, Річард М. Кліффорд, Деббі Краєр. Шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Третє видання (ECERS-3) / пер. з англ. О. Тільна. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 116 с.
5. Дмитренко П. В. Принципи управління якістю освіти URL: http://gnpu.edu.ua/files/VIDANNIY/Visnik_19/V19_3_9.pdf (Дата звернення: 21.10.2017).

6. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1036 с.
7. Загородня Л.П. Якість освітніх послуг як компонент іміджу дошкільного навчального закладу. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка* : зб. наук. праць. Випуск 35 / Глухівський НПУ ім. О.Довженка : редкол. : О.І. Курок (відп. ред.) Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2017. С. 150–160.
8. Закон України «Про дошкільну освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14/page2>. (Дата звернення: 14.11.2023).
9. Закон України «Про освіту» URL: ukrainepravo.com/law.../bill.../zakon-ukraini-pro-osvitu/ (Дата звернення: 14.11.2023).
10. Кіндрат І. Р. Управління освітнім процесом у дошкільному навчальному закладі на засадах інтеграції: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 – теорія та методика управління освітою. Луганськ, 2013. 20 с.
11. Коваленко О. Якість дошкільної освіти та шляхи її визначення. URL: www.stattionline.org.ua/.../15361-yakist-doshkilnoi-osviti-ta (Дата звернення: 06.10.2017).
12. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (Дата звернення: 05.12.2017).
13. Конституція України. Основний закон. К. : Атіка, 1996. 30 с.
14. Концепція Нової української школи. URL: mon.gov.ua/activity/education/zagalna.../konczepczyia.html
15. Коротков Е. Концепція якості освіти. URL: <http://ru.osvita.ua/school/method/1342/>
16. Корсак Олена. Світовий тренд з вимірювання якості середньої і вищої освіти: зарубіжний і національний досвід. *Вища школа*. 2017. № 4. С. 73-82.
17. Косенчук О., Новик І. ECERS-3: оцінюємо якість освітнього процесу по-новому. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №12. С.4–9.
18. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Педагогіка і психологія*. 2014. № 4. С. 5–10.
19. Кремінський В. Г. Якісна освіта – вимога сьогодення. *Учитель початкової школи*. 2015. № 1. С. 3–5.
20. Критерії якості дошкільної освіти. Звіт за результатами дослідження в межах міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм»/ упорядники Н. Софій, Ю. Найда. К., 2019. 80 с.
21. Крутій К. Проблеми запровадження моніторингу дошкільної освіти та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*, Серія «Педагогіка та психологія». Випуск 2 (2) 2015. С. 67–71 URL: msu.edu.ua/visn1/?p=341. (Дата звернення: 27.12.2019).

22. Крутій К. Л. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному закладі : монографія. Запоріжжя : ЛПС. ЛТД, 2006. 172 с.
23. Лукіна Т. О. Моніторинг як механізм інформаційного забезпечення якості освіти. *Тестування і моніторинг*. 2007. № 12. С.16–20.
24. Лукіна Т. Якість освіти. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України : голов. ред. В. Г. Кремінь. Київ, Юрінком Інтер, 2008. С. 1017–1018.
25. Ляшенко О. Стратегія якості як основа освітньої політики країн світу. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О. І. Локшиної. К. : К.І.С., 2004 128 с.
26. Матеріали круглого столу «На шляху до якісного дошкілля»: упоряд. О.Г. Косенчук, Л.В. Куземко, О.А. Венгловська, І.М. Новик: УІРО, 2021. 35 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/kruglij-stil_na-shlyahu-doyakisnogo-doshkillya.pdf (Дата звернення: 06.12.2021).
27. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні (рекомендації з освітньої політики): робота призначена для розробників політики у галузі освіти, дослідників у галузі моніторингу якості, управлінців, педагогів та студентів / під заг. ред. О. І. Локшиної. К. : К. І. С., 2004. 160 с.
28. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи: посіб. для пед. працівників, розробників державної політики в освітньої галузі, студентів / під заг. ред. О. І. Локшиної. К.: К. І. С., 2004. 128 с.
29. Низковська О. Якість дошкільної освіти: сутність, складові, шляхи досягнення. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 11. С. 24–32.
30. Носачова Т., Стаєнна О. Внутрішня система забезпечення якості: методична складова. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №10. С.4–7.
31. Піроженко Т. «Золотий» період розвитку дитячої особистості, або Як підвищити якість дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 7. С. 4–9.
32. Пітерс, Я. Підвищення якості дошкільної освіти та догляду за дітьми в Україні. VBJK. Гент. Київ, 2018.
33. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017 № 545. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-p/page>. (Дата звернення: 06.10.2017).
34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017 № 545.
35. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» : URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>. (Дата звернення: 06.10.2022).
36. Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу дошкільної

освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti>. (Дата звернення: 06.10.2021).

37. Родіонова І. В. Шляхи підвищення якості дошкільної та загальної середньої освіти. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 4. Т. 2. С. 191–194. URL: elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/.../4541/1/родионова.pdf. (Дата звернення: 06.10.2019).

38. Романюк Ірина. Внутрішній контроль у запитаннях і відповідях. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №12. С. 11.

39. Романюк Ірина. Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти: складаємо локальний документ. *Практика управління дошкільним закладом*. 2020. №12. С. 20–25.

40. Романюк Ірина. Розставимо акценти у розділах Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. 2020. №12. С. 26–34.

41. Романюк Ірина. Хто і як має створити програму розвитку ЗДО – документ стратегічного значення. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. №4. С. 4–10.

42. Савченко О. Я. Теоретичні підходи до визначення якості шкільної освіти. *Шлях освіти*. 2006. № 4. С. 2–6.

43. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (Дата звернення: 17.10.2021).

44. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» другого (магістерського) рівня. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf> (Дата звернення: 17.10.2021).

45. Структура, зміст та процедура дослідження за методикою ECERS-3. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/struktura-zmist-ta-procedura-doslidzhennya-za-metodikoyu-ecers-3-vidbuvsya-drugij-vebinar-iz-seriyi-yakisna-doshkilna-osvita-v-ukrayini>. (Дата звернення: 27.04.2023).

46. Туговій Л. Якість дошкільної освіти. URL: www.detkam.in.ua/yakiste-doshkilenoyi-osviti---ce-yakiste-j. (Дата звернення: 06.10.2017).

47. Фроленкова Н.О. Якість дошкільної освіти в Україні: феномен поняття «Молодий вчений» 2015. № 2 (17). URL: molodyvchenu.in.ua/files/journal/2015/2/200.pdf. (Дата звернення: 06.10.2017).

48. Як створити внутрішню систему забезпечення якості освіти: поради /упорядники Ю. Карась, Г. Мозирко, Н. Омеляненко, В. Третяк, О. Філоненко. Київ.: ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2022. 180 с.

1. Актуальність проблеми якості дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку системи освіти України

Проблема якості освіти – одна із центральних у сучасній освітній політиці і науці, бо вона пов'язана з вирішенням комплексу завдань, спрямованих на розвиток особистості, її підготовку до життя у швидкозмінливому і суперечливому світі, особистості з високими моральними устремліннями та мотивами до творчої діяльності. Проблема якості на часі в освітянському й науковому просторах різних країн Європи та світу. Якісна дошкільна освіта – надважлива вимога суспільства й держави. Загальні підходи до визначення напрямів у сучасних стандартах дошкільної освіти (когнітивний, соціально-емоційний, мовленнєвий, естетичний, фізичний розвиток дитини) та критеріїв оцінювання освітніх результатів загалом збігаються.

Головне завдання сучасного освітнього закладу, як стверджує В. Кремень, – забезпечити юне покоління якісною освітою, тобто виплекати активну, самодостатню, інноваційну особистість, здатну вчитися впродовж життя, орієнтуватися в новому швидкозмінному світі і бути конкурентоспроможною в ньому. Тож сучасний дошкільний навчальний заклад має забезпечувати розвиток особистості, здатної орієнтуватися, діяти, творити в новому швидкозмінному суспільстві на вимогу часу.

Головне завдання сучасної дошкільної установи – надання якісної освіти кожній дитині. О. Кононко наголошує на концептуальних характеристиках якості вітчизняної дошкільної освіти, зокрема на таких положеннях: якість дошкільної освіти є національним пріоритетом; висока якість дошкільної освіти передбачає органічний зв'язок освіти і науки, педагогічної теорії і практики; модернізація системи дошкільної освіти спрямована на забезпечення її якості відповідно до найновіших досягнень вітчизняної і світової науки, культури та соціальної політики. Згідно з цим інноваційний розвиток дошкільної освіти пов'язується сьогодні з реалізацією

принципу дитиноцентризму як відбиття нових тенденцій у динаміці сучасного світу, де саме розвиток особистості стає показником прогресу.

Зразковий заклад освіти організовує освітній процес так, щоб досягти якості. Педагоги такого закладу не женуться за модними тенденціями, сенсаційними результатами роботи, а раціонально поєднують традиційні та інноваційні методики і технології реалізації змісту освіти.

Як зазначає О. Низковська, якості дошкільної освіти досягають на всіх рівнях функціонування її системи – від Міністерства освіти і науки України до кожного окремого закладу дошкільної освіти. При цьому зусилля дошкільних закладів щодо забезпечення належної якості дошкільної освіти за активного сприяння усієї вертикалі державного управління, наукового й методичного супроводу в галузі освіти спрямовують за такими магістральними лініями:

- якість мети дошкільної освіти і потенціалу для її досягнення;
- якість процесу реалізації цієї мети;
- якість результатів дошкільної освіти.

Мета дошкільної освіти визначена на державному рівні. Вона полягає в забезпеченні своєчасного, повноцінного, всебічного, цілісного розвитку й виховання дитячої особистості з урахуванням її вікових можливостей та індивідуальних інтересів, нахилів, задатків; створенні сприятливих умов для самовираження, саморозвитку і самореалізації власного Я кожної дитини.

На всіх рівнях системи дошкільної освіти якість потенціалу досягнення мети зумовлена такими чинниками:

- зміст дошкільної освіти;
- завдання дошкільної освіти;
- фінансово-економічне, матеріально-технічне, кадрове забезпечення закладів і установ освіти.

Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» зміст дошкільної освіти визначають БКДО і реалізують за освітніми програмами та іншою навчальною літературою, рекомендованою МОН України. Переліки

навчальної літератури щороку оновлюють і оприлюднюють на сайтах МОНу і Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» та у фахових періодичних виданнях.

Законом виокремлено такі принципи розроблення змісту дошкільної освіти: науковість; відповідність віку і доступність; системність і послідовність; природовідповідність; дитиноцентризм; гуманістична спрямованість.

Важливим внеском кожного ЗДО в реалізацію мети є її конкретизація в завданнях діяльності на календарний рік, які формулюють з урахуванням актуальних проблем дошкільної освіти на основі: проблемного аналізування; зовнішнього і внутрішнього моніторингу; резервів саморозвитку; зовнішніх адміністративних, юридичних, наукових, соціальних та інших чинників.

Якість процесу реалізації мети залежить від таких чинників: форми надання дошкільної освіти; якості управління в системі дошкільної освіти; науково-методичного супроводу освітньої діяльності; методики й технології розвитку й виховання дітей.

Якість результатів дошкільної освіти визначається такими критеріями: стан здоров'я дітей, їхнє фізичне, психічне, соціальне благополуччя; рівень засвоєння вимог до основних освітніх програм; рівень сформованості життєвих компетенцій та дошкільної особистісної зрілості перед вступом до школи за БКДО.

У різних країнах упродовж останнього десятиріччя проведено ґрунтовні дослідження не лише сутності складників якості освіти, а й механізмів та діагностичного інструментарію її оцінювання, над науковим обґрунтуванням яких активно працюють фахівці різних рівнів системи освіти і в нашій державі, організовуються творчі групи для розроблення технологій оцінювання. Проте на сьогодні немає єдиних критеріїв оцінювання якості дошкільної освіти, що є нагальною проблемою дошкільної науки і практики.

2. Змістова характеристика навчальної дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти»

Предметом вивчення є ознайомлення майбутніх магістрів із компонентами якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, критеріями її оцінювання, умовами і засобами її забезпечення.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна нормативна дисципліна «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти» займає важливе місце в структурно-логічній схемі підготовки фахівця освітнього ступеня «Магістр», оскільки інтегрує знання з дисципліни «Актуальні проблеми досліджень в дошкільній освіті», а також методик та технологій розвитку дитини дошкільного віку в умовах сучасного ЗДО.

Мета дисципліни: формування компетентності щодо забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти в майбутніх магістрів дошкільної освіти.

Завдання дисципліни:

- забезпечення майбутніх фахівців дошкільної освіти системними знаннями, необхідними для забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти;
- опанування магістрантами вмій забезпечувати якість освітнього процесу в ЗДО на трьох рівнях – педагогічному, методичному, адміністративному;
- розвиток у майбутніх магістрів особистісних якостей, необхідних для забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО;
- виховання мотивації до цілеспрямованого й систематичного забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО в різноманітних ситуаціях та обставинах відповідно до професійних функцій, постійного фахового й особистісного самовдосконалення в галузі дошкільної освіти.

Навчальний матеріал дисципліни розподілено за шістьма логічно пов'язаними темами: «Якість освіти в дошкільному закладі – актуальна проблема педагогічної науки і практики»; «Професійна компетентність

педагогічних працівників як критерій якості освітнього процесу в ЗДО»; «Середовище ЗДО як важлива умова організації якісного освітнього процесу»; «Компетентності дитини дошкільного віку як результат якісного освітнього процесу в ЗДО»; «Характеристика складників зовнішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО»; «Управління освітнім процесом як критерій оцінки якості дошкільної освіти в ЗДО».

Після вивчення дисципліни магістранти мають володіти такими **компетентностями**:

Загальними:

- КЗ-1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- КЗ-2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- КЗ-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- КЗ-5. Здатність працювати в команді.
- КЗ-6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальними:

КС-1. Здатність організувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

КС-5. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема інклюзивної освіти.

КС-6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості.

КС-8. Здатність здійснювати нормативно-правове регулювання діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики.

КС-9. Здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.

КС-10. Здатність забезпечувати якість освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Після вивчення дисципліни у магістрантів мають бути сформовані такі **програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН-5.1. Критично осмислювати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування дошкільної освіти в Україні.

ПРН-5.2. Впроваджувати інформаційні та комунікаційні технології й генерувати нові ідеї щодо організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти різного типу.

ПРН-5.3. Встановлювати взаємодію з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців та батьками з метою забезпечення якості дошкільної освіти, реалізації дослідницьких та інноваційних проєктів; знати і використовувати в практичній діяльності законодавчу базу дошкільної освіти.

ПРН-5.10. Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

ПРН-5.12. Уміти планувати та координувати фінансово-господарську діяльність закладів дошкільної освіти.

ПРН-5.16. Забезпечувати якість освітнього процесу в закладі дошкільної освіти відповідно до обійманої посади.

Таблиця 1

***Критерії оцінювання знань і вмінь студентів з дисципліни
«Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної
освіти»***

Оцінка ECTS	Середньо-зважений бал, що формує інтервальну шкалу	Сума балів за 100 бальною шкалою	Національна оцінка	Критерії
A	4,51-5,00	90-100	5	Зараховано Магістрант усвідомлює необхідність

	5,00	100	<p>Відмінно – високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями</p>	<p>забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. Демонструє високий рівень знань в обсязі навчальної програми дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти», які отримав, користуючись основною і допоміжною літературою, зокрема статтями у фахових виданнях та Інтернет-джерелами. Здатен до системного мислення, критики й самокритики, креативності, аргументації своєї позиції. коректно користується сучасною науковою термінологією, знає її тлумачення. Вичерпно розкриває актуальні проблеми забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, використовує при цьому знання суміжних дисциплін професійного циклу. Повно розкриває питання під час відповіді, спираючись на вивчений матеріал та знання з суміжних наук (педагогіки, психології, фахових методик дошкільної освіти тощо). Чітко, послідовно, логічно, правильно (відповідно до норм сучасної української літературної мови та комунікативних ознак мовлення) висловлює власні думки. Під час відповіді ілюструє теоретичний матеріал прикладами, порівнює, аналізує. Аналізує власні відповіді й одногрупників. Виконує всі завдання для самостійної роботи (репродуктивні, репродуктивно-творчі, творчі) якісно і вчасно. Володіє сучасними технологіями забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Безпомилково виконує завдання контрольних робіт. Усвідомлює необхідність професійного самовдосконалення щодо виконання функцій директора чи методиста, спрямованих на забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. У кількісному відношенні допускає неточностей не більше 5 % від загального обсягу матеріалу (100 %).</p>
	4,95	99		
	4,90	98		
	4,85	97		
	4,80	96		
	4,75	95		
	4,70	94		
	4,65	93		
	4,60	92		
	4,55	91		
	4,51	90		
В	4,01-4,50	82-89	<p>4 Добре – достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження</p>	<p>Магістрант усвідомлює необхідність забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. Демонструє достатній рівень знань в обсязі навчальної програми дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти», які отримав, користуючись основною і допоміжною літературою, зокрема статтями у фахових виданнях та Інтернет-джерелами. Здатен</p>
	4,50	89		
	4,43	88		
	4,36	87		
	4,29	86		
	4,22	85		

	4,15	84			до системного мислення, критики й самокритики, аргументації своєї позиції. Орієнтується в системі наукових понять дисципліни, інколи припускається поодиноким несуттєвих помилок у їх тлумаченні. Розкриває окремі актуальні питання забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО, демонструє наступність у вивченні інших професійних дисциплін. Допускає несуттєві помилки в розв'язанні конкретних методичних завдань під час виконання самостійної роботи. Володіє переважно більшістю вмій, необхідних для організації якісного освітнього процесу в ЗДО. Виконує не менше як $\frac{3}{4}$ % завдань самостійної роботи. Вміє відносно об'єктивно оцінювати результати навчальної діяльності одногрупників і своєї. Усвідомлює необхідність професійного самовдосконалення щодо виконання функцій вихователя, вихователя-методиста чи директора, спрямованих на забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. У кількісному відношенні допускає неточностей, помилок не більше 10 % від загального обсягу матеріалу (100 %).
	4,08	83			
	4,01	82			
С	3,50-4,00	74-81	4	<i>Добре</i> – середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками	Магістрант усвідомлює необхідність забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. Демонструє середній рівень знань в обсязі навчальної програми дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти», які отримав, користуючись основною і допоміжною літературою, зокрема статтями у фахових виданнях та Інтернет-джерелами. Здатен до аргументації своєї позиції. Орієнтується в системі наукових понять дисципліни, припускається несуттєвих помилок у їх тлумаченні. Розкриває окремі актуальні питання забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО, демонструє наступність у вивченні інших професійних дисциплін. Допускає несуттєві помилки у розв'язанні конкретних методичних завдань під час виконання самостійної роботи. Володіє основними вміннями, необхідними для організації якісного освітнього процесу в ЗДО. Виконує всі завдання для самопідготовки (репродуктивні (безпомилково), репродуктивно-творчі (здебільшого безпомилково), творчі (за аналогією до виконаних колективно) до
	4,00	81			
	3,90	80			
	3,84	79			
	3,76	78			
	3,67	77			
	3,59	76			
	3,51	75			
	3,50	74			

				практичних занять. У встановлений термін складає самостійну роботу. Виконує не менше як $\frac{3}{4}$ % завдань самостійної роботи. Вміє відносно об'єктивно оцінювати результати навчальної діяльності однокласників і свої. Усвідомлює необхідність професійного самовдосконалення щодо виконання функцій директора чи методиста, спрямованих на забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. У кількісному відношенні допускає неточностей, помилок не більше 20 % від загального обсягу матеріалу (100 %).
D	2,83-3,43	64-73	3 <i>Задовільно</i> – середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками	Магістрант не повною мірою усвідомлює необхідність забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. Демонструє нижче середнього рівня знання в обсязі навчальної програми дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти», які отримав, користуючись основною літературою, зокрема Інтернет-джерелами. Не завжди може робити самостійні висновки, узагальнення, а також застосовувати практично набуті теоретичні знання. Не завжди повно розкриває питання під час відповіді. Не наводить приклади. Робить суттєві помилки під час визначення основних понять. Не знайомий із сучасними технологіями організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Володіє низькою культурою усного і писемного мовлення. Виконує завдання для самопідготовки до практичних занять (репродуктивні, репродуктивно-творчі, творчі) частково й здебільшого за аналогію до опрацьованих колективно. У встановлений термін складає самостійну роботу, звертаючись за консультацією до викладача. Контрольні роботи виконує, користуючись опорними матеріалами. Не вміє об'єктивно аналізувати результати власної навчальної діяльності й однокласників. У кількісному відношенні допускає неточностей, помилок не більше 40 % від загального обсягу матеріалу (100 %).
	3,43	73		
	3,36	72		
	3,29	71		
	3,22	70		
	3,15	69		
	3,07	68		
	3,01	67		
	3,00	66		
	2,92	65		
2,83	64			
E	2,51-2,75	60-63	3 <i>Задовільно</i> – рівень володіння теоретичним	Магістрант не повною мірою усвідомлює необхідність забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. Презентує незнання
	2,75	63		

	2,67	62		матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче середнього	матеріалу з основних тем дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти» або його поверхове викладення. Ключові питання теми розкриває неповно, в основному демонструє знання матеріалу конспекту лекції. Робить суттєві помилки під час визначення основних понять. Не знайомий із сучасними технологіями організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Не ілюструє відповідь прикладами. Допускає суттєві помилки під час виконання самостійної роботи. Виконує завдання для самопідготовки до практичних занять (репродуктивні, репродуктивно-творчі (за аналогією до виконаних колективно)), однак допускає багато помилок. У встановлений термін складає самостійну роботу, звертаючись за консультацією до викладача. Контрольні роботи виконує, користуючись опорними матеріалами. У кількісному відношенні допускає неточностей, помилок не більше 50 % від загального обсягу матеріалу (100 %).
	2,59	61			
	2,51	60			
FX	2,00-2,5	35-59	2	не зараховано <i>Незадовільно</i> – низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять із дисципліни	Магістрант не повною мірою усвідомлює необхідність забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. На елементарному рівні відтворює матеріал з основних тем дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти». Не оперує основними поняттями дисципліни. Не спроможний робити самостійні висновки, узагальнення. Елементарно розкриває питання під час відповіді. Має труднощі під час виконання завдань. Виконує завдання для самопідготовки до практичних занять (репродуктивні, реконструктивні) лише за аналогією до виконаних колективно, допускаючи багато помилок. Не складає у встановлений термін самостійну роботу. Не виконує творчі завдання. Допускає грубі помилки під час виконання контрольних робіт. У кількісному відношенні допускає неточностей, помилок 60 – 70 % від загального обсягу матеріалу (100 %).
F	0,00-1,99	1-34	2	<i>Незадовільно</i> – низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і	Магістрант не усвідомлює необхідність забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. На елементарному рівні володіє загальними теоретичними знаннями з дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти». Не

				навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни	розрізняє основні поняття дисципліни і не використовує їх під час відповіді та виконання практичних завдань. Не може робити самостійні висновки, узагальнення. Не завжди може елементарно розкрити питання під час відповіді. Не виконує завдання для самопідготовки до практичних занять. Не складає у встановлений термін самостійну роботу. Не виконує індивідуальні творчі завдання. Не виконує завдань контрольних робіт. У кількісному відношенні допускає неточностей, помилок 80 –90 % від загального обсягу матеріалу (100 %).
--	--	--	--	--	---

Таблиця 2

Зразок розрахунку підсумкової та середньозваженої оцінки (бала) за формами контролю (іспит/залік)

Аудиторна робота						Самостійна робота			Підсумковий контроль	
Практичні роботи						Тестовий контроль		ЗС (розроблення критеріїв оцінки компетентності, рекомендацій, сценаріїв тренінгових занять тощо)		Залік (іспит)
1	2	3	4	5	6	T.1	T.2	T.3		
BK: 0,6						0,2		0,2		0
Отримані оцінки за національною шкалою										
4	5	5	4	5	4	4/5		4		

Примітка: T - тема дисципліни; BK~ ваговий коефіцієнт; ЗС- завдання самостійної роботи.

Визначення підсумкової оцінки здійснюється за таким алгоритмом:

Розрахунок середньоарифметичної оцінки з кожного виду роботи за національною шкалою (O_i):

$$O_1 = (4+5+5+4+5+4) : 6 = 4,5$$

$$O_2 = (4+5) : 2 = 4,5$$

$$O_3 = 4$$

Визначення середньозваженого бала (C_{δ}) з кожного виду робіт за прийнятими ваговими коефіцієнтами. У нашому випадку для першого варіанту це: $BK_1 = 0,6$; $BK_2 = 0,2$; $BK_3 = 0,2$:

$$C_{01} = 4,5 * 0,6 = 2,7$$

$$C_{02} = 4,5 * 0,2 = 0,9$$

$$C_{03} = 4 * 0,2 = 0,8$$

Визначення середньозваженого бала за усіма видами робіт з дисципліни:

$$C_0 = C_{01} + C_{02} + C_{03} = 2,7 + 0,9 + 0,8 = 4,4$$

Визначення за таблицею 3 підсумкової оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS:

Таблиця 3

Відповідність шкал оцінювання (національної та європейської (ECTS))

Оцінка ECTS	Середньозважений бал, що формує інтервальну шкалу	Національна оцінка	
1	2	3	
A	4,51-5,00	5	<i>Відмінно</i> – високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
B	4,01-4,50	4	<i>Добре</i> – достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
C	3,50-4,00	4	<i>Добре</i> – середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
D	2,83 -3,43	3	<i>Задовільно</i> – середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
E	2,51-2,75	3	<i>Задовільно</i> – рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче середнього
FX	2,00-2,5	2	<i>Незадовільно</i> – низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
F	0,00-1,99	2	<i>Незадовільно</i> – низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни

Дисципліна «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти» має обсяг 90 академічних годин: 12 годин лекцій, 12 годин практичних занять, 68 годин самостійної роботи – для здобувачів

денної форми навчання; 4 години лекцій, 4 години практичних занять, 82 години самостійної роботи – для здобувачів заочної форми навчання. Вивчення курсу закінчується заліком.

3. Характеристика базових понять навчальної дисципліни

Основними поняттями дисципліни є: «освіта», «дошкільна освіта», «освітній процес», «якість», «якість освіти», «якість дошкільної освіти», «якість освітнього процесу в ЗДО», «освітня послуга в ЗДО», «якість діяльності ЗДО», «якість результату діяльності ЗДО», «менеджмент якості в закладі дошкільної освіти», «освітнє середовище», «освітній стандарт», «критерії оцінки якості освіти в ЗДО», «умови забезпечення якості освіти в ЗДО», «засоби забезпечення якості освіти в ЗДО».

Сучасний тлумачний словник української мови визначає *освіту* як сукупність, комплексність знань, здобутих на період навчання; рівень знань, здобутих у процесі навчання, освіченість.

У Законі України «Про освіту» зазначено: «*Освіта* є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави»

Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на: забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування в дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду.

Освітня послуга в ЗДО – послуги, що надає заклад відповідно до його завдань і функцій. У ЗДО можуть бути такі послуги: оздоровлювальні; медичні; розвивальні; організаційні.

Якість Сучасний тлумачний словник української мови визначає як:
1) внутрішню визначеність предмета, що становить специфіку, котра відрізняє його від усіх інших (філософський сенс); 2) ступінь вартості,

цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням; 3) та чи інша характерна ознака, властивість, риса кого-, чого-небудь; 4) сукупність характеристик продукції або послуг щодо здатності задовольняти встановлені та передбачені потреби.

Якість – ступінь, до якого сукупність власних характеристик закладу чи окремого напрямку діяльності задовольняє вимоги.

Вимога, інакше кажучи «правило», – це певна настанова, порада закладам щодо забезпечення якості освітньої діяльності.

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг. Поняття «якість освіти» тісно пов'язане з терміном «освітній процес».

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей.

Отже, *якість освіти* – це ще й комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективно формування особистісної компетентності. Науковці виокремлюють три групи характеристик освітнього процесу: якість потенціалу досягнення мети освіти, якість процесу формування компетентностей та якість результату освіти.

В енциклопедії освіти за редакцією В. Кременя зазначено: «*Якість дошкільної освіти* – цілісна характеристика системи як першої ланки освіти з боку її відповідності потребам зростаючої особистості, сім'ї як споживачів соціальних послуг і держави як соціального замовника. Якість дошкільної освіти характеризується сукупністю властивостей та мірою корисності, які зумовлюють її здатність повно задовольняти особисті та суспільні потреби. Ідеальною моделлю сучасної дошкільної освіти є висока за якісно-кількісними показниками, теоретико-методологічними засадами, організаційно-методичними умовами, результатами навчально-виховної роботи освіта».

Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

Якість діяльності ЗДО – відповідність освітніх послуг вимогам споживача («соціальному замовленню»), системне самовизначення закладу, його організаційна культура, репутація установи в місті (селі), області.

Якість результату діяльності ЗДО – полікомпонентна характеристика освітньої діяльності закладу, що визначається за такими параметрами: відповідність підсумку діяльності закладу заявленій меті, яка сформульована на підставі специфіки, типу, профілю, функцій; освітніх і соціальних потреб населення; можливостей потенціалу закладу; державних нормативів; потреб соціуму.

Якість освітнього процесу в ЗДО – це якісна система науково-методичних і педагогічних заходів закладу, спрямованих на формування компетентностей дітей дошкільного віку, рівень яких відповідає вимогам Базового компонента дошкільної освіти.

Менеджмент якості в закладі дошкільної освіти – це скоординована діяльність із керівництва та управління ЗДО щодо якості, яка дозволяє долати труднощі й перешкоди за допомогою безперервного вдосконалення системи, передбачаючи і попереджаючи можливі кризові ситуації.

Освітнє середовище – комплекс додаткових чинників і допоміжних послуг, що забезпечують дітям комфортні умови розвитку, навчання і виховання: збалансований розклад, зручність і забезпеченість ігровими приміщеннями (К Крутій).

Освітній стандарт – на дошкільному ступені (як первинному складнику системи освіти в Україні) покликаний виступати як гарант базової дошкільної освіти дітей, забезпечувати готовність випускників ЗДО до освіти на наступному ступені – у початковій школі (К. Крутій).

Перш ніж дати визначення поняття «критерії оцінки якості освіти в ЗДО», звернемося до сутності терміну «критерій».

Поняття «критерій» (в перекладі з грецької *kriterion* – засіб судження, переконання, міра) – це мірило для визначення, оцінки предмета чи явища; ознака, взята за основу класифікацій.

Критерії оцінки якості освіти в ЗДО – це важливі й визначальні ознаки, які характеризують різні якісні аспекти освіти в дошкільній установі й підлягають оцінці.

Умови – 1) необхідні обставини, які роблять можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяють чомусь; 2) обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь; 3) правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь.

Умови забезпечення якості освіти в ЗДО – необхідні обставини, правила, які існують в галузі дошкільної освіти і роблять можливим забезпечення якісної освіти в дошкільній установі.

Засіб – 1) прийом, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; спосіб; 2) те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі.

Засоби забезпечення якості освіти в ЗДО – сукупність прийомів, дій, факторів, що впливають на якість освіти в дошкільній установі.

Отже, в процесі опанування навчальної дисципліни майбутні магістри мають орієнтуватися в сутності зазначених вище понять і вільно послуговуватися ними під час організації освітнього процесу в ЗДО і забезпечення його якості.

4. Нормативне підґрунтя забезпечення якості дошкільної освіти

Нормативне підґрунтя забезпечення якості дошкільної освіти утворюють такі основні законодавчо-нормативні документи: закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту»; Конвенція ООН «Про права дитини»,

Конституція України, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017 № 545, Порадник «Як створити внутрішню систему забезпечення якості освіти»; Базовий компонент дошкільної освіти; Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня; Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» другого (магістерського) рівня; Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти»; Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти»; освітньо-професійні програми підготовки фахівців спеціальності 012 Дошкільна освіта бакалаврського і магістерського рівнів; засоби діагностики якості вищої освіти і навчальні плани підготовки фахівців для дошкільної освіти.

Звернемося до змісту лише деяких із зазначених вище документів. Так, у статті 41 п'ятого розділу Закону України «Про освіту» йдеться про систему забезпечення якості освіти.

1. Метою розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні є: гарантування якості освіти; формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою; постійне та послідовне підвищення якості освіти; допомога закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості освіти.

2. Складовими системи забезпечення якості освіти є: 1) система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); система зовнішнього забезпечення якості освіти; 2) система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти; 3) система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти.

На особливу увагу заслуговує і стаття 20. Інклюзивне навчання.

1. Заклади освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і класи для навчання осіб з особливими освітніми потребами. У разі

звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків така група або клас утворюється в обов'язковому порядку.

2. Заклади освіти зі спеціальними та інклюзивними групами і класами створюють умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.

3. Особи з порушеннями фізичного, психічного, інтелектуального розвитку і сенсорними порушеннями забезпечуються у закладах освіти допоміжними засобами для навчання.

4. Особам з особливими освітніми потребами надаються психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Психолого-педагогічні послуги – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, реабілітаційних установ системи охорони здоров'я, соціального захисту, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру.

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) – це комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямовані на корекцію порушень через розвиток особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення.

5. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування утворюють інклюзивно-ресурсні центри з метою забезпечення реалізації права на освіту та психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

Психолого-педагогічний супровід – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку.

6. Будівлі, споруди і приміщення закладів освіти повинні відповідати вимогам доступності згідно з державними будівельними нормами і стандартами.

7. Проектування, будівництво та реконструкція будівель, споруд, приміщень закладів освіти здійснюються з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування.

Засоби діагностики якості вищої освіти (ЗД) визначають стандартизовані методики, призначені для кількісного та якісного оцінювання досягнутого особою рівня сформованості знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних та громадянських якостей і використовуються для встановлення відповідності рівня якості вищої освіти вимогам стандартів вищої освіти.

ЗД використовуються під час атестації випускників ЗВО, яка проводиться з метою визначення відповідності показників якості вищої освіти встановленим стандартами вищої освіти.

Для атестації випускників закладів вищої освіти використовуються як об'єктивні тестові методики (тестовий державний іспит), так і методики, орієнтовані на суб'єктивну інтерпретацію показників якості вищої освіти (захист кваліфікаційної роботи).

Базовий компонент дошкільної освіти є Державним стандартом дошкільної освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до обов'язкових результатів освіти дитини 6 (7) років, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті відповідно до міжнародних стандартів якості освіти. Мета Стандарту – збереження самоцінності дошкільного дитинства, визначення особливостей та вимог до рівня розвиненості, освіченості та вихованості дитини дошкільного віку, забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою.

Розкриваються загальні положення, зміст і структура, інваріантна і варіативна складові змісту освіти. Інваріантна складова містить такі освітні напрями: «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» «Дитина в природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва». Варіативна складова репрезентує такі освітні напрями: «Особистість дитини. Спортивні ігри», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота», «Мовлення дитини. Основи грамоти», «Мовлення дитини. Іноземна мова», «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність», «Дитина у світі мистецтва. Хореографія».

До інших законодавчо-нормативних документів ми звертатимемося під час вивчення наступних тем.

Отже, якість дошкільної освіти й, зокрема, освітнього процесу в ЗДО, забезпечується передовсім законодавчо-нормативним підґрунтям.

5. Зовнішня і внутрішня системи забезпечення якості освіти в закладі дошкільної освіти

Згідно із Законом України «Про освіту» є зовнішня і внутрішня системи забезпечення якості освіти.

Під *внутрішньою системою* розуміється сукупність умов, процедур та заходів у закладі освіти, що забезпечують ефективність освітніх і управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість освітнього процесу, формування ключових компетентностей дітей раннього та дошкільного віку, сприяють всебічному розвитку особистості.

Частиною третьою статті 41 Закону України «Про освіту» визначено, що внутрішня система може мати такі основні компоненти:

- стратегія (політика) та процедури забезпечення якості освіти;
- система та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів

освіти;

- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;

- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;

- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, зокрема для самостійної роботи здобувачів освіти;

- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;

- створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування.

Ураховуючи вище зазначене, компонентами внутрішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО є: стратегія забезпечення якості освіти. що відображена в програмі забезпечення якості освіти в ЗДО; критерії, правила та процедури оцінювання життєвої компетентності дошкільників; критерії, правила та процедури оцінювання професійної компетентності педагогічних працівників ЗДО; критерії, правила та процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти; наявність необхідних ресурсів для організації освітнього процесу; створення в закладі інклюзивного освітнього середовища.

Планомірне забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО уможлиблюється відповідною програмою закладу. Розглянемо орієнтовну структуру програми забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. Основними компонентами такої програми можуть бути: Вступ. 1. Система внутрішнього забезпечення якості освіти в закладі дошкільної освіти: заходи і процедури. 2. Система зовнішнього забезпечення якості освіти в закладі дошкільної освіти: заходи і процедури. 3. Освітні вимірювання якості в системі дошкільної освіти. 4. Висновки.

Вступ. У вступі окреслюється стратегія (політика) закладу, висвітлюється мета освітньої діяльності закладу, коротко подається інформація про унікальність надання освітніх послуг, називаються складники забезпечення якості освіти в ЗДО (принципи, процедури забезпечення якості освіти, критерії і показники).

Розділ 1. Система внутрішнього забезпечення якості освіти: заходи і процедури. Мова може йти про рівні забезпечення якості освіти в ЗДО, умови та критерії оцінювання компетентності вихователів, діагностику розвитку, навченості, вихованості дітей, оцінку середовища ЗДО і рівня управління освітнім процесом.

Розділ II. Система зовнішнього забезпечення якості освіти: заходи і процедури. Висвітлюються завдання зовнішнього забезпечення якості освіти, а саме:

- розгляд закладом своєї діяльності з точки зору споживача: батьків вихованців, самих вихованців, держави тощо;
- перетворення вимог споживача в конкретні вимоги до якості організації освітнього процесу в ЗДО;
- ідентифікація ключових процесів, що впливають на якість освіти;
- визначення взаємозв'язку і взаємодії між ключовими процесами, а також елементами методичного забезпечення освітнього процесу в закладі, наприклад, забезпечення відповідності оцінювання дошкільників освітній програмі;
- опис освітнього процесу через систему параметрів (показників якості);
- виділення ресурсів для здійснення процесу;
- визначення відповідальних за процес;
- розроблення методик оцінювання якості процесу;
- здійснення SWOT-аналізу процесу;
- аналіз встановлених невідповідностей під час перебігу освітнього процесу;

- здійснення корекційних і випереджуючих дій: 1) корекція планів роботи; 2) розроблення заходів заохочення вихователів тощо;

- реєстрація результатів моніторингу і покращення процесів;

Проведення атестації вихователів і директорів ЗДО.

Розділ III. Освітні вимірювання в системі якості дошкільної освіти.

Засоби діагностики якості освіти в ЗДО. Йдеться про оцінювання якості умов в ЗДО, професійної компетентності членів педагогічного колективу, управлінської компетентності директора ЗДО.

У висновках повідомляється про наявні проблеми в системі забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти і перспективи щодо їх вирішення.

Важливо не ототожнювати низку програм, а саме: програму розвитку ЗДО, програму забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО та освітню програму, яку має право розробляти кожен заклад дошкільної освіти. Хоча ці документи і мають спільні аспекти, за своїм змістом і призначенням вони різні.

Формуючи внутрішню систему, варто враховувати основоположні поняття, принципи стосовно систем управління якістю, визначені Національним стандартом України ДСТУ ISO 9000:2015 «Основні положення та словник термінів». Затверджені наказом Українського науково-дослідного і навчального центру стандартизації, сертифікації та якості від 21.12.2025 № 203. Цей стандарт пропонує чітко визначену систему управління якістю, базовану на структурі, що об'єднує в собі встановлені основоположні поняття, принципи процеси та ресурси, пов'язані з якістю, щоб допомогти організаціям та закладам реалізувати свої цілі. Державна служба якості освіти України розробила методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗДО (наказ ДСЯОУ від 30.11.2020р. № 01-11/71).

Умовно процес створення внутрішньої системи можна поділити на два етапи:

- теоретичний – визначити цілі, ресурси. Компоненти і критерії, розробити локальний документ, Положення про внутрішню систему. І на його основі Програму забезпечення якості освіти в ЗДО;

- практичний – провести самооцінювання, визначити рівні якості освітньої діяльності та способи удосконалення.

Державна служба якості освіти України пропонує такі напрями для створення внутрішньої системи закладу, і для самооцінювання освітньої діяльності та управлінських процесів:

- освітнє середовище;
- здобувачі дошкільної освіти. Забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку, набуття нею життєвого соціального досвіду;
- фахова діяльність педагогічних працівників закладу освіти;
- управлінські процеси.

Ці основні напрями може містити перша модель внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Друга модель – це перша модель, до якої можна додати, наприклад такі напрями: «Адміністративно-господарська діяльність» або «Партнерська взаємодія», або «Інформаційні системи».

Зовнішня система забезпечення якості освіти в ЗДО містить: наявність стандарту і освітніх програм; наявність ліцензій; атестація, сертифікація педагогічних працівників; зовнішній моніторинг якості освіти; аудит (освітній, педагогічний, інституційний), громадський нагляд.

У сукупності зовнішня і внутрішня системи забезпечення якості освіти покликані уможливити максимальну відповідність результату надання освітніх послуг дітям дошкільного віку (сформованість компетентностей) вимогам Стандарту (БКДО).

6. Критерії оцінювання якості дошкільної освіти

Слід зазначити, що в сучасній теорії та практиці дошкільної освіти відсутні єдині параметри оцінювання якості дошкільної освіти, хоча цій

проблемі присвячено чимало досліджень українських і зарубіжних науковців. Тому звернемося до результатів лише деяких наукових розвідок.

Оскільки дошкільна освіта і загальна середня освіта є суміжними ланками в системі освіти України, звернемося до досліджень проблем забезпечення якості освіти і в загальноосвітній школі.

Так, серед показників, що демонструють якість основних умов як структурного компонента якості освіти, О. Ляшенко, І. Макаренко виділяють такі:

1) якість та ефективність державно-громадського управління системою дошкільної і загальної середньої освіти;

2) якість ресурсного забезпечення та навчального середовища, в якому відбувається освітній процес (правового, фінансового, кадрового, матеріально-технічного, санітарно-гігієнічного);

3) якість професійної підготовки і кваліфікації педагогічних працівників;

4) якість навчально-методичного забезпечення (освітніх програм та навчальної літератури, підручників і посібників);

5) якість науково-методичного забезпечення системи дошкільної та загальної середньої освіти (науково-методичний супровід моніторингових досліджень за напрямками роботи, розробка методичних рекомендацій за напрямками моніторингових досліджень, вивчення перспективного педагогічного досвіду).

І. Родіонова серед показників, що визначають якість дошкільної і загальної середньої освіти, виділяє такі: 1) зміст освітнього процесу; 2) стан викладання базових дисциплін за новими навчальними програмами; 3) ефективність психологічного забезпечення навчально-виховного процесу; 4) рівень розвитку виховних систем дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів; 5) стан упровадження освітніх інновацій. Цей перелік є досить широким, адже охоплює і стан психічного здоров'я дитини, і професіоналізм педагога, який виявляється в якості викладання предметів, і

спроможність використовувати сучасні педагогічні технології в освітньому процесі дошкільного закладу і школи.

Інші параметри оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти називає Л. Туговій, а саме:

- 1) освітня діяльність;
- 2) розвивальне середовище;
- 3) психологічний комфорт дитини;
- 4) здоров'язберезувальна діяльність;
- 5) задоволення потреби сім'ї.

У класифікаціях І. Родіонової і Л. Туговій бачимо збіг за двома позиціями – якість освітньої діяльності закладу і забезпечення психологічного комфорту дитини.

На думку О. Кононко, головним критерієм оцінки ефективності дошкільної освіти є показники особистісного зростання дитини: чим адекватніше, ефективніше та різноманітніше розв'язує дитина доступні вікові навчальні та життєві проблеми, тим вища оцінка роботи закладу дошкільної освіти.

І. Кіндрат, досліджуючи проблему управління освітнім процесом у закладі дошкільної освіти на засадах інтеграції, визначила низку критеріїв, за якими можна оцінити якість освіти в закладі, а саме: **якість цілепокладання** за такими критеріями та показниками: *інноваційний потенціал педколективу* (готовність педагогів до інноваційної діяльності; використання інновацій в освітньому процесі); *єдність гуманістичних ціннісних орієнтирів* (прийняття засад гуманної педагогіки як основи особистісно зорієнтованої освіти); *інтегративність освітнього процесу* (інтеграційні засади планування та побудови освітнього процесу). **Якість організації освітнього процесу** оцінювалася за такими критеріями й показниками: *ергономічність педагогічних зусиль* (раціональна організація життєдіяльності дітей; оптимальне планування освітнього процесу); *технологічність* (відповідність обраних засобів і методів навчання й розвитку дітей завданням освітнього процесу; легка відтворюваність

моделі освітнього процесу), *характер взаємодії дорослих та дітей* (надання дітям свободи в організації різних видів діяльності в освітньому середовищі ЗДО; взаємодія у системах дорослі-діти на засадах партнерства). Дослідниця визначила три рівні: нормативний, вище й нижче нормативного. **Якість результату освітнього процесу** вимірювалася за допомогою критеріїв і показників: *сформованість основ світогляду дітей* (спостережливість; уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та робити умовиводи); *пізнавальна самостійність* (допитливість; активність та самостійність у ситуаціях пізнання); *комунікативна компетентність* (адекватна поведінка в ситуаціях спілкування; розвиненість уяви) характеризує якість освіти через сукупність таких груп критеріїв: **якість умов**, які забезпечують оптимальну життєдіяльність кожної дитини та стабільне функціонування колективу ЗДО; **якість освітнього процесу** (яка проявляється у співпраці педагогів, дітей та їхніх батьків у досягненні цілей освітньої діяльності; плануванні та організації різної дитячої діяльності з урахуванням інтересів та потреб дітей; рівності педагогів і дітей як партнерів у цій діяльності) та **якість результатів освіти**.

К. Крутій, вивчаючи проблеми запровадження моніторингу як сучасного засобу управління якістю освіти в дошкільному закладі, зробила висновок про те, що термінологічне визначення якості дошкільної освіти й до сьогодні є дискусійним, оскільки немає чітких параметрів, критеріїв і показників, за якими можна було б визначити якість освіти та її результати. З точки зору сучасних наукових підходів, якість освіти характеризується сукупністю критеріїв – умов, освітнього процесу, управління і результатів цього процесу.

Дослідниця наголошує на тому, що поняття «якість дошкільної освіти» кожним суб'єктом освітнього процесу розуміється по-різному. З погляду дітей – це навчання в цікавій ігровій формі; батьків – ефективний розвиток дошкільників, забезпечення можливості безпроблемного вступу до школи; вихователів – позитивна оцінка їхньої діяльності керівниками дошкільного

закладу та високі результати розвитку вихованців; керівника дошкільного закладу – ефективність діяльності вихователів і дитячого садка як організаційної структури, висока оцінка їх з боку батьків і дітей, успішні освітні результати вихованців, висока оцінка діяльності керівника з боку органів управління освітою; керівника мікро- або макрорівня – ефективність функціонування й підвищення життєздатності системи, якою вони управляють.

К. Крутій визначає такі основні групи критеріїв якості освіти в закладі дошкільної освіти як полікритеріальної категорії:

1) якість умов (матеріальних, фінансових, психологічних), які створені в дошкільному закладі для забезпечення нормальної життєдіяльності кожної дитини, стабільного функціонування колективу;

2) якість освітнього процесу, що проявляється в співпраці педагогів, дітей та їхніх батьків у досягненні цілей в їхньому навчанні, вихованні та розвитку, в плануванні та організації різних видів дитячої діяльності з урахуванням інтересів та потреб дітей; характеру взаємодії педагогів і дітей як партнерів у цій діяльності;

3) якість результатів освіти, які є взаємопов'язаними між собою;

4) якість професіоналізму вихователів та керівників дошкільних закладів.

В Україні закінчився експеримент із перевірки якості освітнього процесу за допомогою європейської методики ECERS-3. Дослідження було організовано Українським інститутом розвитку освіти у партнерстві з Командою підтримки реформ МОН, Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» та за підтримки ЮНІСЕФ в Україні. Методика ECERS-3 містить 6 підшкал, 35 параметрів і 468 індикаторів. «Простір і вмеблювання» (1 П), «Повсякденні практики особистого догляду» (2 П), «Мовлення та грамотність» (3 П), «Види навчально-пізнавальної діяльності» (4 П), «Взаємодія» (5 П), «Структурування програми» (6 П). Наприклад, підшкала «Простір і вмеблювання» містить такі параметри: внутрішній простір,

умеблювання для догляду, гри і навчання; облаштування групового простору для гри і навчання; місце для усамітнення; візуальне оформлення простору, пов'язане з дітьми; простір для розвитку великої моторики; обладнання для великої моторики. Підшкала «Повсякденні практики особистого догляду» містить такі параметри: споживання їжі; туалетно-гігієнічні процедури; здоров'язбережувальні практики; безпека. Підшкала «Мовлення та грамотність»: допомога дітям у розширенні словника; заохочення дітей до мовлення; використання персоналом книжок у роботі з дітьми; заохочення дітей до користування книжками; знайомство з друкованим текстом. «Види навчально-пізнавальної діяльності»: дрібна моторика; мистецтво; музика та рух; кубики; рольова гра; природа/наука; математичні матеріали та види діяльності; математика у повсякденному житті; розуміння зображених чисел; сприяння прийняттю різноманітності; правильне використання технологій. «Взаємодія»: нагляд за діяльністю, пов'язаною з великою моторикою; індивідуалізоване навчання й учіння; взаємодія персоналу з дітьми; взаємодія між однолітками; дисципліна. «Структурування програми»: зміна діяльності: переходи та час очікування; вільна гра; загальногрупові діяльності: гра та навчання. У результаті проведеного експерименту апробована методика, рекомендована для використання в практиці роботи ЗДО як альтернативна.

Як зазначає А. Богуш, оцінювання якості дошкільної освіти в Україні здебільшого відбувалося за такими напрямками:

- 1) контроль, аналіз, оцінювання діяльності ЗДО (комплексний аналіз та оцінювання якості діяльності ЗДО);
- 2) педагогічний аналіз та оцінювання якості освітнього процесу конкретної вікової групи (освітня діяльність вихователя);
- 3) педагогічний аналіз якості розвиненості дітей певної вікової категорії (комплексний чи тематичний);
- 4) моніторинг якості методичної роботи ЗДО чи вихователя–методиста.

Для здійснення оцінювання означених видів освітньої діяльності ЗДО, вихователів, методиста чи рівнів розвитку дітей використовувались різні

діагностувальні методики, схеми аналізу та оцінювання, тобто здійснювалась педагогічна діагностика якості дошкільної освіти як процесу, так і результату якості освітньої діяльності.

У закладах дошкільної освіти найбільш поширеною, що проводиться систематично вихователем-методистом, є класична методика, яка передбачає різні види педагогічного аналізу і контролю освітньої діяльності як окремих вихователів, так і ЗДО комплексно. Означений вид оцінювання якості освітньої діяльності визнано нормативно-правовими документами як обов'язковий.

Кваліметричну методику оцінювання розвитку дітей (загального, психічного, фізичного, морального тощо) вихователька-методист використовує епізодично в разі потреби перевірити й оцінити якість освіченості (розвиненості) окремих дітей (чи групи дітей) за певним розділом програми. При цьому результати оцінювання подаються у відповідні відділи освіти (районі, міські, обласні). Сутність цієї методики розглядатимемо детальніше у процесі вивчення теми «Компетентності дитини дошкільного віку як результат якісного освітнього процесу в ЗДО».

А. Богуш вважає, що у зв'язку з підготовкою дитини до школи, за концепцією НУШ, насамперед має значення розвиток особистості дитини, її критичного й логічного мислення, довірливості поведінки, креативність, сформованість етичних інстанцій дитини. Розвивальне освітнє середовище є тільки однією з умов розвитку особистості випускника ЗДО. Всі означені методики оцінювання якості дошкільної освіти мають бути задіяні в роботі кожного ЗДО залежно від потреби, скореговані вихователем-методистом.

Отже, відсутність єдиних параметрів, критеріїв, показників оцінки якості дошкільної освіти засвідчує поліаспектність проблеми, що уможливорює вибір педагогічними колективами ЗДО найбільш оптимальних, на їх думку, критеріїв і методик оцінювання якості освітнього процесу, а також розроблення власних.

7. Умови, чинники і засоби забезпечення якості дошкільної освіти.

Методи оцінювання якості освітнього процесу

Основне питання, яке хвилює і науковців, і практиків: які чинники, засоби, умови впливають на якість дошкільної освіти і як її підвищити?

О. Савченко виділяє такі чинники досягнення якості шкільної освіти:

1) розвиток розгалуженої, доступної мережі навчальних закладів різних типів для задоволення потреб усіх категорій учнівського контингенту в одержанні загальної середньої освіти в різних формах, зокрема через індивідуальне та екстернатне навчання;

2) одержання об'єктивної інформації про якість шкільної освіти;

3) шкільному змісту належить системотвірна роль у досягненні якості навчальних результатів;

4) утвердження інноваційного типу навчання;

5) якість підготовки вчителів, домінантою якої є гармонія особистісного і професійного розвитку, формування не вчителя-предметника, а людини культури, гуманної, громадянсько свідомої;

6) переосмислення ролі батьків. Зокрема, утвердження ідей відповідального батьківства зумовлює повноправне партнерство батьків і педагогів у здійсненні індивідуального впливу на виховання й розвиток дитини унікальними засобами соціально-благополучного сімейного середовища;

7) у контексті системного впливу на якість шкільної освіти нового погляду потребує оцінка ролі учнів у цьому процесі.

Узагальнюючи цей перелік чинників, що впливають на якість освіти, О. Савченко цілком правомірно зводить їх до трьох основних аспектів – методологічних, теоретичних і практичних. При цьому вчена наголошує, що виокремлені умови потребують не конспективного викладу, а міждисциплінарних досліджень і нормативного забезпечення, об'єднання зусиль науки і практики у відповідальності за якість шкільної освіти .

У своєму дослідженні проблеми формування управлінської культури керівників дошкільних закладів Т. Пономаренко виділяє один із найважливіших чинників, що впливає на якість освіти, а саме: вдосконалення професійної компетентності, підвищення ефективності та якості управлінської діяльності майбутніх та чинних керівників дошкільної освіти, формування їхньої управлінської культури.

К. Крутій вважає, що моніторинг якості освіти є вагомим і сучасним засобом управління її якістю. У національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні наголошується на тому, що науково-методичний супровід дошкільної освіти є вагомим фактором підвищення її якості.

Практики ж, у свою чергу, виділяють такі засоби підвищення якості освіти в дошкільному закладі:

- 1) підвищення ролі ігрової діяльності в житті дитини;
- 2) забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою;
- 3) усунення проявів авторитарної педагогіки;
- 4) виконання комплексної програми ЗДО. Оптимальний вибір парціальних програм;
- 5) використання цілісного програмно-методичного забезпечення дитячого розвитку, індивідуальності кожної дитини;
- 6) дотримання гранично допустимого навчального навантаження на дитину згідно з наказом МОН України від 20.04.2015. №446 «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у ДНЗ»;
- 7) оптимізація умов роботи педагогів, а саме: формування сучасного розвивального середовища в кожній віковій групі та ЗДО загалом; недопущення переповнення груп; якісне виконання завдань БКДО; творчий підхід до справи та повна індивідуалізація освітнього процесу;
- 8) вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду – важливого чинника оптимізації освітньої роботи та поліпшення її результативності;

9) забезпечення в ЗДО тісної взаємодії родини й медико-психолого-педагогічної служби;

10) надання додаткових освітніх послуг. Гурткова робота. Реалізація варіативної частини Базового компоненту може здійснюватися, в тому числі, за рахунок додаткових освітніх послуг;

11) відповідність особистісних та навчальних досягнень дитини Державному стандарту дошкільної освіти. Забезпечення ефективної системи навчання й виховання, використання в повному обсязі можливостей дитини раннього та дошкільного віку;

12) активне використання найефективнішого методу моніторингу якості освіти – спостереження за дошкільниками.

13) створення сучасної мережі науково-методичних центрів комплексного сервісу (коледжі, вузи, інститути післядипломної педагогічної освіти, обласні та районні/міські методичні кабінети, методична служба ЗДО, психологічна служба усіх рівнів тощо);

14) самоосвітня діяльність педагогів;

15) організоване і систематичне підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗДО.

Цей перелік засобів підвищення якості освіти в ЗДО зорієнтований на дитину, її особливості і потреби.

Методи оцінювання якості освітнього процесу – це сукупність прийомів, операцій, спрямованих на вивчення педагогічних явищ і розв’язання різних педагогічних проблем.

Найпоширеніші:

- спостереження за організацією освітнього процесу, різними режимними процесами, методичними заходами для педагогів, заходами співпраці з батьками;

- опитування – анкетування педагогів і батьків, інтерв’ю з педагогами і батьками, бесіда з дітьми та педагогами;

-вивчення документації (плани, протоколи, накази), продуктів дитячої діяльності, особливостей створення предметно-просторового розвивального освітнього середовища, динаміки розвитку компетентностей дошкільника.

Отже, науковцями і практиками виокремлено чимало умов, чинників і засобів забезпечення якості дошкільної освіти. Педагогічний колектив ЗДО обирає найбільш прийнятні засоби, враховує чинники і створює оптимальні умови для надання якісних освітніх послуг здобувачам дошкільної освіти.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Чому проблема забезпечення якості дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку системи освіти України є актуальною?

2. Назвіть мету і завдання навчальної дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти».

3. Назвіть форми і методи організації вивчення дисципліни.

4. Які основні критерії використовуються в процесі оцінювання викладачем навчальних досягнень здобувачів освіти під час вивчення дисципліни «Забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти».

5. Назвіть основні нормативні документи, що забезпечують організацію якісного освітнього процесу в ЗДО.

6. Назвіть складники зовнішньої і внутрішньої систем забезпечення якості освіти в закладі дошкільної освіти.

7. Назвіть складники внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі дошкільної освіти.

8. Перерахуйте критерії оцінки якості дошкільної освіти.

9. Назвіть умови забезпечення якості дошкільної освіти.

10. Назвіть чинники забезпечення якості дошкільної освіти.

11. Назвіть засоби забезпечення якості дошкільної освіти.

Завдання для виконання до наступної лекції: Ознайомитися зі змістом Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти».

Тема 2. Професійна компетентність педагогічних працівників як критерій якості освітнього процесу в ЗДО

План

1. Сутність поняття «компетентність». Компоненти професійної компетентності вихователя.

2. Характеристика різновидів професійної компетентності вихователя.
3. Оцінка професійної компетентності вихователів.
4. Засоби підвищення професійної компетентності вихователів закладу дошкільної освіти.
5. Роль центрів професійного розвитку в процесі підвищення професійної компетентності вихователів ЗДО.

Рекомендована література:

1. Бадер С., Коваленко Т. Як оцінити рівень професійної компетентності вихователів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. № 12. С. 4–8.
1. Бех І.Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. URL: <http://ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>. (Дата звернення: 05.01 2024).
2. Божок І. Інформаційно-комунікативні технології в роботі вихователя. URL: <http://www.svyatoshinruo.kiev.ua/2013-10-10-14-41-03/4439-2016-01-18-12-08-02>. (Дата звернення: 14.11.2017).
3. Бондар Л. Розвиваємо комунікативну компетентність педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №1. С. 28–30.
4. Василенко М. Готуємося до атестації: методичний захід з елементами тимбілдінгу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2024. № 2. С. 34–37.
5. Галяпа М. Самовдосконалення педагога. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 10. С. 24–28.
6. Горленко В. М. Інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя дошкільного навчального закладу: поняття та структура. URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=2538 назва з екрана (Дата звернення: 14.11.2017).
7. Долганова О., Щоголева Т. Успішне входження у професію – запорука ефективної діяльності молодого спеціаліста. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 8. С. 47–53.
8. Загородня Л.П., Аторіна В.М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2021. №80. Ч.1 С. 95–98.
9. Загородня Л.П. Підготовка студентів до забезпечення якісної екологічної освіти дошкільників. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9649/1/3.pdf> (Дата звернення:

14.11.2019).

2. Закорко І. Пекельна методична кухня: методичний захід у форматі брейнстормінгу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 11. С. 32–36. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10012347>. (Дата звернення: 21.12.2020).

10. Канська А., Птуха О. Формуємо у вихователів толерантність: семінар-практикум. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2024. № 4. С.40–47. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10014357>. (Дата звернення: 21.05.2024).

11. Карлюга А. Челендж у дитячому садку. Приймаєте виклик? *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 12. С.25–27. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/858551>

12. Карачун В. Як організувати кейс-поединок для педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2024. № 4. С. 10–16. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/storage/pdf/6603f4d98ed0d1148/16/index.html>. (Дата звернення: 21.05.2024).

3. Качур О. Методичний захід у форматі 5-М. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 11. С. 49–52. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/850894>. (Дата звернення: 21.05.2022).

13. Коваленко А. Розвиваємо мовлення вихователів: методичний турнір. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 11. С. 22 – 26.

14. Кондратець І. Відновлюємо життєві сили. Рефлексивна програма професійного антивигорання. *Дошкільне виховання*. 2016. № 10. С. 20–22.

15. Кондратець І. Педагогічний плейбек. Ефективний засіб ситуаційного навчання педагогів. *Дошкільне виховання*. 2017. № 2. С. 20–24.

16. Кондратець І. Рефлексія – «щеплення» від професійного вигорання. *Дошкільне виховання*. 2016. № 9. С. 21–23.

17. Кондратець І. Самоменеджмент – ключ до успіху. *Дошкільне виховання*. 2016. № 11. С. 23–25.

18. Кутеньова Н. Розвиваємо професійну мобільність педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 8. С. 41–46.

4. Лабуренко Л. Аукціон педагогічних ідей. Сценарій семінару-практикуму. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №12. С. 28–30. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/858553>. (Дата звернення 27.01.2021).

5. Літвінова Н. PlatforM – сучасна форма методичної роботи з педагогами. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 4. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/722847>. (Дата звернення: 27.05.2021).

19. Леус І., Смаль О. Заглянемо до скрині творчості педагогів, або Конкурс педагогічної майстерності. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 5. С. 38–43.

20. Мартинюк Н. Соціальне партнерство як запорука успішного розвитку дошкільного закладу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 10. С. 48–54.

21. Мозирко Г. Складіть портрет вихователя за професійним стандартом. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. №12. С.4–16.

22. Моніторинг професійної компетентності педагогів /Упорядник Л.С. Курило. Луцьк, 2013. 104 с.

23. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>. (Дата звернення: 05.10.2021).

24. П

р

б. Пушкарь Г., Єршова А. Робінзонада сенсорно-пізнавального змісту: Методичний захід для педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2024. № 3. С. 54–57. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10013804>. (Дата звернення: 27.04.2024).

л. Романюк І. Чотири аргументи, чому звертатися до консультанта центру професійного розвитку варто. *Практика управління дошкільним закладом*. 2024. №2. С.50–56. URL: <https://ezavdnz.expertus.com.ua/10013375>. (Дата звернення: 27.04.2024).

25. Романюк І. Як Центр професійного розвитку допомагає професійним спільнотам розвивати дошкільну освіту. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 9. С. 49–55.

а 26. Савінова Н., Стаєнна О. Як удосконалити ІК-компетентність Недагога: практичні поради й інструменти діагностики. *Вихователь-Методист дошкільного закладу*. 2021. №10. С. 8–13.

а 27. Самсонова О., Каржова З., Логвінова Л. Корпоративний імідж Дошкільного закладу як чинник фахового зростання педагога. *Вихователь-Методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 40–44.

28. Свириденко О. Навчання ХХІ століття: ІКТ-компетентність Недагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2012. № 2.

В 29. Фортунатова М. Стрес-менеджмент у професійній діяльності Недагога. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №10. С. 26–30.

х 30. Харьковская Е.Д. Професійна компетентність вихователя закладу Дошкільної освіти в контексті вимог сьогодення. Теорія та методика Дошкільної і початкової освіти: [монографія] / за заг. ред. О. В. Лобової, Є.М. Кондратюк. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. С. 486–510.

т 31. Целіна В., Іллічова Л. Творча група мозковий центр освітніх Інновацій. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 1. С. 9 –23.

л 32. Цибалюк Н. Спостережливий вихователь: який він? *Вихователь-Методист дошкільного закладу*. 2016. № 5. С. 49–50.

33. Цимбалюк О. Л. Використання ІКТ у дошкільних навчальних Зкладах. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/105/18758-vikoristannya-ikt-u->. (Дата звернення: 14.11.2017).

к 34. Швайка Л. А. Педагогічний моніторинг у ДНЗ. Х. : ВГ «Основа», 2017. 192 с.

а

д

у

35. Шевченко Т. Педагогічний міст – інноваційна форма методичної роботи. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 3. С. 50–53.

36. Zahorodnia, L., Danylchenko, I., & Marieieva, T. (2021). Using an Experience of the European Union to Form Future Preschool Teachers' Ecological Competence. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(1), P. 262–280.

37. Polishchuk O., Koltunovych T., Andrieieva Y., Heisonyuk N., Oliinyk M. Job Satisfaction and Professional Burnout of Preschool Teachers. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. № 14(4). P. 325–352. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/644>.

38. Mariia Oliinyk, Oleksandra Yankovych. The soft-skills development in preschool education future specialists. *Uczenie się w Trakcie Życia – Aspekty, Postulaty, Uzadnienia*. Ed. by Anna Pryzgoda, Kataryzna Potacyałaż Perz, Stanisław Kowalski.

1 Сутність поняття «компетентність». Компоненти професійної компетентності вихователя

Компетентність – слово іншомовного походження – латинське «competentio», що, в свою чергу, бере початок від слова «competo», що означає: досягаю, відповідаю, підходжу.

Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів з навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI)) поняття компетентності людини визначається як спроможність кваліфіковано виконувати діяльність, завдання або роботу. Компетентності передбачають сукупність у людини знань, навичок та ставлень, що надають особистості змогу ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, що відповідають визначеним стандартам у сфері певної професії або виді діяльності.

Компетентність у Законі України «Про вищу освіту» потрактовано як динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

У психології термін «здатності» означає якість, можливість, уміння, досвід, майстерність, талант тощо, що дозволяють виконувати певні дії за визначений час, а також готовність особистості до реалізації якої-небудь дії. Під здатністю розуміють також уміння виконувати які-небудь дії або ж індивідуальну схильність до певного виду діяльності.

У більшості наукових праць «компетентність» визначається як інтегрована особистісна якість людини, набута в процесі освіти, при цьому йдеться не тільки про знання, уміння й навички, а й про набутий життєвий досвід, сформовані цінності, ставлення, що цілісно реалізуються в процесі конкретної навчальної ситуації.

Отже, **компетентність** – це цілісне багатофакторне і багатоструктуроване утворення, що містить у собі аспекти особистісного, гносеологічного, діяльнісно-творчого, комунікативного, прогностичного характеру.

Професійна компетентність у літературі визначається як професійна підготовленість і здатність суб'єкта праці до виконання завдань та обов'язків повсякденної діяльності.

За І. Бехом, **професійна компетентність педагога** структурована такими складниками: ціннісний, змістовий, діяльнісний, особистісний, дослідницько-рефлексивний.

Г. Беленька визначає **професійну компетентність вихователя** як інтегроване поняття, що включає світоглядні позиції особистості, глибоку обізнаність і практичні уміння в обраній галузі діяльності, розвинені професійно значущі якості, побудований на цьому підґрунті авторитет.

Х. Шапаренко **професійну компетентність вихователя** розглядає як багатоаспектне утворення, структурними компонентами якого є особистісний, змістово-процесуальний, рефлексивно-оцінювальний, креативний.

Професійна компетентність вихователя – якість дії педагога, що залежить від кваліфікації, загальноприйнятих цінностей моралі та етики,

життєвого досвіду і забезпечує: 1) ефективність розв'язання професійно-педагогічних проблем і типових професійних завдань, які виникають у реальних ситуаціях педагогічної чи науково-педагогічної діяльності, володіння освітніми технологіями, технологіями педагогічної діагностики (опитування, індивідуальні та групові інтерв'ю) та психолого-педагогічної корекції; 2) постійне вдосконалення та впровадження в практику ідей сучасної педагогіки, методів навчання та викладання навчальних дисциплін і предметів; 3) використання наукової літератури та інших джерел інформації для створення сучасних форм навчання, упровадження оціночно-ціннісної рефлексії.

Є. Харькова зазначає, що суть *професійної компетентності* складає загальна і професійна освіта, яка має забезпечувати професійне зростання і здобутки в діяльності вихователя. Особливістю професійної компетентності вихователя є усвідомлена потреба у самовдосконаленні, любов до дітей і налагодження взаємодії і співпраці з ними, інтерес до власного розвитку.

Науковці виокремлюють такі основні різновиди професійної компетентності вихователя: комунікативна, мовленнєва, мовна, математична, екологічна, фізкультурно-оздоровча, музично-естетична, художньо-естетична, англійська, правова, інформаційна, технологічна, ІКТ-компетентність.

Компетентності вихователя закладу дошкільної освіти визначені Професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти». У ньому наведено сутність таких загальних компетентностей вихователя ЗДО: громадянська, соціальна, культурна, лідерська, підприємницька, етична; низки професійних: прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, предметно-методична, здоров'язбережувальна, проєктувальна, психоемоційна, педагогічне партнерство, морально-етична, здатність до навчання впродовж життя, інформаційно-комунікаційна. Означені професійні компетентності виокремлено відповідно до професійних функцій, які виконує вихователь.

Отже, перелік компетентностей, якими має володіти вихователь для виконання професійних функцій, чималий. Якість освітнього процесу, організованого вихователем, залежить від рівнів сформованості кожної компетентності.

2. Характеристика різновидів професійної компетентності вихователя

Низка сучасних наукових розвідок українських учених присвячена різним видам професійної компетентності вихователя. Розглянемо їх.

Комунікативна компетентність вихователя дітей дошкільного віку (за І. Паласевич) передбачає сформованість у нього комунікативно значущих особистісних рис, яскраво виражену гуманістичну схильність до спілкування з вихованцями, готовність до налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії, володіння системою інтегрованих професійно-мовленнєвих умінь та комунікативних якостей. Її компонентами є: 1) *система комунікативних знань* (у тому числі в галузі психології спілкування, загальнодидактичних, фахових, методичних); 2) *комунікативні вміння й навички* (вміння говорити, слухати, встановлювати контакт зі співрозмовником, розуміти його внутрішній стан, керувати взаємодією, застосовувати конструктивну поведінку у конфліктних ситуаціях; експресивні уміння тощо); 3) *комунікативні здібності* (риси та професійно значущі якості особистості), а також моральні переконання (світогляд, етичні погляд, ціннісні орієнтири та мотиви діяльності).

Комунікативна компетентність – якість дії вихователя, що забезпечує: 1) ефективний прямий та зворотній зв'язок з особою, яка навчається; 2) контакт з дітьми дошкільного віку, батьками (особами, які їх замінюють), колегами; 3) здатність до розробки стратегії, тактики й техніки взаємодії з людьми; 4) організацію спільної діяльності для досягнення певних суспільно значимих цілей; здатність переконувати, стверджувати свою позицію; 5) володіння державною мовою, грамотним усним та писемним діловим мовленням, ораторським мистецтвом, професійним етикетом; 6)

навички публічної презентації результатів роботи, вміннями обирати відповідні форми і методи презентації.

Комунікативна компетентність педагога – здатність організовувати комунікативну взаємодію з дітьми й дорослими, розв’язувати професійні комунікативні завдання.

Мовна компетентність вихователя – знання норм літературної мови, уміння грамотно щодо мовного плану оформити висловлювання, вимогливо ставитися до власного мовлення й мовлення навколишніх.

Мовленнєва компетентність означає готовність і спроможність особистості адекватно й доречно використовувати мову в конкретних ситуаціях буття (висловлювати власні думки, бажання, наміри, прохання тощо), застосовуючи при цьому як мовні, так і позамовні (міміка і жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності.

Екологічна компетентність, як стверджує З. Плохій, – складова екологічної культури, усвідомлене володіння екологічними знаннями, способами прийняття рішень, моральними нормами, цінностями, необхідними для екологічно доцільної діяльності.

За Л. Загородньою, **екологічна компетентність вихователя** – це володіння базовими і міжгалузевими знаннями, психолого-педагогічними, фахово-методичними, спеціальними і творчими вміннями, сформованість ціннісних орієнтацій фахівця, мотивів педагогічної діяльності, екологічної культури особистості, здатності до розвитку власного творчого потенціалу в галузі екологічної освіти дітей дошкільного віку.

Л. Низамієва виокремлює такі складові **професійної математичної компетентності** фахівців дошкільної освіти: *мотиваційно-ціннісний*, що включає мотиви значущості набуття математичних знань; *когнітивний*, що передбачає опанування математичного апарату і необхідні для цього якості мислення; *діяльнісний* – наявність навичок цілепокладання та вміння саморегуляції діяльності.

Дослідниця С. Скворцова виділяє такі компоненти **математичної компетентності вихователя**:

Професійно-діяльнісний компонент: предметна компетентність (наявність стрункої системи інтегрованих логіко-математичних знань та готовність до їх застосування у професійній діяльності; спроможність вирішувати типові професійні задачі засобами математики); інформаційна (спроможність знаходити логіко-математичну і математичну інформацію; здатність систематизувати й узагальнювати її; здатність працювати із математичною інформацією).

Комунікативний компонент: комунікативна компетентність (володіння спеціальною логіко-математичною термінологією; уміння передавати математичну інформацію; уміння користуватися вербальними та невербальними засобами передачі математичної інформації).

Особистісний компонент: рефлексивний (прагнення до досконалості професійної діяльності засобами математики); творчий (уміння використовувати інноваційні математичні методи у професійній діяльності вихователя).

На думку І. Зіненко, структурними компонентами **математичної компетентності** є мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-технологічний та рефлексивний.

Завдання: на основі виділених науковцями компонентів математичної компетентності педагога сформулюйте визначення математичної компетентності вихователя ЗДО.

Фізкультурно-оздоровча компетентність вихователя є ядром його готовності до здійснення завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку. Це інтегроване утворення, яке структурують гуманістична спрямованість на якісну реалізацію завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку, знання, вміння й навички в галузі фізичного виховання, фізична культура особистості педагога, прагнення до розвитку власного

творчого потенціалу і постійного професійного вдосконалення в галузі фізкультурно-оздоровчої роботи з вихованцями.

Поняття *«музично-естетична компетентність вихователя»*, на думку Т. Совік, – це набутий досвід, що інтегрує елементарні музичні знання, практичні уміння й навички, розвиток художньо-творчих здібностей у процесі музично-педагогічної діяльності та спрямованість на здійснення музично-естетичного виховання у дошкільному закладі.

О. Заїка розглядає *музично-естетичну компетентність* як професійну якість особистості, що має складну структуру, і складається із таких компонентів: когнітивно-пізнавального, емоційно-оцінного, мотиваційно-потребового, методично-операційного, проєктивно-комунікативного.

Художньо-естетична компетентність вихователя ЗДО – це полікомпонентне утворення, в структурі якого виділяються такі складники: 1) емоційно-чуттєвий (позитивно-емоційне ставлення до навколишнього світу та творів мистецтва); 2) пізнавальний (уявлення про різні види мистецтва та їх особливості й засоби виразності); 3) практичний (оволодіння необхідними художніми, творчими вміннями, техніками виконання робіт); 4) ціннісний (наявність власних естетичних уподобань, оцінок та прояв художнього смаку); 5) творчий (прояв ініціативності, самостійності та креативності).

За В. Аторіною, *естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти* – це здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси; сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей.

Англомова компетентність вихователя ЗДО – це інтегроване утворення, яке охоплює спрямованість на навчання дітей англійської мови, знання англійської мови, розвинені здібності до вивчення іноземної мови,

вміння практично користуватися англійською мовою у визначених ситуаціях, навчання дітей говорити англійською мовою, досвід навчання дошкільників англійської мови, прагнення до постійного професійного вдосконалення в галузі навчання дітей англійської мови.

Англомовну компетентність вихователя структурують:

1) мовна (лінгвістична) компетенція, що передбачає формування системи знань, умінь і навичок здійснювати англомовну комунікацію в типових ситуаціях навчальної, трудової та культурної сфер спілкування;

2) соціокультурна компетенція, що включає фонові знання (сукупність відомостей про соціокультурні особливості народу, мова якого вивчається, та про стандарти комунікативної поведінки, прийняті в цій культурній спільноті);

3) професійна компетенція, що передбачає знання фахової термінологічної лексики, а також навички роботи з матеріалом.

Правова компетентність вихователя – сукупність мотивів, знань, умінь і навичок педагога, що забезпечує ефективне використання в професійній діяльності законодавчих та інших нормативних документів органів державної влади і правове розв’язання професійних завдань, набутий досвід правового вирішення професійних задач.

Інформаційна компетентність – здатність і готовність педагога до критичного аналізу джерел інформації, пошуку необхідних ресурсів, синтезу, узагальнення та структурування продуційованої інформації, наявність досвіду роботи з різноманітною інформацією.

Технологічна компетентність – здатність та готовність педагога до інформатично-технологічної діяльності, а саме постановки цілей створення освітнього інформатичного продукту, використання існуючої або розробки нової технології створення продукту, тестування продукту на відповідність до певних вимог тощо, наявність досвіду інформатично-технологічної діяльності.

ІКТ-компетентність заслуговує на особливу увагу тому, що саме вона дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки в своїй професійній діяльності. Слід відмітити, що майже всі науковці виділяють цю компетентність як обов'язкову складову професійної компетентності педагога.

О. Спірін визначає *інформаційно-комунікаційну компетентність* як підтверджену здатність особистості, яка автономно і відповідально застосовує на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних потреб і розв'язування суспільно значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі або виді діяльності.

Т. Тихонова зазначає, що інформатично-комунікаційна компетентність педагога є складовою його професійної компетентності та означає здатність до успішної результативної професійної діяльності в умовах насиченого ІКТ-середовища.

Інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя ЗДО, на думку В. Горленко, – це здатність доцільно й ефективно використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для вирішення професійних задач з урахуванням особливостей розвитку дітей дошкільного віку, професійного вдосконалення.

Наше визначення. *Інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя ЗДО* – це спрямованість на використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності, здатність доцільно і ефективно використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для вирішення професійних задач з урахуванням особливостей розвитку дітей дошкільного віку, професійного вдосконалення, наявний досвід застосування інформаційно-комунікаційних технологій

У результаті наукових досліджень О. Спіріна і О. Овчарук, визначено такі складові інформаційно-комунікаційної компетентності:

– здатності й уміння, серед яких – здобувати інформацію з різних джерел у зрозумілому вигляді; працювати з різними відомостями; критично оцінювати відомості; використовувати у професійній діяльності інформаційно-комунікаційні технології;

– знання – особливостей інформаційних потоків у своїй галузі; знання основ ергономіки й інформаційної безпеки; конкретні навички з використання комп'ютерної техніки;

– ставлення особистості до застосування ІКТ для відповідальної соціальної взаємодії та поведінки.

Крім того, науковцями описано складники ІК-компетентності на основі підходу ISTE:

1) ІКТ-бачення: розуміння та усвідомлення ролі та значення ІКТ для роботи та навчання впродовж життя;

2) ІКТ-культура: спосіб розуміння, конструювання, світоглядного бачення цифрових технологій для життя та діяльності в інформаційному суспільстві;

3) ІКТ-знання: набір фактичних та теоретичних знань, що відображають галузь ІКТ для навчання та практичної діяльності;

4) ІКТ-практика: практика застосування знань, умінь, навичок у галузі ІКТ для особистих та суспільних професійних та навчальних цілей;

5) ІКТ-удосконалення: здатність удосконалювати, розвивати, генерувати нове у сфері ІКТ та засобами ІКТ для навчання, професійної діяльності, особистого розвитку;

6) ІКТ-громадянськість: підтверджена якість особистості демонструвати свідоме ставлення через дію, пов'язану із застосуванням ІКТ для відповідальної соціальної взаємодії та поведінки.

Технічна компетентність розглядається дослідниками як здатність та готовність педагога до ефективного використання та опанування апаратних та програмних засобів ІКТ.

Структура ІК-компетентності вихователя ЗДО, за В. Горленко, має такий вигляд:

- 1) комп'ютерна грамотність: робота з текстовим редактором, PowerPoint, презентації, мультимедіа;
- 2) поглиблення знань: використання мережі Інтернет для самоосвіти, дистанційна освіта, професійні соцмережі, пошукові сервіси, електронна пошта;
- 3) використання ІКТ в дошкільній освіті: безпека, електронні (цифрові) іграшки, використання ЕОР (комп'ютерні ігри в тому числі), дидактика, організація розвивального середовища.

Проектувальна компетентність вихователя ЗДО – це здатність організовувати та проектувати освітні осередки в групах за принципами універсального дизайну та розумного пристосування.

Професійна мобільність вихователя є важливим складником його професійної компетентності.

Мобільність – це інтегрована якість особистості, що характеризує її здатність швидко змінювати свій статус або положення в соціальному, культурному або професійному середовищі.

Основою професійної мобільності вихователя ЗДО є широкопрофільна загальна та професійна підготовки, мотивація на успіх, володіння сукупністю ключових компетенцій, які формують ядро професіонала. При цьому мобільність передбачає: 1) відкритість до всього нового, упевненість у своїх силах; 2) широту та багатогранність мислення, здатність переходити від одного способу діяльності до іншого; 3) гнучкість, яка дає змогу регулювати свої дії в умовах, що змінюються; 4) критичність – здатність адекватно оцінювати свої результати і намічати нові перспективи.

Н. Кутеньова виділяє такі критерії оцінки професійної мобільності вихователя ЗДО: 1) мотивація; 2) організаційна діяльність; 3) комунікативна діяльність; 3) аналітико-прогностична діяльність; 4) операційно-пізнавальна діяльність.

Отже, для забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО вихователь має володіти низкою загальних і професійних компетентностей, які виокремлені в Професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» й досліджені науковцями.

3. Оцінка професійної компетентності вихователів

Оскільки професійна компетентність вихователя є вагомим критерієм оцінки якості освітнього процесу в ЗДО, то вихователь-методист у межах своєї професійної діяльності має тримати в полі зору професійні компетентності всіх членів педагогічного колективу, вчасно надавати їм методичну підтримку та скеровувати. І щоб розуміти, кому з педагогів потрібна професійна підтримка, а хто навпаки може поділитися досвідом, потрібно щороку проводити комплексну діагностику професійних компетентностей вихователів.

Діагностика розпочинається з визначення переліку професійних компетентностей, які мають бути сформовані у вихователів. Вони задекларовані в Професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» (19.10.2021, наказ № 755-21). У документі охарактеризовано, які трудові функції має виконувати вихователь та які професійні компетентності йому для цього знадобляться.

Професійні компетентності вихователя: прогностична; організаційна; оцінювально-аналітична; предметно-методична; здоров'язбережувальна; проєктувальна; психоемоційна; педагогічне партнерство; морально-етична; здатність до навчання впродовж життя; інформаційно-комунікаційна.

Наступний крок діагностики – це визначення показників, які засвідчуватимуть рівень сформованості кожної компетентності та систему їх оцінювання. Наприклад, можна скористатися п'ятибальною системою: 0 – показник відсутній; 1 – критичний рівень, потрібна постійна допомога; 2 – низький рівень, є значні недоліки, потребує допомоги; 3 – середній рівень, є недоліки, інколи потребує допомоги; 4 – достатній рівень, є незначні

недоліки; 5 – високий рівень, може поділитися досвідом. Можна використовувати й інші системи оцінювання, наприклад, стобальну. Приклад шкали оцінювання, якою користуються в ДНЗ (центр розвитку дитини) «Світлячок» міста Глухова Сумської області.

Таблиця 1

Шкала оцінювання рівня сформованості професійної компетентності вихователів

Рівні	Відсотки	Бали
В (високий)	100%-90%	75-68 балів
Д (достатній)	89%-65%	67-50 балів
С (середній)	64%-50%	49-40 балів
Н (низький)	до 49%	менше 39 балів

Результати діагностики заносимо в картки оцінювання професійної компетентності педагогів.

Приклад карток оцінювання професійних компетентностей педагогічних працівників різних категорій (Глухівський ДНЗ (центр розвитку дитини) «Світлячок»).

Аналіз рівня професійної компетентності спеціаліста

(ПІБ вихователя)

Інструкція

Впишіть у графу «Оцінка» бал, який відповідає рівню розвитку за критеріями кожної компетентності. Оптимальний рівень оцініть у 3 бали, достатній – в 2 бали, посередній рівень – 1 бал.

Критерії	Оцінка	
	Самооцінка	Вихователь-методист
<i>A1 Прогностична компетентність</i>		
Планую та прогноую результати освітнього процесу		
Ставлю цілі, самоорганізуюся та готуюся до освітнього процесу		
Документую професійну діяльність		
<i>A2 Організаційна компетентність</i>		
Забезпечую здобуття дошкільної освіти державною мовою		
Обираю ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів і потреб здобувачів освіти		
Організую ігрову (провідну) й інші види дитячої діяльності та підтримую види діяльності, ініційовані дитиною		
Забезпечую здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами		
<i>A3 Оцінювально-аналітична компетентність</i>		
Здійснюю моніторинг якості освітньої діяльності та коригую освітній процес відповідно до потреб та можливостей вихованців		

Визначаю рівень сформованості компетентностей у здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти		
<i>A4 Предметно-методична компетентність</i>		
Формую у здобувачів освіти основні компетентності відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти		
<i>B1 Здоров'язбережувальна компетентність</i>		
Організую фізично безпечне освітнє середовище		
Організую психологічно безпечне освітнє середовище		
<i>B2 Проєктувальна компетентність</i>		
Організую та проєктую освітні осередки за принципом універсального дизайну та розумного пристосування		
<i>B1 Психолого-емоційна компетентність</i>		
Здійснюю самоконтроль і саморегуляцію, толерентну взаємодію		
Швидко реаую на зміни; гнучка, адаптована та стресостійка		
<i>B2 Педагогічне партнерство</i>		
Ефективно співпрацюю та комунікую під час професійної діяльності		
Організую взаємодію учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності		
Умію взаємодіяти в команді		
<i>B3 Морально-етична компетентність</i>		
Враховую культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснюю його незалежно від власних поглядів, стереотипів та упереджень		
<i>G1. Здатність до навчання впродовж життя</i>		
Здійснюю саморефлексію та самооцінювання власної професійної діяльності		
Планую та реалізую індивідуальний професійний розвиток і самоосвіту		
Здатність до професійного розвитку та зростання		
<i>G2 Інформаційно-комунікаційна компетентність</i>		
Вмію добирати та використовувати інформацію в професійній діяльності		
Використовую ІКТ та електронні освітні ресурси у власній професійній діяльності		
Дотримуюся правил безпечної поведінки в цифровому середовищі		
Всього		

Вихователь-методист _____

(ПБ, підпис)

Аналіз рівня професійної компетентності спеціаліста II категорії

_____ (ПБ вихователя)

Інструкція

Впишіть у графу «Оцінка» бал, який відповідає рівню розвитку за критеріями кожної компетентності. Оптимальний рівень оцініть у 3 бали, достатній – в 2 бали, посередній рівень – 1 бал.

Критерії	Оцінка	
	Самооцінка	Вихователь-методист
<i>A1 Прогностична компетентність</i>		
Планує та прогнозує результати освітнього процесу з урахуванням індивідуального та диференційованого підходу		
Ставить цілі, самоорганізовується та забезпечує ефективну організацію та реалізацію освітнього процесу		
Документує професійну діяльність, у т.ч. і в електронному форматі		
<i>A2 Організаційна компетентність</i>		
Забезпечує здобуття дошкільної освіти державною мовою		
Добирає доцільні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів і потреб здобувачів освіти		
Організовує ігрову (провідну) й інші види дитячої діяльності з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей та формує у них бажання		

висловлювати пропозиції щодо організації різних видів діяльності		
Обирає та застосовує технології інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальних потреб здобувачів освіти, підтримує спільну діяльність для успішної соціалізації		
<i>A3 Оцінювально-аналітична компетентність</i>		
Здійснює моніторинг якості освітньої діяльності та коригує освітній процес відповідно до потреб та можливостей здобувачів освіти		
Коригує освітній процес з урахуванням оцінки рівня сформованості компетентностей у кожного здобувача освіти відповідно до індивідуальних потреб та реалізує індивідуальну освітню траєкторію здобувача освіти		
<i>A4 Предметно-методична компетентність</i>		
Визначає та враховує вікові та індивідуальні особливості здобувачів освіти під час моделювання змісту освіти і відповідно до вимог Державного стандарту		
<i>B1 Здоров'язбережувальна компетентність</i>		
Організовує фізично безпечне освітнє середовище, реагує на ознаки булінгу, жорстокого поведіння		
Організовує психологічно безпечне освітнє середовище та сприятливі умови для освітньої діяльності		
<i>B2 Проєктувальна компетентність</i>		
Проєктує безпечні, мобільні та динамічні розвивальні освітні осередки відповідно до інтересів та потреб здобувачів освіти. Обирає навчально-дидактичний та ігровий матеріал відповідно до розвивального потенціалу		
<i>B1 Психолого-емоційна компетентність</i>		
Здійснює самоконтроль і саморегуляцію, толерентну взаємодію, запобігає професійному вигоранню		
Конструктивно реагує на зміни; виявляє гнучкість та стресостійкість		
<i>B2 Педагогічне партнерство</i>		
Ефективно комунікує та підтримує контакти під час професійної діяльності		
Організовує взаємодію з батьками на засадах партнерства та взаємної відповідальності		
Уміє взаємодіяти в команді та ефективно співпрацює		
<i>B3 Морально-етична компетентність</i>		
Враховує культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснює його незалежно від власних поглядів, стереотипів та упереджень		
<i>G1. Здатність до навчання впродовж життя</i>		
Визначає оперативні цілі індивідуального професійного розвитку та самоосвіти відповідно до власних професійних потреб		
Визначає стратегічні цілі індивідуального професійного розвитку та самоосвіти відповідно до власних професійних потреб		
Планує власний професійний розвиток, критично обирає види, форми, програми та суб'єктів підвищення кваліфікації відповідно до власних професійних потреб та вимог законодавства		
<i>G2 Інформаційно-комунікаційна компетентність</i>		
Вміє добирати, накопичувати та використовувати інформацію у професійній діяльності		
Ефективно використовує ІКТ з урахуванням цілей і завдань освітнього процесу, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти, аналізує їх ефективність у професійній діяльності		
Дотримується правил безпечної поведінки, захисту персональних даних та прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі		
Всього		

Вихователь-методист _____

(ПІБ, підпис)

Аналіз рівня професійної компетентності спеціаліста I категорії

(ПБ вихователя)

Інструкція

Впишіть у графу «Оцінка» бал, який відповідає рівню розвитку за критеріями кожної компетентності. Оптимальний рівень оцініть у 3 бали, достатній – в 2 бали, посередній рівень – 1 бал.

Критерії	Оцінка	
	Самооцінка	Вихователь-методист
<i>A1 Прогностична компетентність</i>		
Планує та прогнозує результати освітнього процесу з використанням інноваційних форм, методів і засобів навчання, виховання, розвитку здобувачів освіти		
Ставить цілі, самоорганізовується та забезпечує ефективну організацію та реалізацію освітнього процесу		
Документує професійну діяльність, у т.ч. і в електронному форматі		
<i>A2 Організаційна компетентність</i>		
Забезпечує здобуття дошкільної освіти державною мовою		
Використовує інноваційні форми, методи, та засоби організації освітнього процесу		
Обирає та впроваджує новітні види та форми організації дитячої діяльності в освітньому процесі, забезпечує баланс між активностями, ініційованими вихователем та здобувачами освіти		
Здійснює адаптацію та модифікацію освітнього процесу відповідно до індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами		
<i>A3 Оцінювально-аналітична компетентність</i>		
Здійснює моніторинг якості освітньої діяльності та коригує освітній процес відповідно до можливостей та потреб здобувачів освіти		
Коригує освітній процес з урахуванням оцінки рівня сформованості компетентностей у кожного здобувача освіти відповідно до індивідуальних потреб та реалізує індивідуальну освітню траєкторію здобувача освіти		
<i>A4 Предметно-методична компетентність</i>		
Обирає і використовує інноваційні технології формування у здобувачів освіти ключових компетентностей та спільних умінь відповідно до Державного стандарту		
<i>B1 Здоров'язбережувальна компетентність</i>		
Організують фізично безпечне освітнє середовище		
Організують психологічно безпечне освітнє середовище		
<i>B2 Проктувальна компетентність</i>		
Проектує безпечні, мобільні та динамічні розвивальні освітні осередки відповідно до інтересів та потреб здобувачів освіти. Обирає навчально-дидактичний та ігровий матеріал відповідно до розвивального потенціалу		
<i>B1 Психолого-емоційна компетентність</i>		
Здійснює самоконтроль і саморегуляцію, толерентну взаємодію, запобігає професійному вигоранню		
Проявляє гнучкість, адаптивність та лідерські якості залежно від ситуації		
<i>B2 Педагогічне партнерство</i>		
Ефективно комунікує та підтримує контакти під час професійної діяльності		
Надає консультативну та інформаційну підтримку батькам щодо навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти		
Уміє взаємодіяти в команді та ефективно співпрацює		
<i>B3 Морально-етична компетентність</i>		
Враховує культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснює його незалежно від власних поглядів, стереотипів та упереджень		
<i>G1. Здатність до навчання впродовж життя</i>		
Відстежує динаміку та результати власної професійної діяльності, виявляє труднощі, усуває недоліки		
Демонструє здатність організовувати та передавати власний професійний досвід		
Планує власний професійний розвиток, критично обирає види, форми, програми та суб'єктів підвищення кваліфікації відповідно до власних професійних потреб та вимог законодавства		
<i>G2 Інформаційно-комунікаційна компетентність</i>		

Вміє добирати, накопичувати та використовувати інформацію у професійній діяльності		
Ефективно використовує ІКТ з урахуванням цілей і завдань освітнього процесу, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти, аналізує їх ефективність у професійній діяльності		
Дотримується правил безпечної поведінки, захисту персональних даних та прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі		
Всього		

Вихователь-методист _____

(ПІБ, підпис)

Аналіз рівня професійної компетентності спеціаліста вищої категорії

_____ (ПІБ вихователя)

Інструкція

Впишіть у графу «Оцінка» бал, який відповідає рівню розвитку за критеріями кожної компетентності. Оптимальний рівень оцініть у 3 бали, достатній – в 2 бали, посередній рівень – 1 бал.

Критерії	Оцінка	
	Самооцінка	Вихователь-методист
<i>A1 Прогностична компетентність</i>		
Надає методичну допомогу під час планування та прогнозування результатів освітнього процесу на основі власного досвіду		
Ставить цілі, самоорганізовується та забезпечує ефективну організацію та реалізацію освітнього процесу		
Документує професійну діяльність, у т.ч. і в електронному форматі		
<i>A2 Організаційна компетентність</i>		
Забезпечує здобуття дошкільної освіти державною мовою		
Надає консультативну підтримку та методичні роз'яснення щодо використання ефективних методів, форм і засобів організації освітнього процесу		
Надає консультативну підтримку та методичні роз'яснення щодо організації ігрової і інших видів дитячої діяльності		
Надає консультативну підтримку та методичні роз'яснення щодо організації інклюзивного навчання		
<i>A3 Оцінювально-аналітична компетентність</i>		
Здійснює моніторинг якості освітньої діяльності та коригує освітній процес відповідно до можливостей та потреб здобувачів освіти		
Створює власні інструменти оцінки рівня сформованості компетентностей у здобувачів освіти відповідно до державного стандарту та рекомендації щодо його використання		
<i>A4 Предметно-методична компетентність</i>		
Розробляє власні навчальні, методичні матеріали для формування у здобувачів освіти ключових компетентностей та спільних умінь, а також рекомендації щодо їх застосування		
<i>B1 Здоров'язбережувальна компетентність</i>		
Організовує фізично безпечне освітнє середовище, реагує на ознаки булінгу, жорстокого поводження		
Організовує психологічно безпечне освітнє середовище та сприятливі умови для освітньої діяльності		
<i>B2 Проектувальна компетентність</i>		
Вносить пропозиції щодо вдосконалення освітніх осередків у закладі дошкільної освіти		
<i>B1 Психолого-емоційна компетентність</i>		
Здійснює самоконтроль і саморегуляцію, толерентну взаємодію, запобігає професійному вигоранню		
Проявляє гнучкість, адаптивність та лідерські якості залежно від ситуації		

<i>V2 Педагогічне партнерство</i>		
Надає методичну допомогу педагогічним працівникам в організації освітнього процесу, налагодженні ефективної співпраці та комунікації в професійній діяльності		
Використовує інноваційні форми, методи та засоби педагогічного просвітництва батьків		
Організовує командну взаємодію, вносить пропозиції щодо розподілу командних ролей і спрямовує команду на вирішення проблемних питань		
<i>V3 Морально-етична компетентність</i>		
Враховує культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснює його незалежно від власних поглядів, стереотипів та упереджень		
<i>G1. Здатність до навчання впродовж життя</i>		
Надає методичну підтримку щодо самооцінювання професійної діяльності педагогічними працівниками		
Надає підтримку у визначенні стратегічних та операційних цілей професійного зростання педагогів. Відстежує зміни в системі освіти, враховує їх у проектуванні власної професійної діяльності та плануванні професійного розвитку		
Планує власний професійний розвиток, критично обирає види, форми, програми та суб'єктів підвищення кваліфікації відповідно до власних професійних потреб та вимог законодавства		
<i>G2 Інформаційно-комунікаційна компетентність</i>		
Вміє добирати, накопичувати та використовувати інформацію у професійній діяльності		
Створює нові електронні освітні ресурси, апробує та популяризує їх. Критично та доцільно добирає та використовує ІКТ в освітньому процесі. Надає методичну допомогу іншим педагогам в оволодінні цифровими навичками		
Дотримується правил безпечної поведінки, захисту персональних даних та прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі		
Всього		

Вихователь-методист _____

(ПБ, підпис)

Не обов'язково досліджувати одразу всі професійні компетентності вихователів. Можна визначити одну чи кілька компетентностей, рівень сформованості яких планується перевірити. Відтак необхідно підготувати картку оцінювання відповідно до змісту вибраної компетентності.

Оцінюється професійна компетентність вихователів за результатами тематичного й оперативного контролю, спостережень за педагогічною діяльністю, аналізу результативності роботи з дітьми та їхніми батьками.

Якщо необхідно перевірити рівень теоретичних знань вихователів, варто підготувати тестові завдання за обраним освітнім напрямом. Окрім того, проаналізувати документацію вихователів, особливу увагу при цьому звернути на календарний та перспективний плани, плани самоосвіти педагогів і перевірити, чи виконують вони поставлені завдання.

Для того, щоб визначити, чи вибудовують педагоги партнерську взаємодію з батьками вихованців, застосовують опитувальники й анкети. Щоб охопити більшу кількість респондентів, пропонується заповнювати їх у дистанційному форматі.

Перед початком діагностики необхідно поінформувати про неї педагогів, повідомити про мету й завдання діагностики, пояснити термінологію, продемонструвати бланки діагностичних карток та ознайомити із критеріями оцінювання професійної компетентності.

Діагностику можна здійснювати за кількома варіантами на таких рівнях:

1) самооцінювання педагогом своєї професійної компетентності та експертне оцінювання (вихователем-методистом);

2) самооцінювання педагогом своєї професійної компетентності, взаємооцінювання та експертне оцінювання;

3) самооцінювання педагогом своєї професійної компетентності, взаємооцінювання, експертне оцінювання та оцінювання батьками вихованців.

На кожному рівні діагностики доцільно пропонувати учасникам порожню картку оцінювання. Це сприяє тому, що педагоги оцінюватимуть себе та інших об'єктивніше, без огляду на оцінки, які вже зазначили інші в картці.

Насамперед пропонується педагогам провести **самооцінювання** власної діяльності. Потім організовується **взаємооцінювання**. Перед тим, як проводити взаємооцінювання, слід нагадати педагогам про необхідність дотримуватися правил професійної етики, уникати суб'єктивізму й обгрунтовано оцінювати професійні навички колег.

Наостанок вихователь-методист здійснює **експертне оцінювання** компетентностей педагогів. Він аналізує результати спостережень під час оперативного контролю, вивчає документацію вихователя, ознайомлюється з

досягненнями дітей тощо. Відтак оцінює діяльність педагогів за кожним критерієм.

Для того, щоб узагальнити результати діагностики, необхідно внести бали, отримані на усіх рівнях оцінювання, в одну картку, вираховується середній бал за кожним показником. Потім звернути увагу на показники, які всі учасники оцінили однаково, а за якими наявні значні розбіжності в оцінках. За можливістю, слід з'ясувати причину такого оцінювання. На основі проведеної роботи потрібно упорядкувати зведену таблицю за результатами діагностики професійних компетентностей усіх педагогів. Таким чином можливо проаналізувати загальний рівень професійного розвитку педагогічного колективу. Аналіз доцільно здійснити, покроково:

- розрахувати середній бал за кожним показником та середній бал професійної компетентності кожного педагога;
- позначити найменші бали по всьому полю таблиці;
- визначити, які показники найчастіше оцінюються найменшою кількістю балів;
- з'ясувати, хто з педагогів за більшістю показників отримав найменше балів;
- визначити причини низьких оцінок і спланувати методичний супровід педагогів, які потребують допомоги.

Узагальнені дані дають змогу виявити, які професійні компетентності педагогів сформовані найкраще, а на розвиток яких потрібно спланувати додаткову роботу.

Отже, оцінювання професійної компетентності педагога має стати чинником, що стимулює його професійний розвиток. Тому цей процес слід організувати так, щоб вихователь: 1) був переконаним в об'єктивності оцінювання; 2) сприйняв оцінювання компетентності як інструмент професійного зростання; 3) знав, як усунути виявлені недоліки; 4) був впевненим у наданні необхідної методичної допомоги і відкритим для цього.

4. Засоби підвищення професійної компетентності вихователів закладу дошкільної освіти

Підвищення кваліфікації вихователів регулюється Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженим постановою КМУ від 21.08.2019 №800. У ньому визначено процедуру, види, форми, обсяг (тривалість) періодичність, умови підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів освіти і установ усіх форм власності та сфер управління, зокрема механізми оплати, умови і процедуру визнання результатів підвищення кваліфікації. Підвищення кваліфікації відбувається не рідше одного разу на п'ять років, відповідно до спеціальних законів.

Напрями підвищення кваліфікації:

- розвиток професійних компетентностей – знання фахових методи. технологій;
- формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь. визначених частиною першою статті 12 Закону України «Про освіту»;
- психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку. основи андрагогіки;
- створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами;
- використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, зокрема електронне навчання. інформаційна та кібернетична безпека;
- мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність.

Вихователі постійно вдосконалюють свою професійну компетентність, обираючи традиційні засоби, а саме: самоосвіту, самовдосконалення, самоменеджмент.

Дослідниця професійного самовдосконалення Т. Вайніленко розглядає його як складний і багатогранний феномен та дає таке визначення: *«професійно-педагогічне самовдосконалення являє собою процес і результат творчого, цілеспрямованого, самостійного, самодетермінованого руху фахівця від Я-реального до Я-ідеального, від Я-потенційного до Я-актуального, що здійснюється у формі професійного самовиховання, самоосвіти, самоактуалізації, забезпечує досягнення педагогом позитивних особистісних змін та є передумовою його успішної творчої самореалізації в професії»*.

Самоосвіта педагога – це самостійна пізнавальна діяльність педагога, спрямована на оновлення і вдосконалення наявних загальнокультурних та професійних знань з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності.

Завдяки самоосвіті вихователь реалізовує власні пізнавальні інтереси, задовольняє пізнавальні потреби, розвиває інтелектуальні здібності.

Самоосвітні запити формуються в процесі безпосереднього зіткнення з педагогічними проблемами й поділяються, залежно від характеру, на освітні (стосовно змісту занять, конспекти яких розробляє педагог), методичні (щодо методики проведення різних форм роботи з дошкільниками), психолого-педагогічні (щодо психологічних і загальнопедагогічних закономірностей та особливостей, які слід урахувувати під час організації освітнього процесу в ЗДО) та особисті (стосовно специфічних освітніх інтересів кожного окремого педагога). Важливою є збалансованість професійно-педагогічної самоосвіти за усіма названими напрямками.

Основу професійної самоосвіти складає пізнавальна діяльність педагога, під час якої він оволодіває новою інформацією, поглиблює набуті знання і засвоює нові професійно значущі, досягає розвитку професійного мислення, розширення професійної свідомості, загальної ерудиції, підвищення власної професійної компетентності.

Основними способами самоосвіти педагога є опанування передового педагогічного досвіду, опрацювання літератури та отримання інформації з інтернет-джерел, а також письмове розроблення певної проблеми, підготовка виступів, доповідей, презентацій, відеофрагментів освітнього процесу тощо. Здійснюючи самоосвіту, вихователь знаходить необхідні джерела інформації, фіксує і систематизує інформацію, осмислює передовий педагогічний досвід і на цій основі конструює й прагне продуктивно вирішити конкретні професійно-педагогічні завдання.

Завдання самоосвіти педагога визначають різні рівні опрацювання інформації. Вихователь може ознайомлюватися з нею, вивчати теоретичні основи, засвоювати практичний аспект, детально і різнобічно опрацьовувати матеріал. відвідувати різноманітні вебінари, семінари тощо. Освітня діяльність педагога передбачає первинне і повторне опрацювання та осмислення матеріалу, його запам'ятовування, трансформацію у власну практичну діяльність.

Окрім індивідуальних форм професійно-педагогічної самоосвіти, в практиці педагогічної діяльності використовуються і колективні (участь у педагогічних радах, семінарах, конференціях, роботі методичних об'єднань, навчання на курсах підвищення кваліфікації, проведення дослідницької роботи тощо), які стимулюють самоосвіту кожного педагога, забезпечують обмін її результатами в педагогічному колективі та сприяють прояву різних поглядів на отриману інформацію й вироблення спільної думки щодо неї.

Професійно-педагогічний самоменеджмент (самоорганізація, самоуправління) – це специфічна активність педагога, що ґрунтується на технологіях ефективного використання часу та цілеспрямованої регуляції поведінки і дій, спрямована на організацію власної діяльності в різних сферах життєдіяльності й розвитку. Він виступає важливим механізмом самовдосконалення, який забезпечує ефективну організацію усіх форм і етапів роботи вихователя над собою.

Процес самоменеджменту в аспекті послідовності виконання конкретних функцій охоплює шість фаз (Л. Зайверт):

- постановка мети – аналіз і формування особистих цілей;
- планування – розроблення планів і альтернативних варіантів своєї діяльності;
- прийняття рішень щодо конкретних справ;
- організація та реалізація – складання розпорядку дня й організація особистого трудового процесу з метою реалізації поставлених завдань;
- контроль – самоконтроль і контроль підсумків (у разі потреби – коригування цілей);
- інформація і комунікації – фаза, властива певною мірою всім функціям, оскільки і комунікація, і обмін інформацією необхідні на всіх фазах самоменеджменту.

Інакше кажучи, самоменеджмент – це комплекс управлінських компетенцій, необхідних для професійного зростання вихователя:

- 1) самопізнання; 2) цілепокладання; 3) керування часом; 4) планування;
- 5) саморегуляція; 6) самонавчання; 7) уміння інтегрувати; 8) проектування;
- 9) уміння рефлексувати; 10) емпатія; 11) мобільність; 12) самопрезентація;
- 13) професійний особистісний ріст; 14) стійка мотивація до пізнання.

Основна мета самоменеджменту полягає в тому, щоб максимально використовувати власні можливості, свідомо керувати перебігом свого життя (самовизначатися) і переборювати зовнішні обставини як на роботі, так і в особистому житті.

Таблиця 2

Техніка самоменеджменту

Функція	Робочі прийоми, методи	Досягнутий результат (Виграш у часі)
1. Постановка цілей	Визначення мети, ситуаційний аналіз, цільові стратегії та методи досягнення успіху, формування мети	Мотивація, усунення слабких сторін, розпізнавання переваг, концентрація зусиль на вузьких місцях, фіксація термінів і найближчих кроків

2. Планування	Річне планування, місячне, декадну, планування дня, принципи тимчасового менеджменту, метод «Альпи», менеджмент за допомогою щоденника часу	Підготовка до реалізації, оптимальний розподіл і використання часу, скорочення термінів виконання
3. Прийняття рішень	Установка пріоритетів, принцип Парето (співвідношення 80:20), АБВ-аналіз, принципи Ейзенхауера, делегування справ	Яка веде до успіху організація праці? Першочергове вирішення життєво важливих проблем, упорядкування справ за ступенем важливості, позбавлення від «тиранії» невідкладності, продуктивність трудових витрат
4. Реалізація та організація	Розпорядок дня, графік продуктивності, біоритм, самовиявлення, денний робочий план	Застосування самоменеджменту, концентрація на значних завданнях, використання піку продуктивності, облік періодичних коливань, становлення індивідуального робочого стилю
	Контролювання процесу роботи (порівняння задуму з результатом), контролювання підсумків (контролювання досягнення поставлених цілей, проміжних результатів), огляд підсумків минулого дня (самоконтроль)	Забезпечення запланованих результатів, позитивний вплив на перебіг життя
6. Інформація і комунікації	Раціональне читання, раціональні наради,	Швидке читання, краща організація нарад і

	раціональне ведення бесіди, раціональне використання телефону, раціональне ведення кореспонденції, листки-пам'ятки і формуляри	конференцій, виділення часу для співбесід, відгородження від можливих перешкод. Менше відволікань, менше «Листкової війни»
--	--	--

Серед сучасних форм підвищення професійної компетентності вихователів вирізняються: коучинг, нетворкінг, тайм-менеджмент, кайрос-менеджмент, ігри-симуляції, педагогічний плейбек-театр, педагогічний міст, школа педагогічної майстерності, конкурси педагогічної майстерності, методична платформа (PlatforM), методична робота у форматі– 5-M, семінари-практикуми, педагогічні челенджі, брейнстормінг, тімбілдінг, кейс-поєдинки тощо.

Дослівний переклад слова «*коучинг*» – «*тренерство*». Коуч – це тренер, здатний зробити з людини чемпіона, тобто йдеться про виховання переможців. Коуч-менеджмент – це особлива філософія життя, що має свою систему цінностей, коли першорядним є бачення людини з її цінностями, прагненнями, особистими цілями. Методологія коучинга виходить з того, що людина від природи безмежно талановита та володіє великим потенціалом, який не реалізується нею повною мірою. Коучинг, як стиль менеджменту, спрямований на досягнення організаційних цілей з одночасним забезпеченням максимально можливого розвитку персоналу за обраним напрямом. На особливу увагу заслуговує потенціал коучинга у формуванні та підсиленні мотивації до професійного та духовного зростання, самоусвідомлення та самоорганізації, що важливо для виховання конкурентноспроможних фахівців – майбутніх управлінців різних щаблів освіти.

Цілі коучингу в освіті:

- розкриття внутрішнього потенціалу особистості педагога;
- розвиток особистості через делегування відповідальності;

– досягнення високого рівня відповідальності та її усвідомлення в усіх учасників коучингу.

Для досягнення поставлених цілей вирішуються такі завдання:

– здійснюється діагностика і моніторинг освітнього процесу в ЗДО, що дозволяє враховувати і прогнозувати зміни, які відбуваються в результаті застосування інноваційних програм і технологій;

– створюються умови, спрямовані на ефективну організацію процесу пошуку студентом шляхів досягнення важливих для нього цілей і вибору оптимального темпу просування;

– освоюються інноваційні методики і технології;

– визначаються ключові моменти коучингу.

Методи коучингу:

Метод конкретних ситуацій. Він заснований на ствердженні, що шлях до вдосконалення власних знань можливо прокласти лише через розгляд, вивчення та обговорення конкретних проблемних ситуацій;

Метод емоційного стимулювання. В основі цього методу навчання лежить принцип формування пізнавального інтересу через створення позитивних емоцій до запропонованого виду діяльності, підвищення зацікавленості та мотивації до навчального процесу;

Метод створення ситуації пізнавальної дискусії є дієвим методом активізації навчання, адже в дискусії народжується істина, а пошук істини завжди викликає посилену зацікавленість темою;

«Мозаїка» – метод розподілу обов'язків у педагогічному колективі, коли розподіл здійснюють самі його члени. Такий вид діяльності змушує вихователів самостійно, без допомоги коуча, розподіляти обов'язки в колективі та нести за даний розподіл відповідальність;

Метод проєктів є методом, що виводить діяльність вихователів студентів на новий професійний рівень.

Нетворкінг – це соціальна професійна діяльність, яка спрямована на те, щоб з допомогою кола друзів і знайомих максимально швидко й

ефективно розв'язувати складні життєві та професійні завдання. При цьому сутністю нетворкінгу є вибудовування з людьми довірливих довготривалих відносин, заснованих на взаємодопомозі.

Нетворкінг може бути позитивним і негативним. Позитивний нетворкінг передбачає вміння встановлювати і підтримувати зв'язки на основі спільних інтересів, взаємної користі і взаємодопомоги. В основі негативного нетворкінгу лежить прагматичний підхід до людських стосунків, вибудовування їх за принципом «ти – мені, я – тобі».

Тайм-менеджмент – мистецтво управління часом. Його складники: 1) цілепокладання; 2) поетапне досягнення мети; 3) планування часу; 4) розстановка пріоритетів; 5) делегування; 6) контроль; 7) самоаналіз.

Кайрос-менеджмент – це технологія управління, яка спрямована на розвиток у людини або колективу здатності вбачати користь у будь-якому вмінні, хобі іншої людини, збігу обставин та застосовувати її.

Форми застосування кайрос-менеджменту в ЗДО: 1) створення стінгазети ефективності; 2) виявлення й використання хобі працівників.

Ігрове навчання – це форма освітнього процесу в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду в усіх його проявах: знаннях, навичках, уміннях, емоційно-оцінній діяльності.

Ділові ігри спрямовані на зняття певних практичних проблем, формування навичок виконання конкретних прийомів діяльності.

Види ділових ігор:

Операційні ігри – допомагають відпрацьовувати виконання конкретних специфічних операцій, у них моделюються конкретні ситуації освітнього процесу.

Імітаційні ігри – спрямовані на моделювання конкретних подій, що відбулися у реальності. Ці ігри допомагають знайти ефективніший спосіб розв'язання конфліктів, проблем, які виникають час від часу в їхній педагогічній діяльності.

Симуляції або імітаційні ігри. Імітаціями (імітаційними іграми) називають процедури з виконанням певних простих відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища навколишньої дійсності. Учасники імітації реагують на конкретну ситуацію в межах заданої програми, чітко виконуючи інструкцію, наприклад, виконуючи дослід. Як правило, ведучий надає під час імітації чіткі поопераційні інструкції. Учасники гри можуть виконувати дії індивідуально або в групах. Після закінчення певного виду діяльності всі учасники отримують подібні результати, але вони можуть розрізнитися залежно від індивідуальних особливостей педагога, складу групи, використаних ресурсів тощо. Дуже важливою процедурою імітації є обговорення отриманих результатів діяльності та усвідомлення учасниками причинно-наслідкових зв'язків, які можна простежити, аналізуючи результати імітації в різних її учасників.

Імітаційні ігри розвивають уяву та навички критичного мислення, сприяють застосуванню на практиці вміння вирішувати проблеми професійної діяльності.

Рольові ігри – дають змогу відпрацювати тактику поведінки, дії конкретної особи в уявній ситуації. Для проведення цих ігор розробляють модель – п'єсу ситуації. Між педагогами розподіляються ролі.

Конкурсні, або навчально-ділові ігри, призначені для перевірки теоретичних знань педагогів з даної теми, відпрацювання навичок їх практичного застосування.

Педагогічний плейбек-театр – форма ситуаційного навчання, за якої кожен присутній може розповісти свою історію з професійного життя і побачити, як учасники відобразять її в імпровізованому творчому перформансі (виставі).

Педагогічний міст – колективна форма методичної роботи, яку використовують для взаємоознайомлення та обміну найкращим досвідом, поширення інноваційних освітніх технологій, які використовують у своїй роботі два або кілька педагогічних колективів.

Школа педагогічної майстерності – форма, яка покликана створити умови для самореалізації кожного вихователя і сприяння його професійному зростанню.

Конкурс педагогічної майстерності покликаний виявити рівень професійної компетентності, власний особистісний і педагогічний потенціал вихователя.

Новою формою обміну досвідом роботи й ефективним ознайомленням вихователів із освітніми інноваціями є **методична платформа (PlatforM)**.

Слово «платформа» означає поміст, майданчик, ділянку, на якій обов'язково є певний ресурс, необхідний для діяльності. А ще – це рух, переміщення предметів, явищ, інформації.

Методична платформа – PlatforM – це групова стимуляційна форма роботи, у межах якої кожен педагог може самостійно обрати тему професійного навчання й оновити, збагатити та систематизувати знання. Особистий вибір та професійний інтерес мотивують педагогів й надалі впроваджувати представлені на PlatforM інноваційні технології у практику роботи. Гасло роботи PlatforM: «Знання вмій взяти та в практику роботи спрямувати».

Методична платформа має актуальний педагогічний ресурс – інновації в освіті. Форми роботи в межах PlatforM передбачають рух методичної інформації – обмін досвідом роботи педагогів у декількох напрямках. Цей рух забезпечує організація роботи в декількох освітніх локаціях.

Є два варіанти структури освітньої локації PlatforM (див. таблиця 3).

Таблиця 3

Варіанти структури освітньої локації PlatforM

Послідовна	Змішана
- Теоретична частина	- Теоретична частина
- Практична частина	- Практична частина
- Підсумок	- Теоретична частина
Спочатку педагог-майстер	- Практична частина
ознайомлює учасників із	- Теоретична частина

<p>теоретичними основами методики, особливостями її впровадження, надає інформацію щодо результатів упровадження в практику власної роботи тощо. Відтак проводить майстер-клас, під час якого практично ознайомлює учасників з інноваційною методикою. Майстер-клас передбачає різні інтерактивні методи роботи, зокрема дидактичні ігри, експерименти, створення колажів, сумісну художню діяльність тощо.</p> <p><i>Підсумок</i> підбиває педагог-майстер або пропонує зробити це учасникам локації</p>	<p>- Практична частина - Підсумок</p> <p>Під час проведення локації зі змішаною структурою теоретичну інформацію педагог-майстер подає в поєднанні з практичними вправами, які дають змогу учасникам засвоїти кожен теоретичну тезу на практиці. <i>Підсумок</i> підбиває педагог-майстер або пропонує зробити це учасникам локації</p>
---	---

PlatforM — універсальна форма організації методичного навчання як для педагогів закладів дошкільної освіти, так і для педагогів загальноосвітніх закладів, коледжів, інститутів, університетів тощо. Її можна використовувати як для внутрішньої методичної роботи, так і для методичних заходів міста, району та області, адже основна мета такої форми роботи – обмін досвідом, поширення інновацій та найліпших педагогічних досягнень.

Педагогічний челендж. У перекладі з англійської мови челендж – це виклик. В інтернет-просторі це слово означає певну дію, яку потрібно повторити. Тобто педагог виконує завдання, для підтвердження знімає його на відео та зазвичай кидає виклик іншим учасникам.

Перш ніж розпочати челендж, організатор (вихователь-методист, вихователь) має обміркувати:

- обсяг завдань і термін їх розв’язання;
- уміння, які опанують учасники;
- порядок дій та спосіб фіксації досягнень;
- результат і варіанти його презентації.

Челендж є формою особистісного зростання, самоосвіти педагогів та обміну досвідом. Для обміну досвідом в ЗДО створюється спеціальна дошка

в методичному кабінеті. Кожен педагог має змогу поставити на ній запитання чи описати проблемну ситуацію. Відтак колеги протягом певного часу пропонують свої варіанти відповідей чи рекомендації.

Новий формат методичної роботи – **5-М**. Це взаємодія у п'яти методичних вимірах, яка дає змогу:

- презентувати досвід роботи закладу дошкільної освіти з обраної теми;
- захистити творчий проєкт ефективної внутрішньої методичної роботи з педагогами;
- діагностувати динаміку розвитку професійної компетентності педагогів;
- організувати спільну роботу вихователя-методиста з педагогами закладу та запрошеними колегами;
- підвищити професійну кваліфікацію вихователів-методистів.

5-М – це форма професійного діалогу, який має не лише навчальний, а й потужний творчий та емоційний компонент. Вихователь-методист представляє свою методичну роботу з колективом колегам. А вони, спостерігаючи за процесом, занурюються в нього й отримують глибокі теоретичні та практичні знання із запропонованої теми. Члени журі обираються із гостей. Вони спостерігають за перебігом заходу й оцінюють роботу команд. Роботу всіх учасників методичного заходу узгоджують за допомогою чіткого регламенту.

Щоб вихователі-методисти мали змогу професійно навчатися та конструктивно обговорювати побачене, на початку заходу роздаються картки аналізу, в яких учасники фіксують свої спостереження й аналізують захід, після завершення якого з метою обговорення й аналізу організовується круглий стіл, проблемне коло чи дискусія. Результативність методичного заходу залежить не лише від обраного формату, а й від актуальності його змістового наповнення.

Сучасною інтерактивною формою роботи з педагогами, під час яких можна генерувати ідеї та обмінюватися досвідом, є **брейнстормінг**.

Брейнстормінг (*англ.* brainstorming) – мозковий штурм, процес генерування ідей та пошуку розв’язання конкретного питання за короткий проміжок часу.

Головна функція брейнстормінгу – використати творчий потенціал кожного співробітника, щоб виявити максимум ідей, що допоможуть розв’язати проблему або створити нову концепцію. Він дає змогу учасникам вийти за межі стандартного мислення та запалити вогонь ініціативи.

Тімбілдінг (*англ.* team building – побудова команди) – вид командних методів роботи, що спрямовані на зміцнення команди й підвищення її продуктивності.

Основа тімбілдінгу – ігри та вправи, проблемні ситуації, які можна розв’язати лише колективними діями. Тож під час тімбілдінгових заходів учасники мають об’єднати зусилля, щоб досягти поставленої мети.

Серед інтерактивних технологій, які використовують вихователі-методисти для розвитку професійних умінь педагогів, дедалі популярнішою стає **робота з кейсами**.

Кейс (від *англ.* case) – це опис конкретної проблемної ситуації, заснований на реальних фактах.

Під час методичної роботи з педагогами кейси можна застосовувати з різною метою, наприклад, щоб відшукати способи розв’язання проблемних ситуацій, що виникають під час професійної діяльності. Головне завдання вихователя-методиста при цьому – навчити педагогів критично мислити, аналізувати, ефективно спілкуватися, виявляти креативність, ухвалювати адекватні рішення.

Основа будь-якого кейс-поєдинку – добірка кейсів на певну тематику, пов’язану із професійною діяльністю педагогів. Тому передусім обирається тема кейс-поєдинку. Це може бути, наприклад, робота з батьками вихованців, особливості організації освітньої взаємодії з дітьми за певним освітнім напрямом, психологічна підтримка учасників освітнього процесу тощо. Відтак готуються кейси, які педагоги розв’язуватимуть під час поєдинку.

Зміст кейсів формується так, щоб для їх розв'язання педагоги мали поєднати знання нормативних вимог, педагогічну теорію та практику.

Кожен кейс має складатися з двох частин: інформаційної та методичної.

В інформаційній частині описується реальна ситуація, що може трапитися/трапилася під час професійної діяльності педагога. Визначається проблема, що виникла, та дається характеристика учасників ситуації, їхні дії. За потреби висвітлюється ситуація як із погляду вихователя, так і з погляду батьків чи дітей. У методичній частині визначаються завдання для педагогів щодо аналізування кейсу. За потреби додаються ілюстративні матеріали, відеозапис, перелік рекомендованих джерел для опрацювання тощо.

5. Роль центрів професійного розвитку в процесі підвищення професійної компетентності вихователів ЗДО

Основна ідея діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників – сформувати професійне середовище для консультування педагогів з важливих для них питань, для організації індивідуально-групової взаємодії професійних спільнот, що сприятиме обміну досвідом, набуттю впевненості педагогів у власних професійних можливостях.

Головний меседж центрів – допомагати, а не вимагати, обмінюватися ідеями й досвідом, а не вказівками, працювати на запити педагогів, пропонувати актуальні питання для обговорення, а не нав'язувати свої без варіантів вибору.

У Положенні про Центр професійного розвитку педагогічних працівників, затвердженому постановою КМУ від 29.07.2020 № 672, сформульовано три основні завдання діяльності центру:

- сприяти професійному розвитку педагогів;
- надавати психологічну підтримку педагогам;
- консультувати педагогів.

Таблиця 4

Функції консультанта Центру в контексті основних завдань

Завдання центру	Функції консультанта
Сприяти професійному розвитку педагогів	Узагальнює та поширює інформацію з питань професійного розвитку педагогів
	Координує діяльність професійних спільнот педагогічних працівників
	Формує та оприлюднює на сайті центру бази даних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, інші джерела інформації (вебресурси), необхідні для професійного розвитку педагогів
Надавати психологічну підтримку педагогам	Забезпечує надання психологічної підтримки педагогічним працівникам
Консультувати педагогів	Організовує та проводить консультування педагогів (визначено п'ять напрямів консультування)

Узагальнення та поширення інформації з питань професійного розвитку педагогів. Інформаційний простір може передбачати організацію очних чи онлайн-виставок, майстер-класів, презентаційних майданчиків тощо. Орієнтовні розділи віртуального інформаційного простору:

- «Майданчик освітньої практики “Джерело”» – відеоролики з висвітленням прикладів організації освітнього процесу, майстер-класів щодо впровадження педагогами освітніх технологій, зразки конспектів чи сценаріїв апробованих заходів, статті, в яких відображають певну освітню діяльність;

- «Виставкова платформа “Освітній ресурс”» – приклади навчально-дидактичних посібників, проєктів освітнього середовища, обладнання укриттів, моделей розвивальних центрів (осередків) у групових приміщеннях тощо;

- авторський майданчик «Досвід» або педагогічне плато «Крок у професії» – презентація діяльності педагога, який претендує на присвоєння вищої кваліфікаційної категорії та педагогічного звання.

Найважливішою ідеєю у створенні інформаційного простору є те, що він має наповнюватися не на вимогу, а за бажанням і потребою педагогів, готовністю закладів освіти висвітлювати свої досягнення.

Координація діяльності професійних спільнот педагогічних працівників.

Професійна спільнота педагогів дошкільної освіти складається з різних фахівців: вихователів, інструкторів з фізичної культури, музичних керівників, вчителів-логопедів, вчителів-дефектологів, вихователів-методистів, директорів. Отже, загальна спільнота поділяється на внутрішні спільноти. Кожна з них має питання, які потребують консультативного супроводу тощо.

Досвідчений консультант під час формування професійних спільнот продумує та обговорює з педагогами основні складники координації:

- визначає перелік тем для об'єднання у спільноти, які пропонують самі педагоги;
- формулює мету та завдання для кожної спільноти (який результат прагнемо побачити);
- устанавлює порядок і систему дій спільноти (місце, форма, кількість зустрічей за завданнями спільноти, завдання для самостійної діяльності учасників);
- окреслює варіанти добирання чи розроблення матеріалів для діяльності спільнот;
- розподіляє участь кожного у висвітленні власного досвіду як процесу навчання одне одного, розробленні матеріалів для подальшого узагальнення;
- добирає доцільну форму узагальнення та оприлюднення результатів діяльності спільноти.

Консультант під час координування:

- сприяє опануванню педагогами нових знань та розвитку професійних навичок;

- стимулює педагогів до обґрунтованого та об'єктивного аналізу своїх професійних дій, відповідності та якості, форм, методів, технік, які застосовуються в освітньому процесі;

- супроводжує розроблення професійного продукту спільної взаємодії.

Отже, координування професійних спільнот – процес багатогранної партнерської взаємодії консультанта та педагогів, моделювання різних форм діяльності її учасників, й тільки спільне бажання професійного зростання у питаннях дошкільної освіти можуть сприяти отриманню якісного результату такої співпраці.

У роботі центрів пріоритет надається координації та методичному супроводу професійних спільнот, який:

- пропонує теми для методичного об'єднання на запит педагогів або з власної ініціативи з урахуванням швидкого реагування на нове;

- забезпечує педагогів новими знаннями та сприяє формуванню професійних навичок;

- допомагає педагогам бачити, розуміти й аналізувати особливості освітнього та управлінського процесів;

- стимулює педагогів до обґрунтованого та об'єктивного аналізу своїх професійних дій, відповідності та якості форм, методів, технік надання допомоги педагогам;

- впливає на усвідомлення педагогами власних професійних помилок і вміння коригувати стратегію професійної діяльності;

- надає допомогу в кожному конкретному випадку тощо.

З'ясуємо сутність поняття «супровід». *Супровід* – співучасть наставника (тьютора) в індивідуальному розвитку педагога за рахунок стимулювання потреби в саморозвитку, що дає змогу самостійно розв'язувати актуальні завдання діяльності з опорою на власні ресурси.

Як же центрами здійснюється методичний супровід з питання розроблення внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗВО? Його

реалізація відбувається поетапно. Зміст етапів та їх послідовність може бути такою:

- розроблення матеріалів і рекомендацій з формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗВО (ВСЗЯО);
- розроблення Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти у ЗВО;
- розроблення навчально-методичного проєкту «Управлінський альянс – ВСЗЯО»;
- організація професійної лабораторії «Сім ідей методичного супроводу» із застосуванням інтервізії.

Інтервізія – міжколегіальний спосіб навчання в групі спеціалістів (вихователів-методистів), які займають рівні позиції, з метою покращення професійних навичок та ефективності роботи з педагогами (вихователями та іншими фахівцями закладу). Це взаємна консультація або обмін досвідом між колегами.

Формування та оприлюднення на сайті центру бази даних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, інші джерела інформації (вебресурси), необхідні для професійного розвитку педагогів.

Така функція консультанта є більш формальною. Бази даних програм підвищення кваліфікації можна знайти на сайтах суб'єктів, вони дублюються на сайтах кожного центру професійного розвитку педагогів в Україні.

Всеукраїнська громадська організація «Асоціація працівників дошкільної освіти» як суб'єкт налічує 46 програм підвищення кваліфікації.

На Національній платформі можливостей професійного розвитку педагогічних працівників «EdWay» представлено 206 суб'єктів, кожний з них має багато програм підвищення кваліфікації.

Отже, відповідно до Порядку підвищення кваліфікації та з урахуванням академічної свободи педагоги самостійно обирають конкретні форми, види, напрями та суб'єктів, обговорюють цей вибір у своєму закладі освіти.

Педагог може звернутися до консультанта, щоб обговорити вибір якісного матеріалу для організації освітнього процесу за визначеною темою.

Консультування педагогів.

Ця функція у Положенні про центр передбачає п'ять напрямів консультування:

- планування та визначення траєкторії професійного розвитку педагогів;
- проведення супервізії;
- розроблення документів закладу освіти;
- особливості організації освітнього процесу за різними формами здобуття освіти, зокрема з використанням технологій дистанційного навчання;
- впровадження компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, інклюзивного підходів до навчання здобувачів освіти і нових освітніх технологій.

Супервізія – це розв'язання професійних проблем, які виникають у роботі з людьми, через обговорення цієї проблеми з обізнаним колегою чи наставником – супервізором.

Роль спеціаліста центру полягає у консультуванні керівника й вихователя-методиста про підходи у формуванні плану (траєкторії) професійного розвитку педагога за результатами самоаналізу та самооцінювання фахової діяльності. Якщо у педагога виникають ускладнення під час складання такого плану у закладі освіти, консультант за замовленням допомагає педагогу розібратися у процесі вибудовування власного шляху зростання.

Отже, центри професійного розвитку відіграють велику роль у підвищенні рівня професійної компетентності вихователів і забезпеченні якості освітнього процесу в ЗДО.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Що таке компетентність? Назвіть її компоненти.
2. Що таке компетентність вихователя ЗДО? Назвіть її компоненти.
3. Назвіть різновиди компетентностей вихователя, які досліджені науковцями.
4. Назвіть загальні і професійні компетентності вихователя, які задекларовано в Професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти».
5. З якою метою здійснюється оцінка професійної компетентності вихователів?
6. Назвіть основні кроки діагностики професійної компетентності вихователя.
7. Хто бере участь у діагностиці професійної компетентності вихователя?
8. Де фіксуються результати діагностики професійної компетентності вихователя?
9. Назвіть сучасні засоби підвищення професійної компетентності вихователів закладу дошкільної освіти.
10. Яка мета діяльності центрів професійного розвитку педагогів? Які функції вони виконують?

Завдання для виконання до наступної лекції: вибудувати відповідність компетентностей вихователя, задекларованих у Стандарті вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта для першого (бакалаврського) рівня, Професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» та дослідженнях науковців.

Тема 3. Середовище ЗДО як важлива умова організації якісного освітнього процесу

План

1. Необхідність створення сприятливого й комфортного освітнього середовища в ЗДО. Основні складники освітнього середовища.
2. Характеристика соціокультурного середовища ЗДО.
3. Характеристика предметно-просторового середовища розвитку дитини.
 - 3.1. Розвивальне середовище як джерело суб'єктивного досвіду дитини. Принципи його облаштування.
 - 3.2. Облаштування різних видів предметно-розвивального середовища в ЗДО.
4. Створення в закладі дошкільної освіти освітнього простору на основі індексу інклюзії.

Рекомендована література:

1. Алексєенко К. Медіаактивність дошкільного навчального закладу в інтернет-просторі. *Практика управління дошкільним закладом*. 2014. № 4. С. 20–23.
2. Бадер Світлана. Перевіряємо стан предметного розвивального середовища. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. № 1. С.18–20.
3. Безсонова О. Стіни, стеля та підлога, що говорять: упроваджуємо технологію. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №12. С.14–16.
4. Березовська Н. Вивчаємо психологічний клімат колективу. *Дошкільне виховання*. 2017. № 3. С. 12–15.
5. Беленька Г., Корічева К. Створюємо розвивальне середовище для сенсорного розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 4. С. 18– 22.
6. Бобир В. Освітнє середовище дитячого садка: що врахувати під час самооцінювання. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №12. С. 4–13.
7. Бобир В., Іванюк О. Інклюзія: реальні кроки в наявних умовах. *Дошкільне виховання*. 2016. № 2. С. 16–19.
8. Гавриш Н. Педагогіка розуміння: запитуєте – відповідаємо. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 4. С. 4–8.
9. Гавриш Н. Соціоігрова педагогіка як особливе перехрестя поколінь, або Роздуми напередодні нового навчального року. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 7–11.
10. Гавриш Н., Крутій К. Організація освітньої діяльності в дошкільному закладі, або Як досягти балансу між традиціями та інноваціями. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 4 –10.
11. Горбенко І. Як створити інклюзивне середовище у закладі освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. Електронний журнал. 2018. №8. URL:
https://ezavdnz.mcfr.ua/article.aspx?aid=664734&utm_source=letter&utm_medium=lettercontent&utm_campaign=lettercontent_pudz_pro_inklyuzyvne_navchannya (Дата звернення: 14.11.2019).
12. Гура О І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. Запоріжжя, 2013. 168 с.
13. Дралюк Я. Гриненко Н. Розвивальне середовище не напоказ, а для дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №6. С. 36–41.
14. Дроб'язко Олександр. Інтерактивна підлога для розвитку дитини. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2. С. 42–44.
15. Загородня Л.П. Підготовка магістрів до створення якісного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти /Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: *збірник наукових праць* / за заг. редакцією проф. Л.В.Зданевич, доц. Л.С. Пісоцької, доц. Н.М. Миськової. Хмельницький : ХГПА, 2019. – 399 с. С.106–113.

16. Ісопенко Діана. Моніторинг інклюзивної освіти в дитячому садку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №4. С. 24–26.
17. Калашник В., Курлянцева О. Створення освітнього простору на основі індексу інклюзії. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 2. С. 8–16.
18. Кіндрат І. Р. Інноваційні аспекти побудови освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі на засадах інтеграції URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp12/kndrat.pdf. (Дата звернення: 27.11.2017).
19. Кіндрат І. Р. Інтеграційні засади побудови освітнього процесу в сучасному дошкільному навчальному закладі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка* № 22 (257), Ч. II, 2012. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22%282%29__18. (Дата звернення: 27.11.2017)
20. Кіндрат І. Р. Організаційно-педагогічні умови побудови освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі на засадах інтеграції URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer29/585.pdf> (Дата звернення: 27.11.2017).
21. Кіндрат І. Р. Сім переваг партнерської взаємодії дітей у мікрогрупах. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. № 12. С. 44–45.
22. Клименко А. Кваліфікаційні вимоги до вихователя інклюзивних груп. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №10. С. 39–41.
23. Ковляшенко В. Як за допомогою scgm створили сучасне розвивальне середовище у партнерській взаємодії з батьками. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. №3. С. 44–51.
24. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» / наук. кер. та заг. ред. Т. В. Скрипник. К., 2013. 234 с.
25. Кошіль О. Освітнє середовище дошкільного навчального закладу: генеза та сутнісний зміст поняття. *Освітологічний дискурс*, 2017. № 3–4 (18–19). С. 150–159.
26. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Частина перша. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. 320 с.
27. Литвиненко С., Дерев'янку В. Співпраця без конфліктів. *Дошкільне виховання*. 2017. № 5. С. 10–12.
28. Луценко І. Запровадження інклюзивної освіти у дошкільних навчальних закладах. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 1. С. 6–11.
29. Малишева Наталія. Як створили освітнє середовище, яке мотивує, активує, зберігає та розвиває. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 1. С. 14–22.
30. Молочко М.В. Формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі дошкільного закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. Київ, 2004. 20 с.
31. Низковська О. Якість дошкільної освіти: сутність, складові, шляхи

- досягнення. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 11. С. 24–32.
32. Остапенко Г. Ненасильницьке спілкування – стратегія життя. *Дошкільне виховання*. 2017. № 5. С. 13–15.
33. Панасюк Т. Ремонт у залі: як поєднати сучасний дизайн та вимоги нормативних актів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 2. С. 58–61.
34. Положення про інклюзивно-ресурсний центр. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 8. С. 11–13.
35. Попович Оксана. ECERS–R для оцінки сенсорно збагаченого середовища груп раннього віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №10. С. 12.
8. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017 № 545/. URL: [//zakon2.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п/page](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п/page). (Дата звернення: 05.10.2017).
36. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769-2021-%D0%BF#Text> (Дата звернення 27.03.2022).
37. Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку / за ред К.В. Луцько. К., 2013. 397 с.
38. Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко»/ за ред. Л.І. Прохоренко. 2018. 236 с.
39. Програмно-методичний комплекс навчання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Світ навколо мене» (програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Образотворча діяльність»; методичні рекомендації; практикум з образотворчого мистецтва / С.В. Трикоз. Київ, 2014. 134 с.
40. Програмно-методичний комплекс навчання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Світ навколо мене» (Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Фізичне виховання та основи здоров'я»; методичні рекомендації; практикум з фізичного виховання та основ здоров'я / І.В. Гладченко. К., 2014. 142 с.
41. Програмно-методичний комплекс навчання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Світ навколо мене» (програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Фізичне виховання»; методичні рекомендації та практикум з фізичного виховання / І.В. Бобренко. К., 2014. 151 с.
42. Резніченко Ірина. STEM-освіта для дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 7. Електронний журнал Цифрового видавництва Експертус. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/722847>. (Дата звернення: 10.10.2019).
43. Рекомендації щодо створення інклюзивного освітнього середовища, зокрема універсального дизайну та розумного пристосування будівель та

- прибудинкових територій, в закладах дошкільної освіти. Лист МОН України від 25.06.2020. № 1/9-348. *Дошкільне виховання*. 2020. №8. С.1–4.
44. Савченко Анна. Методичний кейс для організації розвивального середовища дитячого садка. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 7. Електронний журнал Цифрового видавництва Експертус. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/722847>. (Дата звернення: 10.10.2020).
45. Смольникова Г. Як створити позитивний мікроклімат у різновіковій групі. *Дошкільне виховання*. 2017. № 6. С. 6–9.
46. Стежина: комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою : автори-упоряд. А.М. Гончаренко, Н.М. Дятленко / Мін-во осв. і науки України, Міжнар. асоц. вальдорф. пед-ки у Центр. та Східн. Європі, Асоц. вальдорф. ініціатив в Україні. К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2014. 220 с.
47. Стежки у світ : програма розвитку дітей дошкільного віку зі зниженим слухом / Жук В.В., Литовченко С.В., Максименко Н.Л. [та ін.]. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 248 с.
48. Стежинки у Всесвіт. Комплексна освітня програма для дітей раннього і передшкільного віку / наук. кер. К. Крутії. Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД., 2020. 224 с.
49. Терещенко Ірина. Дошка вибору: розвиваємо самостійність дитини. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2. С. 45–47.
50. Тимохович С. Креативні підходи до створення розвивального середовища. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 12. С. 30–35.
51. Чупахіна С.В, Олійник М.І. ІТ як засіб впливу на формування пізнавальної готовності дітей з інтелектуальними порушеннями до інклюзивного навчання. *Актуальні питання теорії і практики інклюзивного навчання у закладах освіти: монографія* / [кол. Авт.: Гаврилова Н.С., Миронова С.П., Платаш Л.Б., Романюк С.З. та ін.] за заг. Ред. Л.Б. Платаш. Чернівці: Технодрук, 2020. С. 391–407.
52. Як спроектувати сенсорно збагачене середовище в дитячому садку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 10. С.11.
53. Як створити внутрішню систему забезпечення якості освіти: poradnik /упорядники Ю. Карась, Г. Мозирко, Н. Омеляненко, В. Третяк, О. Філоненко. Київ.: ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2022. 180 с.
54. Kuznietsova K., Oliynyk M. Educational Web resources in the educational process of preschool institution. *Tota Vita Discendum Est...* Toruń, 2023, p. 253–263.

1. Необхідність створення сприятливого і комфортного освітнього середовища в ЗДО. Основні складники освітнього середовища

Освітнє середовище – сукупність об’єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об’єктів, необхідних для успішного функціонування

освіти. Це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.

Більшість учених, проаналізувавши підходи до організації освітнього процесу дітей дошкільного віку, стверджують, що актуальним підвищенням якості дошкільної освіти є забезпечення її поступального інноваційного розвитку, особистісно орієнтованого, диференційованого, індивідуального, діяльнісного, інтегрованого, ігрового, середовищного підходів до організації дитячої життєдіяльності в закладі дошкільної освіти. На думку О. Кошіль, реалізація середовищного підходу в дошкільній освіті у поєднанні з діяльнісним, особистісно орієнтованим, компетентнісним, технологічним забезпечить належні умови розвитку особистості. Адже, як наголошує Ю. Мануйлов, особистісний, індивідуальний та інші підходи втрачають свій вплив на особистість, якщо не враховується соціокультурний та природний контекст розвитку дитини. Отже, виникає потреба в сприятливому середовищі для реалізації потенціалу виховних підходів.

Дослідження різних аспектів освітнього середовища та його впливу на ефективність освіти займають одне з пріоритетних місць в сучасній педагогічній науці й практиці. На сьогодні у педагогічному просторі спостерігається інтерес вчених до поліаспектного поняття «освітнє середовище» як до феномену, що прямо чи опосередковано впливає на розвиток його суб'єктів. Для аналізу стану освітнього середовища ЗДО та процесів, які відбуваються в ньому, принциповим є усвідомлення комплексності середовища, взаємозв'язку і взаємозалежності суб'єкта та оточення, в результаті якого суб'єкт може змінюватися сам.

Освітнє середовище в закладі дошкільної освіти є складним утворенням, яке зорієнтоване на індивідуально-особистісний аспект розвитку, навчання й виховання кожної дитини раннього й дошкільного віку. Використовуючи дефініцію «освітнє середовище», педагоги і психологи намагаються підкреслити, що розвиток, навчання, виховання і соціалізація

дитини відбуваються не тільки під впливом дій педагогів і не лише завдяки індивідуально-психологічним особливостям конкретного дошкільника. Ефективність зазначеного, як і розвиток, і навчання дошкільника, завжди відбуваються в певних просторово-предметних, міжособистісних, соціокультурних умовах, які можуть як сприяти, так і утруднювати розвиток, навчання і виховання дітей під впливом педагогічних дій.

Дослідниця М. Братко, аналізуючи наукові підходи до тлумачення поняття «освітнє середовище», дійшла до висновку, що «під освітнім середовищем розуміють багаторівневу систему умов/обставин/чинників/можливостей, яка забезпечує оптимальні параметри освітньої діяльності певного освітнього суб'єкту в усіх аспектах – цільовому, змістовому, процесуальному, результативному, ресурсному». На її думку, «освітнє середовище варто розглядати як загальний, сукупний, об'єднаний, інтегральний, цілісний чинник розвитку і становлення особистості, що відіграє значну роль у модифікації її поведінки, впливає на розвиток і формування здібностей, потреб, інтересів, свідомості».

К. Крутій визначає освітнє середовище як продукт відносин між суб'єктами освітнього простору; комплекс додаткових чинників і допоміжних послуг, що забезпечують дітям комфортні умови розвитку, навчання і виховання: збалансований розклад, зручність і забезпеченість ігровими приміщеннями.

Узагальнюючи наукові підходи до тлумачення складного, багатомірного і суб'єктивного поняття «освітнє середовище», можемо констатувати, що більшість науковців під середовищем розуміють оточення, яке складається із сукупності природних, матеріальних, соціальних чинників, які прямо чи опосередковано впливають на особистість. Визначають його як процес діалектичної взаємодії соціального, просторово-предметного та психодидактичного компонентів, що утворюють систему умов і впливів, яка забезпечує оптимальні параметри освітньої діяльності певного освітнього

суб'єкта в цільовому, змістовому, процесуальному, результативному, ресурсному аспектах.

Безпечне освітнє середовище – сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди (Закон України «Про повну загальну середню освіту»).

Освітній простір – це динамічна єдність суб'єктів освітнього процесу і системи їхніх відносин.

Педагогічне середовище – це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.

Соціокультурне предметно-просторове середовище розвитку дитини є чинником природного (спонтанного) і спеціально організованого (регульованого) процесу її становлення як людини культури. Об'єднання понять «соціокультурне» і «предметно-просторове» пов'язано з думкою про єдність духовно-ціннісного і речового світу в житті дитини, яка росте. Це середовище, що охоплює предмети, речі, знаки, образи, відносини, у яких кристалізується, відображається і відтворюється культура та індивідуальний досвід дитини (К. Крутій).

Завдання: виходячи із визначень понять «освітнє середовище», «освітній простір», «педагогічне середовище», «соціокультурне предметно-просторове середовище розвитку дитини», обґрунтуйте необхідність створення сприятливого й комфортного освітнього середовища в ЗДО.

2. Характеристика соціального (соціокультурного) середовища ЗДО

Соціокультурне середовище – це створений людством духовний світ, що охоплює національні, соціальні, економічні, політичні та інші суспільні відносини, і вироблені людством протягом усієї історії духовні та культурні цінності, які впливають на людей, формують їхній світогляд, зокрема

обумовлюють поведінку в сфері взаємовідносин з навколишнім середовищем. Це створений людством духовний світ.

За своїм соціальним призначенням соціокультурне середовище має відповідати трьом основним вимогам: 1) формувати соціально й особистісно значущі потреби, інтереси, запити і забезпечувати умови для їх задоволення відповідно до соціальних і культурних норм; 2) створювати умови для самореалізації духовних сил особистості і соціальних спільнот; 3) забезпечити відтворення соціокультурного потенціалу.

Звернімося до навчального словника-довідника «Соціологія: терміни, поняття, персоналії», де подано визначення поняття «соціальне середовище». Зокрема, в ньому зазначено: *Соціальне середовище* – це суспільні, матеріальні та духовні умови, що оточують людину, забезпечують її існування, формування і діяльність. Соціальне середовище як постійне джерело поповнення особистого досвіду, знань людини є тим об'єктивним чинником, що визначає спрямованість життєвих потреб, інтересів, цінностей, реальну поведінку особи, процес її самовизначення і самореалізації.

За визначенням Р. Павелкова, соціальне середовище становить єдність таких складових: макросередовища (суспільства як певної соціально-політичної, соціально-економічної та ідеологічної системи), мезосередовища (національно-культурних, соціальних особливостей регіону), мікросередовища (безпосереднього середовища життєдіяльності дитини: сім'ї, сусідів, групи однолітків, культурних, навчально-виховних закладів). У різні періоди дитинства ці складові соціального середовища значною мірою впливають на соціалізацію дітей дошкільного віку.

Процес соціального розвитку дитини починається з раннього дитинства і проходить у певному соціальному середовищі. Малюк розвивається в межах своєї сім'ї, соціального та національного оточення. На нього впливають батьки, родичі й інші дорослі, однолітки, з якими він спілкується, а також заклад дошкільної освіти, як соціальна інституція, де він соціалізується.

Під впливом ЗДО в дитини формується свідоме ставлення до себе як до самостійної особистості, рівної з іншими людьми, відбувається становлення позитивного образу «Я», формування почуття гідності та власної значущості серед інших людей. У дошкільника формується адекватна самооцінка, збереження свого «особистого простору», усвідомлюється поведінка з урахуванням можливих реакцій інших людей, виховується уміння пристосовуватися до життя в нових соціальних умовах та протистояти негативним впливам незнайомих, коректно припиняти неприємне спілкування.

Із вступом до ЗДО в мікросередовищі дитини з'являється важливий дорослий – вихователь. Від спілкування з ним, його поведінки залежить ефективність соціалізації дитини. Дитина сприймає цей вплив як усвідомлено, так і неусвідомлено, через психологічні механізми – зараження, наслідування, сугестію.

Завдання: пригадайте типи вихователів, стилі ставлення вихователя до дітей (за Я. Коломінським і О. Панько) і стилі спілкування (за В. Кан-Каликом), які ви вивчали під час опанування навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності». Як різні типи вихователів, стилі їхнього ставлення до дітей і спілкування з вихованцями впливають на атмосферу соціального (соціокультурного) середовища ЗДО і процес соціалізації дошкільника?

Типи вихователів: ігровий, дидактичний, художній, формально-прагматичний, індиферентний.

Стилі ставлення вихователя до дітей: позитивно-стійке, позитивно-пасивне, нестійке, відкрито-негативне, пасивно-негативне.

Стилі спілкування: партнерське, захоплення спільною творчою діяльністю, дружнє спілкування, спілкування-дистанція, спілкування-залякування, спілкування-загравання.

Ціннісний портрет педагога на основі виокремлення властивостей особистості, які прогнозують можливості педагога бути фасилітатором,

здійснювати підтримку, сприяння і просування розвитку дитини вперед, визначення специфіки роботи педагога з вихованцями дошкільного віку.

Ще одним значущим фактором соціалізації в соціальному середовищі ЗДО є дитяче співтовариство. Спільні види діяльності, які виникають під час взаємодії дітей дошкільного віку, виробляють у дитини необхідні навички соціальної взаємодії, уміння підкорятися колективній дисципліні та водночас відстоювати власні права, співвідносити власні інтереси із суспільними. Доречно про таке спілкування дітей висловився Ю. Волков: «Притягуючи один одного, як крапельки ртуті (й знаходячи в реакції інших підтвердження власному існуванню), діти прагнуть виявити свою особистість як індивідуальність, вимагаючи від інших підтримки соціального стандарту».

Визначення психологічних чинників розвитку дошкільників у сучасному соціокультурному середовищі виокремлює як провідні ті, що забезпечують суб'єктну їх активність у різних специфічно дитячих видах діяльності. Серед них:

- залучення дитини до системи активної взаємодії з навколишнім світом;
- заохочення дитини до ініціативних, самостійних дій, надання їй права вибору, прогнозування своїх можливостей та успіхів у власній діяльності; переживання дитиною разом з дорослим тимчасових невдач та спільний пошук шляхів їх подолання;
- баланс між видами діяльності, які ініційовані дітьми та ініційовані дорослим з тенденцією до зменшення ініціативи останнього;
- використання стимулюючого характеру оцінки досягнутих дитиною результатів;
- забезпечення дорослими максимального рівня мотивації дитячої діяльності в різних її проявах, зокрема під час роботи над спільними задумами творчої діяльності;

– створення дорослими атмосфери довірливої партнерської взаємодії з вихованцем, яка ґрунтується на емоційно теплому ставленні до нього дорослих, їхній щирій зацікавленості його проблемами;

– забезпечення гармонізації структури ціннісних орієнтацій дітей (повноти змістовного наповнення її когнітивного, емоційного і діяльнісного компонентів);

– розвиток у дошкільників вміння самостійно ставити цілі, пов'язані із їхніми цінностями; досягати поставленої мети в різних видах дитячої діяльності, дотримуючись власних цінностей; мобілізувати вольове зусилля для подолання труднощів, що виникають через необхідність діяти відповідно до своїх цінностей.

Спільні форми взаємодії дітей з дорослими в різних видах діяльності (ігрова, комунікативно-мовленнєва, образотворча), в яких посилено акцент на стимулювання та розвиток внутрішньої рушійної сили дитини, є ефективними. Ефективною є також розвивальна робота вихователя з використанням методів діалогу, бесіди, аналізу проблемних ситуацій, створення малюнків, проведення розвивальних ігор, свят, втілення народних традицій, реалізації спільних творчих задумів, під час якої відбувається наповнення змістом соціально значимого ідеалу, поступовим формуванням уявлень про його образ, який дитина перевіряє у процесі спільної з однолітками та дорослими діяльності.

Варто зазначити, що створення комфортного, розвивального соціокультурного середовища можливе на засадах соціоігрової педагогіки, основою якої є партнерські стосунки вихователя з дітьми. Н. Гавриш виділяє такі умови формування партнерських стосунків:

1 умова – гнучкість свідомої позиції дорослого як партнера та організатора дитячої співпраці, що передбачає: а) подолання бажання постійно повчати, наставляти дітей; б) сприймання гомону дітей під час діяльності в групі як норми, без чого неможливе налагодження дружньо-ділових взаємин між дітьми; в) обов'язкова наявність на занятті діалогу між

дітьми та між педагогом і дітьми, під час якого дошкільники вчаться не тільки слухати, а й чути дорослого та одне одного, а сам вихователь вправляється в умінні розмовляти з дітьми, слухати їхню думку, а не лише говорити їм;

2 умова – домінування мікрогруп як способу організації дітей для розв'язання освітніх завдань не тільки на заняттях, а й поза ними. Це дає змогу максимально врахувати індивідуальні особливості розвитку дітей. При цьому роль дорослого – спостерігати, організовувати і співпрацювати.

3 умова – повернення дітей обличчям одне до одного у просторовому та змістовому сенсі.

І. Кіндрат виділяє такі переваги партнерської взаємодії дітей в мікрогрупах:

- формується досвід командоутворення;
- розширюється коло спілкування;
- виявляються здібності дітей;
- розвивається самостійність;
- удосконалюються комунікативні навички;
- підвищується активність;
- розвивається уміння діяти разом.

Н. Гавриш наголошує, що, крім створення в групі сприятливого для формування ровесницьких взаємин мікроклімату, для старшого дошкільника необхідне спеціальне інформаційно-проблемне поле, в освоєнні якого він займав би активну позицію щодо пошуку, свідомого сприймання необхідної інформації та переорієнтування своєї поведінки відповідно до освоєних особистісних та суспільних правил. А це передбачає відповідне оснащення розвивального середовища та вміння вихователів проблематизувати освітню ситуацію.

Отже, як зазначає Л. Карнаух, соціальне (соціокультурне) середовище може як сприяти процесу соціалізації, так і стримувати її. За умови відповідності соціального середовища соціальним потребам дитини, процес

соціалізації дитини відбувається ефективно. У випадку несприятливих впливів соціального середовища процес соціалізації дитини хоча й відбувається, але при цьому набуває рис нестабільності, соціальної малоцінності, навіть злочинної спрямованості. Тому дитина успішно пройде всі етапи соціалізації за наявності відповідного соціального середовища, цілеспрямованого розвитку, виховання і навчання.

Психологічний клімат – це емоційне забарвлення спілкування і взаємодії людей, яке впливає на їхню спільну діяльність; настрої колективу, в якому відображаються особисті та професійні взаємини членів групи.

Психологічно комфортне середовище має бути і в групі дітей, і в педагогічному колективі.

Створюючи психологічно комфортне середовище в групі, вихователь має дотримуватися таких рекомендацій:

- приймайте кожну дитину такою, якою вона є;
- не зловживайте заборонами і суворими вимогами інакше ризикуєте розвинути в дітей пасивність і знизити їхню самооцінку;
- приділяйте увагу не лише розбишакам, а й тихим, сором'язливим дітям;
- навчайте агресивних дітей виражати гнів у прийнятній формі: бити подушку, швидко бігти на місці, зминати і рвати непотрібний папір, старі газети тощо;
- навчайте дітей контролювати їхні емоції та поведінку, спілкуватися безконфліктно, домовлятися одне з одним, злагоджено діяти в команді. Організуйте осередок для психологічного розвантаження;
- формуйте в дітей навички самоконтролю та саморегуляції, пропонуючи завдання, які вимагають уважності й зосередженості;
- працюйте над тим, щоб підвищити самооцінку в тривожних і невпевнених у собі дітей;
- просіть батьків про підтримку в нестандартних ситуаціях і залучайте їх до виховного процесу;

- створюйте позитивне емоційне тло, атмосферу доброзичливості й захищеності за допомогою мовленнєвих прийомів;
- спирайтеся на добровільну допомогу дітей;
- залучайте дітей до різних видів діяльності;
- дійте разом з дитиною, допомагайте й підказуйте ненав'язливо;
- враховуйте вікові та індивідуальні особливості дітей.

Педагогічний колектив ЗДО має певні особливості, адже його члени вступають у міжособистісні взаємини в різних площинах: «вихователь – діти», «вихователь – батьки», «вихователь – вихователь», «вихователь – адміністрація», «адміністрація – батьки». І в кожній із них педагог має проявляти комунікативні вміння й навички, демократичний стиль спілкування, толерантність, тактовність, терпіння. Від рівня їх сформованості залежить ефективність освітнього процесу, комфортність роботи кожного педагога. Провідна роль у забезпеченні сприятливого психологічного клімату належить керівнику закладу, вихователю-методисту та неформальним лідерам. Однак кожен працівник, бажає він того чи ні, впливає на атмосферу в колективі.

У психологічно сприятливому кліматі зберігається психологічне здоров'я кожного члена і формується психологічна культура.

Психологічне здоров'я – динамічна сукупність психічних властивостей особистості, що забезпечують гармонію між потребами – її власними та суспільства, а також дають змогу людині виконувати її життєве завдання.

Психологічна культура – уміння жити з позитивним поглядом на світ, конструктивно розв'язувати проблеми, бути відповідальним, мудро чинити в складних ситуаціях, думати про доцільність своїх дій.

Розрізняють три основні види психологічного клімату за змістом та спрямуванням: з позитивною, негативною та нейтральною спрямованістю.

Клімат з позитивною спрямованістю називають сприятливим, або здоровим. Він здатний підвищувати працездатність, увагу, стимулювати

інтелектуальні здібності, підтримувати оптимальний тонус психіки, не підривати психологічне здоров'я.

Несприятливий психологічний клімат у колективі характеризують: нездорова атмосфера, напруженість у людських стосунках, зниження продуктивності спільної діяльності тощо.

Нейтральний психологічний клімат характеризують нестійкістю суб'єктивних та об'єктивних ознак: у будь-який момент він може змінюватись у той чи інший бік.

У своєму посібнику Т. Гура, О. Гура наводять перелік основних факторів, виділених сучасними вченими, що визначають соціально-психологічний клімат у колективі, а саме:

1) глобальне макросередовище: сукупність економічних, культурних, політичних та інших умов. Визначено, що стабільність економічного, політичного та культурного життя в суспільстві забезпечує соціальне та політичне благополуччя членів колективу та непрямо впливає на клімат робочих груп;

2) локальне макросередовище: особливості організації, до якої входить колектив. Це: розміри організації, функціонально-рольові суперечності, централізованість влади, участь співробітників у плануванні, розподілі ресурсів, склад структурних підрозділів тощо;

3) фізичний мікроклімат, санітарно-гігієнічні умови праці: спека, погане освітлення, постійний шум, тіснота спричиняють підвищення психоемоційної напруженості й непрямо негативно впливають на клімат у колективі;

4) характер діяльності: монотонність діяльності, високий рівень відповідальності, наявність ризику для здоров'я та життя, стресогенний характер, емоційна насиченість – чинники, що негативно впливають на клімат;

5) організація спільної праці: чіткість розподілу функціональних обов'язків, відповідність особливостей фахівця його професійній ролі, формальна структура групи;

б) психологічна сумісність членів колективу як здатність до спільної діяльності, в основі якої лежить оптимальне поєднання в колективі особистісних якостей його учасників на трьох рівнях: а) психофізіологічному (оптимальне поєднання особливостей вищої нервової діяльності); б) психологічному (сумісність характерів, мотивів, домінуючих типів поведінки); в) соціально-психологічному (гармонійність соціальних ролей, соціальних установок, ціннісних орієнтацій, інтересів);

7) характер комунікативної організації, комунікативна компетентність членів колективу: наявність повної та точної інформації з робочих питань, відсутність інтриг, чуток;

8) стиль керівництва.

Психологічний клімат у колективі ЗДО можна розглядати за такими напрямками:

- ставлення членів колективу до загальної справи;
- ставлення членів колективу один до одного;
- ставлення членів колективу до світу загалом;
- ставлення працівників закладу до самих себе.

Постійний моніторинг психологічного клімату в колективі дає можливість успішно розвиватися кожному членові і долати труднощі в гармонізації відносин у колективі.

Завдання: на основі зазначених вище факторів визначте умови створення в колективі клімату з позитивною спрямованістю.

Отже, лише в умовах сприятливого психологічного клімату всі члени колективу почуваються впевнено, спокійно, поведінка стає стабільною, врівноваженою, підвищується ефективність діяльності, розвиваються і проявляються кращі особистісні якості людей.

Налагодження добрих стосунків з батьками вихованців.

Створюючи в колективі ЗДО позитивну, гуманістичну атмосферу, педагоги мають подбати і про налагодження добрих стосунків з батьками вихованців. Тож найперше завдання адміністрації і вихователів – детально інформувати батьків про усталену систему педагогічних впливів у закладі ще до того, як дитина почне його відвідувати. Друге – варто показати батькам способи «безболісного» розв’язання конфліктів, якщо вони виникають. Третє – слід налагодити повноцінне спілкування між педагогами і родинами дітей.

Педагогіка партнерства є запорукою повноцінного спілкування між вихователями і родинами дошкільнят, створення сприятливого середовища в ЗДО і якості освітнього процесу в цілому.

Педагогіка партнерства – чітко визначена система взаємовідносин усіх учасників освітнього процесу (дітей, батьків, педагогів), яка: організовується на принципах добровільності й спільних інтересів; ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм та враховуючи ціннісні орієнтири кожної із сторін; передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їх результат.

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких принципах: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього. горизонтальність зв’язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов’язань, обов’язковість виконання домовленостей).

Реалізуючи педагогіку партнерства, у роботі з батьками доцільно використовувати:

- «Буккросинг» – постійно діючі групові центри психолого-педагогічної літератури, що створюють комфортні умови для реалізації інформаційної та просвітницької взаємодії закладу та родин. Передбачає створення відкритої полиці, шафи, де кожен може взяти книжку, яка

сподобалася, та поділитися своїми книжками з іншими батьками, педагогами тощо;

- «Дерево цілей» – проєкт спільної інтерактивної діяльності батьків, дітей, педагогів. Він сприяє усвідомленню того, що батьки є партнерами в плануванні та реалізації заходів щодо розвитку дітей, поповнення розвивального середовища групи;

- «Батьківська скринька» – дає змогу батькам у зручний для них час вносити пропозиції щодо поліпшення освітнього процесу, ініціювати обговорення проблемних питань щодо діяльності закладу освіти, так і розвитку своєї дитини.

Тісна й довірлива взаємодія з батьками організовується і у формі пам'яток. Орієнтовний зміст пам'ятки для батьків:

У нашому ЗДО не прийнято:

1. З'ясовувати стосунки між вихователями і батьками в присутності дітей.
2. Робити зауваження чужим дітям за відсутності їхніх батьків і розбирати дитячі конфлікти без усіх учасників.
3. Підвищувати тон у розмові з працівниками закладу.
4. Проявляти невдоволення з приводу роботи педагогічних працівників у розмові з батьками інших дітей.
5. Не відвідувати батьківські збори.
6. Агресивно реагувати на зауваження будь-кого з працівників закладу.
7. Звинувачувати вихователя в тому, що дитина забруднила одяг під час прогулянки. У шафці завжди має бути змінне вбрання.

Одним із методів гармонізації психологічної атмосфери в колективі ЗДО і стосунків із батьками вихованців є метод *ненасильницького спілкування* (М. Розенберг – американський психолог).

Ненасильницьке спілкування – спосіб комунікації, який ґрунтується на емпатії й сприяє мирному розв'язанню конфліктів.

Мета ненасильницького спілкування – навчитися слухати себе й інших зі співчуттям, а також викликати співпереживання в інших.

Алгоритм ненасильницького спілкування.

1. Спостереження. Слід навчитися спостерігати, не даючи оцінки тому, що ми бачимо або чуємо (наприклад, Маринка жадібна – Маринка не захотіла поділитися цукерками з Олею).

2. Почуття. Усвідомити почуття, які сповнюють вас у певній ситуації, й назвати їх (неправильне трактування почуттів – я відчуваю, що мене ігнорують (інтерпретація дій інших); адекватне вираження почуттів – я відчуваю самотньою).

3. Потреби. Визначившись із почуттями, доцільно з'ясувати, що саме їх викликало. В основі конфлікту будь-якого масштабу лежать незадоволені потреби і неправильно вибрані стратегії їх задоволення (звинувачення інших – я обурена, що ти не доїв усе, що було на тарілці; формулювання власних потреб – я засмучуюся, коли ти лишаєш їжу, бо хочу, щоб ти мав достатньо енергії для навчання та ігор).

4. Прохання. Після того, як ми висловили опоненту свої почуття та потреби, слід звернутися до нього з проханням, але не з вимогою. Прохання має бути чітко сформульоване, називати конкретні дії для задоволення наших потреб, яких ми сподіваємося від співрозмовника. Прохання відрізняється від вимоги тим, що людина, до якої звертаються, має право відповісти «ні» (вимога – ви повинні вимкнути телефон; прохання – чи не могли б ви вимкнути телефон?).

Ненасильницьке спілкування базується на вмінні увійти в становище іншої людини, зрозуміти її почуття та потреби, тож дуже важливо навчитися: 1) слухати і чути своїх співрозмовників; 2) сприймати критику й висловлювати свою незгоду.

Пріоритетні освітні технології навчання та взаємодії в середовищі ЗДО:

Комунікативна (дискусійна) технологія спрямована на формування в дошкільнят культури спілкування та діалогу. Вона передбачає використання діалогів, дискусій, у яких можуть бути представлені різні погляди на питання, яке досліджують діти з вихователем, зіставлення поглядів, пошук найкращого варіанта рішення.

Технологія проєктної діяльності сприяє розвитку і збагаченню соціально-особистісного досвіду дітей за допомогою включення в сферу міжособистісної взаємодії.

Технологія дослідницької діяльності дає змогу формувати в дошкільнят ключові компетентності, розвивати дослідницький тип мислення за допомогою «навчання через відкриття».

Технологія імітаційного моделювання (ігрового) дає змогу формувати здатність дитини до опосередкованого рішення пізнавальних завдань завдяки моделюванню і побудовам схем; забезпечити успішне освоєння знань про особливості об'єктів навколишнього середовища, їхню структуру, зв'язки і відносини між ними.

Технологія діяльнісного підходу спрямована на розвиток здібностей дітей проєктувати майбутню діяльність, бути її суб'єктом.

Технологія рефлексії сприяє тому, що дитина усвідомлює діяльність і те, яким способом вона отримала результат, які виникали труднощі, як вона їх усувала, які при цьому в неї виникали почуття.

Отже, для комфортного перебування дитини в ЗДО, повноцінного її розвитку, виховання і навчання необхідно створити соціальне, соціокультурне середовище, у якому реалізується в комплексі низка сучасних педагогічних технологій, використовуються прийоми соціоігрової педагогіки, педагогіки партнерства, ненасильницьке спілкування, дорослі, діти і батьки є партнерами, а в педагогічному колективі панує клімат із позитивною спрямованістю.

3. Характеристика предметно-просторового середовища розвитку дитини

Розвивальне середовище – комплекс психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, ергономічних, естетичних умов, що забезпечують організацію життя дітей у дошкільному закладі.

Предметно-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти – компонент освітнього простору, що має в розпорядженні ресурси для організації самопізнавальної діяльності дитини і значного її збагачення.

На думку Наталії Малишевої, предметно-просторове розвивальне середовище структуроване чотирма вагомими складниками: **простір** (предметно-просторове розвивальне середовище ЗДО); **організація часу** (використовується як інструмент розвитку командної діяльності); **взаємодія дітей між собою** (умова для активного навчання дитини, прояву творчості та ініціативи); **взаємодія дітей і дорослих** (можливість дітям бути суб'єктами своєї діяльності).

Середовище має бути «живим» – мотивувати, активізувати дітей, сприяти збереженню їхнього здоров'я та гармонійному розвитку.

На думку З. Плохій, **еколого-розвивальне середовище** в широкому розумінні – це єдність природного, предметного, соціального та середовища внутрішнього «Я». Воно забезпечує набуття дитиною досвіду контакту з природним оточенням та спілкування з дорослими (педагогами, батьками). Це неперервна педагогічно зумовлена, спільна діяльність дітей між собою і з дорослими. У ній дорослі своєю поведінкою, увагою, почуттями, словами навчають малюків взаємодії з природою.

Завдання: пригадайте компоненти еколого-розвивального середовища (екологічна кімната, лабораторія, кутки в групових кімнатах, екологічні стежини, міні-музеї природи), які вивчали під час опанування дисципліни «Сучасні технології формування екологічної культури в дошкільників». Які завдання екологічної освіти дозволяє вирішити еколого-розвивальне середовище?

Предметно-ігрове середовище – це система матеріальних об'єктів діяльності дитини, що функціонально моделює зміст її духовного і фізичного розвитку та використовується нею в ігровій діяльності.

Основними елементами предметно-ігрового середовища є ігрові, спортивні майданчики та їх обладнання; ігрові простори, оснащені великогабаритними співрозмірними зросту дитини конструкторами, тематичними наборами іграшок, ігровими матеріалами, ігровим обладнанням.

Створити таке предметно-ігрове середовище можливо за умови дотримання таких вимог:

- предметно-ігрове середовище має бути адекватне вікові дітей та відповідати їхніх функціональним можливостям з незначним перевищенням ступеня складності;

- предметно-ігрове середовище має бути динамічне, варіативне, різноманітне. Хоча воно організовується дорослими, але повністю підвладне дитині, не обмежує її діяльності, забезпечує повну свободу;

- ігровий простір має сприяти орієнтовно-пізнавальній діяльності, що забезпечує засвоєння нових знань, формування розумових дій, розвиток провідних психічних процесів дитини;

- не можна забувати про значення форм і кольору – саме вони надають виразності об'єктам та подіям і завдяки зіставленню допомагають дитині отримати достовірні знання про дошкілля. Всі ігрові предмети мають бути якісні, бо чим досконаліша форма, тим повніше реалізується її призначення. Забороняється використання предметів з розмитими контурами, пропорціями, перекошеними кутами, погано підігнаними з'єднаннями, адже все це впливає на розвиток окоміру, не сприяє вдосконаленню точності рухів. Зовнішній вигляд іграшки (її конструкція, колір, форма, фактура) має спонукати дитину до гри;

- необхідно включати у предметно-ігрове середовище національні, етнокультурні особливості, аби дошкільник творчо прилучався до духовних цінностей народу, вчився любити рідну землю.

Компонентом предметно-ігрового середовища є інтерактивна підлога (Дроб'язко Олександр. Інтерактивна підлога для розвитку дитини. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2), конструктори LEGO (Резніченко Ірина. STEM-освіта для дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 7).

Завдання до практичного заняття з означеної теми: ознайомитися зі статтями О. Дроб'язко та І. Резніченко.

Сенсорне середовище – це різновид предметно-ігрового розвивального середовища, насичене матеріальними об'єктами, що формують уявлення дитини про сенсорні еталони, перцептивні дії, розвивають органи чуття, в комплексі забезпечують її сенсорний розвиток і перешкоджають появі сенсорної депривації.

Завдання: пригадайте що таке депривація? Сенсорна депривація?

Створення сенсорного середовища підлягає вимогам до організації предметно-ігрового середовища.

Т. Говорушина **здоров'язберезувальне середовище** в дошкільному закладі визначає як сукупність педагогічних, соціально-культурних, матеріально-технологічних та медико-валеологічних умов життєдіяльності освітнього закладу, у результаті взаємодії яких відбувається духовно-моральний та інтелектуальний розвиток особистості. У цьому визначені закладено інтегративний підхід до розуміння феномену здоров'я, багаторівневість реалізації здоров'язберігаючої діяльності, врахування єдності підходів, полікомпонентність середовища. У дослідженні І. Золотухіної визначено ергономічні, антропометричні та психофізіологічні особливості функціонування здоров'язберігаючого просторово-предметного середовища ЗДО.

Основними характеристиками такого середовища науковці визначають: збалансоване харчування, морально-психологічний клімат у взаєминах суб'єктів освітнього процесу, екологію та гігієнічний стан, сучасний дизайн, предметно-ігровий простір групової кімнати, фізкультурної зали та ігрового майданчика, раціональна організація життєдіяльності дітей відповідно до їхніх вікових та психофізіологічних особливостей, широке впровадження інноваційних програм та технологій оздоровчого спрямування, рівень співпраці дошкільного навчального закладу із родинами та іншими соціальними інституціями.

А. Циплюк розглядає здоров'язбережувальне середовище ЗДО як підсистему освітнього середовища і вважає цілком правомірним трансформувати існуючі в науковій літературі компоненти та параметри освітнього середовища до здоров'язбережувального середовища. Отже, структуру здоров'язбережувального середовища ЗДО, за А. Циплюк, складають такі компоненти: просторово-семантичний (гармонія дизайну, відповідна архітектурно-естетична організація простору ЗДО, його художньо-мистецьке оформлення, розмаїття сучасних засобів навчання, адаптація середовища до реалізації особистістю свого потенціалу в різних видах діяльності (пізнавальній, навчально-ігровій, трудовій, фізично-оздоровчій, художньо-естетичній, громадській, комунікативній); змістовно-методичний компонент освітнього закладу (зміст освіти, відповідні нормативно-методичні та державні документи, система організації освіти); комунікативно-організаційний компонент, що вміщує конкретні духовно-ціннісні орієнтації суб'єктів освітнього середовища, їх статус, стиль спілкування, процес навчання тощо.

Основні педагогічні умови створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО за Н. Лісневською:

- пріоритетність оздоровчого спрямування освітнього процесу в ЗДО;
- комплексність реалізації компонентів здоров'язбережувального середовища в ЗДО;

- оптимальність вибору оздоровчих технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.

Вибір діяльності дитини в певному осередку можна організувати з допомогою дошки вибору (Терещенко Ірина. Дошка вибору: розвиваємо самостійність дитини. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2).

Інформаційно-комунікаційне середовище ЗДО – це середовище установи, в якому використовуються інформаційно-комунікаційні технології в усіх напрямках і видах освітньої діяльності.

Інформаційно-комунікаційні (ІКТ) – це сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, а також способів та новаторських методів їх застосування з метою забезпечення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу.

До основних цілей інформатизації належать: 1) підвищення якості, доступності та гнучкості освіти; 2) підвищення ефективності управління; 3) формування інформаційної культури. Їх реалізація можлива лише за умови комплексного підходу до інформатизації, коли в освітньому закладі створено єдине інформаційне середовище (ЄІС), до якого входять матеріально-технічні, інформаційні та кадрові ресурси, що забезпечує автоматизацію управлінських та педагогічних процесів, узгоджену обробку та використання інформації, повноцінний обмін нею. Інформатизація ЗДО передбачає використання ІКТ в адміністративній, фінансово-господарській, педагогічній та методичній діяльності й охоплює всіх учасників освітнього процесу: вихованців, батьків (або осіб, що їх змінюють), педагогічних та адміністративних працівників.

Використання ІКТ в адміністративній, фінансово-господарській та методичній діяльності дає змогу:

- ефективно керувати ресурсами, контингентом, освітнім процесом;
- забезпечити комунікацію, створення електронних баз даних, архівів, електронної адреси сайту ЗДО.

Для успішного створення єдиного інформаційного середовища ЗДО слід виконати такі умови:

- 1) забезпечити комп'ютерами всі блоки інформаційного простору;
- 2) розвинути мотивацію використання інформаційних систем у кожного з виконавців на своїй ділянці роботи;
- 3) забезпечити підвищення кваліфікації в галузі інформаційних технологій усіх співробітників;
- 4) розподілили весь обсяг інформації за виконавцями;
- 5) організувати локальну мережу в закладі;
- 6) обладнати мультимедійний кабінет;
- 7) забезпечити вільний доступ до Інтернету;
- 8) організувати обмін досвідом у самому ЗДО.

Створення ЄІС дасть змогу реалізувати завдання з використання ІКТ в освітньому процесі ЗДО:

1. Розширити використання ІКТ в освітньому процесі.
2. Розробити систему консультативної методичної підтримки педагогів з метою підвищення їхньої комп'ютерної компетентності.
3. Систематизувати, оновити й поповнити інформаційні ресурси освітнього процесу.
4. Розробити й апробувати технології мультимедійного супроводу освітнього процесу.
5. Створити банк комп'ютерних навчальних програм, дидактичних та методичних матеріалів із використання інформаційних технологій у роботі ЗДО.
6. Створити комплексну інтегровану модель інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу в ЗДО.

Способи впровадження ІКТ в освітній процес ЗДО:

- підготовка педагогів до набуття ними практичних навичок роботи в новому інформаційному середовищі;
- створення творчої групи вихователів для розробки, апробації та впровадження новітніх засобів навчання на базі ІКТ;
- розміщення розроблених вихователями навчальних матеріалів на власних веб-сайтах і сайті ЗДО;

- планування роботи консультативних пунктів, семінарів, майстер-класів із використання ІКТ в освітньому процесі ЗДО;

- співпраця через інтернет-комунікації з колегами інших закладів та регіонів щодо проблем оптимізації навчального процесу засобами ІКТ.

Локальні документи ЗДО щодо застосування ІКТ: 1) Наказ «Про створення творчої групи» з упровадження ІКТ в освітній процес ЗДО; 2) Положення про роботу творчої групи з упровадження ІКТ в освітній процес ЗДО; 3) Наказ «Про створення сайту ЗДО»; 4) Положення про сайт ЗДО; 5) Положення про мультимедіатеку ЗДО; 6) Положення про користування Інтернетом у ЗДО; 7) Орієнтовні формулювання для внесення змін у посадові інструкції працівників ЗДО.

Медіаактивність ЗДО – це діяльна участь членів педагогічного колективу в пошуку, отриманні, використанні, передаванні, створенні та розповсюдженні інформації у ЗМІ.

Директор ЗДО має визначити, як забезпечувати медіаактивність установи, зокрема:

- шляхом колективної творчості, створюючи власні актуальні медіатексти, орієнтовані на цільову аудиторію;

- за допомогою професіоналів – представників ЗМІ, блогерів тощо.

Процес створення та поширення медіатекстів є показником медіаактивності установи. Проте, щоб грамотно займатися цією діяльністю, слід призначити відповідальну особу, яка має володіти знаннями з маркетингу, дизайну (вебдизайну), журналістики, лінгвістики тощо та вміннями користуватися програмним забезпеченням і медіаінструментарієм. Медіатексти слід створювати і розміщувати на сайті ЗДО кожні два тижні.

У педагогіці схарактеризовано чимало принципів організації предметно-розвивального середовища в ЗДО. Розглянемо найбільш поширені.

Принцип дистанції, позиції у взаємодії регулює відносини між дорослим і дитиною в освітньому процесі. Комфортне спілкування можливе,

за наявності в групових приміщеннях різновеликих меблів. У зв'язку із цим планування приміщень має бути таким, щоб кожний міг знайти зручне, комфортне місце для занять та індивідуальної діяльності.

Принцип активності передбачає реалізацію потреби кожної дитини й дорослого, з одного боку, у побудові свого власного предметного оточення, а з іншого – своєї особистості і здорового тіла. Для цього необхідно по-новому планувати приміщення, підійти більш розумно до використання їхнього розвивального потенціалу, як-от: формування «стіни творчості» для малювання; майстерень із наборами простих інструментів для залучення дітей до «дорослих» видів діяльності; використання звукового і кольорового дизайну під час оформлення приміщень.

Принцип стабільності–динамічності. Дитина не «перебуває» в середовищі, а долає його, «переростає» його, постійно змінюється, стає іншою кожної наступної хвилини. А отже, змінюється для неї і все довкілля. Щоб дитина відчувала себе комфортно, необхідно надати їй можливість самій змінювати і створювати навколишнє середовище відповідно до своїх смаків і настрою.

Принцип комплексції і гнучкого зонування передбачає надання можливості дітям займатися відповідно до своїх бажань і потреб одночасно різними видами діяльності, не заважаючи одне одному: фізкультурою, музикою, малюванням, конструюванням, математичними іграми тощо. Під час проектування розвивального середовища слід передбачити формування багатофункціональних лабораторій, міні центрів з набором різних дзеркал, одягу, перук, масок, гриму тощо.

Принцип емоціогенності середовища, індивідуальної комфортності й емоційного благополуччя кожної дитини. Реалізація цього принципу передбачає організацію середовища так, щоб вона спонукала дітей до взаємодії з її різними елементами, підвищуючи тим самим функціональну активність дитини.

Принцип поєднання звичних і неординарних елементів в естетичній організації середовища передбачає такий підхід до оформлення інтер'єру приміщень, за якого використовувалися б як репродукції класичних творів, так і твори, що спонукають дітей до роздуму, фантазування. Доцільно оформити кімнату «Чарівні фарби» з оптичним змішанням кольорового освітлення при зміні світлофільтрів. Такий калейдоскоп дозволяє створювати динаміку кольорового сприймання предметно-розвивального середовища, його змін відповідно до програми розвитку відчуття кольору, культури кольоросприйняття навколишнього (див. методику В.Ф. Базарного).

Принцип відкритості–закритості передбачає функціонування середовища як відкритої системи, здатної до зміни, корегування і, найголовніше, до розвитку. Інакше кажучи, така система має бути не тільки розвивальною, але й розвиватися. Принцип відкритості–закритості представлено в декількох спектрах: по-перше, відкритість природі, що передбачає включення у внутрішнє середовище будівлі оранжереї, зимового саду, відкритої веранди, формування “зелених кімнат” тощо; другий аспект принципу відкритості – закритості – це відкритість культурі в її прогресивних проявах. Елементи культури – живопис, література, музика – мають носити не оформлювальний характер, а бути частиною інтер'єру. Крім цього, організація середовища має ґрунтуватися і на регіональних особливостях культури; третій аспект – це відкритість суспільству, зокрема сім'ям вихованців. Батьки повинні бути включені в освітній простір дошкільного навчального закладу як повноправні учасники; четвертий аспект – це відкритість свого «Я», власного внутрішнього світу. Середовище організовується так, щоб сприяти формуванню й розвитку образу «Я».

Принцип урахування статевих і вікових відмінностей дітей. Побудова середовища з урахуванням статевих відмінностей передбачає надання можливості хлопчикам і дівчаткам проявляти свої схильності і здібності відповідно до прийнятих у суспільстві еталонів мужності і жіночності.

Предметно-розвивальне середовище організують, створюючи осередки в групах.

Осередки діяльності для дітей груп раннього та молодшого дошкільного віку:

- сюжетних, дидактичних та будівельних ігор; ігор з піском та водою;
- мистецької діяльності; книжковий; народознавчий;
- сюжетно-рольової гри та драматизації; гри з LEGO-конструктором;
- сенсорно-пізнавальної діяльності; музичного центру;
- природний; рухової активності; відпочинку.

Осередки діяльності для дітей груп середнього та старшого дошкільного віку:

- ігровий (матеріали для сюжетно-рольових, театралізованих, будівельно-конструкційних, режисерських, дидактичних ігор); мистецької діяльності;

- бібліотечний; народознавчий; образотворчої діяльності;
- пошуково-дослідницької діяльності; конструювання (LEGO-конструктори); музичний;
- рухової активності; відпочинку;
- центри чергування.

Отже, розвиток, виховання й навчання дитини мають відбуватися в атмосфері довіри, захищеності та психологічного комфорту, які створює розвивальне середовище приміщень ЗДО.

4. Створення в закладі дошкільної освіти освітнього простору на основі індексу інклюзії

Створення в дошкільному закладі освітнього простору на основі індексу інклюзії відбувається передусім з урахуванням таких законодавчих і нормативних документів: Закону України «Про освіту», Закону України «Про дошкільну освіту», змін до Закону України «Про дошкільну освіту», Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Положення про

інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017 № 545 та цілої низки програм розвитку, виховання і навчання дітей з особливими освітніми потребами.

У Положенні про інклюзивно-ресурсний центр зазначається: «Центр є установою, що утворюється з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у професійно-технічних закладах освіти, через проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічної допомоги та забезпечення системного кваліфікованого супроводження (крім вихованців дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, учнів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів)». У Положенні виписані завдання Центру, організація проведення комплексної оцінки, організація надання психолого-педагогічної допомоги дитині з особливими освітніми потребами, кадрове забезпечення центру, управління діяльністю центру, ведення ділової документації центру, матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність.

Передусім з'ясуємо сутність понять «інклюзивні цінності в системі освіти», «інклюзивний заклад» та «інклюзивне освітнє середовище».

Інклюзивні цінності в системі освіти – це соціально схвалювані уявлення та підходи, що забезпечують можливість успішного навчання й розвитку всіх дітей за місцем проживання, підтримку відмінностей між дітьми й дорослими, освітнього ресурсу, допомогу кожному у відчутті себе частиною цілого, сприяння розвитку творчої ініціативи дітей, батьків, педагогів.

Інклюзивний заклад – заклад освіти, який забезпечує інклюзивне навчання як систему освітніх послуг, зокрема:

- адаптує освітні програми та плани, фізичне середовище. методи та форми навчання; використовує наявні в громаді ресурси;
- залучає батьків;

- співпрацює з фахівцями для надання додаткових послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей; створює позитивний клімат в освітньому середовищі.

Інклюзивне освітнє середовище – це сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Організація роботи інклюзивних груп.

Інклюзивні групи створюються на підставі письмового звернення батьків або законних представників дитини.

Комплектування інклюзивних груп. Це питання врегульоване Порядком комплектування інклюзивних груп у ЗДО, затверджених МОН і МОЗ України від 06.02.2015 № 104/52. Так, відповідно до п.8 Порядку наповнюваність інклюзивної групи для забезпечення ефективності освітнього процесу становить до 15 осіб, з них – одна-три дитини з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю. Проте кількість дітей з ООП в інклюзивній групі залежить від складності порушення стану здоров'я у дитини та кількості необхідної підтримки й допомоги з боку дорослого. Тобто в інклюзивній групі може бути одна така дитина, якщо вона потребує постійного супроводу.

Детальніше: 1) одна-три дитини з числа дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, із затримкою психічного розвитку, зниженим зором, слухом, легким інтелектуальним порушенням тощо; 2) не більше двох осіб з числа дітей сліпих, глухих, з тяжкими порушеннями мовлення тощо; 3) не більше однієї дитини із складними порушеннями розвитку.

Згідно з висновком психолого-медико-педагогічної консультації (ПМПК) та залежно від рівня і ступеня порушення діти з ООП можуть перебувати в ЗДО до 7–8 років.

Документи для зарахування дитини до інклюзивної групи: заява батьків; медична довідка про стан здоров'я з висновком лікаря, що дитина може відвідувати ЗДО; довідка дільничного лікаря про епідеміологічне

оточення; свідоцтво про народження. Для дітей з ООП додатково подаються такі документи: копія медичного висновку про дитину-інваліда віком до 18 років, наданого лікарсько-консультативною комісією; висновок ПМПК; копія індивідуальної програми реабілітації дитини-інваліда; направлення місцевого органу управління освітою.

Висновок ПМПК містить рекомендації, що дадуть педагогам змогу створити сприятливе розвивальне середовище з урахуванням особливостей психічного розвитку, можливостей, потреб, навичок, практичного та соціального досвіду дитини, особливостей засвоєння нею знань. Такі рекомендації важливі для розроблення індивідуальної програми розвитку (ІПР).

Протипоказання для прийому дитини до ІГ: 1) III і IV ступені порушень функцій організму, які не сумісні з перебуванням дитини в організованому колективі; 2) усі захворювання в період розпалу, хронічні захворювання в стадії загострення, захворювання, що потребують стаціонарного лікування, гострі інфекційні захворювання до закінчення строку карантину.

Освітній процес в інклюзивні групі організують з урахуванням рівнів підтримки та на основі висновку ІРЦ. Виокремлюють 5 рівнів підтримки відповідно до ступенів прояву труднощів під час освітнього процесу:

- I ступінь прояву – поодинокі, незначні труднощі;
- II ступінь прояву – труднощі легкого ступеня прояву;
- III ступінь прояву – труднощі помірного ступеня прояву;
- IV ступінь прояву – труднощі важкого ступеня прояву;
- V ступінь прояву – труднощі найтяжчого ступеня прояву.

Рівні підтримки визначені в додатку до постанови КМУ «Про внесення змін до постанови кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530» від 28.07.2021 №769.

У цьому додатку є критерії, за якими визначають: рівні надання підтримки; умови забезпечення підтримки; фінансове забезпечення;

механізми отримання підтримки в освітньому процесі; індивідуальну освітню траєкторію та механізми її реалізації; забезпечення допоміжними засобами навчання; облаштування освітнього середовища.

Розроблення індивідуальної програми розвитку. ІПР розробляє група фахівців індивідуального супроводу дитини відповідно до висновку та рекомендацій ПМПК. Склад групи визначає та затверджує наказом директор ЗДО. Зазвичай до неї входять: вихователь-методист, вихователь, асистент вихователя, практичний психолог, вихователь-дефектолог, медична сестра, батьки дитини з ООП. Може залучатись і працівник навчально-реабілітаційних центрів. ІПР розробляють на 3 місяці на основі спеціальних програм розвитку дитини дошкільного віку, рекомендованих МОН України для ЗДО, з подальшим її переглядом щомісяця задля корегування та доповнення. Затверджує ІПР директор ЗДО. ІПР переглядають, якщо у дитини виникають труднощі в засвоєнні змісту навчального матеріалу або з'являється необхідність перейти до наступного рівня складності. На сьогодні немає уніфікованої ІПР, тому головне – дотримуватися вимог до змісту її розділів. Основні розділи ІПР: Загальна інформація про дитину. Рівень розвитку дитини (відомості про РР: її знання. Вміння, труднощі; інформація про вплив порушень на її здатність до успішного засвоєння інформації). Освітні послуги (розклад занять з відповідними фахівцями із зазначенням кількості та тривалості занять). Адаптації/модифікації (рекомендації щодо пристосування освітнього середовища, застосування методів, матеріалів, іграшок, обладнання з урахуванням сенсорних та інших потреб дитини).

Комплексний психолого-педагогічний супровід дітей з ООП здійснюють на підставі таких наказів директора:

- «Про створення команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах закладу»;

- «Про затвердження Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивній групі закладу».

Завдання фахівців щодо індивідуального супроводу дитини з ООП:

1) збирати інформацію про дитину, її інтереси, труднощі й обмеження, освітні потреби; 2) ухвалити консолідоване рішення про специфіку змісту навчання дитини з урахуванням рекомендації ПМПК; 3) визначити потенціал розвитку дитини; 4) актуалізувати її позитивні особистісні якості; 5) розробляти індивідуальну програму розвитку дитини; 6) контролювати загальний психічний розвиток дитини; 7) консультувати батьків з питань психофізичного розвитку дитини; 8) вести щоденник спостережень, що відображає індивідуальний розвиток дитини; 9) формувати портфоліо дитини.

Супровід дитини з ООП. Асистент вихователя. Ця посада нова. Відповідно до постанови КМУ «Про внесення змін до постанов КМУ від 14.04.1997 № 346 і від 14.06.2000 № 63; від 29.07.2015 № 531 посада асистента вихователя внесена до Переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників. Відпустка асистента вихователя, який працює в інклюзивній групі, – 56 календарних днів. Асистент вихователя організовує корекційно-розвивальну роботу, яка вимагає спеціальних знань. У штатному розписі ЗДО передбачають одну ставку АВ на одну інклюзивну групу.

За письмовою заявою батьків адміністрація ЗДО може надати дозвіл брати участь в освітньому процесі асистентів дитини, фізичний та психічний стан здоров'я якого дає йому змогу постійно супроводжувати дитину з особливими освітніми потребами. Асистент дитини виконує свої функції на громадських засадах або його працю оплачують за рахунок громадських організацій. Функції асистента дитини можуть виконувати батьки або особи, які їх замінюють. При цьому їм треба проходити медогляд з оформленням медичної книжки встановленого зразка.

Упровадження диференційованого підходу до забезпечення підтримки дітей з особливими освітніми потребами (ООП), затвердження нової форми індивідуальної програми розвитку та визначення рівнів підтримки в освітньому процесі дітей під час інклюзивного навчання – такі зміни внесено до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти» 28 липня 2021 року.

Попередній Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти (ЗДО) потребував удосконалення. Зміни в оновленому Порядку організації інклюзивного навчання в ЗДО спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу для дошкільнят з особливими освітніми потребами та допомогу в підтримці кожної дитини відповідно до її потреб.

З-поміж змін – запроваджено 5 рівнів підтримки: від труднощів I ступеня прояву (незначні чи поодинокі) у дітей, яким надаватиметься підтримка першого рівня (визначається та надається у закладі освіти), до труднощів V, найтяжчого ступеня прояву, тобто дітям надаватиметься підтримка другого-п'ятого рівня (визначається фахівцями ІРЦ та зазначається у Висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини).

Як і в попередній редакції постанови, кількість дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах має становити не більше трьох осіб. Проте кількість дітей з ООП тепер визначається за рівнями підтримки:

- не більше однієї дитини, яка потребує четвертого чи п'ятого рівня підтримки;
- не більше двох дітей, які потребують третього рівня підтримки;
- не більше трьох дітей, які потребують другого рівня підтримки.

Якщо інформація про рівень підтримки, якої потребує дитина, не міститься у висновку ІРЦ, то вона розподіляється у групу закладу дошкільної освіти відповідно до рекомендацій команди психолого-педагогічного супроводу та складності порушень.

Для дошкільнят, труднощі у яких було виявлено під час навчання в закладі дошкільної освіти (їх помітив уважний вихователь, вони незначні і заклад може докласти власних зусиль для їх подолання), за рішенням закладу освіти може надаватись підтримка першого рівня. Для цього за письмовою заявою батьків керівник дитсадка утворює команду психолого-педагогічного супроводу, яка визначає обсяг такої підтримки. Якщо ж зусиль закладу буде недостатньо і дитині потрібна буде спеціальна допомога, заклад рекомендуватиме батькам звернутись до ІРЦ для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини.

Для всіх дітей з особливими освітніми потребами, незалежно від визначеного рівня підтримки, команда психолого-педагогічного супроводу складає індивідуальну програму розвитку, а для тих дошкільнят, які цього потребують, – індивідуальний навчальний план. Зазначимо, що діти з ООП здобувають дошкільну освіту відповідно до державного стандарту дошкільної освіти як і всі діти, проте за допомогою найбільш прийнятних методів, що враховують їхні потреби та можливості.

У ЗДО мають бути створені такі умови для здобуття дошкільної освіти дитиною з ООП:

- використання адаптованих і спеціальних програм;
- реалізація програм з урахуванням особливостей психофізичного розвитку і можливостей дитини;
- забезпечення можливості засвоєння освітніх програм у межах індивідуальної програми розвитку;
- використання спеціальних методів навчання. Реалізація варіативних форм і методів організації дитячої діяльності; використання спеціальних дидактичних посібників і матеріалів;
- використання спеціальних технічних засобів навчання; надання послуг асистента педагога, асистента дитини;
- реалізація комплексного психолого-педагогічного супроводу, проведення корекційно-розвивальних занять.

Освітній процес проходить у відпрацьованому темпі, асистент педагога володіє інформацією про зміст освітньої роботи в групі, допомагає дитині з ООП легко переходити до змін діяльності, оперувати навчальними посібниками, забезпечує для дитини ситуацію її особистого успіху, працює з усіма дітьми.

З метою моніторингу динаміки розвитку дитини з ООП та забезпечення добору найбільш оптимальних форм та методів навчання доцільно забезпечити участь фахівців ІРЦ у засіданнях команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП не рідше, ніж двічі на рік.

Програми, рекомендовані МОН України для дітей з ООП: Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку; Програма розвитку дітей дошкільного віку з порушенням опорно-рухового апарату; Програмно-методичний комплекс для дітей з ФФНМ; Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення; Програмно-методичний комплекс, програма розвитку дітей сліпих та зі зниженим зором від народження до 6 років; Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт»; Програма розвитку дітей «Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення»; Програма розвитку дітей «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення».

Отже, для забезпечення якісної освіти дітей з ООП має бути налагоджена тісна співпраця асистента педагога, педагога та інших фахівців, а також створені всі необхідні умови.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Що таке освітнє середовище ЗДО?
2. Назвіть основні складники освітнього середовища ЗДО.
3. Що таке соціокультурне середовище ЗДО?
4. У чому суть соціоігрової педагогіки?
5. У чому суть педагогіки партнерства?

6. Що таке ненасильницьке спілкування?
7. Назвіть види психологічного клімату в колективі ЗДО.
8. Назвіть освітні технології навчання та взаємодії в середовищі ЗДО.
9. Що таке розвивальне середовище?
10. Що таке предметно-розвивальне середовище?
11. Які різновиди середовищ організовуються в ЗДО?
12. Назвіть принципи формування предметно-розвивального середовища в ЗДО.
13. Назвіть осередки в групових кімнатах ЗДО.
14. Який заклад називається інклюзивним?
15. Що таке інклюзивне освітнє середовище?
16. Як організовується робота інклюзивних груп?
17. Назвіть освітні програми для дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання для виконання до наступної лекції: виходячи із визначень понять «освітнє середовище», «освітній простір», «педагогічне середовище», «соціокультурне предметно-просторове середовище розвитку дитини», обґрунтуйте необхідність створення сприятливого і комфортного освітнього середовища в ЗДО.

Тема 4. Компетентності дитини дошкільного віку як результат якісного освітнього процесу в ЗДО

План

1. Характеристика компетентностей дитини дошкільного віку.
2. Внутрішній моніторинг розвитку компетентностей дітей раннього і дошкільного віку.
3. Кваліметрична модель оцінки розвитку дитини старшого дошкільного віку Г. Єльнікової.

Рекомендована література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (Дата звернення: 08.09.2021).
2. Брежнєва Олена, Марина Машовець. Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 9. С. 4–9.
3. Гавриш Наталія. Грамота в дитячому садку: що взяти до уваги педагогам. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 3. С. 14–18.
4. Горобчук Наталія, Павловська Ірина, Ковальчук Дар'я. Болдеринг як

- засіб фізичного розвитку дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 5. С. 44–46.
5. Загородня Л.П. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку творчих здібностей у дошкільників у процесі екологічної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. № 2 (126). С. 151-163.
6. Загородня Л.П. Теоретичні й методичні засади формування в дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток засобом творів Василя Сухомлинського /Теорія та методика дошкільної і початкової освіти: [монографія] / за заг. ред. О. В. Лобової, С. М. Кондратюк. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. 512 с. С. 31–58
7. Єфименко М. Моніторинг стану фізичного розвитку дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2017. № 4. С. 2-5.
8. Калмикова Л., Харченко Н., Бондаренко Т. Діагностика мовленнєвого розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 11. С. 27–32.
9. Калмикова Л., Харченко Н., Бондаренко Т. Діагностика мовленнєвого розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 12. С. 27–3.
10. Карабаєва І. Визначаємо особливості індивідуального розвитку старших дошкільників під час експрес-діагностики. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 5. С. 56–65.
11. Карабаєва І. Експрес-діагностика особистісно-оцінної компетенції: емоційна складова. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 4. С. 62 – 68.
12. Карабаєва І. Експрес-діагностика особливостей індивідуального розвитку старших дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 2. С. 54–62.
13. Карабаєва І. Мовленнєва та комунікативна компетенції: визначаємо рівень сформованості у старших дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 7. С. 65–71.
14. Карабаєва І. Моніторинг якості дошкільної освіти: з'ясуємо ключові поняття. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 11. С. 4–13.
9. Кіндрат І. Р. Управлінські аспекти створення цілісної системи формування світогляду дошкільників в інтегрованому просторі дошкільного навчального закладу за провідною роллю художнього слова URL: www.iprobuk.cv.ua/images/Стаття_Кндрат_-Р..doc. (Дата звернення: 27.12.2021).
15. Косенчук Ольга, Куземко Леся. Виховуємо соціально-компетентного громадянина у грі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 6. С. 9–15.
16. Косенчук Ольга, Новик Ірина. ECERS-3: оцінюємо якість освітнього процесу по-новому. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 12. С. 4–10.
17. Котова Л. Організуємо моніторинг сформованості основних компетенцій дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*.

2015. № 11. С. 15–23.

18. Крутій К. Проблеми запровадження моніторингу дошкільної освіти та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*, Серія «Педагогіка та психологія». Випуск 2 (2) 2015. С. 67–70. URL: msu.edu.ua/visn1/?p=341. (Дата звернення: 27.12.2019).

19. Крутій К. Л. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному закладі : монографія. Запоріжжя : ЛПІС. ЛТД, 2006. 172 с.

20. Кузь Г. Моніторинг як інструмент забезпечення якості освіти: індивідуальні освітні маршрути. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 12–18.

21. Кузьменко В. Як підготовлений наш випускник. Моніторинг індивідуальних навчальних досягнень старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2015. №5. С. 2–7.

22. Методичні рекомендації щодо оцінювання рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку за допомогою кваліметричної моделі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 11. С. 25–30.

23. Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти: методичний посібник. Третє видання зі змінами /упорядники Н.М.Шаповал, В.О.Левченко, Г.М.Остапюк ті ін.; за заг. ред.: Н.М. Шаповал, О.М. Кулик Т.В. Киричук. Тернопіль, Мандрівець. 2021. 184 с.

24. Моніторинг основних компетенцій дітей старшого дошкільного віку + стимульний матеріал / автори-укладачі: М. Л. Кривоніс, О. Л. Добротій. К. : Ранок, 2015. 96 с. (Сучасна дошкільна освіта).

25. Нерянова Світлана. Національно-патріотичне виховання дошкільників: коротко про головне. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 8. С. 4–9.

26. Організаційно-методичні рекомендації проведення моніторингу якості дошкільної освіти в дошкільному навчальному закладі / Упорядники Сагайдачна Н.М, Васильченко О.М. Випуск 21. Лебедин, 2017. 32 с.

27. Панасенко В. Моніторинг розвитку компетентності дітей дошкільного віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 12. С. 15–29.

28. Піроженко Тамара, Баєр Ольга. Як формувати особистісну компетентність дитини. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 5. С. 4–7.

29. Порядок проведення моніторингу якості освіти: документ за 5 хвилин. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 4. С. 22–24.

30. Рейпольська Ольга. Комп'ютерна грамота для старших дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 9. С. 10–15.

31. Романюк Ірина. Внутрішній контроль у запитаннях і відповідях. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №12. С. 11–15.

32. Шустікова О., Гвозденко С. Моніторинг якості проведення фізкультурно-оздоровчої роботи з дошкільниками. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 10. С. 52–57.

33. Liudmyla Shulha, Iryna Skomorovska, Ttetiana Fasolko, Nadezhda Mironenko, Liudmyla Zahorodnia, Oksana Pidubna. The Latest Pedagogical Ideas for Development of Creative Abilities in Preschool Children *Revista Românească pentru Educație Multidimensională* 2022, Volume, 14, Issue 4 pages: 69–93. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/630>

1. Характеристика компетентностей дитини дошкільного віку

Формування в дитини дошкільного віку різних видів компетентностей є метою дошкільної освіти і задекларована у БКДО.

Ключові для дошкільної освіти компетентності дитини (рухова і здоров'язберезувальна, особистісна, предметно-практична та технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична та дослідницька, ігрова, природничо-екологічна та навички, орієнтовані на сталий розвиток, соціально-громадянська, мовленнєва, художньо-мовленнєва, мистецько-творча (художньо-продуктивна, музична, театралізована) та інші мають продовження в освітньому процесі початкової школи та упродовж життя.

Набуття різних видів компетентностей дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності (ігровій – провідній для дітей дошкільного віку; руховій; природничій; предметній; образотворчій, музичній, театральній, літературній; сенсорно-пізнавальній і математичній; мовленнєвій; соціокультурній тощо) і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (доступних) знань про себе та довкілля, моральних цінностей, уміння доречно застосовувати набуту інформацію. Життєво компетентний дошкільник поводить самостійно і конструктивно в різних соціальних і життєвих ситуаціях.

Ключові компетентності під час здобуття дошкільної освіти формуються за різними освітніми напрямками, спрямованими на розвиток особистості дитини. Освітні напрями визначають зміст роботи закладу дошкільної освіти через організацію педагогом базових (основних) видів діяльності, які збагачують досвід дитини та реалізуються як особистісне

надбання дитини (результат розвитку) за підтримки батьків в умовах родинного виховання.

Компетентність як результат дошкільної освіти та особистісне надбання відображає систему взаємопов'язаних компонентів фізичного, психічного, соціального, духовного розвитку особистості дитини:

- емоційно-ціннісного ставлення;
- сформованості знань;
- здатності та навичок до активного, творчого впровадження набутого досвіду, тобто до регуляції досягнень, поведінки, діяльності.

Компетентності, що сформовані в дитини в різних видах діяльності за освітніми напрямками: «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина в природному доквіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва», – створюють базу для збагачення та поглиблення змісту освіти на наступних рівнях освіти у початковій та середній школі. Усі напрями дошкільної освіти продовжено в початковій школі через освітні галузі: мовно-літературну; математичну; природничу; технологічну; інформатичну; соціальну і здоров'язберезувальну; громадянську та історичну; мистецьку; фізкультурну.

Рухова компетентність – це здатність дитини до самостійного застосування життєво необхідних рухових умінь та навичок, фізичних якостей, рухового досвіду в різних життєвих ситуаціях.

Здоров'язберезувальна компетентність – це здатність дитини до застосування навичок здоров'язберезувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації; дотримання основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я у повсякденній діяльності.

Предметно-практична, технологічна компетентність – здатність дитини реалізовувати творчі задуми з перетворення об'єктів довкілля з використанням різних матеріалів, що спираються на обізнаність із засобами та предметно-практичними діями, з допомогою дорослого чи самостійно у

процесі виконання конструктивних, технічно-творчих завдань, завдань з моделювання.

Природничо-екологічна компетентність – це здатність дитини до природодоцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності.

Навички, орієнтовані на сталий розвиток виявляються у сформованості в дітей початкових уявлень про сталі дії і поведінку, усвідомленні необхідності збереження ресурсів планети й особистої причетності до цього; розвиненості ефективних звичок соціальної поведінки, економного споживання ресурсів та збереження природи.

Ігрова компетентність – це здатність дитини до вільної емоційно насиченої спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних і освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих через реалізацію інтересів в ігрових та рольових діях в узагальненій формі.

Сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентність – це здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-математичної й дослідницької діяльності.

Соціально-громадянська компетентність – це здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя.

Мовленнєва компетентність – здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність та взаємозумовленість.

Комунікативна компетентність – здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри й бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію.

Художньо-мовленнєва компетентність – здатність відтворювати художньо-естетичні враження від сприйняття літературних і художніх творів засобами різних видів художньо-мовленнєвої діяльності, що засвідчує ціннісне ставлення дитини до художнього слова як культурного явища друкованої чи електронної книжки, достатній для художньої комунікації рівень літературної обізнаності.

Мистецько-творча компетентність – здатність дитини реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності.

Варіативний складник БКДО декларує такі види компетентностей дошкільників.

Спортивно-ігрова компетентність – це здатність дитини до пізнання та усвідомлення власної приналежності до обраного виду спортивної гри; спрямування психомоторної діяльності на досягнення умовної мети, дотримання єдиних правил спортивної діяльності як індивідуально, так і в команді, як спрямовані на досягнення найкращого результату; вміння грати в спортивну гру за спрощеними правилами.

Цифрова компетентність – це здатність використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язання освітніх ігрових завдань на основі набутих елементарних знань, вмінь позитивного ставлення до комп'ютерної та цифрової техніки.

Мовленнєва компетентність у площині оволодіння основами грамоти – це здатність дитини до фонематичного сприйняття, звукового аналізу елементів мови, готовність до письма, друкування і читання свого імені, простих слів.

Мовленнєва компетентність у сфері іноземної мови – це оперування на базовому рівні основами іншомовних фонетичних, лексичних і граматичних знань у процесі аудіювання, діалогічного та монологічного мовлення.

Прояв соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності означає здатність дитини усвідомити, хто вона є і як потрібно взаємодіяти з іншими людьми. Це надихає дитину вивчати свої права і обов'язки, планувати бюджет, раціонально використовувати ресурси, заощаджувати, оцінювати наявні можливості, формує розвиток лідерських якостей.

Хореографічна компетентність – це здатність дитини радіти своїм хореографічним досягненням, естетично насолоджуватися музикою і танцем, визначати красу танцю за власними критеріями.

Отже, головне завдання вихователя закладу дошкільної освіти полягає в здійсненні педагогічної підтримки та сприянні розвитку дитини, ґрунтуючись на психології її розвитку, використовуючи різні форми, методи роботи, спрямовані на формування в комплексі усіх складників життєвої компетентності дитини.

2. Внутрішній моніторинг сформованості компетентностей дітей раннього і дошкільного віку

Моніторинг – безперервне стеження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або тенденцій розвитку, це спеціальна система збору, оброблення, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій розвитку освіти та розроблення рекомендацій для

ухвалення управлінських рішень щодо підвищення ефективності освітньої галузі.

Моніторинг – це комплекс заходів зі спостереження, які забезпечують систематичний контроль за станом та тенденціями розвитку дитини дошкільного віку.

Виокремлюють такі **види моніторингу**:

- за етапами – вхідний, проміжний, підсумковий;
- за частотою процедур – періодичний, систематичний;
- за організаційними формами – індивідуальний, фронтальний, груповий;
- за характером відношень – зовнішній, самоаналіз, взаємоконтроль.

Мета моніторингу – отримати оперативну інформацію про реальний стан та тенденції змін об'єкта діагностування для корекції педагогічного процесу.

Завдання: виходячи із визначення моніторингу і його мети, обґрунтуйте необхідність його проведення.

Загальними ознаками моніторингу є:

1. Наявність завдань педагогічного оцінювання стану об'єкта діагностики.
2. Системність і повторюваність моніторингу як виду педагогічної діяльності, що здійснюють у типових ситуаціях на певних етапах освітнього процесу.
3. Використання методик, спеціально розроблених та/або адаптованих до конкретних ситуацій і умов.

Принципи моніторингу розвитку життєвої компетентності дошкільників:

1. Принцип *послідовності й наступності* полягає в послідовному переході від одних етапів, критеріїв, форм і методів моніторингу до інших відповідно до міри розвитку, виховання та навчання особистості, а також – у поетапному ускладненні та поглибленні процесу діагностування.

2. Принцип *доступності* полягає в необхідності добору таких діагностичних методів і процедур, які були б розраховані на реальний рівень розвитку дітей певного віку, їхній досвід. Наочність завдань практичного характеру є головною умовою отримання необхідної інформації про кожну дитину. Окрім цього, цей принцип потребує створення природних умов діагностування, що забезпечує природність поведінки дітей.

3. *Прогностичності*, що проявляється в орієнтації моніторингової діяльності на розвивальну роботу в «зоні найближчого розвитку» дошкільників.

Методи педагогічного моніторингу. Основними методами, що дають змогу виявити ступінь реалізації завдань програми та оцінити рівень компетентності дитини, є:

- спостереження за дітьми;
- вивчення результатів продуктивної діяльності дітей;
- проведення нескладаних експериментів у вигляді доручень кожній окремій дитині; дидактичних ігор; бесід.

Моніторингові вимоги – критерії та показники для визначення рівня сформованості складників життєвої компетентності дітей ЗДО розробляють відповідно до паспортного віку, з урахуванням конкретної програми і БКДО.

Варто зазначити, що на сьогодні немає єдиних критеріїв оцінки сформованості компетентностей дитини дошкільного віку, тому педагогічні колективи, беручи до уваги наукові розробки вчених, самостійно адаптують їх до умов конкретного закладу і вікових та індивідуальних особливостей дітей.

У системі дошкільної освіти вивчення результатів освіти дитини необхідно здійснювати за всіма освітніми напрямками БКДО, для чого необхідно використати інструментарій, який найбільше відповідає таким вимогам:

- дає змогу отримати об'єктивну інформацію про всебічний розвиток дитини;

- не вимагає довготривалих процедур тестування дитини, побудований на методі довготривалого лонгitudного спостереження за динамікою розвитку дитини і порівняння її поточних результатів у часі;

- залучає до вивчення розвитку дитини одночасно педагогів і батьків або осіб, які їх замінюють, як партнерів у наданні дошкільної освіти дітям;

- надає можливості для аналізу результатів розвитку дитини та прийняття управлінських рішень про подальші перспективи її успішного навчання і виховання та удосконалення умов освітнього процесу в закладі.

Моніторинг проводиться протягом трьох етапів.

Таблиця 1

Етапи проведення моніторингу

Назва	Зміст роботи
Підготовчий	<ul style="list-style-type: none"> - Формулювання теми, об'єкта, предмета, мети, гіпотези моніторингу - Вивчення наявної літератури з теми - Визначення критеріїв, показників, індикаторів якості дослідження - Добирання методів та інструментарію для проведення моніторингу - анкет, тестів, карт спостережень тощо - Організація дослідження – складання плану, визначення терміну проведення, призначення відповідальних осіб тощо
Практичний	<p>Збирання даних - здійснення моніторингового дослідження за обраними методами:</p> <ul style="list-style-type: none"> - спостереження - анкетування - розв'язання тестових завдань - проведення бесід
Аналітичний	<ul style="list-style-type: none"> - Систематизація отриманої інформації, оброблення та аналізування даних (може проводитися за допомогою математичної статистики, кореляційного або факторного аналізування; передбачає описове пояснення) - Розроблення рекомендацій для вдосконалення явища, яке досліджується, на основі інтерпретованих даних - Корегування – внесення певних змін до перебігу освітнього процесу відповідно до розроблених рекомендацій - Контроль – фіксування правильного виконання розроблених рекомендацій - Підготовка звітної документації

Отже, система моніторингу розвитку життєвої компетентності дошкільників складається з таких компонентів:

- розроблення діагностичних карток розвитку компетентностей дітей для кожної вікової групи;

- створення діагностичного інструментарію;
- корегування програми моніторингу на навчальний рік;
- проведення діагностичного обстеження дітей;
- збирання, оброблення й аналіз результатів моніторингу;
- загальне оцінювання розвитку компетентності дітей;
- складання звіту та прийняття управлінських рішень;
- розроблення індивідуальних маршрутів розвитку компетентності дітей та їх корекція.

Моніторингові обстеження проводяться двічі на рік – на початку навчального року (у перші два тижні вересня) і наприкінці навчального року (в останні тижні квітня). Проводити моніторинг слід у природній для дитині ситуації. При цьому важливо уникати суб'єктивних оцінок, фіксуючи лише об'єктивні факти.

Суб'єктами моніторингу в ЗДО є: служба моніторингу та психолого-педагогічний консилиум. Щороку директор ЗДО видає наказ про склад служби моніторингу на поточний рік, у якому визначає об'єкти і зміст діяльності служби моніторингу на підставі річного плану. А відтак оформляє планове завдання для служби моніторингу. У службі моніторингу може бути кілька функціональних груп: 1) спостереження і накопичення інформації (вихователь-методист, медична та психологічна служби); 2) діагностики й аналітики (заступник директора, вихователь-методист, соціальний педагог); 3) планування та корекції (директор, заступник директора, вихователь-методист, соціальний педагог); 4) контролю (директор, сестра медична старша, методична служба, психологічна служба).

Психолого-педагогічний консилиум працює з метою активізації творчого та професійного потенціалу учасників освітнього процесу. Його діяльність передбачає тісну взаємодію всіх учасників освітнього процесу – вихователів, адміністрації, практичного психолога, соціального педагога, сестри медичної, керівників гуртків і батьків задля вивчення особистості

кожної дитини та дитячого колективу в ЗДО загалом. Дослідження, які проводить кожен фахівець психолого-педагогічного консилиуму, дає змогу:

- оцінити психофізіологічний, соціально-емоційний стан кожного вихованця;

- проаналізувати потенціал та можливості, внутрішні й зовнішні ресурси дітей;

- окреслити соціометричний стан та психологічну атмосферу в дитячому колективі. Окрім цього, робота ППК спрямована на виявлення ресурсного обсягу можливостей вихованців, їхніх сімей, найближчого оточення та педагогічного колективу.

Складові моніторингу компетентності дошкільників. Моніторингу підлягають такі складники освітнього процесу: 1) спеціально організована діяльність; 2) предметно-просторове середовище; 3) особистісна взаємодія дорослих і дітей.

Під час моніторингу відбувається оцінювання рівня сформованості таких основних компетентностей у дітей: 1) особистісна; 2) рухова; 3) здоров'язберезувальна; 4) предметно-практична; 5) технологічна; 6) сенсорно-пізнавальна; 7) логіко-математична; 8) дослідницька; 9) природничо-екологічна з навичками, що орієнтовані на сталий розвиток; 10) ігрова; 11) соціально-громадянська; 12) комунікативна; 14) мовленнєва; 15) художньо-мовленнєва; 16) мистецько-творча (художньо-продуктивна, музична, театралізована).

Збирання, оброблення й аналізування результатів моніторингу. Від ретельності збирання та об'єктивності оброблення інформації моніторингу залежить ґрунтовність та доцільність прийняття управлінських рішень. Усі результати діагностики можна поділити на такі групи: 1) факти; 2) коментарі; 3) передбачення. Основою для визначення результатів моніторингу є сукупність отриманих фактів: відомостей, матеріалів, зокрема й суб'єктивний матеріал – спостереження, враження.

Результати діагностики є відправними точками для розроблення індивідуальних маршрутів розвитку кожної дитини. Враховуючи узагальнені результати діагностики у всіх вікових групах педагогічний колектив ЗДО окреслює напрями розв'язання проблем освітньої роботи на наступний навчальний рік. Відповідно до зроблених висновків директор видає наказ про результати проведення моніторингу розвитку компетентності дітей, у якому зазначає відповідні управлінські рішення.

Розроблення індивідуального освітнього маршруту дитини. За результатами моніторингу розробляється індивідуальний освітній маршрут кожної дитини й вікової групи в цілому.

Плануючи індивідуальний освітній маршрут кожної дитини, ураховують вимоги БКДО і зазначають необхідну корекційну роботу.

Індивідуальний освітній маршрут дитини залежить від таких чинників:

- режим перебування дитини у групі й напрям діяльності групи – короткотривала, під соціально-педагогічним патронатом, група посиленої уваги до певного напрямку роботи тощо;
- результати діагностики сформованості компетентності;
- індивідуальні особливості дитини, потреба в певному виді корекційної роботи, зокрема лікувальній фізкультурі, логопедичній, соціальній чи психологічній допомозі тощо;
- потреба в додаткових освітніх послугах.

Додаткову освітню й корекційну діяльність в ЗДО організують у формі гурткової, студійної та індивідуальної роботи, а також різноманітних психологічних тренінгів з дітьми.

Ураховуючи результати моніторингу, вихователь-методист, практичний психолог допомагають кожному вихователю:

- окреслити розділи програми, які потребують додаткового опрацювання з окремими дітьми;
- обрати дидактичні ігри та вправи для проведення корекційної роботи з дітьми;

- запланувати проведення індивідуальної та підгрупової роботи з дітьми.

Отже, ретельне та грамотне проведення моніторингу в системі із залученням суб'єктів моніторингу, з розробкою індивідуального маршруту розвитку кожної дитини допоможе вихователям спланувати освітню роботу так, щоб забезпечити широкий простір для повноцінного і всебічного розвитку кожного вихованця.

Приклад діагностики сформованості природничо-екологічної компетентності дошкільників

Діагностика сформованості природничо-екологічної компетентності дошкільників в ЗДО здійснюється за методиками, репрезентованими в посібнику Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти. Методичний посібник. Третє видання зі змінами /упорядники Н.М. Шаповал, В.О. Левченко, Г.М. Остапюк та ін.; за заг. ред.: Н.М. Шаповал, О.М. Кулик, Т.В. Киричук. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 184 с. Ці методики адаптуються в ЗДО згідно з особливостями дітей їхнього закладу та досвіду роботи. Приклад методики визначення рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності в дошкільників подано в таблиці.

Таблиця 2

Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»

II МОЛОДША ГРУПА

№ з/п	Результати освітньої роботи	Обладнання, об'єкти природи й матеріали	Методи діагностики, методика обстеження	Рівні сформованості ПЕК
Природничо-екологічна компетентність				
1	Виявляє інтерес до об'єктів природи, з якими взаємодіє;	Об'єкти природи (грунт, вода, пісок,	Спостереження, практична діяльність в природі (праця),	В – самостійно виявляє інтерес до об'єктів природи, з якими взаємодіє;

	<p>позитивно й емоційно реагує на них. Розрізняє й називає об'єкти природи (живі та неживі); знає, де ми можемо побачити воду; кому потрібна вода. Демонструє навички правильної поведінки в природі, дбайливого ставлення до її об'єктів, вміє поливати рослини, годувати тварин</p>	<p>рослини, тварини), матеріали для дидактичної гри (картки із зображенням об'єктів природи)</p>	<p>бесіда, дидактична гра «Кому потрібна вода?»</p>	<p>позитивно й емоційно реагує на них; виокремлює та називає ознаки, стани природних об'єктів; Д – виявляє інтерес, якщо дорослий звертає увагу на об'єкт природи; у виконанні дидактичних завдань потребує підказки дорослого; виконує завдання непевнено; С – виявляє вибірковий інтерес до природи, відчуває значні труднощі у виконанні дидактичних завдань; П – майже не виявляє інтересу до природи, розуміє дидактичне завдання, але не може самостійно виконати його, потребує значної допомоги дорослого</p>
2	<p>Виявляє інтерес до змін у природі. Спостерігає, помічає та називає природні явища, має уявлення про пори року; розуміє, що зміни, які</p>	<p>Чотири сиг-нальні картки із зображенням пір року; предметні або сюжетні картинки, що відповідають різним</p>	<p>Д/г «Коли це буває?» Дитина має співвіднести предметні або сюжетні картинки, що відповідають різним порам року з сигнальними</p>	<p>В – виявляє інтерес до змін у природі, помічає яскраві сезонні зміни, які залежать від Сонця, знає пори року, виявляє самостійність у пізнанні природи; Д – виявляє інтерес, якщо дорослий</p>

	відбуваються у природі в різні пори року, залежать від висоти Сонця на небосхилі і від кількості тепла, яке воно посилає на Землю	порам року	картками; пояснити свій вибір	звертає увагу на об'єкт природи і зміни в ньому; у виконанні дидактичних завдань потребує підказки дорослого; С – виявляє вибірковий інтерес до змін у природі, відчуває значні труднощі у виконанні дидактичних завдань; П – майже не виявляє інтересу до змін у природі, розуміє дидактичне завдання, але не може самостійно виконати його, потребує значної допомоги дорослого
3	Розрізняє і називає рослини найближчого оточення, їх будову; має уявлення про зміни, які відбуваються в житті рослин у різні пори року. Має елементарні уявлення про значення тварин у природі й житті людини. Розуміє, що тварини харчуються рослинами	Предметні картинки, ілюстрації, модель метелика, рослини куточка природи й ділянки ЗДО	Д/в «Впізнай та назови», «З якої гілки дітки?», «Що де росте?»; «Куди сів метелик?» (будова рослин). Запропонувати дитині впізнати на малюнку та назвати рослини, визначити місце зростання, знайти плоди. Назвати, на яку частину рослини сів метелик. Праця з вирощування рослин.	В – впізнає та називає рослини, знає, де росте, знаходить плоди; знає назви частини рослини, виявляє розуміння того, що тварини харчуються рослинами; Д – називає невпевнено назви рослин, тварин чи помиляється під час вибору картки в грі, іноді плутає назви, в основному розуміє зв'язок рослин і тварин; С – припускається помилок, потребує

			Спостереження за тваринами кутка природи й ділянки ЗДО	підтримки вихователя у виконанні ігрових завдань; П – розуміє суть завдання, але не може його самостійно виконати, бо не знає назв рослин, їх частин, не розуміє зв'язки з тваринами, потребує постійної допомоги дорослого
4	Розрізняє тварин за зовнішнім виглядом; має уявлення про середовище існування, особливості способу життя; має уявлення про зміни, які відбуваються в житті тварин у різні пори року. Має елементарні уявлення про значення тварин у природі й житті людини	Предметні картинки. Тварини кутка природи і ділянки ЗДО	Д/і «Хто де живе?», «Хто що їсть?», «Тварини та їх дитинчата». Назвати тварину, розповісти про будову тіла. Виконати завдання д/ігор. Праця щодо догляду за тваринами. Спостереження за тваринами кутка природи й ділянки ЗДО	В – виявляє інтерес до тварин найближчого оточення; позитивно й емоційно реагує на тварин; впізнає та називає їх, знає назви частин тіла; завдання виконує впевнено і самостійно; демонструє елементарні навички догляду за тваринами; Д – виявляє вибірковий інтерес до тварин, відчуває значні труднощі у виконанні дидактичних завдань; С – виявляє вибірковий інтерес до тварин, відчуває значні труднощі у виконанні дидактичних завдань, під час догляду за

				тваринами; П – майже не виявляє інтересу до тварин, розуміє дидактичне завдання, але не може самостійно виконати його, потребує значної і постійної допомоги дорослого під час догляду за тваринами
--	--	--	--	--

СЕРЕДНЯ ГРУПА

№ з/п	Результати освітньої роботи	Обладнання, об'єкти природи й матеріали	Методи діагностики, методика обстеження	Рівні сформованості ПЕК
Природничо-екологічна компетентність				
1	Розрізняє і називає <i>живі</i> та <i>неживі</i> об'єкти природного довкілля, групує їх, на елементарному рівні пояснює різницю між ними; пояснює, які фактори необхідні живим організмам для росту та розвитку	Предметні картинки із зображенням різних неживих і живих об'єктів природи; малюнок квітки, що зів'яла	Д/г: «Живе – неживе», «Що потрібно рослинам», «Що потрібно тваринам?». Згрупувати живі й неживі об'єкти природи, пояснити свій вибір. - Що необхідно живим організмам для росту і	В – групує і називає живі та неживі об'єкти природи, особливості живих організмів; відповідає впевнено і самостійно; Д – відповідає правильно, але невпевнено; потребує уточнень; С – припускається помилок; П – розуміє, але не може самостійно відповісти, відповідає зі значною допомогою дорослого

			розвитку? Розглянути зів'ялу квітку (малюнок). Як би ти допоміг квітці?	
2	Виявляє інтерес до неживих об'єктів природи, бажання пізнавати їх. Знає та розповідає про місце розташування води у природі; про основні властивості та стани води, піску, глини, каміння, ґрунту в різні пори року. Розуміє значення сонця для всього живого	Ілюстрації із зображенням водоймищ, гір, пустелі... Посудини із солоною, прісною водою, льодом	Відгадування загадок; бесіда; спостереження; Дидактична вправа «Визнач на смак», «Куди подівся лід?» тощо; дослід, бесіда про сонце	В – виявляє інтерес до об'єктів природи, бажання їх пізнавати; самостійно відгадує загадки, впевнено відповідає на запитання; Д – виявляє вибірковий інтерес до об'єктів природи, потребує незначної допомоги дорослого під час гри, дослід, спостереження; С – виявляє фрагментарний інтерес до неживих об'єктів природи, відчуває значні труднощі, відповідаючи на запитання про зміну стану природних об'єктів під час гри, дослід, спостереження; П – майже не виявляє інтересу до неживих об'єктів природи, розуміє, але не може самостійно відповісти, потребує значної допомоги дорослого під час ігор, дослід, спостереження
3	Розуміє, що навколо нас знаходиться	Відео та ілюстрації до теми «Вітер»	Бесіда, Д/Г «Добре – погано»	В – відповідає правильно, впевнено і самостійно;

	повітря, ним дихає все живе. Може пояснити, що вітер – це рух повітря; має уявлення про використання вітру людиною і небезпеку, яку він може створювати			Д – відповідає правильно, але невпевнено; потребує уточнень; С – відповідає з допомогою дорослого, самостійна відповідь містить помилки; П – розуміє, але не може самостійно відповісти, відповідає зі значною допомогою дорослого
4	Спостерігає, розрізняє та послідовно називає пори року, розповідає про сезонні зміни в природі, природні явища (відповідно до пори року), пояснює їх причину	Картинки (сюжетні та предметні) із зображенням пір року та природних явищ	Бесіда, Д/г «Коли це буває?»	В – правильно визначає пори року, їх послідовність та характерні особливості; Д – потребує підказки дорослого під час пояснення причини зміни пір року; С – плутається під час відповіді, відповідає з допомогою дорослого; П – розуміє, але не може самостійно відповісти, відповідає зі значною допомогою дорослого
5	Розрізняє, називає та класифікує рослини найближчого оточення (дерева, кущі, трав'янисті рослини), розповідає про їх будову та місце зростання. Має уявлення про зв'язок рослин і	Предметні картинки, ілюстрації із зображенням природних та штучних екосистем	Д/г «Що де росте», «Впізнай і назви», «Буває – не буває». Запропонувати дитині впізнати на малюнку та назвати рослини, згрупувати за видами;	В – самостійно впізнає, називає та правильно класифікує рослини за особливостями зовнішнього вигляду, знає, де росте, знає назви частин рослини та їх функції, встановлює залежність між рослинами і тваринами та розуміє їх роль у житті людини; Д – називає невпевнено рослини, іноді

	тварин, реакцію рослин на сезонні зміни		назвати частини рослини, їх функції; визначити місце зростання. Бесіди «Рослини взимку, навесні, влітку, восени»; «Рослини і тварини»; «Рослини і люди»	плутається у функціях окремих частин рослини; класифікує найбільш поширені рослини; не вміє самостійно встановлювати взаємозв'язки рослин, тварин і людини. С – припускається помилок у назві рослин, їх класифікації, у встановленні взаємозв'язків рослин, тварин і людини; потребує підказки дорослого; П – розуміє, але не може самостійно правильно відповісти на запитання, оскільки не знає назв рослин, функцій їх частин, груп; потребує постійної допомоги дорослого у встановленні взаємозв'язків між рослинами, тваринами та людьми
6	Має уявлення про їстівні та отруйні гриби	Предметні картини	Д/г «Збери гриби». Запропонува ти дитині зібрати в кошик їстівні гриби, зображені на картинках	В – самостійно і правильно впізнає, називає та класифікує гриби на їстівні та отруйні; Д – називає невпевнено, іноді плутається у назвах грибів; С – припускається помилок у визначенні назв грибів, потребує підтримки дорослого; П – розуміє, але не може самостійно

				відповісти, показати відповідне зображення гриба, потребує постійної допомоги дорослого
7	Розрізняє, називає та класифікує тварин за видовими групами (звірі, птахи, комахи, риби), місцем існування (у лісі, в річці тощо) та способом харчування (дикі та свійські й домашні)	Предметні картини із зображенням тварин різних груп та зображенням природних і штучних екосистем, де вони живуть	Д/г «Хто де живе?», «Хто що їсть?», «Літає – не літає?», «Де чия рослина?». Назвати тварин, згрупувати за видами; розповісти про особливості існування свійських, домашніх та диких тварин. Бесіда «Тварини взимку, навесні, влітку, восени», «Рослини і люди»	В – самостійно і правильно впізнає, називає та класифікує тварин, відповідає на запитання впевнено; Д – відповідає невпевнено, іноді припускається помилок у назвах тварин, їх груп, особливостей існування; С – часто припускається помилок, виконуючи дидактичні завдання, потребує підтримки; П – розуміє, але не може самостійно відповісти, потребує постійної допомоги дорослого

СТАРША ГРУПА

№ з/п	Результати освітньої роботи	Обладнання, об'єкти природи й матеріали	Методи діагностики, методика обстеження	Рівні сформованості ПЕК
Природничо-екологічна компетентність				
1	Має загальні	Глобус,	Д/г «Природне –	В – має загальне

	<p>уявлення про природне середовище планети Земля: воду (моря, океани,...) та суходіл (гори, рівнини,...): на суходолі живуть люди, будують житло, ведуть господарство; в надрах землі є корисні копалини</p>	<p>картинки із зображенням суходолу</p>	<p>рукотворне». Дитині пропонується виокремити середовище, створене природою, і середовище, створене людиною:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Що таке глобус? - Чому на глобусі різні частини позначені різними кольорами? - Де знаходиться і якою буває вода в природі? - Які умови необхідні для життя на Землі? 	<p>уявлення про природу планети Земля; відповідає впевнено, діє самостійно;</p> <p>Д – відповідає і виконує завдання правильно, але невпевнено; потребує уточнень;</p> <p>С – дає пояснення з допомогою педагога;</p> <p>П – розуміє, але не може самостійно відповісти чи виконати завдання, відповідає зі значною допомогою дорослого</p>
2	<p>Знає, що навколо нас є повітря, ним дихає все живе; розповідає про ознаки повітря у різні пори року; вітер – це рух повітря, він може бути різної сили, інколи спричиняє стихійне лихо</p>	<p>Матеріали й обладнання для проведення дослідів на визначення наявності повітря навколо; відео до теми «Вітер»</p>	<p>Д/в «Надми кульку», «Тонеплаває». Розповідь дитини про вітер. Бесіда «Використання властивостей повітря людиною»</p>	<p>В – відповідає правильно, впевнено і самостійно формулює висновки;</p> <p>Д – відповідає правильно, але невпевнено; допущені помилки виправляє самостійно;</p> <p>С – припускається помилок, виправляє їх з допомогою дорослого;</p> <p>П – розуміє, але не може самостійно відповісти, відповідає зі значною допомогою дорослого</p>

3	Називає пори року, їх ознаки, розповідає про особливості кожної з них (стан погоди, природні явища, особливості стану води, ґрунту, повітря, рослин, поведінка тварин тощо), пояснює причину зміни пір року	Серія картин «Пори року»	Бесіда «Пори року». - Яку пору року зображено на малюнку? - Чому ти так вважаєш? - Яка пора року зараз? - Яка буде потім? - Чим осінь відрізняється від зими? Бесіда «Діяльність людини в різні пори року»	В – правильно і самостійно визначає пори року, їх послідовність та характерні особливості, пояснює причини зміни пір року; Д – потребує підказки дорослого під час пояснення причини зміни пір року; С – плутається під час відповіді, відповідає з допомогою дорослого; П – розуміє, але не може самостійно відповісти, відповідає зі значною допомогою дорослого
4	Виявляє інтерес до рослин, бажання турбуватися про них. Має загальні уявлення про світ рослин: їх види (культурні, дикорослі, кімнатні, лікарські), назви, будову, фактори, необхідні для росту та розвитку; пояснює роль	Серія картин «Рослини»; інвентар для організації праці в природі	Бесіда про царство рослин; д/г «Впізнай і назви рослину», «Що де росте?», «Що для чого?»; спостереження під час трудової діяльності з вирощування рослин	В – виявляє інтерес до рослин, бажання про них турбуватися; дає розгорнуті повні відповіді; володіє навичками догляду за рослинами; Д – виявляє вибірковий інтерес до рослин і бажання турбуватися лише про ті, які привабливі, виконує завдання правильно, але невпевнено, іноді помиляється, виправляється самостійно; володіє основними навичками догляду за

	та значення рослин у природі, для тварин, людей. Виявляє бажання доглядати за рослинами та володіє необхідними навичками для цього			рослинами; С – виявляє фрагментарний інтерес до рослин, бажання доглядати за ними стимулюється дорослим; відповідає коротко, припускається помилок, потребує допомоги; П – інтерес до рослин майже не виявляє, догляд за ними здійснює тільки на прохання дорослого; розуміє, але не може самостійно відповісти, потребує постійної допомоги дорослого
5	Виявляє інтерес до тварин і бажання про них піклуватися. Має загальні уявлення про світ тварин: впізнає, називає, класифікує; розповідає про особливості пристосування до умов навколишнього середовища. Виявляє бажання та володіє навичками	Серія картин «Тварини»	Бесіда про царство тварин; гра «Впізнай, назви і знайди друзів», «Хто де живе», «Перелітні-осідлі». Спостереження, праця в кутку природи, природоохоронна діяльність	В – виявляє інтерес до тварин і бажання про них піклуватися; самостійно і правильно впізнає, називає та класифікує тварин, дає розгорнуті повні відповіді; демонструє самостійні навички догляду за тваринами в кутку природи; бере участь у природоохоронних акціях; Д – виявляє вибірково інтерес до тварин і бажання турбуватися про тих, які привабливі, бере участь у природоохоронних

	догляду за тваринами			<p>акціях, якщо зацікавлений; виконує завдання правильно, але невпевнено, іноді помиляється, виправляється самостійно;</p> <p>С – виявляє фрагментарний інтерес до тварин, бажання доглядати за ними стимулюється дорослим так само, як і участь у природоохоронних акціях; відповідає коротко, припускається помилок, потребує допомоги;</p> <p>П – виявляє фрагментарний інтерес до тварин, бажання доглядати за ними стимулюється дорослим, участі в природоохоронних акціях не бере; не може самостійно відповісти, потребує постійної допомоги дорослого</p>
6	Має уявлення про їстівні та отруйні гриби; їхню роль у природі й житті людини, а саме: знає, що гриби – санітари лісів; їстівні гриби –	Предметні картинки	Бесіда про гриби. Д/г «Їстівні-отруйні»	<p>В – правильно і самостійно впізнає, називає та класифікує гриби на їстівні та отруйні; пояснює їх роль у природі, значення для людини;</p> <p>Д – називає гриби невпевнено, пояснює їх роль у природі з</p>

	цінний продукт харчування; отруйні гриби – ліки для тварин			<p>допомогою вихователя;</p> <p>С – припускається суттєвих помилок під час визначення видів і груп грибів, потребує підтримки дорослого;</p> <p>П – розуміє, але не може самостійно пригадати назву гриба і визначити його групу; потребує постійної допомоги дорослого</p>
7	Має уявлення про Всесвіт, Сонячну систему як частину Всесвіту, Сонце як джерело світла, тепла й найближчу до Землі зорю, Місяць як супутник Землі, відкриття Космосу людиною і його дослідження	Модель Сонячної системи, лампа, карта зоряного неба, літальні апарати, за допомогою яких люди літають у космос, і обладнання, за допомогою якого досліджують Всесвіт	<p>Запитання:</p> <p>- Що таке Всесвіт? (Сонце, Місяць)</p> <p>- Які ти знаєш планети Сонячної системи?</p> <p>Чому відбувається зміна пір року? (дня і ночі)</p> <p>Досліди «День-ніч», «Пори року».</p> <p>Бесіда про відкриття і дослідження людиною космосу</p>	<p>В – має загальне уявлення про Всесвіт; відповідає впевнено, правильно, пояснює самостійно особливості явища, об'єкта, виявлені під час досліду;</p> <p>Д – відповідає правильно, але невпевнено; з незначною допомогою педагога пояснює особливості явища, об'єкта, виявлені під час досліду; потребує уточнень під час відповіді;</p> <p>С – дає пояснення з допомогою педагога; самостійно пояснити особливості явища, об'єкта, виявлені під час досліду, не може;</p> <p>П – розуміє, але не може самостійно відповісти, відповідає зі значною</p>

				допомогою дорослого
--	--	--	--	---------------------

Завдання для самостійної роботи. Матеріал, що стосується методики оцінювання якості освітнього процесу в ЗДО за ECERS-3, законспектувати. Для цього можна скористатися статтею Косенчук Ольга, Новик Ірина. ECERS-3: оцінюємо якість освітнього процесу по-новому. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 12. С. 4–10.

3. Кваліметрична модель оцінки розвитку дитини старшого дошкільного віку Г. Єльнікової

Питання необхідності оцінки рівня розвитку дитини напередодні вступу до школи зумовлена вимогами чинного законодавства.

Стаття 22 Закону України «Про дошкільну освіту» зазначає обов'язкове виконання дошкільними навчальними закладами освіти вимог, визначених Базовим компонентом дошкільної освіти.

З метою моніторингу якості освітнього процесу робочою групою при МОН України проведено відповідну роботу та **розроблено критерії визначення рівня розвитку дитини та інструментарій** до їх практичного застосування.

За основу взято кваліметричний підхід до організації освітнього моніторингу оцінювання якісних показників за методикою **Галини Єльнікової**.

Невід'ємною складовою системних моніторингових досліджень є кваліметрична модель оцінювання рівня розвитку та вихованості дитини дошкільного віку (далі – кваліметрична модель). Вона містить фактори, критерії і показники такого оцінювання.

Мета застосування кваліметричної моделі:

дозволяє:

- отримати дані про розвиток дитини;

- дати можливість педагогам проаналізувати досягнення і відставання кожної дитини та внести корективи у план роботи на початку навчального року;

- дає можливість бачити недоліки в освітньому процесі та отримати уявлення про шляхи його удосконалення.

Кваліметрія – це наука про методи кількісного оцінювання якості (від латинського «квалі» – якість і давньогрецького «метрію» – вимірювати). Сутність кваліметричного підходу полягає в тому, що будь-яке якісне явище можна розкласти на фактори та критерії, які допомагають розкрити це явище; визначити вагомість факторів, тобто їх пріоритетність, та оцінити кожний критерій у межах від 0 до 4. Чим вищий рівень розвитку того чи іншого критерію, тим вища його оцінка.

Кваліметрична модель містить:

- протокол оцінювання рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку;
- кваліметричну модель оцінювання рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку;
- діаграму з показниками невикористаних резервів розвитку дитини старшого дошкільного віку;
- портрет розвитку дитини з результатами моніторингу рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку.

Кваліметрична модель передбачає здійснення оцінювання на початку і в кінці навчального року. Якісні показники оцінюють за допомогою кількісних балів. Під час внесення показників до програми всі розрахунки відбуваються автоматично і відбиваються на Діаграмі та в Портреті.

Етапи проведення моніторингу:

1. Підготовчий:

- вивчення наявної літератури;
- добір методів та інструментарію для проведення моніторингу-тестів, завдань, оформлення бланків протоколів тощо;

- призначення відповідальних осіб.

2. Практичний:

- проведення дослідження.

3. Аналітичний:

- оброблення та аналіз даних;

- розроблення рекомендацій;

- підготовка звітної документації.

Моніторингове дослідження проводить творча група у складі вихователя-методиста, практичного психолога, вихователів групи.

Моніторингове дослідження здійснюється за обраними методами: спостереження; проведення бесід; виконання тестових ігрових завдань.

Розвиток дитини старшого дошкільного віку оцінюється за такими факторами:

1. Фізичний розвиток і здоров'я.
2. Соціальний розвиток.
3. Природничо-екологічний розвиток.
4. Предметно-практична діяльність та художньо-естетичний розвиток.
5. Ігрова діяльність.
6. Сенсорно-пізнавальний розвиток.
7. Мовленнєвий розвиток.

Кожен фактор електронної програми кваліметричної моделі включає певні **види компетентностей** (критерії).

Таблиця 3

Фактори і критерії для визначення розвитку дітей старшого дошкільного віку

Фактор	Критерій
І. Фізичний розвиток й здоров'я дитини	1. Біологічна зрілість (вага, зріст)
	2. Здоров'ябережувальна компетентність
	3. Особистісно-оцінна компетентність

II. Соціальний розвиток	4.Родинно-побутова компетентність
	5. Соціально-комунікативна компетентність
III. Природничо-екологічний розвиток	6. Природничо-екологічна компетентність
IV. Предметно-практична діяльність та художньо-естетичний розвиток	7.Предметно-практична компетентність
	8. Художньо-продуктивна компетентність
V. Ігрова діяльність	9. Ігрова компетентність
VI. Сенсорно-пізнавальний розвиток	10. Сенсорно-пізнавальна компетентність
	11. Математична компетентність
VII. Мовленнєвий розвиток	12.Комунікативна компетентність
	13. Мовленнєва компетентність

Здійснюючи експертизу, вихователі заповнюють Протокол, у якому в балах оцінюють компетентності дітей, орієнтуючись на зміст Базового компонента дошкільної освіти.

Орієнтовні показники оцінювання критеріїв:

4 бали – компетентність сформована повною мірою (В);

3 бали – компетентність сформована достатньою мірою (Д);

2 бали – компетентність сформована посередньо (С);

1 бал – компетентність сформована мінімально (Н);

0 балів – компетентність не сформована.

Кожна компетентність містить 3 складових:

- Когнітивна – що знає дитина;
- Емоційна – як ставиться до ситуації;
- Поведінкова – як діє в різних ситуаціях.

Краще, якщо діагностику проводять дві особи (вихователь-методист, практичний психолог), коли одна веде діалог, а друга фіксує відповіді дитини.

Аналізуючи оцінки, наведені в моделі, можна одразу зробити висновок про те, які складові потребують доопрацювання. Так, завдяки аналізу за кожним критерієм чітко простежуються слабкі сторони, конкретні напрями,

над якими педагог має попрацювати, щоб підвищити якість своєї роботи над розвитком компетентності кожної дитини.

Для ефективного планування роботи з дітьми в старшій групі рекомендують здійснювати оцінювання розвитку дітей на початку навчального року у вересні-жовтні (перше оцінювання). За результатами оцінювання доречно скоригувати план роботи, щоб приділити належну увагу тим компетентностями, які в дітей недостатньо сформовані.

За результатами першого оцінювання керівник закладу освіти не повинен приймати жодних управлінських рішень, оскільки перевірку здійснюють лише для корекції освітньої діяльності вихователя.

Друге оцінювання розвитку дітей доцільно проводити у квітні-травні. За його результатами визначають сумарний кінцевий показник рівня розвитку та вихованості дитини старшого дошкільного віку, а Діаграма дасть змогу з'ясувати невикористані резерви розвитку дитини.

Ці та інші матеріали моніторингу можуть бути застосовані для забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками освіти.

Комп'ютерну програму оцінювання рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку розміщено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України за покликанням:
<http://mon.gov.ua/activity/education/doshkilna/normbaza.html> .

Методика дослідження:

I. «Знайомство з дитиною» (бесіда з 10 запитань).

Результати вносяться у бланк протоколу (обводяться 0,4; 0,2; 0).
 Окремо, в 3-й таблиці оцінюється поведінковий компонент.

* Розповіді дитини бажано фіксувати.

Емоційна складова досліджується під час виконання завдання «Чарівні перетворення» (перетвори геометричну фігуру на малюнок).

Запитання: Що намалював? Чи впорався з завданням?.

Результати заносяться до Протоколу.

Фіксується: вибір дитини; виконання; невиконання.

Визначається середній бал:

4,0-3,6 бали компетентність сформована повною мірою;

3,5-2,6 бали – сформована достатньо;

2,5-1,6 бали – сформована посередньо;

1,5-0,6 бали – сформована мінімально;

0,5-0 балів – не сформована.

Соціально-комунікативна компетенція визначається також під час бесіди з дитиною «Знайомство» – потрібний бал необхідно обвести.

II. Художньо-продуктивна компетентність

Визначається за результатами домальовування дитиною геометричної фігури. Орієнтовні схематичні малюнки оцінено в балах (за типами розвитку творчої уяви). Необхідно обвести потрібний бал і дослівно записати розповідь дитини про намальоване.

III. Мовленнєва і комунікативна компетентності

Визначається за результатами спостережень під час діагностичного дослідження.

Фонетична, лексична, граматична, діалогічна, монологічна складові оцінюються в балах та обчислюється середній бал. Для більш точного результату можна застосовувати мовленнєві ігри та ігрові вправи.

Комунікативну компетентність оцінюють так:

4 бали – володіє культурою мовленнєвої комунікації;

3 бали – не завжди проявляє стриманість у спілкуванні;

2 бали – мовні та немовні засоби комунікації бідні, культура мовлення не сформована;

1 бал – переважають немовні засоби спілкування, уникає спілкування.

IV. Ігрова діагностична методика «Я і Світ».

Для проведення дослідження використовуються 16 карток, половина з яких із зображенням позитивного ставлення дітей до здоров'я (природи родинних взаємин, предметного світу), половина – негативного.

Бесіда містить 12 запитань:

1-9 – за когнітивною складовою;

10, 11 – емоційною;

12 – поведінковою.

Таким чином визначаються здоров'язбережувальна, родинно-побутова, предметно-практична, природничо-екологічна компетентності.

V. Сенсорно-пізнавальна та математична компетентності. Вони пов'язані між собою.

Сенсорно-пізнавальна компетентність виявляє спостережливість, винахідливість, володіння прийомами класифікації, порівняння, орієнтування у сенсорних еталонах (колір, форма, величина).

Досліджується за допомогою ігрових вправ «Четвертий зайвий», «Порівняй». Також проводиться завдання-бесіда за картинками.

Обчислюється середній бал.

Математична компетентність визначається під час виконання завдань за комплектом тих же карток. Протокол містить 12 запитань та завдань за всіма складовими математичного розвитку: «лічба», «число та цифра», «геометричні фігури», «величина», «орієнтування у просторі», «орієнтування у часі».

VI. Рівень сформованості ігрової компетентності

Гра – провідний вид діяльності дошкільника, вона є умовою нормального психічного розвитку дитини, засобом спілкування.

Діагностика ігрової компетентності:

1. Проводиться бесіда за картинками: різні іграшки; іграшки до сюжетно-рольової гри; групи дітей, що грають у сюжетно-рольову гру, та дитина, яка грається самостійно.
2. Оцінка ігрової компетентності за результатами спостережень.

VII. Оцінювання біологічної зрілості

Порівнюються показники довжини тіла, маси тіла, окружності грудної клітки. Оцінка в балах (4, 3, 2). Визначається середній бал.

Недоліки: Показники дуже відносні. Багато залежить від інших чинників: зріст батьків тощо.

Моніторингові дослідження і оцінювання розвитку дітей старшого дошкільного віку може проводити як сам педагог, так і вихователь-методист ЗДО чи практичний психолог. За результатами першого оцінювання, яке слід проводити у вересні-жовтні, необхідно внести корективи в освітню діяльність педагогів, аби приділити належну увагу тим компетентностям, які в дітей недостатньо сформовані. До розроблення індивідуальних освітніх маршрутів розвитку дітей слід залучити педагогів і практичного психолога.

До реалізації завдань, передбачених індивідуальними освітніми маршрутами розвитку дітей, слід обов'язково залучати батьків, надаючи їм індивідуальні консультації та підвищуючи їхню психолого-педагогічну культуру під час просвітницьких заходів.

Друге оцінювання розвитку дітей доцільно проводити у квітні-травні і за його результатами визначати сумарний кінцевий показник рівня розвиненості та вихованості дитини старшого дошкільного віку. Показовою для цього є діаграма невикористаних резервів розвитку дитини. Аналіз причин негативних результатів освітньої роботи та педагогічна рефлексія дадуть змогу оптимізувати педагогічний процес. А за потреби стануть підставою для прийняття керівником управлінських рішень.

Діаграма другого оцінювання може бути використана для забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками освіти.

Кінцевою метою освітньої роботи з дітьми є виховання соціально активної творчої особистості, здатної дбайливо ставитися до природи, світу речей, самої себе, інших людей, розуміти значення життя як найвищої цінності, виховання у дитини свого власного Я, свого місця серед інших людей, віри у свої сили та здібності. Тож саме на такі показники і слід орієнтуватися педагогам, аби забезпечити якісну освіту дошкільникам.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Назвіть ключові компетентності дитини дошкільного віку (інваріантний складник) згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти.
2. Назвіть компетентності дитини дошкільного віку, задекларовані у варіативному складнику Базового компонента дошкільної освіти.
3. Назвіть види дитячої діяльності, у процесі яких формуються компетентності дошкільників.
4. Назвіть освітні напрями БКДО, в яких схарактеризовані компетентності дошкільників.
5. Що таке моніторинг? Яка його мета?
6. Назвіть види моніторингу.
7. Назвіть принципи моніторингу.
8. Назвіть методи моніторингу.
9. Назвіть компоненти моніторингу.
10. Що таке моніторингові вимоги?
11. Якими матеріалами послуговуються в ЗДО під час діагностики сформованості компетентностей у дошкільників?
12. Яка мета застосування кваліметричної моделі?
13. Як структурована кваліметрична модель?
14. Назвіть етапи моніторингу розвитку старших дошкільників за кваліметричною моделлю.
15. Назвіть фактори, за якими оцінюється розвиток дитини старшого дошкільного віку за кваліметричною моделлю.

Завдання для виконання до наступної лекції: переглянути Базовий компонент дошкільної освіти.

Тема 5. Характеристика складників зовнішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО

План

1. Стандартизація освіти як важлива умова її розвитку. Характеристика стандарту дошкільної освіти – Базового компонента дошкільної освіти.
2. Класифікація і характеристика освітніх програм для закладів дошкільної освіти.
3. Атестація і сертифікація педагогічних працівників.
4. Характеристика аудиту, його види. Громадська акредитація закладу освіти.

5. Система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти.

Рекомендована література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України (нова редакція). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>. (Дата звернення: 05.01 2024).
10. Бахрушин В. Атестація vs Інституційний аудит закладів освіти URL: <http://nus.org.ua/articles/atestatsiya-vs-instytutstijnyj-audit-zakladiv-osvity/>. (Дата звернення: 05.01 2019).
2. Бобир В. Г. Державно-громадське управління у сфері дошкільної освіти. URL: conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/idpurso/paper/.../67. (Дата звернення: 05.01 2022).
3. Березіна О. М., Гніровська О. З., Линник Т. А. «Грайлик». Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 56 с.
11. Горбов В. В. Освітній аудит як дієва складова управління та соціального контролю якості вищої освіти. В. В. Горбов. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2015. Випуск 18. С. 13-21. URL: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.... (Дата звернення: 14.11.2017).
12. Гурак Р. На зміну ДІНЗ прийде служба якості. URL: <http://pedpresa.ua/187699-na-zminu-dinz-pryjde-sluzhba-yakosti.html>. (Дата звернення: 14.11.2023).
13. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / кер. проекту Огнев'юк В.О.; наук. ред. Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ: Київський ун-т. ім. Грінченка, 2020. 419 с.
14. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14/page2>. (Дата звернення: 24.11.2017).
15. Закон України «Про освіту». URL: ukrainepravo.com/law.../bill.../zakon-ukraini-pro-osvitu/. (Дата звернення: 21.10.2017).
16. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей раннього віку «Соняшник». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 88 с.
17. Кукленко О. Особливості педагогічного аудиту. *Школа*. 2012. № 1 (73). 51–54 с.
18. Ліпська В. Освітній аудит як складова процесу реформування вищої освіти України. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/760>. (Дата звернення: 26.11.2017).
19. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 128 с.

20. Лохвицька Л. В. Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 120 с.
21. Луців О.Р. Внутрішній аудит в системі освітнього аудиту як складова процесу підвищення ефективності освіти URL: intranet.tdmu.edu.ua/.../внутрішній_аудит_в_системі... (Дата звернення: 27.05.2021).
22. Нове положення про атестацію педагогів: що змінилося. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. №2. С. 4–8.
23. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К. : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
24. Перелік навчальної літератури, програм, рекомендованих МОН України для використання у закладах дошкільної освіти у 2023-2024 н. р. URL: <https://goo.gl/17YmaJ>. (Дата звернення: 20.09.2023).
25. Положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН України №805 від 09.09.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-22#Text>. (Дата звернення 20.10.2022).
26. Програма освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування / Education & Care» / В.А. Воронов, К.В. Ковальчук, Н.В. Піканова, О.Д. Рейпольська, С.О. Сисоєва, К.Ю. Станкевич. Київ: ФОП В.Б. Ференець, 2021. 130 с.
27. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.
28. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція) У 2 частинах / Аксьонова О.П. та ін.; наук. кер. О.Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР–Україна», 2019. 488 с.
29. Рідей Н., Ільчик А., Паламарчук С., Шофолов Д. Аналіз міжнародного інституційного регулювання у сфері управління й забезпечення якості освіти. *Освіта і управління*. 2012. № 4. С. 29–41.
30. Стежинки у Всесвіт. Комплексна освітня програма для дітей раннього і передшкільного віку /автор. колектив; наук. кер. К. Крутій. Запоріжжя. ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2020. 244 с.
31. Шевчук А. В. Стандартизація освіти як важлива умова розвитку регіональних освітніх систем. *Регіональна економіка*. 2013, №1. С. 107–13.
32. Як застосовувати Положення про атестацію педагогічних працівників: рекомендації МОН. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. №4. С. 32.

1. Стандартизація освіти як важлива умова її розвитку.

Характеристика стандарту дошкільної освіти – БКДО

Метою розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні є: гарантування якості освіти; формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою; постійне та послідовне підвищення якості освіти; допомога закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості освіти.

Згідно із 41 статтею Розділу V Закону України «Про освіту» зовнішня система забезпечення якості освіти в ЗДО може включати:

1) інструменти, процедури та заходи забезпечення і підвищення якості освіти, зокрема: стандарт і освітні програми; документи, які дають право здійснювати освітню діяльність; атестацію, сертифікацію педагогічних працівників; зовнішній моніторинг якості освіти; аудит (освітній, педагогічний, інституційний), громадський нагляд;

2) визначені цим Законом і спеціальними законами органи і установи, що відповідають за забезпечення якості освіти, та спеціально уповноважені державою установи, що проводять зовнішнє незалежне оцінювання;

3) незалежні установи оцінювання та забезпечення якості освіти.

Схарактеризуємо зазначені складники.

Стандарт у широкому розумінні – це певна норма, модель, еталон, зразок, який може бути елементом зіставлення з ним інших подібних об'єктів.

Державний стандарт освіти – це нормативний документ, що визначає систему нормативних вимог до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти відповідного рівня; загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти; інші складники, передбачені спеціальними законами.

Освітній стандарт найчастіше розуміється як:

- офіційний документ, який описує норми, правила, вимоги до освіти (в Україні залежно від рівня органу чи організації, що затверджує стандарт, розрізняють державні, галузеві й стандарти освіти навчальних закладів);

- «рівень майстерності в опануванні та застосуванні змісту освіти» (Організація економічної співпраці та розвитку OECD); «критерії,

встановлені навчальним закладом для визначення успішності студентів (Тезаурус ЮНЕСКО); певний набір засобів навчання для реалізації змісту навчання (Всесвітня декларація з освіти для всіх ЮНЕСКО); рівень освіти, якого мають досягти учні за допомогою спеціально розробленої програми, включаючи параметри: місце навчання, норми забезпечення освітнього процесу, кваліфікаційні характеристики викладачів (Міжнародна доповідь з освіти ЮНЕСКО [1993р.]); визначений рівень вимог та умов, згідно з якими оцінюється якість діяльності закладу освіти, та які висуваються до навчальних програм у межах акредитації (Європейський центр вищої освіти); критерій відповідності вимогам або вимір компетентності; мета, якої слід досягти, заплановані очікування з обраного напрямку, рівні виконання певної діяльності (Міжнародна енциклопедія освіти)»;

- «вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки» (ст. 15. «Державні стандарти освіти» Закону України «Про освіту»); «сукупність норм, що визначають зміст вищої освіти, засоби діагностики якості вищої освіти та нормативний термін навчання»;

- «засіб переосмислення на сучасному етапі цілей і змісту освіти»; «метод рефлексії суспільства щодо призначення і ролі освіти»; «шлях підтримки освітньої різноманітності»; «фактор динамічного зростання освіченості громадян»; «спосіб прогностичного проектування національного освітнього продукту»; «механізм парадигмального переоснащення освіти в межах національної освітньої культури»; «напрямок демократизації освітньої політики»; «засіб підтримки загальноцивілізаційного рівня освіченості»; «один із шляхів упорядкування академічного і професійного визнання документів про освіту».

Стандарти освіти розробляють та затверджують у порядку, визначеному спеціальними законами та іншими нормативно-правовими актами.

Центральні органи виконавчої влади, які згідно із Законом України «Про освіту» та спеціальними законами уповноважені на затвердження

стандартів освіти, оприлюднюють на своїх вебсайтах: проекти відповідних стандартів з метою їх громадського обговорення; стандарти освіти не пізніше десяти днів з дня їх затвердження.

Стандартизація – діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері. Іншими словами – це діяльність, спрямована на створення стандартів у певній галузі відповідно до встановлених процедур і періодичності.

До основних принципів стандартизації освіти належать:

- *Цілеспрямованість* – послідовна реалізація вимог законодавчих актів України за всіма компонентами нормативного і навчально-методичного забезпечення оволодіння освітою здобувачами в кожній ланці.

- *Прогностичність*, тобто передбачення здатності засвоєння змісту освіти певною категорією здобувачів.

- *Діагностичність* – забезпечення можливості вимірювання рівня відповідності освітньої підготовки до вимог, що визначаються в освітніх програмах для здобувачів певної категорії.

Упровадження нових освітніх стандартів має базуватися на такій системі цінностей, де цінність освіти та знань посідає чільне місце.

Базовий компонент дошкільної освіти є Державним стандартом дошкільної освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетентностей перед її вступом до школи. Розкриваються загальні положення, зміст і структура, інваріантна і варіативна складові змісту освіти. Інваріантна складова містить такі освітні напрями: «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-

пізнавальному просторі», «Дитина в природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва».

Варіативна складова презентує освітні лінії «Особистість дитини. Спортивні ігри», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота», «Мовлення дитини. Основи грамоти», «Мовлення дитини. Іноземна мова», «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність», «Дитина у світі мистецтва. Хореографія».

Базовий компонент дошкільної освіти України ґрунтується на основних положеннях Міжнародної конвенції ООН про права дитини, Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», інших нормативних актах стосовно дитинства.

Цінності дошкільної освіти:

- визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості;
- щасливе проживання дитиною дитинства як передумова її повноцінного розвитку та подальшої самореалізації в житті;
- повага до дитини, особливостей її розвитку та індивідуального досвіду;
- пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя;
- зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини;
- цінувати життя і благополуччя як уміння плекати, підтримувати та створювати сприятливі умови для себе та інших у безпечному середовищі в природному, предметному та соціальному оточенні;
- розвиток творчих задатків, здібностей, талантів дітей;
- збереження традицій національного досвіду сімейного та суспільного виховання для збагачення культурного потенціалу взаємодії між поколіннями.

Базові принципи реалізації Стандарту складають загальні демократичні принципи суспільного життя:

- демократичність (формування засад демократичного суспільства, де кожен / кожна можуть бути почутими, мають право на самовираження та активну участь);

- рівний доступ до якісної дошкільної освіти кожної дитини, освіти без дискримінації за будь-якими ознаками;

- забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору (основи соціальної, екологічної та економічної свідомості, відповідальності за власні дії та їх наслідки для довкілля);

- міжвідомча взаємодія (співпраця закладів освіти з психологічною, соціальною та медичною службами);

- державно-громадське та державно-приватне партнерство в організації та управлінні дошкільною освітою;

- соціально-педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу (засновників закладів освіти, батьків або осіб, які їх замінюють, керівників та працівників закладів дошкільної освіти, фахівців, що надають освітні послуги дітям дошкільного віку, інших фахівців).

Зміст та організація освітнього процесу у сфері дошкільної освіти визначаються принципами науковості, систематичності, активності, природовідповідності, які вимагають від педагога такої організації освітнього процесу, за якої максимально активізується діяльність дитини в пізнанні навколишнього світу, реалізації її творчих задумів та мрій.

Становлення компетентностей дитини під час здобуття дошкільної освіти.

Ключові компетентності під час здобуття дошкільної освіти формуються за різними освітніми напрямками, спрямованими на розвиток особистості дитини. Освітні напрями визначають зміст роботи закладу дошкільної освіти через організацію педагогом базових (основних) видів діяльності, які збагачують досвід дитини та реалізуються як особистісне надбання дитини (результат розвитку) за підтримки батьків в умовах родинного виховання.

Компетентність як результат дошкільної освіти та особистісне надбання відображає систему взаємопов'язаних компонентів фізичного, психічного, соціального, духовного розвитку особистості дитини:

- емоційно-ціннісного ставлення;
- сформованості знань;
- здатності та навичок до активного, творчого впровадження набутого досвіду, тобто до регуляції досягнень, поведінки, діяльності.

Педагогічні впливи забезпечують цілісність особистості, яка проявляється в розвинених емоціях, зростаючій свідомості, керованій поведінці.

Стандарт представляє взаємозв'язок між цінностями дошкільної освіти, напрямами освіти (змістом), процесом формування досвіду дитини в різних видах діяльності, що забезпечує освітній результат — компетентність дитини старшого дошкільного віку.

Завдання: пригадайте ключові для дошкільної освіти компетентності дитини, види діяльності, в яких вони формуються та освітні напрями.

Реалізується зміст БКДО через програми та навчально-методичне забезпечення, що затверджуються Міністерством освіти і науки України. Щороку список рекомендованих програм Міністерство переглядає і коректує.

2. Класифікація освітніх програм. Характеристика програм для закладів дошкільної освіти

Освітня програма для ЗДО – це державний документ, що визначає цілі, завдання і зміст освітньої роботи з дітьми в закладі дошкільної освіти.

Розроблення і затвердження програм для дошкільної освіти регламентується Законом України «Про дошкільну освіту», чинним Порядком надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України, листами Міністерства освіти і науки України. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» програмно-методичне забезпечення Базового компонента

дошкільної освіти є спільною функцією Міністерства освіти і науки України як спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти і науки та Національної академії педагогічних наук України.

В освітньому просторі України для роботи з дітьми раннього та дошкільного віку розробляються і використовуються програми різних видів, які можна класифікувати за такими *критеріями*:

- концептуальні засади укладання,
- особливості спрямування і змістового наповнення,
- призначення,
- рівень упровадження.

Визначальними для кожної програми є *концептуальні засади*, на яких вони ґрунтуються. За цим критерієм розрізняють традиційні, інноваційні, альтернативні програми.

Традиційні програми базуються на усталених, загальноновизнаних, перевірених часом підходах до організації та змісту освітнього процесу.

В *інноваційних програмах* втілюються нові прогресивні концептуальні підходи, нові погляди на роль дитини і педагога в освітньому процесі, форми організації дитячої життєдіяльності тощо.

Альтернативні програми розробляються на інших, порівняно із загальноприйнятими, філософсько-концептуальних засадах організації, змістового наповнення освітнього процесу, створення умов для розвитку, виховання і навчання дітей. Вони мають бути зорієнтовані на виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти.

Пріоритетність програм значною мірою залежить від повноти охоплення у них освітніх функцій і змістових компонентів дошкільної освіти. Тож за **спрямованістю на реалізацію розвивальних, виховних, навчальних цілей освіти, змістовими складовими і наповненням** розрізняють комплексні і парціальні програми.

Комплексні програми розробляються відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Вони окреслюють оптимальний комплекс

розвивальних, виховних, навчальних функцій і змістових напрямів організації життєдіяльності в межах вікової компетентності дітей до 6 (7) років, передбачають поступові ускладнення програмового змісту на кожному віковому етапі. Комплексні програми можуть укладатися за різними ключовими підходами (що обираються авторами, упорядниками), зокрема:

- за освітніми напрямами: «Дитина в соціумі», «Дитина в природному довкіллі», «Дитина у світі культури» тощо;

- за різними видами діяльності дітей: ігрова, рухова, трудова, пізнавальна, комунікативно-мовленнєва, образотворча, музична, театралізована тощо;

- за напрямами розвитку дитини: фізичний, соціально-моральний, емоційно-ціннісний, пізнавальний, мовленнєвий, художньо-естетичний, креативний розвиток тощо.

Комплексні програми базуються на інваріантній складовій змісту дошкільної освіти, можуть містити й варіативний компонент.

Інваріантна складова програми визначає обов'язковий мінімум змісту дошкільної освіти відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей дітей для всіх дошкільних закладів освіти незалежно від підпорядкування, типів та форм власності, а також для інших форм здобуття дошкільної освіти.

Загальний обсяг інваріантної частини програми (якщо є і варіативна) має складати не менше 80% загального обсягу програмового матеріалу і часу, необхідного для його реалізації. Він розраховується відповідно до віку дітей, основних напрямів їх розвитку і реалізується у час, відведений на:

- організовані педагогом різні види дитячої діяльності (ігрову, рухову, пізнавально-пошукову, комунікативно-мовленнєву, художню, трудову тощо);
- освітню діяльність, що здійснюється у ході режимних моментів;
- самостійну діяльність вихованців;
- взаємодію з родинами вихованців щодо реалізації програми.

Варіативна складова окреслює орієнтовний додатковий зміст освітніх послуг, засвоєння якого всіма дітьми дошкільного віку не є обов'язковим і забезпечується на задоволення індивідуальних інтересів, бажань, здібностей дошкільників та запитів їхніх родин через різні форми здобуття дошкільної освіти. Ця складова становить не більше 20% загального обсягу програми і часу на її реалізацію. Вона може бути й зовсім відсутньою у програмі й детальніше розроблятися у парціальних програмах.

Комплексні програми розробляються для закладів дошкільної освіти загального розвитку, компенсуючого типу, інших форм здобуття дошкільної освіти та використовуються:

- для закладів і груп з повним режимом перебування дітей;
- для сезонного, короткотривалого перебування дітей у дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних закладах освіти і групах (з урахуванням обмеженої тривалості й скороченого обсягу змісту освітнього процесу);
- для здійснення соціально-педагогічного патронату (з урахуванням специфіки освітньої роботи з дітьми і взаємодії з батьками в умовах домашнього виховання);
- для надання дошкільної освіти мовою національних меншин (з урахуванням мови спілкування для виховання і навчання дітей) тощо.

Комплексні програми реалізуються в межах основної освітньої діяльності у час, відведений для виконання завдань інваріантної складової програмового змісту, а також для надання додаткових освітніх послуг відповідно до варіативної складової змісту певної комплексної програми (якщо вона там передбачена).

Парціальні програми поглиблено висвітлюють один або декілька близьких змістових компонентів, напрямів за освітніми лініями (напрямами), видами діяльності, освітніми напрямами тощо. Вони доповнюють зміст інваріантної та/чи варіативної складової чинних комплексних програм і є додатковими до них, а також можуть самотійно окреслювати завдання і

зміст роботи з реалізації певної складової варіативної частини Базового компонента дошкільної освіти.

Парціальні програми використовуються для організації діяльності дошкільних закладів і груп за певним пріоритетним напрямом (художньо-естетичний, фізкультурно-оздоровчий, пізнавальний, етнокультурний, комунікативно-мовленнєвий тощо), студій, гуртків, секцій, центрів розвитку при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних закладах, а також для проведення поглибленої індивідуальної роботи в умовах закладу дошкільної освіти та родини з тими дітьми, які виявляють інтерес, здібності, активність в опануванні певних видів діяльності, змістових освітніх ліній тощо.

Кожна програма має свого користувача, адресата, призначена для задоволення освітніх потреб різних категорій вихованців та урахування певної специфіки діяльності тієї чи іншої форми надання освітніх послуг. Залежно від такого *призначення* для дошкільної освіти розробляються загальні, спеціальні, експериментальні програми.

Загальні програми розробляються з метою реалізації вимог Базового компонента дошкільної освіти як державного освітнього стандарту у процесі надання дошкільної освіти в освітніх закладах і групах загального розвитку.

Спеціальні програми, на відміну від загальних, розробляються для ЗДО і груп компенсуючого типу, діяльність яких організовується з урахуванням відповідної специфіки освітнього процесу з дітьми, що мають особливі потреби. Оскільки Законом України «Про дошкільну освіту» передбачено функціонування різних видів закладів і груп такого типу та здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами, то на забезпечення програмового супроводу освітнього процесу в них розробляються спеціальні програми для:

- закладів дошкільної освіти (груп) спеціального типу – з урахуванням виду порушення (слуху, зору, мовлення, опорно-рухового апарату, з розумовою відсталістю, затримкою психічного розвитку). Такі програми розробляються спільно спеціалістами з корекційної та дошкільної освіти;

- для закладів дошкільної освіти (груп) санаторного типу – з урахуванням профілю захворювання (латентна туберкульозна інфекція, хронічні неспецифічні захворювання органів дихання, серцево-судинні, психоневрологічні, гастроентерологічні захворювання тощо). Програми цього виду укладаються спільними зусиллями педагогів і медиків.

Спеціальні програми зорієнтовані на виконання основних вимог Базового компонента дошкільної освіти та реалізацію спеціальних освітніх, корекційно-розвивальних, лікувально-оздоровчих впливів на вихованців. Їх можуть використовувати спеціалісти з корекційної педагогіки під час надання інклюзивної освіти тим дітям, що інтегруються в дитячі колективи закладів і груп загального розвитку.

Експериментальною називається будь-яка програма в період її апробації щодо можливості та доцільності впровадження у масову практику дошкільної освіти. Така програма розробляється, апробується і використовується в умовах дослідно-експериментальної та інноваційної освітньої діяльності всеукраїнського, регіонального рівнів чи рівня закладу освіти, офіційно організованої на підставі відповідних наказів центрального органу виконавчої влади або місцевих органів управління освітою у тих ЗДО (групах), які отримали статус експериментальних або визначені цим наказом як базові для проведення експерименту.

Таким чином, будь-яка програма, що проходить експериментальну апробацію, використовується у ході дослідно-експериментальної діяльності, є експериментальною, а після завершення експерименту перестає вважатися такою і відхиляється, доопрацьовується або затверджується для впровадження у практику дошкільної освіти рішенням того органу, який ухвалив рішення про її експериментальну апробацію, проведення експерименту.

Усі експериментальні програми мають ґрунтуватися на Базовому компоненті дошкільної освіти.

Програми для дошкільної освіти можуть упроваджуватися на рівні всієї України, регіону та окремого дошкільного навчального закладу. Отже, **за рівнем упровадження** розрізняють загальноукраїнські, регіональні, локальні програми.

Загальноукраїнські програми затверджені, рекомендовані або схвалені для використання у практиці дошкільної освіти по всій території України.

Такий рівень упровадження мають комплексні загальні та спеціальні програми. На загальноукраїнському рівні можуть упроваджуватися й парціальні програми за умови їх відповідності інваріантній і варіативній складовій змісту дошкільної освіти та можливості широкого запровадження незалежно від регіональної специфіки.

Регіональні програми створюються на основі Базового компонента дошкільної освіти, чинних програм загальноукраїнського рівня впровадження з метою більш повного задоволення потреб населення в освітніх послугах для дітей дошкільного віку певного регіону: однієї чи кількох сусідніх областей, району, мегаполісу, сільської місцевості, промислової, курортної, військової зони тощо. Їх слід відрізнити від регіональних програм розвитку системи дошкільної освіти конкретного регіону.

Регіональні програми відображають етнічні, історичні, природничо-кліматичні, соціокультурні та інші особливості регіону. Регіональний компонент має становити в них не менше 15 відсотків обсягу програмового матеріалу.

Ці програми можуть носити комплексний чи парціальний характер, мати загальне або профільне призначення.

Локальні програми мають обмежене використання в окремих закладах освіти. Їх застосовують за таких умов:

- участь закладу/групи в апробації програми;
- розроблення і використання програми в ході дослідно-експериментальної діяльності, до якої залучено заклад освіти;

- застосування альтернативної програми за вибором закладу;
- організація додаткових освітніх послуг у формі гуртків, студій, секцій;
- робота закладу/груп у сезонному чи короткотривалому режимі тощо.

Локальна програма може бути розроблена і запроваджена за потреби освітнього закладу після експертизи з боку методичних служб на місцях (науково-методичні центри або кабінети при управліннях/відділах освіти, інститути післядипломної педагогічної освіти) і затверджена місцевими органами управління освітою.

Кожна з програм, що розробляється для дошкільної освіти, характеризується за сукупністю усіх перерахованих вище критеріїв.

Практикам дошкільної освіти можуть пропонуватися **варіативні** програми.

Варіативними називають програми різних видів, які пропонують свої варіанти системи освітніх завдань і шляхів їх вирішення у контексті базового інваріантного і/або варіативного компонента державного освітнього стандарту, тому, як правило, такими є комплексні та парціальні програми. Існування варіативних програм надає педагогам право вибору і сприяє реалізації принципів демократизму, плюралізму в освітній діяльності.

Термін «варіативні програми» слід відрізнити від поняття «варіативний компонент змісту дошкільної освіти», визначений Базовим компонентом дошкільної освіти, який, на відміну від інваріантного компонента, є додатковим, не обов'язковим для всіх дітей.

Більшість комплексних програм загального і спеціального спрямування розробляються великими робочими групами, творчими колективами під науковим керівництвом, загальним редагуванням провідних науковців. Парціальні програми профільного спрямування, як правило, є авторськими. Унікальність авторських програм полягає в тому, що їхні автори спираються на власні наукові розробки і практичний досвід.

Програмам для ЗДО надаються такі види грифів:

- «Затверджено Міністерством освіти і науки України»;
- «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», а також відмітка - «Схвалено для використання в закладах дошкільної освіти».

Гриффи надаються Міністерством освіти і науки України після проведення незалежної науково-методичної експертизи і розгляду програм комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства відповідно до процедури, передбаченої чинним Порядком надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України. Грифуванню підлягають комплексні загальні і спеціальні програми загальноукраїнського рівня впровадження.

Відмітка «Схвалено для використання в закладах дошкільної освіти» надається парціальним програмам загальноукраїнського рівня впровадження листом Інституту інноваційних технологій і змісту освіти після проведення незалежної науково-методичної експертизи і розгляду програм комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України.

Програми *регіонального і локального* рівнів впровадження розглядаються і затверджуються відповідно обласними чи міськими (районними) управліннями освіти із залученням до експертизи фахівців інститутів післядипломної педагогічної освіти, міських і районних методичних служб. Якщо регіональна програма розробляється для великого регіону (у масштабі однієї чи кількох сусідніх областей), то їй також може надаватися гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» після розгляду комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти МОН України.

Комплексні програми рекомендовані МОН України до використання у 2023-2024 н.р.

Впевнений старт; Дитина; Стежина; Стежини у Всесвіт; Освіта і піклування; Я у Світі; Українське дошкілля; Окрилення.

Спеціальні програми: Програма розвитку глухих дітей; Програма розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату; Програмно-методичний комплекс для дітей з ФФНП; Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, Програмно-методичний комплекс, програма розвитку дітей сліпих та зі зниженим зором від народження до 6 років, Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт», Програма розвитку дітей «Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення», Програма розвитку дітей «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення».

Комплексна регіональна програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»/ О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2012.

Мета програми – розширити змістовий компонент освітньої роботи з дітьми від двох до шести років, розкриваючи етнічні, історичні та соціокультурні особливості Західного регіону України.

Завдання програми розглянуті через призму Базового компонента дошкільної освіти. Структуру програми визначають лінії розвитку дитини. У змісті програми виокремлюють розділи за віковою періодизацією: ранній вік (третій рік життя), молодший дошкільний вік (четвертий рік життя), середній дошкільний вік (п'ятий рік життя), старший дошкільний вік (шостий рік життя), в яких подані стислі психологічні характеристики дітей, завдання розвитку, зміст і форми освітнього процесу з кожного змістового компонента. Кожен розділ змістової частини програми завершується показниками компетентності дитини.

Програма побудована на принципах науковості, інтеграції, системності, комплексності, гуманізації змісту навчання та виховання та відповідає стратегічним завданням дошкільної освіти: реалізація особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти, прилучення дітей до системи

цінностей, культури, традицій українського народу, формування в дошкільників цілісної картини світу; синтезує історичні надбання, нові досягнення теорії та практики дошкільної освіти, актуальні суспільні вимоги до неї, забезпечуючи гармонійний розвиток дитини.

«Українське дошкілля» визначає завдання і зміст розвитку дитини віком від двох до шести років. Розгляд кожного вікового періоду розпочинається розділом «Психологічна характеристика дитини», в якому подані вікові характеристики розвитку. Це дає змогу педагогові в освітньому процесі орієнтуватися на психологічні особливості розвитку дитини.

Свої завдання дошкільний навчальний заклад реалізує у тісній співпраці із сім'єю: активне залучення батьків до освітнього процесу, консультування з питань психолого-педагогічної підготовки до виховання дітей. Саме тому розділ «Співпраця зі сім'єю» передбачає напрями спільної діяльності педагога і батьків із забезпечення повноцінного розвитку особистості дитини.

У програмі визначено завдання з різних напрямів роботи з дітьми: фізичний, соціально-моральний, емоційно-ціннісний, пізнавальний, мовленнєвий, художньо-естетичний, креативний.

Показники компетентності, якими закінчується кожен підрозділ Програми, вихователь може використати для визначення рівня розвитку дитини в кінці навчального року.

З метою охоплення дошкільною освітою всіх дітей дошкільного віку, особливо дітей п'ятирічного віку, Програму можна використовувати також для роботи з дітьми в закладах дошкільної освіти із короткотривалим режимом перебування, загальноосвітніх, позашкільних освітніх закладах, центрах розвитку тощо.

Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати»
/Л.В. Лохвицька. Тернопіль : Мандрівець, 2014.

Парціальна програма «Про себе треба знати, про себе треба дбати» упорядкована відповідно до вимог Державного стандарту дошкільної освіти України (другої редакції БКДО). Програма поглиблено висвітлює змістові компоненти «Про здоров'я» та «Безпека життєдіяльності» освітньої лінії інваріантної складової «Особистість дитини». Структурована програма за віковим принципом – молодший дошкільний вік, середній дошкільний вік, старший дошкільний вік. Окрім того, в програмі представлено засоби реалізації програмних завдань. Програма призначена для використання в закладах дошкільної освіти та альтернативних формах дошкільної освіти як варіативної програми.

Спеціальна програма. Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку (за редакцією К.В. Луцько. К., 2013. створена на сучасних засадах вітчизняної та зарубіжної сурдопедагогічної теорії і практики. Вона скерована насамперед на формування активної особистості дитини, здатної пізнавати довкілля, розвиватись, оволодівати знаннями, а також уміннями, навичками ігрової та практичної діяльності, доступної й цікавої для конкретної дитини з урахуванням її віку, індивідуального розвитку. Вперше в програмі акцентується увага на розвитку логічного мислення глухих дітей на домовленнєвому рівні, що активізує розвиток словесно-логічного мислення, інших психічних процесів, в основі яких розуміння логіки діяльності дорослого та дитини, характеру їхньої взаємодії, логіки пізнання з широким використанням сенсорних складових компенсаторно-корекційних механізмів та природних ресурсів особистості. Оволодіння мовленням здійснюється на міжпредметному рівні в процесі навчальних та виховних заходів з використанням універсальної системи спеціальних та специфічних методів та прийомів навчання, виховання глухих дітей, відомих у класичній сурдопедагогіці та розроблених авторами програм.

У програмі вперше подано зміст навчання та виховання глухої дитини від народження, охоплюючи вік від народження та період до 2-х років, що є базовим етапом гармонізації її подальшого розвитку – дошкільний період,

результати якого проєктуються на ефективність шкільного навчання, на успішну інтеграцію в соціальне середовище.

Мета освітньої діяльності, означена в програмі, та орієнтовні педагогічні технології дозволяють педагогам, батькам раціоналізувати освітній процес, визначити пріоритети компенсаторно-корекційного впливу на конкретну дитину в процесі її індивідуального розвитку.

Програма розрахована на педагогічних працівників спеціальних дошкільних навчальних закладів для глухих дітей, закладів інклюзивної освіти, центрів реабілітації, батьків, викладачів та студентів закладів вищої освіти, психологів та всіх тих, хто цікавиться можливостями та динамікою розвитку таких дітей.

Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку може використовуватися дошкільними навчальними закладами різних форм власності та підпорядкування, реабілітаційними центрами.

3. Атестація і сертифікація педагогічних працівників

Згідно із Законом України «Про освіту» та Положенням про атестацію педагогічних працівників, затвердженим МОН України від 09.09.2022, проводиться атестація педагогічних працівників.

Атестація педагогічних працівників – це система заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників. Атестація педагогічних працівників може бути черговою або позачерговою. Педагогічний працівник проходить чергову атестацію не менше одного разу на п'ять років, крім випадків, передбачених законодавством.

За результатами атестації визначається відповідність педагогічного працівника обійманій посаді, присвоюються кваліфікаційні категорії, педагогічні звання. Перелік категорій і педагогічних звань педагогічних працівників визначається Кабінетом Міністрів України (Постанова КМУ від 23 грудня 2015 року № 1109 «Про затвердження переліку кваліфікаційних

категорій і педагогічних звань педагогічних працівників та порядку їх присвоєння»).

Педагогічний працівник визнається таким, що відповідає обійманій посаді, якщо: 1) має освіту, яка відповідає вимогам, визначеним нормативно-правовими актами у галузі освіти; 2) виконує посадові обов'язки у повному обсязі; 3) пройшов підвищення кваліфікації.

Відповідно до зазначеної вище постанови за підсумками атестації (пункт 6) педагогічним працівникам з освітнім ступенем магістра присвоюються кваліфікаційні категорії (пункт 2) та педагогічні звання (пункт 3).

Цією постановою (пункт 5) кваліфікаційна категорія присвоюється у разі призначення педагогічного працівника на посаду, на якій передбачено її присвоєння:

- особі, яка вперше призначається на таку посаду, - «спеціаліст»;
- особі, яка має науковий ступінь, - «спеціаліст вищої категорії».

Відповідно до пункту 2 підпункту 2 розділу XV. «Прикінцеві та перехідні положення» в останній чинній редакції від 16 січня 2016 року Закону України «Про вищу освіту», вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта) після набрання чинності цим Законом прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра.

Таким чином, особам, які здобули вищу освіту на початковому («молодший бакалавр», «молодший спеціаліст») та першому («бакалавр») рівнях вищої освіти за підсумками атестації встановлюються тарифні розряди.

Вимоги щодо виконання посадових обов'язків педагогічних працівників визначаються Конституцією України, Законом України «Про освіту» (стаття 54, пункт 2), Кодексом законів про працю України, спеціальними законами, колективним і трудовим договорами, установчими документами закладу освіти.

Рішення атестаційної комісії може бути підставою для звільнення педагогічного працівника з роботи у порядку, встановленому законодавством.

Положення про атестацію педагогічних працівників затверджує центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Сертифікація педагогічних працівників.

Сертифікація педагогічних працівників – це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних умінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється через незалежне тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи.

Сертифікація педагогічного працівника відбувається на добровільних засадах виключно за його ініціативою.

Формування та забезпечення функціонування системи сертифікації педагогічних працівників здійснює центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Процедуру сертифікації педагогічних працівників здійснюють спеціально уповноважені державою установи, положення про які затверджує Кабінет Міністрів України.

За результатами успішного проходження сертифікації педагогічному працівнику видається сертифікат, який є дійсним упродовж трьох років. Успішне проходження сертифікації зараховується як проходження атестації педагогічним працівником.

Педагогічні працівники, які отримують доплату за успішне проходження сертифікації, впроваджують і поширюють методики компетентнісного навчання та нові освітні технології.

Педагогічні працівники, які мають сертифікат, можуть залучатися до проведення інституційного аудиту в інших закладах освіти, розроблення та акредитації освітніх програм, а також до інших процедур і заходів,

пов'язаних із забезпеченням якості та впровадженням інновацій, педагогічних новацій і технологій у системі освіти.

Положення про сертифікацію педагогічних працівників розробляються центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать заклади освіти, та затверджуються Кабінетом Міністрів України. Наразі таке положення, яке визначає процедуру проведення сертифікації, знаходиться в стадії розроблення.

4. Характеристика аудиту, його види. Інституційний аудит закладів дошкільної освіти. Громадська акредитація закладу освіти

Аудит – це фінансовий аналіз, бухгалтерський контроль, ревізія фінансово-господарської діяльності підприємств, установ і організацій, що проводяться незалежними кваліфікованими у цих сферах фахівцями. Головні вимоги до нього – бездоганна чесність, незалежність, професійна підготовка та використання сучасних контрольних засобів і процедур .

Дещо інша, осучаснена дефініція цього поняття наводиться в електронній вільній енциклопедії: «Аудит – це незалежна перевірка з метою висловлення думки про достовірність». Поняття «аудит» застосовується у світовій практиці для позначення перевірки. Під «аудитом розуміють усяку виконувану незалежним експертом перевірку якого-небудь явища чи діяльності – тут розрізняють операційний, технічний, екологічний та інші різновиди аудиту. Окремі види аудиту близькі за значенням до сертифікації».

Поняття «освітній аудит» в Швейцарії, Іспанії, Великобританії, Італії, Голландії трактується в термінах інструментального аудиту; Данії, Фінляндії, Норвегії – в термінах аудиту якості; Німеччині – в термінах системної акредитації .

В Україні поняття «освітній аудит» в державно-управлінській та освітянській практиці майже не вживане. Навіть такі сучасні вітчизняні видання, як «Державне управління та державна служба: словник-довідник», «Енциклопедія освіти», не містять трактування цього поняття в контексті

застосування в освітній галузі, тому впевнено можна зробити висновок, що «освітній аудит» – новітнє поняття у вітчизняних (державно-управлінська, педагогічна) наукових галузях. В Україні освітній аудит є складовою частиною системи менеджменту якості освіти (СМЯ) освітнього закладу.

Отже, *освітній аудит* – систематична й аргументована діяльність з виміру якості умов, процесів перетворення (розвитку) умов і результатів спільної освітньої діяльності суб'єктів системи освіти з метою оцінки міри їх відповідності до атестаційних і акредитаційних вимог і вимог освітніх стандартів і (або) вмісту освітніх програм. Це різновид експертизи, що здійснюється в рамках бюджетної або підприємницької діяльності групою експертів (аудиторів), що є аналітичним дослідженням причин виникнення актуальних проблем, які знижують якість освіти. За його результатом замовник отримує мотивований висновок (експертний висновок), який використовується під час ухвалення рішень, спрямованих на вирішення виявлених проблем шляхом корекції умов.

Метою освітнього аудиту є вироблення практичних рекомендацій для педагогів і керівників освітньої організації щодо вирішення виявлених проблем, стримуючих підвищення якості спільної освітньої діяльності суб'єктів системи освіти або досягнення стабільно високих показників якості освіти.

Завдання освітнього аудиту:

- визначення міри відповідності ресурсів, динаміки процесів їх перетворення і кінцевих результатів спільній діяльності суб'єктів освітньої організації до ліцензійних і акредитаційних вимог, вимог освітніх програм на основі єдиної системи критеріїв, показників і методик їх виміру системи оцінки якості освіти;
- виявлення за допомогою проблемно-орієнтованого аналізу протиріч, проблем і причин неузгодження поточного стану і запланованих результатів якості спільної освітньої діяльності суб'єктів системи освіти;

- вироблення рекомендацій щодо оперативної корекції умов і процесів освітньої діяльності з метою здобуття вищих результатів, що відповідають цільовим орієнтирам освітньої організації протягом навчального року і на кожному етапі реалізації освітньої програми.

Освітній аудит може включати декілька типів перевірки:

- внутрішній аудит – систематична, така, що регулярно проводиться внутрішніми експертами (аудиторами) проміжна самоперевірка стану умов, динаміки їх розвитку і результатів діяльності освітньої організації протягом навчального року;

- зовнішній аудит – експертиза (перевірка) якості освітньої діяльності, яка здійснюється зовнішніми експертами;

- ініціативний аудит – експертиза якості, яка здійснюється добровільно за замовленням освітньої організації незалежним експертом (аудитором) або групою експертів (аудиторів) на основі укладеного договору в слушний для організації час з використанням заздалегідь обумовлених видів, часу і форм експертизи за умови дотримання повної конфіденційності отриманих результатів.

Один з елементів внутрішнього освітнього аудиту – створення звіту про проведення аудиту і заповнення модуля збору даних про освітній заклад. Звіт складається раз на п'ять років, і це пов'язано з тим, що здійснюється аудит раз на п'ять років процедурою державної акредитації. Зовнішній освітній аудит проводиться не самим освітнім закладом, а сторонніми організаціями.

Залежно від предмету освітнього аудиту можна виділити різні його види:

- аудит умов (усіх або деяких);
- аудит процесів перетворення умов;
- аудит підрозділу;
- аудит освітньої програми;
- аудит системи оцінки якості освіти;

- аудит системи менеджменту якості (системний аудит), тощо.

Ю. Рубін зазначає: «Освітній аудит, як внутрішній, так і зовнішній, націлений на забезпечення гарантій якості у сфері професійної освіти. Однією з головних сторін, поза сумнівом, є споживачі. Держава як платник у сфері бюджетної освіти і як інститут, що проводить політику у сфері професійної освіти і зацікавлений в її успішній реалізації, – це одна зацікавлена сторона. Інша сторона – це працедавець. Хоча працедавець не завжди є платником, але завжди є кінцевим споживачем випускників, і це надає йому право вважатися зацікавленою стороною. Зацікавленою стороною є також і самі освітні установи: працюючи на ринку освітніх послуг, вони зацікавлені в тому щоб заробляти й утримувати певні позиції, надаючи якісні освітні послуги».

Об'єктами освітнього аудиту у ЗДО можуть бути: зміст освіти, освітні програми, освітні технології, управління освітнім процесом, використання наукових основ у системі управління персоналом тощо.

Суб'єктів освітнього аудиту в Україні офіційно не існує, ними мають стати якнайшвидше створені незалежні інституції, що мають право на здійснення відповідних аудиторських процедур. Для цього доцільно проаналізувати існуючий закордонний досвід та визначитися в умовах і можливостях його застосування в нашій державі.

Соціальний аудит – це одна з нових форм та засобів реалізації соціального контролю. Під ним розуміють спосіб всебічної та об'єктивної оцінки й контролю стану соціальних відносин та рівня соціальної відповідальності бізнесу, влади, громадянського суспільства на різних рівнях та в будь-якій сфері діяльності. Народившись у бухгалтерській (фінансовій) сфері, аудит поступово розповсюджується на управлінську, організаційну, політичну, освітню, екологічну та інші види діяльності. Відповідно, виокремлюються організаційний, екологічний, освітній аудит, аудит якості управління персоналом тощо, які, по суті, є різновидами соціального аудиту. Проте залишається незмінною сутність аудиту як специфічної форми

контролю. Освітній аудит постає однією з форм соціального аудиту, його об'єкт та предмет вивчення значно вужчі, ніж у соціального аудиту, і обмежується переважно освітньою сферою.

Синонімічним до поняття «освітній аудит» є термін «педагогічний аудит якості знань».

Педагогічний аудит якості знань – систематична документована діяльність із вимірювання академічних досягнень тих, хто навчається, для оцінювання ступеня їхньої відповідності до вимог освітніх стандартів (або) змісту освітніх програм.

Розрізняють внутрішній і зовнішній, ініціативний і обов'язковий, операційний педагогічний аудит і педагогічний аудит якості знань на відповідність.

Педагогічний аудит проводиться, як правило, в загальноосвітніх закладах і вишах.

Інституційний аудит. До сьогодні в загальній системі забезпечення якості освіти важливе місце посідала атестація закладів освіти. У новому Законі України «Про освіту» такого інструменту немає, проте не слід розглядати це як скасування зовнішнього контролю за діяльністю закладів освіти взагалі.

З'явилися нові інструменти, насамперед, інституційний аудит закладів освіти, який можна вважати заміником атестації.

Інституційний аудит – це комплексна зовнішня перевірка та оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти (крім закладів вищої освіти), які забезпечують його ефективну роботу та сталий розвиток.

Метою проведення інституційного аудиту є оцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти та вироблення рекомендацій щодо:

- підвищення якості освітньої діяльності закладу освіти та вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- приведення освітнього та управлінського процесів у відповідність до вимогам законодавства та ліцензійних.

Результати інституційного аудиту оприлюднюються на сайтах закладу освіти (за наявності), засновника (крім засновника приватного закладу освіти) та органу, що здійснив інституційний аудит.

Інституційний аудит проводиться центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти у плановому порядку, якщо це передбачено спеціальним законом.

Заклади освіти, що мають чинний сертифікат про громадську акредитацію закладу освіти, вважаються такими, що успішно пройшли інституційний аудит у плановому порядку.

Інституційний аудит проводиться у позаплановому порядку в закладі освіти, який має низьку якість освітньої діяльності.

Інституційний аудит також може бути проведений у позаплановому порядку за ініціативою засновника, керівника, колегіального органу управління, вищого колегіального органу громадського самоврядування або наглядової (підкувальної) ради закладу освіти.

За результатами проведення інституційного аудиту надаються висновок про якість освітньої діяльності закладу освіти, внутрішню систему забезпечення якості освіти, а також рекомендації щодо вдосконалення діяльності закладу освіти.

У разі виявлення невідповідності освітньої діяльності закладу освіти законодавству та/або ліцензійним умовам орган, який проводить аудит, визначає строк усунення недоліків та порушень у роботі закладу освіти. Після закінчення визначеного строку проводиться перевірка результатів усунення відповідних недоліків і порушень. У разі негативних результатів такої перевірки засновнику закладу освіти можуть бути надані рекомендації щодо зміни керівника закладу освіти, припинення чи реорганізації закладу освіти.

Особливості проведення інституційного аудиту на відповідному рівні освіти визначаються спеціальними законами.

Ключові відмінності інституційного аудиту від атестації:

- інституційний аудит проводить орган, що є незалежним від закладів освіти та їх засновників;

- метою інституційного аудиту є не фіксація наявності тих чи інших проблем, а допомога у визначенні шляхів вирішення цих проблем;

- на відміну від атестації, закон передбачає відповідальність керівника закладу освіти за порушення законодавства, а також необхідність визначення конкретного строку усунення недоліків і порушень;

- єдність вимог до закладів освіти всіх форм власності;

- визнання результатів громадської акредитації як проходження планового інституційного аудиту (громадська акредитація проводиться на добровільних засадах за запитом закладу освіти акредитованими в установленому порядку фаховими громадськими об'єднаннями, іншими акредитованими юридичними особами, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності).

Згідно із Законом України «Про освіту» державну атестацію закладів дошкільної освіти не проводять. Замінив її інституційний аудит, який здійснює Державна служба якості освіти. Раніше за результатами державної атестації закладу видавалося Свідоцтво про атестацію, підписане начальником управління освіти області. З 2016 року до 2019 рік право на провадження освітньої діяльності ЗДО було надано атестаційною комісією, яка здійснювала планову державну атестацію закладу. З 2019 року процедура атестації ЗДО (інституційного аудиту) належить Державній службі якості освіти України.

Громадська акредитація закладу освіти.

Громадська акредитація закладу освіти – це оцінювання закладу освіти щодо ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти та забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів навчання, передбачених освітніми програмами і стандартами освіти.

Громадська акредитація закладу освіти здійснюється з метою визнання якості освітньої діяльності закладу освіти та формування його позитивного іміджу і репутації на добровільних засадах за запитом закладу освіти.

Громадська акредитація закладу освіти здійснюється акредитованими в установленому порядку фаховими громадськими об'єднаннями, іншими акредитованими юридичними особами, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності.

Результати громадської акредитації закладу освіти можуть враховуватися при акредитації освітніх програм та інституційній акредитації.

Успішні результати громадської акредитації закладу освіти засвідчуються відповідним сертифікатом, що видається на строк до десяти років.

5. Система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти

Органами із забезпечення якості освіти є:

- центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти;
- постійно діючий колегіальний орган у сфері забезпечення якості вищої освіти;
- Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальні органи:

- 1) проводять інституційний аудит закладів освіти;
- 2) надають рекомендації закладам освіти (крім закладів вищої освіти) щодо організації та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- 3) за результатами експертизи затверджують освітні програми дошкільної та загальної середньої освіти (крім типових і тих, що розроблені на основі типових);

4) проводять моніторинг якості освітньої діяльності та якості освіти у порядку, визначеному законодавством;

5) акредитують громадські фахові об'єднання та інших юридичних осіб, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладів освіти (крім закладів вищої освіти), ведуть їх реєстр;

б) здійснюють державний нагляд (контроль) у межах повноважень, передбачених законом, за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства;

7) здійснюють контроль за дотриманням вимог щодо організації зовнішнього незалежного оцінювання за дорученням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки;

8) здійснюють інші повноваження, визначені законом.

Повноваження постійно діючого колегіального органу у сфері забезпечення якості вищої освіти визначаються спеціальним законом.

Державний нагляд (контроль) у сфері освіти здійснюється з метою реалізації єдиної державної політики в цій сфері та спрямований на забезпечення інтересів суспільства щодо належної якості освіти та освітньої діяльності.

Державний нагляд (контроль) у сфері освіти здійснюється центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальними органами.

Центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальні органи діють на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що визначені цим Законом та іншими законами України.

Центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальні органи проводять інституційний аудит закладів освіти відповідно до цього Закону і позапланові перевірки у порядку, передбаченому Законом України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності".

Громадський нагляд (контроль) у системі освіти здійснюється суб'єктами громадського нагляду (контролю) – громадськими об'єднаннями та іншими інститутами громадянського суспільства, установчими документами яких передбачено діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з інвалідністю, професійними об'єднаннями педагогічних і науково-педагогічних працівників, об'єднаннями здобувачів освіти, об'єднаннями батьківських комітетів та органами, до яких вони делегують своїх представників.

2. Суб'єкти громадського нагляду (контролю) мають право:

1) ініціювати і брати участь у дослідженнях з питань освіти та оприлюднювати результати таких досліджень;

2) проводити моніторинг та оприлюднювати результати, зокрема, щодо:

- якості результатів навчання, у тому числі моніторинг державної підсумкової атестації, екзаменів та інших форм оцінки результатів навчання;

- якості підручників та інших навчальних матеріалів;

- розподілу витрат на освіту та цільового використання коштів з державного та місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством;

3) брати участь у громадському обговоренні, громадських консультаціях та проводити громадську експертизу, у тому числі підручників (їх проектів), відповідно до законодавства;

4) здійснювати інші заходи у сфері освіти відповідно до законодавства та реалізовувати інші права, не заборонені законом.

Безпосередньо в закладі освіти громадський нагляд (контроль) може проводитися виключно з дозволу керівника закладу освіти, крім випадків, встановлених законодавством.

Громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти.

Громадське самоврядування у сфері освіти – це право учасників освітнього процесу та громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами, вирішувати питання у сфері освіти як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування, брати участь в управлінні закладом освіти, місцевими і державними справами у сфері освіти з питань, що належать до їх компетенції.

Громадське самоврядування у сфері освіти реалізується:

- у закладі освіти відповідно до статті 28 Закону України «Про освіту»;
- на місцевому (територіальному) рівні; на національному (всеукраїнському) рівні.

Органи громадського самоврядування у сфері освіти створюються:

- у закладі освіти – за ініціативою учасників освітнього процесу;
- на місцевому (територіальному) рівні – за ініціативою фізичних осіб та/або громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами відповідно до законодавства;
- на національному (всеукраїнському) рівні – за ініціативою громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами відповідно до законодавства.

Органами громадського самоврядування у сфері освіти є:

- органи громадського самоврядування закладу освіти;
- конференції (форуми, з'їзди) учасників освітнього процесу, закладів освіти, їх об'єднань, що скликаються на території відповідного населеного пункту, об'єднаної територіальної громади, району, області, Автономної Республіки Крим, держави;

- Всеукраїнський з'їзд учасників освітнього процесу та їх об'єднань, що скликається у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

На Всеукраїнському з'їзді учасників освітнього процесу та їх об'єднань схвалюється стратегія розвитку освіти України на відповідний період та вирішуються інші питання, передбачені спеціальними законами.

Органи громадського самоврядування мають права (повноваження), визначені спеціальними законами та/або установчими документами закладів освіти, та можуть здійснювати інші права, не заборонені законом.

Державно-громадське управління у сфері освіти – це взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства з метою прийняття ефективних управлінських рішень та задоволення суспільних інтересів у сфері освіти.

Для забезпечення державно-громадського управління у сфері освіти можуть утворюватися репрезентативні громадські об'єднання та інші інститути громадянського суспільства, що представляють, у тому числі: педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників; здобувачів освіти; батьків; заклади освіти; роботодавців; об'єднання зазначених категорій осіб.

Органи державно-громадського управління у сфері освіти утворюються за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування у формі робочих груп, дорадчих, громадських, експертних та інших органів.

Органи державно-громадського управління у сфері освіти мають повноваження, передбачені актами про їх утворення.

Громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти здійснюються на принципах: пріоритету прав і свобод людини і громадянина; верховенства права; взаємної поваги та партнерства; репрезентативності органів громадського самоврядування, громадських

об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства і правоможності їх представників; обов'язковості розгляду пропозицій сторін; пріоритету узгоджувальних процедур; прозорості, відкритості та гласності; обов'язковості дотримання досягнутих домовленостей; взаємної відповідальності сторін.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. *Що таке стандарт? Освітній стандарт?*
2. *Що таке стандартизація?*
3. *Назвіть основні принципи стандартизації.*
4. *Як називається Державний стандарт дошкільної освіти?*
5. *Назвіть основні структурні частини БКДО.*
6. *Що таке освітня програма для ЗДО?*
7. *Назвіть види освітніх програм.*
8. *Назвіть комплексні програми, рекомендовані МОН України до використання у 2023-2024 н.р.*
9. *Що таке атестація педагогічних працівників?*
10. *Що таке сертифікація педагогічних працівників?*
11. *Що таке аудит? Назвіть його види.*
12. *Що таке державний нагляд (контроль) в системі освіти?*
13. *Що таке громадський нагляд (контроль) у системі освіти?*
14. *Що таке громадське самоврядування в системі освіти?*
15. *Що таке державно-громадське управління в системі освіти?*

Завдання для виконання до наступної лекції: *повторити матеріал про атестацію вихователів і стилі керівництва колективом.*

Тема 6. Якість управління освітнім процесом в дошкільному закладі

План

1. Необхідність забезпечення якісного управління освітнім процесом у ЗДО. Визначення основних понять.
2. Функції освітнього менеджменту. Управлінські функції директора ЗДО. Види діяльності директора.
3. Директор закладу дошкільної освіти – менеджер дошкільної освіти. Механізми реалізації педагогічного менеджменту в дошкільній освіті. Рівні управління освітнім процесом у ЗДО.
4. Управлінська компетентність керівника ЗДО.
5. Стили керівництва директора ЗДО.

6. Самоменеджмент керівника як запорука успішної діяльності учасників освітнього процесу.
7. Атестація директорів закладів дошкільної освіти.
8. Роль вихователя-методиста в управлінні освітнім процесом в ЗДО.
9. Самооцінювання як засіб оцінки ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО.

Рекомендована література:

1. Боднар О. Команда мрії: 5 стратегій формування. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 9. С. 6–10.
2. Вергун Юрій, Омеляненко Ніна. Що врахувати під час самооцінювання освітнього й управлінського процесів. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 10. С. 9–11.
3. Грицан С. Як стишити галоп часу, або Тайм-менеджмент для професійного зростання. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 1. С. 37–43.
4. Дралюк Я. SWOT – аналіз діяльності дошкільного закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 4. С. 18–23.
5. Дубовик Світлана. Піраміда Ділста: розкладаємо проблеми по полицках. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №9. С. 56–58.
6. Жигірь В. Провідні функції менеджера освіти як основа формування його професійної компетентності. *Молодь і ринок*. Наук.-пед. журн. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич. 2011. № 2 (73). 152 с. С. 27-33. URL: www.irbis-nbu.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.... (Дата звернення: 02.11.2017).
7. Загородня Л. П. Характеристика структурних компонентів готовності майбутніх магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. *European humanities studies: State and Society*. Issue 4(1). Kyiv, Krakow. 2018. 213 pp. 137–148 p.
8. Загорченна Г. М. Підготовка студентів до педагогічного менеджменту в дошкільній освіті: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Одеса, 2000. 23 с.
9. Ільченко Т. Кадрова політика навчального закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 5. С. 18–27.
10. Ільченко Т. Проведення самоаналізу освітньої діяльності дошкільного навчального закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2014. № 2. С. 34–51.
11. Касьянова О. М. Контрольно-аналітична діяльність керівника навчального закладу. Х. : Вид група «Основа», 2014. 192 с. (серія «Абетка керівника»).
12. Кіндрат І. Р. Управління освітнім процесом у дошкільному навчальному закладі на засадах інтеграції: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 – теорія та методика управління освітою. Луганськ, 2013. 20 с.

13. Кіндрат І. Реалізація інтегративного підходу в побудові та організації освітнього процесу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 10. С. 8–16.
14. Кондратець І. Професійна рефлексія вихователя-методиста як інструмент корекції взаємодії з педагогами. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 10. С. 39–51.
15. Корольчук О. Складові управлінської компетентності керівника. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 5. С. 18–25.
16. Литвиненко І. Сучасний керівник – лідер згуртованої команди. *Дошкільне виховання*. 2017. № 5. С. 7–9.
17. Лопушанська Г. Місія освітнього менеджменту й технологія його впровадження. *Освіта і управління*. 2012. № 2–3. С. 45–54.
18. Лядський І. Кайрос-менеджмент або менеджмент зручного моменту. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 8. С. 40–42.
19. Мильнікова М. Захищаємо право дошкільного закладу на чесну інформацію про його діяльність. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 2. С. 50–57.
20. Мозирко Ганна Яким має бути директор дитсадка: вимоги професійного стандарту. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 11. С. 4–6.
21. Мороз В., Бондар Л. Нетворкінг як принцип успішного спілкування. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 11. С. 12–16.
22. Низковська О. Якість дошкільної освіти: сутність, складові, шляхи досягнення. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 11. С. 24 – 32.
23. Нікітіна І. Педагогічний аналіз: від мети до висновків. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 9. С. 13–23.
24. Пирог Т. Освітня платформа – середовище успішного становлення менеджера освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 4. С. 36–44.
25. Поліщук М. Тренінг для створення команди в педагогічному колективі. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 7. С. 54–57.
26. Пономаренко Т. О. Теоретико-методологічні засади формування управлінської культури керівників дошкільної освіти. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN26/13.pdf>. (Дата звернення: 05.10.2017).
27. Професійний стандарт «Директор (керівник закладу дошкільної освіти)» URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/profesijnij-standart-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti>. (Дата звернення: 27.03.2022).
28. Резніченко В., Збарацька А. Знайомтеся – коучинг! *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 11. С. 31–36.
29. Рибальченко Денис. Нормативно-правове забезпечення управління якістю освітніх послуг у загальноосвітньому навчальному закладі. *Освіта і управління*. 2012. № 4. С. 25–27.

30. Рихліцька Л., Гарник Л. Рейтингове оцінювання діяльності дошкільних навчальних закладів. *Практика управління дошкільним закладом*. 2013. № 2. С. 16–28.
31. Романюк І. Модулі методичного супроводу професійного зростання керівників дошкільних закладів. *Практика управління дошкільним закладом*. 2015. № 10. С. 18–25.
32. Романюк І. Педагогічний аналіз діяльності дошкільного закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 5. С. 5–9.
33. Романюк І. Упровадження інноваційної освітньої діяльності у навчальному закладі. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 1. С. 29–39.
34. Рутковська Т. Роль керівника в збереженні психологічного здоров'я педагогів. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 4. С. 11–17.
35. Самоменеджмент керівника як запорука успішної діяльності учасників освітнього процесу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 7. С. 7–13.
36. Святенко О. Як розвантажити себе: правила делегування повноважень. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 4. С. 18–23.
37. Шелар С. М. Управлінська компетентність як чинник управлінської майстерності керівника дошкільного закладу URL: http://tme.uio.edu.ua/docs/Dod/2_2010/shelar.pdf. (Дата звернення: 05.10.2017).
38. Як створити внутрішню систему забезпечення якості освіти: поради /упорядники Ю. Карась, Г. Мозирко, Н. Омеляненко, В. Третяк, О. Філоненко. Київ.: ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2022. 180 с.
39. Янко О.В. Організаційно-педагогічні умови управління якістю роботи сучасного дошкільного навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою». Луганськ, 2009. 22 с.

1. Необхідність забезпечення якісного управління освітнім процесом у ЗДО. Визначення основних понять теми

Управління якістю освітнього процесу в дошкільному закладі – це цілеспрямована, комплексна і скоординована взаємодія керуючої й керованої підсистем із метою досягнення найбільшої відповідності параметрів функціонування, розвитку освітнього процесу і його результатів відповідним вимогам (О. Рибалова).

Актуальність проблеми якісного управління освітнім процесом в ЗДО зумовлена сучасними модернізаційними процесами у вітчизняній освіті, зорієтованими на формування якісно нової системи освітнього менеджменту з урахуванням міжнародного досвіду й специфіки економічних та соціокультурних умов, що вимагає суттєвих змістових, структурних, організаційних перебудов, постійного пошуку нових технологій управління якістю роботи навчальних закладів різних типів і форм власності. Саме організаційно-управлінські інновації постають передумовою будь-яких кардинальних змін і є визначальним чинником переходу системи на якісно інший рівень. Це є справедливим і для сучасного стану дошкільної освіти, що знаходить відображення в низці законодавчо-нормативних освітніх документів України: законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», у галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти.

Ускладнення змісту дошкільної освіти, зорієтованого на розвиток цілісної, життєво компетентної особистості дитини, самого педагога й, відповідно, функцій і умов діяльності сучасного закладу дошкільної освіти потребують принципових змін в організаційному та технологічному аспектах сучасного стилю управління, який, на жаль, зберігає певною мірою авторитаризм у прийнятті управлінських рішень щодо відбору та реалізації змісту, вибору моделей організації освітнього процесу. Причинами є інерційність педагогічного мислення, відсутність гнучкості, креативності в прийнятті управлінських рішень значної кількості керівників, що гальмує інноваційні процеси не лише в закладах дошкільної освіти, а й освітній галузі загалом. Отже, постає проблема пошуку ефективних технологій управління освітнім процесом ЗДО для оновлення всіх аспектів його діяльності.

У сучасних умовах специфіка розвитку управління дошкільною освітою спричинена, передусім, модернізаційними процесами, що відбуваються в дошкільній освіті та передбачають зміну освітньої філософії загалом, зокрема, у змісті (Базовий компонент дошкільної освіти, нові й оновлені освітні програми та методичні орієнтири щодо їх реалізації), формах і методах розвитку,

виховання та навчання дітей (нові підходи до форм організації різних видів діяльності дітей, зокрема, навчально-пізнавальної; інновації в організації та проведенні різних видів занять), критеріях оцінки якості освіти (нові форми контрольної-аналітичної діяльності, запровадження моніторингу якості освіти).

Ефективність управління має забезпечуватися створенням комплексу організаційно-педагогічних умов як сукупності необхідних і достатніх чинників, що передбачають організацію, регулювання, взаємодію об'єктів і явищ відповідного педагогічного процесу для досягнення поставленої мети (Є. Хриков).

На думку науковців (К. Бєлая, Л. Богославець, Н. Кузьміна, С. Пєхарєва), нові підходи до управління освітнім процесом пов'язані з неминучим ламанням професійних стереотипів і дидактичних канонів у роботі керівників та педагогів, з формуванням у них іншого типу педагогічного мислення, перебудовою мотиваційної сфери.

Р. Шаповал з опорою на наукові джерела з питань педагогічного управління розкрив сутність управлінської діяльності керівника ЗДО як «метадіяльності», тобто діяльності з організації діяльності інших (педагогів, дітей); до того ж керівник ЗДО працює з дітьми й дорослими, вік яких охоплює досить широкий діапазон (з 1 до 60–70 років).

На думку науковця, за змістом управлінська діяльність керівника ЗДО є перетворювальною діяльністю, спрямованою на змінювання плану розвитку ЗДО, методів управління педагогічним процесом, на зміни особистості самого керівника й пов'язаною з виконанням різноманітних функцій; за формою – комунікативна діяльність, що включає безпосереднє й опосередковане спілкування у процесі прийняття управлінського рішення; за структурою – ціннісно-орієнтаційна діяльність, спрямована на формування системи цінностей керівника та її перенесення на учасників педагогічного процесу.

Менеджмент (управління) – це процес планування, організації, приведення в дію та контроль організації з метою досягнення координації

людських і матеріальних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань. Менеджмент пронизує всю організацію, торкається практично всіх сфер її діяльності.

В останні роки спостерігається певна конвергенція поглядів на те, що ж таке менеджмент. У широкому розумінні *менеджмент* – це одночасно система наукових знань, мистецтва та досвіду, втілених у діяльності професійних управлінців для досягнення цілей організації шляхом використання праці, інтелекту та мотивів поведінки інших людей. У вузькому розумінні *менеджмент* – це процес планування, організації, керування та контролю організаційних ресурсів для результативного та ефективного досягнення цілей організації.

Адміністративний менеджмент – це один із напрямів сучасного менеджменту, що вивчає адміністративно-розпорядчі форми управління.

Н. Коломинський пропонує таке визначення поняття «*менеджмент в освіті*». Менеджмент в освіті (із соціально-психологічної точки зору) – це усвідомлена взаємодія керівника з іншими людьми (підлеглими, партнерами, своїми керівниками, дітьми, батьками тощо), спрямована на забезпечення їхньої активної та скоординованої участі в досягненні поставленої мети. Це таке управління, у процесі і результаті якого в людей з'являються (або актуалізуються) психічні стани, якості, властивості, що стають психологічним підґрунтям для їхньої ефективної діяльності щодо досягнення поставленої управлінської мети.

В. Лазарев розуміє *педагогічний менеджмент* як «безперервну послідовність дій, які реалізуються суб'єктом управління, в результаті яких формується об'єкт, яким управляють, встановлюються цілі спільної діяльності, визначаються засоби їх досягнення, поділяється робота між учасниками та інтегруються їх зусилля».

З точки зору В. Шаркунової, *педагогічний менеджмент* – це, насамперед, технологія організаційного, психолого-педагогічного, правового,

економічного впливу на зміст і діяльність індивідів і колективу з метою забезпечення функціонування освітніх систем.

Г. Закорченна так визначає педагогічний менеджмент у дошкільній освіті. *Педагогічний менеджмент у дошкільній освіті* – це специфічний вид інтелектуальної діяльності, що реалізується через систему дій особистості та впливу на об'єкт управління шляхом науково обґрунтованого аналізу, прогнозування, планування, організації, контролю і оцінки якості їх функціонування з метою досягнення високої ефективності соціально-значущих освітньо-виховних результатів.

Педагогічний менеджмент закладу дошкільної освіти має свою специфіку і закономірності, що зумовлено своєрідністю предмета, продуктів, засобів і змісту професійної діяльності його керівника як головного суб'єкта управління педагогічною системою. Залежно від домінування будь-якої функції управлінської діяльності, керівник як менеджер дошкільної освіти постає в єдності основних статусних ролей: діагноста, ідеолога, новатора, програміста, методиста, адміністратора, вихователя-педагога, психолога, інспектора, дослідника, економіста, підприємця.

Самоменеджмент – це саморозвиток особистості, заснований на самопізнанні, самовизначенні, самоврядуванні, самовдосконаленні, подоланні стереотипів свідомості, самоконтролі і, як підсумок, самореалізації в обраній сфері діяльності. Це кропітка й наполеглива робота над собою з метою включення в дію всього свого творчого потенціалу, максимального використання своїх можливостей і здібностей.

Самоменеджмент керівника – це організація керівником своєї власної діяльності; послідовне і цілеспрямоване використання ефективних методів роботи в повсякденній практиці з оптимальним використанням своїх ресурсів для досягнення своїх же цілей.

Менеджер – це людина, що професійно займається управлінською діяльністю, що повсякденно керує функціями фірми, організації з метою збереження її основних пропорцій; це також людина, наділена

повноваженнями приймати управлінські рішення і здійснювати їх виконання. Метою менеджера є забезпечення стабільної конкурентноздатності фірми чи організації.

Менеджер освіти – це особа, яка професійно здійснює функції педагогічного менеджменту на рівні будь-якої педагогічної системи (від міністра освіти, його заступників, інспекторів відділів освіти і до окремого викладача, вчителя, вихователя). *Менеджер освітнього процесу* – це вчитель, вихователь, викладач, педагог, який виступає в професійній ролі суб'єкта системи управління навчально-пізнавальною діяльністю тих, кого він навчає і виховує. *Менеджер освітнього процесу* – це керівник закладу освіти (директор (ректор), його заступники), який виступає в професійній ролі суб'єкта системи управління навчально-виховною (педагогічною) діяльністю працівників освіти. Тому, коли йдеться про принципи педагогічного менеджменту, мають на увазі управління, притаманне цілісному навчально-виховному процесу як окремій педагогічній системі типу «заклад освіти».

Менеджер дошкільної освіти – це спеціаліст-професіонал, сучасний керівник, який керує персоналом дошкільного виховного закладу, забезпечує успіх у досягненні мети, престиж і ефективність соціально-педагогічних результатів, тобто суб'єкт, якому належить активно-організуюча роль, що підкріплена певною владою та розповсюджена на об'єкт управління (Г. Закорченна).

Професійна діяльність менеджера дошкільної освіти як різновид розумової праці є єдністю суб'єктної, внутрішньої, мисленнєводіяльній та об'єктної сторін, що спостерігається зовнішньо, організаційно-діяльній. Її цілісний цикл передбачає чотири послідовні етапи: орієнтувальний, моделюючий, виконавський і рефлексивний.

Отже, проблема якісного управління освітнім процесом у ЗДО наразі є актуальною. Її вирішення можливе за умови розуміння директорами ЗДО

сутності управлінської діяльності, сучасного педагогічного менеджменту в дошкільній освіті.

2. Функції освітнього менеджменту. Функції директора ЗДО. Види діяльності директора ЗДО

Щоб зрозуміти сутність управлінської діяльності директора ЗДО, звернемося передусім до функцій освітнього менеджменту.

До функцій менеджера освіти В. Жигір відносить: інформаційно-аналітичну, мотиваційну, організаційну, управлінську, інноваційну, комунікативну, прогностичну, стратегічну, контролюючу.

Інформаційно-аналітична – володіння інформацією, необхідною не лише для прийняття рішень, а й застосування інформації в процесі управління та ділового спілкування. Інформаційно-аналітична діяльність дозволяє зібрати дані в цілісну картину про те, що відбувається, й спрогнозувати на перспективу дії різних факторів, структур, груп інтересів; аналітична діяльність забезпечує інформацією всі етапи управлінського циклу, підготовку, прийняття управлінських рішень і контроль за їх реалізацією; інформаційно-аналітична робота забезпечує стадії визначення проблем системи управління та їх аналіз, підготовку та прийняття управлінського рішення; контроль за його виконанням та оцінку його ефективності. Аналітична діяльність керівника освітньої установи забезпечує визначення і формулювання мети управління та її досягнення.

Мотиваційна – це функція надання впливу: начальник змінює мотиви, наміри, установки підлеглих, тобто створює зацікавленість у результатах і якості праці.

Мотиваційний складник управлінської культури менеджера освіти А. Губа визначає як сукупність інтеріоризованих суспільно-педагогічних і професійно-групових педагогічних мотивів, норм і цінностей, на які педагог як менеджер освіти орієнтується у своїй професійній діяльності, суб'єктивує

їх, транслює в систему міжсуб'єктних освітніх відносин. Серед основних мотивів, що лежать в основі формування управлінської культури менеджерів освіти, автор називає такі: ставлення до педагогічної діяльності в цілому та управлінської діяльності, зокрема, як до цінностей; прагнення зайняти в професійній діяльності та інших сферах життєдіяльності позицію лідера; інтерес і бажання реалізувати свої знання, досвід у професійно-педагогічній діяльності творчого характеру; прагнення вдосконалювати свою професійно-педагогічну компетентність; професійні наміри як перспективу самоствердження, самореалізації.

Організаційна функція менеджера освіти виявляється в організації діяльності освітнього закладу: навчальної, виховної, наукової, методичної, господарської, фінансової; розподіл рівня адміністративної відповідальності; організаційна діяльність колективу. Важливого значення у формуванні управлінської культури майбутнього менеджера освіти набувають знання організаційних характеристик процесів управління, виявлення його учасників та їх взаємодія, проектування, впорядкування, чіткість, послідовність усіх видів та етапів управлінських дій; організація, класифікація та документування інформаційних потоків.

Управлінська функція менеджера освіти забезпечує зберігання певної структури освітнього закладу, додержання режиму діяльності, реалізації програми й мети діяльності. Управління передбачає здійснення суб'єктом управління низки послідовних операцій: підготовку й прийняття рішень, організацію виконання рішень, контроль за їх виконанням та підбиття підсумків; створення мережі відносин, які забезпечують цілісність системи управління, стабільність її компонентів, доцільність координації і субординації між ними.

Інноваційна – це функція, яка спирається на наявність у менеджера освіти знань, умінь і навичок у галузі змісту й технологій розробки інноваційних компонентів освітньої діяльності (інноваційний менеджмент в освіті), а саме: 1) загальну теоретико-методологічну підготовку в галузі

інноваційної політики та управління інноваціями; 2) спеціальну теоретико-методологічну підготовку в галузі сучасних закономірностей освітньої інноватики, її місця і ролі в національній системі освіти, взаємозв'язок менеджменту освітніх нововведень з менеджментом освіти як об'єктів управління; 3) навчання формам побудови структур управління інноваційними процесами в освітніх установах, формам і методам створення й впровадження освітніх інновацій.

Управлінське спілкування менеджера освіти є формою професійного співробітництва керівника установи з іншими учасниками педагогічного процесу, яке є специфічним синтезом усіх основних характеристик спілкування, визначається характером взаємодії суб'єктів системи управління. *Комунікативна функція*, за твердженням Г. Данченко, заснована на знаннях та чуттєвому досвіді, вона виявляється в здатності особистості орієнтуватися в ситуаціях управлінського та педагогічного спілкування, це її готовність розуміти мотиви, інтенції, стратегії поведінки, фрустрації як свої власні, так і партнерів спілкування, рівень освоєння технології та психотехніки спілкування. Структура комунікативної компетентності має складний, багаторівневий характер, її визначальну сторону задає компетентність у суб'єкт-суб'єктному спілкуванні, розв'язанні продуктивних задач, в оволодінні глибинним, особистісним рівнем спілкування.

Прогнозування в освітній системі є розумовим конструюванням майбутнього стану освітньої практики на основі передбачення характеру і соціально-економічних темпів розвитку, прикладом чого може слугувати концепція безперервної освіти. Звичайно, жодна з побудованих менеджером теоретичних моделей не припускає повного і точного опису реальності, однак брак знань щодо методів прогнозування в управлінській науці призводить до значного зниження якості управління. *Прогностична функція* – це прогностичність планування розвитку навчальної установи, її діюча система управління в майбутньому. Н. Коломінський зазначає, що хоча «реалізувати прогностичний компонент управління в умовах ринкової

економіки в освіті досить непросто, однак діяльність керівника освіти, який не враховує тенденцій розвитку керованого об'єкта, є волюнтаристською, а тому – малоефективною». Отже, менеджеру освіти вкрай необхідно вміти передбачати можливі тенденції розвитку освітньої установи з урахуванням соціально-економічних, освітянських, регіональних особливостей, а також традицій, звичаїв, потреб місцевого населення.

Стратегічна функція – це знання концепцій, підходів щодо стратегічного планування, теоретичне обґрунтування способів діяльності, формулювання цілей розвитку (місії освітнього закладу), оволодіння методами стратегічного розвитку освіти (освітніх установ); формування вмінь щодо застосування засобів розробки стратегічних планів розвитку освітніх установ, створення проєктів та цільових програм, спрямованих на рішення стратегічних освітніх завдань. Формування цілей та цінностей організації, вироблення методів досягнення цих цілей і запровадження їх, ефективно подолавши опір змінам. Слід зауважити, що більшість з означених науковців однією з функцій менеджера освіти зазначають контроль. Л. Балабанова і О. Сардак не виокремлюють цю функцію, обмежуючись дисциплінарною, оскільки функція контролю є важливою складовою управлінського циклу, який здійснюється п'ятьма етапами: інформаційно-аналітичний, прогностичний, організаційно-координаційний, контроль, регулювання.

Контроль дозволяє своєчасно вносити корективи, доповнення, уточнення до плану, що створює сприятливу ситуацію для управління, не перетворюючи його на процес виправлення недоліків та розв'язування складних і застарілих проблем.

Р. Шаповал виділяє такі управлінські функції директора ЗДО: інформаційно-аналітична, мотиваційно-цільова, планово-прогностична, організаційна, контрольна-регулятивна.

Функції директора ЗДО реалізуються за основними напрямками його діяльності.

До основних *напрямів діяльності директора ЗДО* згідно з його посадовою інструкцією належать:

- забезпечення реалізації державної політики в галузі дошкільної освіти;
- організація освітнього процесу в ЗДО;
- забезпечення адміністративно-господарської роботи ЗДО;
- дотримання норм і правил охорони праці, протипожежної безпеки, санітарно-гігієнічних норм;
- організація харчування дітей;
- забезпечення працівників методичними посібниками для роботи та систематичного підвищення кваліфікації.

Отже, як менеджер дошкільної освіти директор ЗДО виконує низку управлінських функцій, які реалізуються в основних напрямках його діяльності.

3. Директор закладу дошкільної освіти – менеджер дошкільної освіти. Механізми реалізації педагогічного менеджменту в дошкільній освіті

Оскільки директор ЗДО передусім управлінець освітньої галузі, то звернемося до компонентів діяльності менеджера освіти й особливостей його управлінської діяльності. Так, В. Жигір згідно із класичною структурою виділяє такі компоненти діяльності менеджера освіти: цільовий або цілепокладання, котрий вимагає визначення цілей діяльності, які необхідно розв'язати; мотиваційний, котрий включає дерево цілей «хочу-можу-роблю-отримую»; комунікативний, від рівня розвитку якого залежить встановлення контактів менеджера освіти із суб'єктами своєї управлінської діяльності, а також ефективність спілкування з точки зору вирішення педагогічних й управлінських завдань; процесуальний – конкретний вибір змісту та виду діяльності, її технології; оцінний, котрий включає моніторинг та оцінку виконаної роботи.

Особливості управлінської діяльності як менеджера освіти полягають у його готовності до управління освітнім процесом, колективом дітей та педагогів, освітньою установою в цілому та власним особистісним й професійним розвитком. Він має знати і вміти науково аналізувати соціально значущі проблеми і процеси, використовувати методи досліджуваних наук у різних видах професійної діяльності; знати правові основи й норми освітнього законодавства; мати наукові уявлення із психології, психології управління; володіти навичками та вміннями фізичного самовдосконалення, культурою мислення; вміти на науковій основі організувати свою працю, застосовуючи сучасні інформаційні технології в управлінні; розвивати здатність до проєктної та прогностичної діяльності; знати принципи системного аналізу; вміти поставити мету і визначити завдання з реалізації професійних функцій, використовувати для їх вирішення методи досліджуваних наук; вміти використовувати інформацію для орієнтування в основних поточних проблемах управління, економіки, освіти; вміти організувати і провести практичні дослідження у сфері освіти; володіти методами розробки інноваційних програм та здійснювати заходи з реалізації цих програм; володіти культурою і технікою ведення дискусій, прийомами впливу на цільову аудиторію тощо.

Як стверджує Г. Закорченна, педагогічний менеджмент ЗДО має свою специфіку і закономірності, що зумовлено *своєрідністю предмета, продуктів, засобів і змісту професійної діяльності* його керівника як головного суб'єкта управління педагогічною системою. Залежно від домінування будь-якої функції управлінської діяльності, керівник як менеджер дошкільної освіти постає в єдності основних статусних ролей: діагноста, ідеолога, новатора, програміста, методиста, адміністратора, вихователя-педагога, психолога, інспектора, дослідника, економіста, підприємця. Отже, менеджер дошкільної освіти – це спеціаліст-професіонал, сучасний керівник, який керує персоналом закладу дошкільної освіти, забезпечує успіх у досягненні мети, престиж і ефективність соціально-

педагогічних результатів, тобто суб'єкт, якому належить активно-організуюча роль, що підкріплена певною владою та розповсюджена на об'єкт управління. Оскільки менеджер дошкільної освіти є носієм розумової праці, його професійна діяльність спрямована на: аналіз інформації щодо ринку освітніх послуг та можливостей об'єкта в його просторі; пошук і створення інновацій; проєктування майбутнього стану розвитку педагогічної системи через генерування нових ідей та постановку більш перспективних цілей; планування оптимальних шляхів їх досягнення; добір, організацію і стимулювання учасників конкретних дій і заходів; контроль ефективності їх реалізації, оцінку і самооцінку якості одержаних результатів. Метою професійної діяльності менеджера дошкільної освіти є продуктивність функціонування дошкільного закладу. Для цього він змушений постійно забезпечувати баланс між витратами й одержаними ефектами, боротися за досягнення найбільшого успіху з мінімальними витратами ресурсів педагогічної системи, якою він управляє (матеріальних, фінансових, людських і інформаційних) результатів.

Зусилля менеджера дошкільної освіти спрямовані на те, щоб заклад, яким він керує, функціонував як єдине ціле, з успіхом досягав своєї мети, нових результатів.

Г. Закорченна виділяє дві підсистеми знань менеджера дошкільної освіти. Першу з них складають управлінські, психологічні, педагогічні, соціально-правові та фінансово-економічні знання. До іншої підсистеми належать теоретико-методологічні знання (закони, закономірності, ідеї); теоретико-нормативні знання (принципи, правила, нормативи, інструкції, положення); теоретико-предметні знання (категорії, поняття, факти, явища, процеси); теоретико-процесуальні знання (сутність способів діяльності: методи, способи, прийоми, операції, а також уміння: діагностико-прогностичні, організаційно-регулятивні, контрольні-коригуючі).

В. Жигірь переконана, що особистісні якості менеджера освіти, амбіції, характер та етичні погляди мають більше значення у професійній

управлінській діяльності, ніж компетентність. Марно керувати, слідуючи лише технічним навичкам та навичкам спілкування, робити речі правильно, але вести людей в неправильному напрямі. Менеджеру необхідні, в першу чергу, концептуальні навички; він має бачити, що потрібно зробити, чого потрібно досягти, яку поставити мету, а вже потім буде потрібне вміння зацікавити людей і забезпечити виконання поставлених завдань.

Якими ж є механізми реалізації менеджменту в дошкільній освіті?

Механізми реалізації педагогічного менеджменту в дошкільній освіті

Оскільки ЗДО як об'єкт професійної діяльності менеджера виявляє свою сутність у формі певної педагогічної системи, яка є: за походженням – реальною; за субстанціональною ознакою – соціальною; за рівнем складності – багатофункціональною; за характером взаємодії з довкіллям – відкритою; за критерієм мінливості – розвивальною і динамічною; за наявністю мети – цілеспрямованою; за мірою керованості – самокерованою, то педагогічний менеджмент у дошкільній освіті на цьому рівні аналізу постає як комплекс принципів, методів, організаційних форм та технологічних прийомів управління процесом взаємодії керуючої (хто керує) і керованої (ким чи чим керують) підсистем, спрямований на досягнення його найвищої ефективності.

Механізми реалізації педагогічного менеджменту в дошкільній освіті за Г. Закорченною:

- наявність управління як системи і суб'єкта управління зумовлює різноманітність учасників педагогічної співпраці, серед яких є розпорядники й виконавці з відповідними функціями, що закріплені за ними;

- між суб'єктами і об'єктами управління, тобто між тими, хто керує, і тими, ким керують, виникає особливий вид відношень – відношення педагогічного менеджменту;

- між відношеннями педагогічного менеджменту і діяльністю суб'єкта управління існує тісний взаємозв'язок;

- управлінська діяльність керівника дошкільного закладу як менеджера – це процес односпрямований: суб'єкт посилає управлінські дії на об'єкт, оскільки активним початком є сам управлінець;

- відношення педагогічного менеджменту мають двобічний характер і реалізуються як суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини;

- менеджер дошкільної освіти ставиться до підлеглих як розпорядник до виконавця, а підлеглий ставиться до менеджера як виконавець до розпорядника; кожен із них є суб'єктом власного ставлення до іншого, що є паритетно необхідною стороною означених відношень. Паритетність менеджера і його підлеглих працівників означає не однаковість, а рівність їх як учасників єдиного процесу педагогічного менеджменту в дошкільній освіті, коли кожний із них виконує свої службові функції;

- менеджер дошкільної освіти безпосередньо бере участь у формуванні відношень педагогічного менеджменту, забезпечує їх суб'єктно-суб'єктний характер з інтелектуальним співставленням і взаєморефлексією сторін – потенціалом удосконалення спільної діяльності, що є характерною для функціонування закладу дошкільної освіти сучасного типу.

Частиною роботи керівника закладу освіти як менеджера є формування стратегічного бачення розвитку закладу. Стратегічне управління закладом реалізується через два напрями – розбудову внутрішньої системи забезпечення якості освіти та стратегічне планування. Перший дає змогу вивчати та оцінювати освітній процес як систему, а другий – визначити напрями діяльності в середньостроковій і довгостроковій перспективі. У зразковому закладі є і перший, і другий.

Отже, беручи до уваги рівні управління освітнім процесом у ЗДО, які виділила у своєму дослідженні І. Кіндрат, а саме: стратегічний (адміністративний), тактичний (методичний), оперативний (педагогічний), зазначаємо, що директор ЗДО забезпечує стратегічний рівень управління освітнім процесом у закладі, суть якого полягає у спрямуванні діяльності

всього педагогічного колективу на забезпечення якості освітнього процесу в дошкільній установі.

4. *Управлінська компетентність директора ЗДО*

Модернізація освітнього процесу висуває нові універсальні вимоги до професійної (управлінської) компетентності керівника закладу дошкільної освіти:

- оволодіння технологіями менеджменту та маркетингу в освіті;
- залучення до управлінських процесів широкого загалу педагогічної громадськості;
- створення принципово нових моделей науково–методичної роботи в ЗДО;
- оновлення освітнього процесу, реформування освітньої галузі та підвищення статусу директора дошкільного закладу як керівника;
- модернізація програми підвищення кваліфікації з урахуванням досвіду інших країн світу.

Т. Пономаренко визначає *управлінську компетентність* як основу управлінської культури керівників дошкільної освіти, що закладається на етапі університетської підготовки та являє собою готовність до здійснення управлінської діяльності на засадах культуровідповідності.

Р. Шаповал тлумачить *управлінську компетентність керівника ЗДО* як інтегроване особистісне утворення педагога, що відображає єдність його теоретичної та практичної готовності до ефективного здійснення різноманітних управлінських функцій (інформаційно-аналітичної, мотиваційно-цільової, планово-прогностичної, організаційної, контрольної-регулятивної тощо). Управлінська компетентність керівника ЗДО передбачає: спрямованість на здійснення управлінської професійно-педагогічної діяльності (гуманістичний світогляд, настанови на пізнання й розуміння людини, підтримання процесів розвитку особистості вихователя й вихованця; особистісне прийняття цінностей педагогічного управління); сформованість

мотивації вдосконалення педагогічної майстерності, сукупності особистісно-професійних якостей (енергійність, діловитість, здатність до роботи з людьми, вимогливість до себе й інших людей, впливовість, толерантність, емпатія) та управлінських знань і вмінь, необхідних для практичного розв'язання завдань управління закладом дошкільної освіти; розвиненість здатності до рефлексії й самоуправління.

С. Шелар зазначає, що *управлінська компетентність керівника ЗДО*, як специфічна якість передбачає високий рівень управлінських знань, умінь, досвіду та завжди має особистісне забарвлення якостями конкретної людини й виявляється в таких основних ознаках, як:

- оперативність і мобільність управлінських знань, розуміння їх значення для практики керівництва, що вимагає постійного оновлення фонду знань, його поповнення новими науковими даними, оперативними відомостями про стан керованого об'єкта;

- гнучкість методів управлінських рішень, алгоритмів розв'язання завдань, тобто здатність керівника не лише знати сутність управлінської проблеми, але й вирішувати її практично, причому оптимальним способом;

- критичність мислення, що надає можливість обирати оптимальні рішення, аргументувати вибір, відкидати помилкові шляхи;

- наявність достатнього для управління досвіду керівництва (керівник систематично аналізує свій досвід й, виходячи з нього, приймає обґрунтовані, найбільш оптимальні в конкретній ситуації рішення).

С. Шелар переконана, що управлінська компетентність керівника ЗДО, охоплюючи всі сфери функціонально цілісної психіки особистості (розумову діяльність, емоційно-почуттєву й вольову сфери), включає такі основні *компоненти*: 1) особистісно-мотиваційний – сукупність ціннісних орієнтацій, мотивів, адекватних цілям і завданням управління; сформованість важливих для управління особистісних якостей; 2) когнітивно-операційний – сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для практичного розв'язання завдань управління; 3) аналітико-рефлексивний – аналіз, самоаналіз,

осмислення, оцінка й рефлексія власної діяльності, поведінки, вчинків, спілкування, стосунків з оточенням, їх корекція, здатність до самоуправління (самоменеджменту).

За О. Корольчук, складниками *управлінської компетентності керівника ЗДО* є: 1) психологічна готовність до управлінської діяльності; 2) спеціальні знання; 3) інформаційна культура; 4) комунікативні вміння (висловлення+ сприймання+ взаємодія = спілкування); 5) уміння приймати управлінські рішення; 6) самоменеджмент; 7) особистий імідж.

Т. Пирог виділяє такі *складники управлінської компетентності керівника ЗДО*: 1) знання; 2) уміння й навички; 3) професійні якості; 4) ділові якості; 5) загальна культура; 6) мотиваційна сфера; 7) особистісні якості.

Управлінська діяльність керівника закладу дошкільної освіти вимагає знання свого колективу, раціонального розподілу особистого часу, уміння компетентно діяти й об'єктивно оцінювати власні дії, розбиратися у взаємодії форм та змісту дошкільної освіти, мати теоретичну підготовку з питань сучасного менеджменту, оперувати новими поняттями, бути здатним виділяти та системно розв'язувати актуальні проблеми, бачити перспективи роботи освітнього закладу, планувати стратегію його подальшого розвитку.

Модель управлінської компетентності керівника ЗДО, за Т. Пирог, складається з таких компонентів:

- теоретико-методичний – знання теорії і методології управління, концептуальних педагогічних і виховних систем, основ психолого-педагогічних і соціально-гуманітарних наук;

- практико-пізнавальний – наявність професійних знань, інтересів і запитів, формування й удосконалення інтелектуальних практичних умінь і навичок, творче самовираження, самоосвіта;

- організаційно-технологічний – знання методів і прийомів управлінської діяльності, застосування новітніх методик і технологій, інноваційна, дослідно-експериментальна, наукова діяльність;

- професійно-особистісний – індивідуальні професійні здібності, ділові, моральні, світоглядні якості, ідеали, загальнокультурні норми.

Як вважає О. Корольчук, успішність управлінської діяльності керівника ґрунтується на його особистих якостях, як-от: стратегічний розум, інтелігентність, ерудованість, толерантність, правова грамотність, професійна обізнаність, системність мислення, логічність дій тощо.

Р. Шаповал основними *етапами* технології формування управлінської компетентності керівника ЗДО визначає:

- діагностико-проектувальний етап, спрямований на: а) стимулювання розвитку позитивної мотивації набуття управлінської компетентності керівника ЗДО через пізнання себе й усвідомлення своєї професійної діяльності, що передбачає визначення освітніх потреб (виявлення конкретних знань, умінь, навичок, якостей, якими необхідно оволодіти), виявлення обсягу й характеру професійного й життєвого досвіду, з'ясування індивідуальних особливостей, визначення спектру мотивів педагогічної діяльності; б) вибір педагогом стратегії освіти – розробку програми особистісно-професійного вдосконалення;

- змістово-процесуальний етап, що передбачає проведення управлінської підготовки в умовах максимального наближення процесу пізнання до реальної професійної діяльності керівника ЗДО, а також вимагає реалізації фасилітуючої взаємодії викладача з управлінцем, тобто підтримки й допомоги педагогу в самозмінюванні та особистісно-професійному зростанні;

- оцінно-коригувальний етап – самооцінка й самокорекція процесу особистісно-професійного вдосконалення.

Отже, управлінська діяльність керівника закладу дошкільної освіти вимагає знання свого колективу, раціонального розподілу особистого часу, уміння компетентно діяти й об'єктивно оцінювати власні дії, розбиратися у взаємодії форм та змісту дошкільної освіти, мати теоретичну підготовку з питань сучасного менеджменту, оперувати новими поняттями, бути здатним

виділяти та системно розв'язувати актуальні проблеми, бачити перспективи роботи освітнього закладу, планувати стратегію його подальшого розвитку.

5. Стилі керівництва директора ЗДО. Управлінський самомоніторинг директора ЗДО

Г. Лопушанська так розкриває сутність загальновідомих стилів керівництва – авторитарного, демократичного і нейтрального.

Авторитарний стиль: 1) ділові, стислі розпорядження; 2) заборона без поблажливості, з погрозами; 3) чітка мова, неприязний тон; 4) похвала та засудження суб'єктивні; емоції не беруться до уваги; 6) позиція керівника – поза групою; 7) справи плануються керівником заздалегідь; 8) визначається лише безпосередня мета; 9) голос керівника є вирішальним.

Демократичний стиль: 1) інструкції надаються у формі пропозицій; 2) не суха мова, а дружній тон; 3) похвала та осуд – із порадами; 4) розпорядження та заборони – після обговорювання; 5) позиція керівника непомітна для групи; 6) заходи плануються керівником разом із групою; 7) за реалізацію пропозицій відповідають усі; 8) усі розділи роботи не тільки пропонуються, але й обговорюються.

Нейтральний стиль: 1) тон – конвенційний; 2) відсутність похвал, засуджень; 3) ніякої співпраці; 4) позиція керівника непомітна, осторонь від групи; 5) справи йдуть самі собою; 6) керівник не дає вказівок; 7) розділи роботи складаються з інтересів окремих осіб або ідуть від лідерів.

Запитання: *Чи залежить авторитет керівника від стилю керівництва? Які види авторитету педагога, керівника ви знаєте?*

Види авторитету керівника: **моральний, функціональний, формальний.**

Перші дві форми утворюють психологічний авторитет, остання – посадовий.

Отримати повну віддачу від підлеглих можливо лише опираючись на психологічний авторитет, який складається з морального і функціонального.

Основою морального авторитету слугують світогляд і риси особистості. Ядро функціонального авторитету складають компетентність керівника, різноманітні ділові вміння, ставлення до своєї роботи.

Формальний (службовий, посадовий) авторитет обумовлений тим набором повноважень прав, які дає керівнику обіймана посада.

Управлінський самомоніторинг – це науково-дослідний особистісний інструмент директора, за допомогою якого він організовує й відстежує процес взаємодії між концепцією освітнього менеджменту та концепцією розвитку суб'єктів (персоналу) освітнього процесу в закладі.

Складниками управлінського самомоніторингу є система заходів, що безпосередньо розробляється директором, потім схвалюється й перевіряється педагогічним колективом та цільовою аудиторією.

Систему управлінського самомоніторингу можуть скласти такі управлінсько-організаційні заходи:

- визначені зміст і форми організації освітнього процесу;
- зміст і форми дискусійної культури професійного спрямування;
- параметри особистісно-орієнтованої системи управління;
- професійне портфоліо директора.

Орієнтовний зміст окремих аспектів управлінського самомоніторингу директора:

- філософія освітнього менеджменту: освітній заклад – відкрита система освіти й розвитку особистості;
- індивідуальний вибір і відповідальність;
- науково-дослідна та діагностична основа освітньої діяльності;
- діалог і толерантність у культурі професійного спілкування;
- збереження здоров'я і партнерська співпраця.

Отже, оптимальним стилем керівництва, який позитивно впливає на якість освітнього процесу в ЗДО, є демократичний. Важливою умовою забезпечення якості управління освітнім процесом у ЗДО є управлінський самомоніторинг керівника.

6. Самоменеджмент керівника як запорука успішної діяльності учасників освітнього процесу

Самоменеджмент керівника – це менеджмент, спрямований на самого керівника.

Оволодівши прийомами самоменеджменту, можна досягти самоорганізації, набуття вміння управляти собою та керувати процесом управління у найширшому розумінні цього слова – у часі, просторі, професійному спілкуванні тощо.

Самоменеджмент потребує постійної, систематичної послідовної праці над собою, ключовою ланкою якої є самоосвіта. Водночас самоменеджмент передбачає не лише здобуття нових знань, а й використання їх на практиці, адже головний принцип самоменеджменту – впроваджувати перевірені у повсякденній практиці методи роботи для оптимального та усвідомленого використання особистого часу.

Так, використання знань на практиці гарантуватиме керівникові ЗДО:

- набуття здатності керувати собою та впливати на інших людей;
- формування власних цінностей, чіткої мети, навичок розв'язувати різноманітні проблеми;
- винахідливість і схильність до інновацій;
- спрямованість на постійне особистісне зростання.

Основні функції самоменеджменту директора ЗДО:

- визначення мети;
- планування;
- прийняття рішень;
- організація та реалізація;
- інформація та комунікація;
- контроль.

Без функції **інформації та комунікації** неможливе виконання всіх інших функцій, адже володіння інформацією дає змогу варіювати мету,

змінювати та актуалізувати плани, приймати правильні рішення, організовувати свою діяльність, контролювати й аналізувати результати.

Чітко визначена *мета* – це запорука успіху. Формуючи мету своєї діяльності, директор ЗДО має попередньо здійснити глибокий аналіз діяльності ЗДО та свого місця в освітньому процесі, визначити слабкі й сильні сторони, перспективність чи безперспективність того чи іншого напрямку діяльності тощо.

Планування директором ЗДО здійснюється за такими рівнями:

- перспективний – планування на кілька років;
- річний – планування на рік;
- поточний – щоденне, щотижневе або щомісячне планування.

Прийняття рішень. Кожен директор ЗДО має бути готовим відповідати за результати своєї діяльності. Ця функція самоменеджменту дає можливість запобігти фрустрації, що часто стає перешкодою для досягнення мети. *Фрустрація* (обман, марне очікування) – негативний психоемоційний стан, зумовлений об'єктивною чи суб'єктивною поразкою в задоволенні потреби або ж переживаннями через відчуття нездатності досягти поставленої мети.

Перед тим, як прийняти рішення, усвідомлюючи свою відповідальність, директор ЗДО збирає, аналізує необхідну для прийняття рішення інформацію, зважує ризики та передбачає ймовірний розвиток подій. У такий спосіб він зберігає варіативність мети й запобігає безвихідним ситуаціям.

Функція *організації та реалізації* самоменеджменту передбачає складання розпорядку дня та організацію особистого трудового процесу з метою виконання поставлених завдань, досягнення мети. Ця функція тісно пов'язана з функцією планування. Правильно організована діяльність забезпечить швидку і якісну реалізацію.

Функція *контролю* передбачає самоконтроль і контроль результатів. Лише за допомогою постійного самоконтролю директор ЗДО здатен

організувати свою діяльність, мотивувати її. Тому самоконтроль гарантує успішне володіння самоменеджментом. Самоконтроль керівника має бути взірцем для педагогічного колективу. Без контролю втрачається сенс планування й постановка мети. Контроль необхідний для того, щоб вчасно скоректувати мету й виправити помилки.

Самоменеджмент дозволяє директорові підвищити свою управлінську компетентність. Тому в управлінні ЗДО важливу роль відіграє творча організація самоменеджменту. Вдаючись до неї, директор має:

- переосмислити своє професійне кредо;
- уточнити особисту позицію;
- професійно самовизначитися.

За правильно організованого самоменеджменту директор розробляє власну програму професійного саморозвитку, вирізняючи у ній основні етапи роботи над підвищенням своєї професійної управлінської компетентності, а саме:

- оволодіння сучасними методами, навичками управління;
- аналізування якості проваджуваного освітнього процесу;
- урахування масштабів динамізму в управлінні освітнім закладом;
- підвищення вимог до педагогічних працівників, їхнього професіоналізму;
- створення концепції розвитку освітнього закладу та концепції особистісного розвитку.

Тобто директор фактично забезпечує умови, необхідні для підвищення якості діяльності освітнього закладу. Результатом його зусиль може бути індивідуальна управлінська концепція (ІУК).

Індивідуальна управлінська концепція – це відносно стійка сукупність поглядів, ідей, уявлень керівника про управління освітньою установою та процесами, що у ній відбуваються; мету діяльності закладу та найдоцільніші засоби її досягнення.

Для самоменеджменту корисно вести щоденник самооцінки, у якому:

- 1) записувати зобов'язання;
- 2) аналізувати виконання завдань учорашнього дня;
- 3) проєктувати завдання завтрашнього дня;
- 4) скласти перспективний план своєї діяльності;
- 5) здійснювати самооцінку.

Отже, успішність управлінської діяльності керівника великою мірою залежить від правильно здійснюваного самоменеджменту.

6. Атестація директорів закладів дошкільної освіти

Атестація педагогічних працівників – це система заходів, спрямована на всебічне, комплексне оцінювання педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника обійманій посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання.

Метою атестації керівників є стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня їхньої професійної компетентності, зростання професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності освітнього процесу.

Директори ЗДО, як і інші педагогічні працівники, можуть атестуватися чергово й позачергово.

Атестацію керівників проводять атестаційні комісії II рівня.

Чергова атестація здійснюється один раз на 5 років. Умовою чергової атестації є обов'язкове проходження не рідше одного разу на 5 років підвищення кваліфікації на засадах вільного вибору форм навчання, програм і закладів освіти. Щороку до 10 жовтня керівники відповідних органів управління освітою подають до атестаційних комісій II рівня списки керівників, які підлягають черговій атестації, із зазначенням строків проходження ними підвищення кваліфікації.

Під час планування організації атестації директорів ураховують дату призначення на посаду керівника, строки проведення атестації за іншою

посадою (вихователя, музичного працівника тощо), строки проведення державної атестації ЗДО тощо.

Позачергова атестація керівників проводиться за поданням керівника відповідного органу управління освітою за умови належного виконання ними посадових обов'язків.

Вивчення професійної діяльності директорів ЗДО відбувається з таких питань:

- виконання програми розвитку ЗДО та результати інноваційної діяльності;
- стан організації освітньої роботи, додержання вимог БКДО;
- результати державної атестації ЗДО;
- результати перевірок Державною інспекцією освітніх закладів місцевими органами управління освітою та іншими органами державного нагляду (контролю);
- додержання вимог щодо забезпечення безпечних та нешкідливих умов розвитку, навчання та виховання дітей;
- підсумки моніторингу роботи з педагогічним колективом та іншими працівниками ЗДО;
- ефективність взаємодії з громадськими організаціями та органами самоврядування;
- додержання педагогічної етики, моралі.

Окрім того, атестаційні комісії мають проаналізувати звіти директорів про їхню роботу на загальних зборах (конференціях) колективу ЗДО, а також розгляд звернень громадян.

Керівники відповідних органів управління освітою до 1 березня мають подати до атестаційної комісії II рівня характеристику діяльності на кожного керівника ЗДО у міжатастаційний період.

Така характеристика має містити:

- оцінку виконання керівниками посадових обов'язків;

- відомості про їхню професійну підготовку, творчі та організаторські здібності, ініціативність, компетентність, організованість, морально-психологічні якості;

- інформацію про виконання рекомендацій, наданих попередньою атестаційною комісією тощо.

Окрім того, в характеристиці слід зазначити відомості про ставлення директора до підлеглих, здатність організовувати педагогічний колектив для досягнення певних завдань, вміння приймати відповідальні рішення. Директори не пізніше як за 10 днів до проведення атестації мають бути ознайомлені з характеристиками діяльності під підпис.

За результатами атестації комісії ухвалюють такі рішення:

- директор відповідає займаній посаді;
- директор відповідає займаній посаді за умови виконання ним заходів, визначених атестаційною комісією;
- керівник не відповідає займаній посаді.

Отже, директор ЗДО підлягає атестації так само як і педагогічні працівники закладу дошкільної освіти. Атестація спонукає до постійного саморозвитку і професійного вдосконалення керівника ЗДО.

7. Роль вихователя-методиста в управлінні освітнім процесом в ЗДО

Методичне забезпечення закладу дошкільної освіти здійснює вихователь-методист. Методичний супровід освітнього процесу, від якого залежить його якість – це функція вихователя-методиста. У малокомплектному ЗДО директор організовує методичну роботу і здійснює керівництво нею. Діяльність вихователя-методиста спрямована на реалізацію завдань закладу, підвищення якості освітнього процесу та професійної компетентності педагогів, надання їм методичної допомоги.

Під час надання методичної допомоги педагогічним працівникам для їхнього професійного розвитку, удосконалення психолого-педагогічної

культури вихователь-методист організовує різноманітні форми методичної роботи: індивідуальні (консультування, практична порада, виявлення педагогічного досвіду, інформування, самоосвіта, педагогічне наставництво тощо); колективні/групові (методичне об'єднання, діяльність творчих груп; діяльність педагогічної ради; семінари, семінари-практикуми, тренінги, майстер-класи, колективні перегляди, творчий міст, ділові ігри, кейс-технології тощо).

Для організації якісної методичної роботи вихователів-методистів необхідно мати низку документів. Обов'язкові документи вихователя-методиста, які мають бути в методичному кабінеті закладу дошкільної освіти: план роботи; перспективний план підвищення кваліфікації та проведення атестації педагогічних працівників; картотека (матеріали, обладнання, публікації у періодичних виданнях психолого-педагогічна, методична література, передовий педагогічний досвід, довідкова та дитяча література, довідки, доповідні записки про стан освітньої роботи та заходи щодо її вдосконалення, матеріали різних форм методичної роботи з педагогічними кадрами, книги обліку посібників, ігрового, дидактичного обладнання тощо, матеріали засідань методичної ради ЗДО).

Вихователь-методист оформлює методичний стенд, на якому розміщує: екран участі педагогів у методичній роботі, плани та графіки контролю, перспективний план та ключові дати атестації педагогів, підвищення їхньої кваліфікації, порядок денний чергового засідання педагогічної ради, списки рекомендованої літератури, термінову інформацію та оголошення.

Вихователь-методист створює бібліотечний фонд, який утворює законодавчо-нормативне й методичне підґрунтя для методичного супроводу освітнього процесу в ЗДО. До нього входять: законодавчі та нормативно-правові акти – закони України, укази, розпорядження, постанови тощо; галузеві нормативно-правові акти та інструктивно-методичні документи, що регламентують діяльність закладу дошкільної освіти – накази, розпорядження, листи, рекомендації МОН; добірки фахових періодичних

видань, наукової літератури психолого-педагогічного спрямування, довідкової та енциклопедичної літератури, художньої літератури для дітей із програмними позапрограмними творами різних жанрів.

Вихователь-методист упорядковує різноманітні матеріали, засоби, які використовуються в освітньому процесі ЗДО і зберігаються в методичному кабінеті, а саме:

- *дидактичні* (друковані засоби навчання: сюжетні картини, плакати, схеми, таблиці тощо; демонстраційні матеріали: муляжі, моделі, прилади, натуральні об'єкти; роздаткові матеріали; дидактичні ігри, посібники різних змістових напрямів дошкільної освіти тощо);

- *методичні матеріали* (Базовий компонент дошкільної освіти України, програми навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку, приклади перспективного й календарного планування освітньої роботи з дітьми, конспекти різних форм організації життєдіяльності дітей, плани роботи гуртків, розробки консультацій для педагогів і батьків, плани проведення семінарів, практикумів, тренінгів, засідань «круглих столів», ділових ігор та інших форм методичної роботи з педагогами та батьками);

- *технічні засоби* (комп'ютер/ноутбук, проєктор, екран, аудіоколонки, принтер).

Здійснюючи планування методичної роботи, вихователь-методист враховує специфіку діяльності закладу, перспективне планування (стратегію розвитку) та річні завдання закладу, цільові та організаційні функції методичної роботи.

Цільові функції:

- урахування перспектив розвитку дошкільної освіти та специфіки діяльності закладу;

- використання сучасних наукових психолого-педагогічних досягнень, інноваційних технологій;

- розширення професійного світогляду педагогічних працівників, систематичне інформування педагогів щодо інновацій у галузі дошкільної освіти;

- оновлення, які постійно з'являються в результаті розвитку науки та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Організаційні функції:

- добір і методичне опрацювання наукових, практичних досягнень у галузі дошкільної освіти, надання рекомендацій щодо їх впровадження в практику роботи закладу;

- розроблення методичних рекомендацій, зразків дидактичних ігор і вправ, розвивальних посібників з різних видів роботи з дітьми тощо;

- надання консультативної та практичної допомоги працівникам закладу з питань складання, корекції планів освітньої роботи з дітьми;

- систематичне вивчення стану освітнього процесу, динаміки змін у розвитку дітей раннього та дошкільного віку, професійної компетентності педагогічних працівників;

- моделювання змісту, форм і методів підвищення фахової кваліфікації, майстерності педагогів закладу, підвищення рівня психолого-педагогічної культури батьків вихованців;

- виявлення, вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду з метою його застосування в освітньому процесі та вдосконалення професійної компетентності педагогів;

- організація роботи творчих груп педагогів закладу з метою аналізу перспективного педагогічного досвіду, розроблення моделей планування та проведення освітнього процесу з дітьми, методичних рекомендацій для педагогів і батьків, зразків наочно-дидактичного матеріалу та іншого навчально-методичного забезпечення;

- узгодження діяльності методичного кабінету з роботою психологічної служби, методичних кабінетів (центрів) міста (району) та інших структур;

- організація взаємодії із закладами загальної середньої освіти з метою забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою.

Для підвищення ефективності роботи вихователя-методиста і функціонування методичного кабінету закладу складається план розвитку методичного кабінету, що передбачає оцінку наявності необхідних матеріалів і посібників та їх оновлення, зважаючи на чинні нормативні акти. Задля оптимізації плану розвитку методичного кабінету враховуються побажання колег.

Отже, методичний супровід освітнього процесу здійснюється вихователем-методистом. Ефективне виконання ним професійних функцій визначає якість освітнього процесу.

9. Самооцінювання як засіб оцінки ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО

Удосконалення освітнього та управлінського процесів залежить від формування спільного розуміння якості освітньої діяльності, запровадження закладами щорічного самооцінювання.

Самооцінювання – це процедура вивчення, оцінювання освітніх та управлінських процесів.

Самооцінювання проводять, щоб визначити ефективність функціонування внутрішньої системи та планувати розвиток закладу. Без самооцінювання освітньої діяльності й управлінських процесів у закладі неможливо оцінювати й відстежувати його рух і розвиток в цілому.

Відстежувати та оцінювати діяльність закладу – це звичний процес для керівника. Наприкінці кожного навчального року педагогічна рада ЗДО обговорює та оцінює результати діяльності за минулий навчальний рік. Керівник щороку звітує перед громадськістю про діяльність закладу. Для отримання показових результатів самооцінювання має бути проведена методична робота директора, вихователя-методиста, до якої потрібно залучати всіх учасників освітнього процесу.

Підходи до самооцінювання можуть бути різними. Заклад може розробити власні процедури з використанням специфічних інструментів, що враховують особливості його діяльності. Самооцінювання може проводитися як самостійна процедура або з використанням інформації, отриманої під час внутрішнього моніторингу освітніх та управлінських процесів у закладі.

Для визначення сильних та слабких сторін закладу порівнюють результати за кожним напрямом діяльності з моделлю зразкового закладу освіти. Це дає змогу спроектувати «точки зростання» закладу освіти – змодельовати способи, як перетворити слабкі сторони на сильні.

Можна використовувати описовий чи кількісний підходи, поєднати їх. Описовий підхід дає змогу всебічно й системно описати кожне правило. За кількісного підходу використовують лише ті аспекти, які можна виміряти кількісною шкалою.

Самооцінювання – внутрішній процес, тому не обмежується строками проведення. Низку процедур самооцінювання можна й потрібно реалізовувати протягом більшої частини навчального року, щоб зібрати максимум інформації та всебічно оцінити ситуацію.

Комплексне самооцінювання доцільно проводити після визначення всіх компонентів внутрішньої системи та умов їх функціонування, а також за рік до планового інституційного аудиту в закладі.

Проводити самооцінювання доцільно протягом навчального року, адже такі процедури освітньої діяльності, як атестація педагогічних працівників, вивчення стану організації освітнього процесу, динаміка результатів досягнення дітей, можуть бути виміряні саме протягом навчального року.

Державна служба якості освіти України рекомендує проводити самооцінювання освітніх та управлінських процесів, урахувавши:

- 14 вимог;
- 36 критеріїв;
- 68 індикаторів.

Існують такі моделі самооцінювання:

- щорічне комплексне самооцінювання з урахуванням завдань, визначених планом роботи закладу на рік та літній період або ж, за потреби, за всіма напрямками, можна проводити за блоковою системою аналізування, використовуючи розділи плану роботи закладу;

- щорічне самооцінювання за певними напрямками діяльності закладу;

- періодичне комплексне самооцінювання перед щорічним звітом керівника закладу;

- комплексне самооцінювання перед початком розроблення програми розвитку закладу як стратегічного документа (зазвичай один раз на 3-5 років);

- інша модель, визначена закладом.

Щоб провести самооцінювання, керівнику закладу освіти потрібно організувати:

- збір та аналіз інформації, отриманої під час спостереження, опитування та вивчення документації; узагальнення результатів самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу;

- обговорення та оприлюднення результатів самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу.

Під час самооцінювання користуються такими методами збору інформації:

- опитування учасників освітнього процесу: анкетування, індивідуальне інтерв'ю, фокус-групове дослідження;

- спостереження за освітнім середовищем, організацією життєдіяльності, проведенням занять;

- вивчення документації закладу.

Щоб отримати інформацію про якість організації освітнього процесу без залучення учасників освітнього процесу, використовують метод вивчення документації (плани, протоколи, накази); продуктів дитячої діяльності; особливостей створення предметно-просторового розвивального освітнього

середовища, динаміки розвитку компетентностей дошкільника (педагогічна та психологічна діагностика).

Отже, грамотно проведене самооцінювання є ефективним засобом оцінки внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі дошкільної освіти.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Як ви розумієте поняття «управління якістю освітнього процесу в ЗДО»?
2. Що таке менеджмент?
3. Що таке менеджмент в освіті?
4. Що таке педагогічний менеджмент?
5. Що таке педагогічний менеджмент у дошкільній освіті?
6. Назвіть функції освітнього менеджменту.
7. Назвіть управлінські функції директора ЗДО.
8. Назвіть види діяльності керівника ЗДО.
9. Назвіть механізми реалізації педагогічного менеджменту в дошкільній освіті.
10. Назвіть рівні управління освітнім процесом у ЗДО.
11. Дайте визначення поняття «управлінська компетентність керівника ЗДО».
12. Назвіть стилі керівництва директора ЗДО.
13. Що таке самоменеджмент керівника?
14. З якою метою проводиться атестація директорів закладів дошкільної освіти?
15. Яка роль вихователя-методиста в управлінні освітнім процесом в ЗДО?
16. Що таке самооцінювання діяльності закладу дошкільної освіти? Яка його мета?
17. За якими моделями проводиться самооцінювання діяльності закладу дошкільної освіти? Які методи використовуються в цьому процесі?

ГЛОСАРІЙ

5-М – це формат методичної роботи, форма професійного діалогу, який має навчальний, творчий та емоційний компонент і дає змогу: презентувати досвід роботи закладу дошкільної освіти з обраної теми; захистити творчий проєкт ефективної внутрішньої методичної роботи з педагогами; діагностувати динаміку розвитку професійної компетентності педагогів; організувати спільну роботу вихователя-методиста з педагогами закладу та запрошеними колегами; підвищити професійну кваліфікацію вихователів-методистів.

Адміністративний менеджмент – це один із напрямів сучасного менеджменту, що вивчає адміністративно-розпорядчі форми управління.

Альтернативні програми – це програми, які розробляються на інших, порівняно із загальноприйнятими, філософсько-концептуальних засадах організації, змістового наповнення освітнього процесу, створення умов для розвитку, виховання і навчання дітей.

Анломовна компетентність вихователя ЗДО – це інтегроване утворення, яке структурують спрямованість на навчання дітей англійській мові, знання англійської мови, розвинені здібності до вивчення іноземної мови, вміння практично користуватися англійською мовою у визначених ситуаціях, навчати дітей говорити англійською мовою, досвід навчання дошкільників англійській мові, прагнення до постійного професійного вдосконалення в галузі навчання дітей англійській мові.

Атестація педагогічних працівників – це система заходів, спрямована на всебічне, комплексне оцінювання педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання.

Аудит – це перевірка якого-небудь явища чи діяльності, яка виконується незалежним експертом, з метою висловлення думки про достовірність.

Базовий компонент дошкільної освіти – це Державний стандарт дошкільної освіти України, в якому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетентностей перед її вступом до школи, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки України.

Безпечне освітнє середовище – сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди.

Брейнстормінг – мозковий штурм, процес генерування ідей та пошуку розв'язання конкретного питання за короткий проміжок часу.

Букросинг – постійно діючі групові центри психолого-педагогічної літератури, що створюють комфортні умови для реалізації інформаційної та просвітницької взаємодії закладу та родин.

Варіативні програми – це програми різних видів, які пропонують свої варіанти системи освітніх завдань і шляхів їх вирішення у контексті базового інваріантного і/або варіативного компонента державного освітнього стандарту, тому, як правило, такими є комплексні та парціальні програми.

Вимога – це певна настанова, порада закладам щодо забезпечення якості освітньої діяльності.

Внутрішня система забезпечення якості освіти – це сукупність умов, процедур та заходів у закладі освіти, що забезпечують ефективність освітніх та управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість освітнього процесу, формування ключових компетентностей дітей раннього та дошкільного віку, сприяють всебічному розвитку особистості.

Громадська акредитація закладу освіти – це оцінювання закладу освіти щодо ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти та забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів навчання, передбачених освітніми програмами і стандартами освіти.

Громадське самоврядування у сфері освіти – це право учасників освітнього процесу та громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами, вирішувати питання у сфері освіти як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування, брати участь в управлінні закладом освіти, місцевими і державними справами у сфері освіти з питань, що належать до їх компетенції.

Громадський нагляд (контроль) у системі освіти – це вид контролю, який здійснюється суб'єктами громадського нагляду (контролю) – громадськими об'єднаннями та іншими інститутами громадянського суспільства, установчими документами яких передбачено діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з інвалідністю, професійними об'єднаннями педагогічних і науково-педагогічних працівників, об'єднаннями здобувачів освіти, об'єднаннями батьківських комітетів та органами, до яких вони делегують своїх представників.

Державний нагляд (контроль) у сфері освіти – це вид контролю, який проводиться з метою реалізації єдиної державної політики в цій сфері, спрямований на забезпечення інтересів суспільства щодо належної якості освіти та освітньої діяльності та здійснюється центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти і його територіальними органами.

Державний стандарт освіти – це нормативний документ, що визначає систему нормативних вимог до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти відповідного рівня; загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти; інші складники, передбачені спеціальними законами.

Державно-громадське управління у сфері освіти – це взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства з метою

прийняття ефективних управлінських рішень та задоволення суспільних інтересів у сфері освіти.

Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на: забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування в дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду.

Екологічна компетентність – складова екологічної культури, усвідомлене володіння екологічними знаннями, способами прийняття рішень, моральними нормами, цінностями, необхідними для екологічно доцільної діяльності.

Екологічна компетентність вихователя – це володіння ним базовими і міжгалузевими знаннями, психолого-педагогічними, фахово-методичними, спеціальними і творчими вміннями, сформованість ціннісних орієнтацій фахівця, мотивів педагогічної діяльності, екологічної культури особистості, здатності до розвитку власного творчого потенціалу в галузі екологічної освіти дітей дошкільного віку.

Еколого-розвивальне середовище – це єдність природного, предметного, соціального та середовища внутрішнього «Я».

Експериментальна програма – це програма в період її апробації щодо можливості та доцільності впровадження у масову практику дошкільної освіти.

Естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – це здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси; сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей.

Загальні програми – це програми, які розробляються з метою реалізації вимог Базового компонента дошкільної освіти як державного освітнього

стандарту у процесі надання дошкільної освіти в освітніх закладах і групах загального розвитку.

Загальноукраїнські програми – програми, затверджені, рекомендовані або схвалені для використання у практиці дошкільної освіти на всій території України.

Засіб: 1) прийом, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; спосіб; 2) те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі.

Засоби забезпечення якості освіти в ЗДО – сукупність прийомів, дій, факторів, що впливають на якість освіти в дошкільній установі.

Здоров'язберезувальна компетентність дошкільника – це здатність дитини до застосування навичок здоров'язберезувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації; дотримання основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я у повсякденній діяльності.

Здоров'язберезувальне середовище в дошкільному закладі – це сукупність педагогічних, соціально-культурних, матеріально-технологічних та медико-валеологічних умов життєдіяльності освітнього закладу, у результаті взаємодії яких відбувається духовно-моральний та інтелектуальний розвиток особистості.

Ігрова компетентність дошкільника – це здатність дитини до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних і освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів в ігрових та рольових діях в узагальненій формі.

Ігрове навчання – це форма освітнього процесу в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду в усіх його проявах: знаннях, навичках, уміннях, емоційно-оцінній діяльності.

Імітації (імітаційні ігри) – це процедури з виконанням певних простих відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища навколишньої дійсності.

Індивідуальна управлінська концепція – це відносно стійка сукупність поглядів, ідей, уявлень керівника про управління освітньою установою та процесами, що в ній відбуваються; мета діяльності закладу та найдоцільніші засоби її досягнення.

Інклюзивне освітнє середовище – це сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Інклюзивний заклад – заклад освіти, який забезпечує інклюзивне навчання як систему освітніх послуг.

Інклюзивні цінності в системі освіти – це соціально схвалювані уявлення та підходи, що забезпечують можливість успішного навчання й розвитку всіх дітей за місцем проживання, підтримку відмінностей між дітьми й дорослими, освітнього ресурсу, допомогу кожному у відчутті себе частиною цілого, сприяння розвитку творчої ініціативи дітей, батьків, педагогів.

Інноваційні програми – це програми, в яких втілюються нові прогресивні концептуальні підходи, нові погляди на роль дитини й педагога в освітньому процесі, форми організації дитячої життєдіяльності тощо.

Інституційний аудит – це комплексна зовнішня перевірка та оцінювання освітніх та управлінських процесів закладу освіти (крім закладів вищої освіти), які забезпечують його ефективну роботу та сталий розвиток.

Інтервізія – міжколегіальний спосіб навчання в групі спеціалістів (вихователів-методистів), які займають рівні позиції, з метою покращення професійних навичок та ефективності роботи з педагогами (вихователями та іншими фахівцями закладу). Це взаємна консультація або обмін досвідом між колегами.

Інформаційна компетентність вихователя – здатність і готовність педагога до критичного аналізу джерел інформації, пошуку необхідних ресурсів, синтезу, узагальнення та структурування продуційованої інформації, наявність досвіду роботи з різноманітною інформацією.

Інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя ЗДО – це спрямованість на використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності, здатність доцільно й ефективно використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для вирішення професійних задач з урахуванням особливостей розвитку дітей дошкільного віку, професійного вдосконалення, наявний досвід застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційно-комунікаційне середовище ЗДО – це середовище установи, в якому використовуються інформаційно-комунікаційні технології в усіх напрямках і видах освітньої діяльності.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, а також способів та новаторських методів їхнього застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу.

Кайрос-менеджмент – це технологія управління, спрямована на розвиток у людини або колективу здатності вбачати користь у будь-якому вмінні, хобі іншої людини, збігу обставин та застосовувати її.

Кваліметрія – це наука про методи кількісного оцінювання якості (від латинського «квалі» – якість і давньогрецького «метрію» – вимірювати).

Кейс – це опис конкретної проблемної ситуації, заснований на реальних фактах.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетентність – інтегрована особистісна якість людини, набута в процесі освіти, яка передбачає знання, уміння, навички, набутий життєвий досвід, сформовані цінності, ставлення, що цілісно реалізуються в процесі конкретної навчальної ситуації.

Компетентність – спроможність кваліфіковано виконувати діяльність, завдання або роботу.

Комплексні програми – це програми, які розробляються відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Вони окреслюють оптимальний комплекс розвивальних, виховних, навчальних функцій і змістових напрямів організації життєдіяльності в межах вікової компетентності дітей до 6 (7) років, передбачають поступові ускладнення програмового змісту на кожному віковому етапі.

Комунікативна компетентність вихователя дітей дошкільного віку – це сформованість у нього комунікативно значущих особистісних рис, яскраво виражена гуманістична схильність до спілкування з вихованцями, готовність до налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії, володіння системою інтегрованих професійно-мовленнєвих умінь та комунікативних якостей.

Комунікативна компетентність дошкільника – здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби, аргументовано відстоювати свою позицію.

Конкурс педагогічної майстерності – форма, покликана виявити рівень професійної компетентності, власний особистісний і педагогічний потенціал вихователя.

Конкурсні або навчально-ділові ігри – ігри, призначені для перевірки теоретичних знань педагогів з певної теми, відпрацювання навичок їх практичного застосування.

Коучинг – тренерство, спрямоване на досягнення організаційних цілей з одночасним забезпеченням максимально можливого розвитку персоналу за обраним напрямом.

Критерій – це мірило для визначення, оцінки предмета чи явища; ознака, взята за основу класифікацій.

Критерії оцінки якості освіти в ЗДО – це важливі й визначальні ознаки, які характеризують різні якісні аспекти освіти в дошкільній установі і підлягають оцінці.

Локальна програма – це програма, яка може бути розроблена і запроваджена за потреби освітнього закладу після експертизи з боку методичних служб на місцях (науково-методичні центри або кабінети при управліннях/відділах освіти, інститути післядипломної педагогічної освіти) і затвердження місцевими органами управління освітою.

Медіаактивність ЗДО – це діяльна участь членів педагогічного колективу у пошуку, отриманні, використанні, передаванні, створенні та розповсюдженні інформації у ЗМІ.

Менеджер – це людина, що професійно займається управлінською діяльністю, повсякденно керує функціями фірми, організації з метою збереження її основних пропорцій; це людина, яка наділена повноваженнями приймати управлінські рішення і здійснювати їхнє виконання.

Менеджер дошкільної освіти – це фахівець-професіонал, сучасний керівник, який керує персоналом закладу дошкільної освіти, забезпечує успіх у досягненні мети, престиж і ефективність соціально-педагогічних результатів, тобто суб'єкт, якому належить активно-організуюча роль, що підкріплена певною владою та розповсюджена на об'єкт управління.

Менеджер освіти – це особа, яка професійно здійснює функції педагогічного менеджменту на рівні будь-якої педагогічної системи (від міністра освіти, його заступників, інспекторів відділів освіти і до окремого викладача, вчителя, вихователя).

Менеджер освітнього процесу – це вчитель, вихователь, викладач, педагог, який виступає в професійній ролі суб'єкта системи управління навчально-пізнавальною діяльністю тих, кого він навчає і виховує.

Менеджер освітнього процесу – це керівник закладу освіти (директор (ректор), його заступники), який виступає в професійній ролі суб'єкта системи управління навчально-виховною (педагогічною) діяльністю

працівників освіти. Тому, коли йдеться про принципи педагогічного менеджменту, то мають на увазі управління, притаманне цілісному освітньому процесу як окремій педагогічній системі типу «заклад освіти».

Менеджмент – це одночасно система наукових знань, мистецтва та досвіду, втілених у діяльності професійних управлінців для досягнення цілей організації через використання праці, інтелекту та мотивів поведінки інших людей.

Менеджмент (управління) – це процес планування, організації, приведення в дію та контроль організації з метою досягнення координації людських і матеріальних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань.

Менеджмент в освіті (із соціально-психологічної точки зору) – це усвідомлена взаємодія керівника з іншими людьми (підлеглими, партнерами, своїми керівниками, дітьми, батьками тощо), спрямована на забезпечення їхньої активної та скоординованої участі в досягненні поставленої мети.

Менеджмент якості в закладі дошкільної освіти – це скоординована діяльність із керування та управління ЗДО щодо якості, яка дозволяє долати труднощі і перешкоди за допомогою безперервного вдосконалення системи, передбачаючи і попереджаючи можливі кризові ситуації.

Методи оцінювання якості освітнього процесу – це сукупність прийомів, операцій, спрямованих на вивчення педагогічних явищ і розв'язання різних педагогічних проблем.

Методична платформа – PlatforM – це групова стимульна форма роботи, у межах якої кожен педагог може самостійно обрати тему професійного навчання й оновити, збагатити та систематизувати знання.

Мистецько-творча компетентність дошкільника – здатність дитини реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності.

Мобільність – це інтегрована якість особистості, що характеризує її здатність швидко змінювати свій статус або становище в соціальному, культурному або професійному середовищі.

Мовленнєва компетентність – готовність і спроможність особистості адекватно й доречно використовувати мову в конкретних ситуаціях буття (висловлювати власні думки, бажання, наміри, прохання тощо), застосовуючи при цьому як мовні, так і позамовні (міміка і жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності.

Мовленнєва компетентність дошкільника – здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність та взаємозумовленість.

Мовленнєва компетентність у площині оволодіння основами грамоти – це здатність дитини до фонематичного сприйняття, звукового аналізу елементів мови, готовність до письма, друкування і читання свого імені, простих слів.

Мовленнєва компетентність у сфері іноземної мови – здатність дитини оперувати на базовому рівні основами іншомовних фонетичних, лексичних і граматичних знань у процесі аудіювання, діалогічного та монологічного мовлення.

Мовна компетентність вихователя – знання норм літературної мови, уміння грамотно оформити висловлювання, виможливо ставитися до власного мовлення й мовлення навколишніх.

Мозаїка – метод розподілу обов'язків у педагогічному колективі, коли розподіл здійснюють самі його члени.

Моніторинг – це спеціальна система збору, оброблення, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій розвитку освіти та

розроблення рекомендацій для ухвалення управлінських рішень щодо підвищення ефективності освітньої галузі.

Моніторинг у ЗДО – це комплекс заходів зі спостереження, які забезпечують систематичний контроль за станом та тенденціями розвитку дитини дошкільного віку.

Моніторингові вимоги – критерії та показники для визначення рівня сформованості складників життєвої компетентності дітей ЗДО, що розробляють відповідно до паспортного віку з урахуванням конкретної програми і БКДО.

Музично-естетична компетентність вихователя – це набутий досвід, що інтегрує елементарні музичні знання, практичні уміння і навички, розвиток художньо-творчих здібностей у процесі музично-педагогічної діяльності та спрямованість на здійснення музично-естетичного виховання в дошкільному закладі.

Навички, орієнтовані на сталий розвиток, виявляються у сформованості в дітей початкових уявлень про сталі дії і поведінку, усвідомленні необхідності збереження ресурсів планети й особистої причетності до цього; розвиненості – ефективних звичок соціальної поведінки, економного споживання ресурсів та збереження природи.

Ненасильницьке спілкування – спосіб комунікації, який ґрунтується на емпатії й сприяє мирному розв'язанню конфліктів.

Нетворкінг – це соціальна професійна діяльність, спрямована на те, щоб з допомогою кола друзів і знайомих максимально швидко й ефективно розв'язувати складні життєві та професійні завдання.

Освіта – сукупність, комплексність знань, здобутих на період навчання; рівень знань, здобутих у процесі навчання, освіченість.

Освітнє середовище – 1) комплекс додаткових чинників і допоміжних послуг, що забезпечують дітям комфортні умови розвитку, навчання і виховання: збалансований розклад, зручність і забезпеченість ігровими

приміщеннями; 2) сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти.

Освітній аудит – систематична й аргументована діяльність з виміру якості умов, процесів перетворення (розвитку) умов і результатів спільної освітньої діяльності суб'єктів системи освіти з метою оцінки міри їх відповідності до атестаційних і акредитаційних вимог і вимог освітніх стандартів і (або) вмісту освітніх програм.

Освітній простір – це динамічна єдність суб'єктів освітнього процесу і системи їхніх відносин.

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості через формування та застосування її компетентностей.

Освітній стандарт – це офіційний документ, який описує норми, правила, вимоги до освіти.

Освітня послуга в ЗДО – послуги, що надає заклад відповідно до його завдань і функцій.

Освітня програма для закладу дошкільної освіти – це державний документ, що визначає цілі, завдання і зміст освітньої роботи з дітьми в закладі дошкільної освіти.

Парціальні програми – це програми, які поглиблено висвітлюють один або декілька близьких змістових компонентів, напрямів за освітніми лініями (напрямами), видами діяльності, освітніми напрямами тощо.

Педагогіка партнерства – чітко визначена система взаємовідносин усіх учасників освітнього процесу (дітей, батьків, педагогів), яка: організовується на принципах добровільності й спільних інтересів; ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм та враховуючи ціннісні орієнтири кожної із сторін; передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їх результат.

Педагогічне середовище – це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.

Педагогічний аудит якості знань – систематична документована діяльність із вимірювання академічних досягнень тих, хто навчається, для оцінювання ступеня їхньої відповідності до вимог освітніх стандартів (або) змісту навчальних програм.

Педагогічний менеджмент – це технологія організаційного, психолого-педагогічного, правового, економічного впливу на зміст і діяльність індивідів і колективу з метою забезпечення функціонування освітніх систем.

Педагогічний менеджмент у дошкільній освіті – це специфічний вид інтелектуальної діяльності, що реалізується через систему дій особистості та впливу на об'єкт управління через науково обґрунтований аналіз, прогнозування, планування, організацію, контроль і оцінку якості їх функціонування з метою досягнення високої ефективності соціально значущих освітньо-виховних результатів.

Педагогічний міст – колективна форма методичної роботи, яку використовують для взаємоознайомлення та обміну найкращим досвідом, поширення інноваційних освітніх технологій, які використовують у своїй роботі два або кілька педагогічних колективів.

Педагогічний плейбек-театр – форма ситуаційного навчання, за якої кожен присутній може розповісти свою історію з професійного життя і побачити, як учасники відобразять її в імпровізованому творчому перформансі (виставі).

Педагогічний челендж – буквально це виклик. Педагог виконує завдання, для підтвердження знімає його на відео та зазвичай кидає виклик іншим учасникам.

Правова компетентність вихователя – сукупність мотивів, знань, умінь і навичок педагога, що забезпечує ефективне використання в

професійній діяльності законодавчих та інших нормативних документів органів державної влади і правове розв'язання професійних завдань, набутий досвід правового вирішення професійних задач.

Предметно-ігрове середовище – це система матеріальних об'єктів діяльності дитини, що функціонально моделює зміст її духовного й фізичного розвитку та використовується нею в ігровій діяльності.

Предметно-практична, технологічна компетентність дошкільника – здатність дитини реалізовувати творчі задуми з перетворення об'єктів довкілля з використанням різних матеріалів, що спираються на обізнаність із засобами та предметно-практичними діями з допомогою дорослого чи самостійно у процесі виконання конструктивних, технічно-творчих завдань, завдань з моделювання.

Предметно-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти – компонент освітнього простору має в розпорядженні ресурси для організації самопізнавальної діяльності дитини і значного її збагачення.

Природничо-екологічна компетентність дошкільника – це здатність дитини до природодоцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності.

Проектувальна компетентність вихователя ЗДО – це здатність організовувати та проектувати освітні осередки в групах за принципами універсального дизайну та розумного пристосування.

Професійна компетентність – це професійна підготовленість і здатність суб'єкта праці до виконання завдань та обов'язків повсякденної діяльності.

Професійна компетентність вихователя – це інтегроване поняття, що включає світоглядні позиції особистості, глибоку обізнаність і практичні уміння в обраній галузі діяльності, розвинені професійно значущі якості, побудований на цьому підґрунті авторитет.

Професійна математична компетентність фахівців дошкільної освіти – це інтегрована якість, що включає мотиви значущості набуття математичних знань, освоєння математичного апарату і необхідні для цього якості мислення, навички цілепокладання та вміння саморегуляції діяльності.

Професійно-педагогічне самовдосконалення – це процес і результат творчого, цілеспрямованого, самостійного, самодетермінованого руху фахівця від Я-реального до Я-ідеального, від Я-потенційного до Я-актуального, що здійснюється у формі професійного *самовиховання, самоосвіти, самоактуалізації*, забезпечує досягнення педагогом позитивних особистісних змін та є передумовою його успішної творчої самореалізації в професії.

Професійно-педагогічний самоменеджмент (самоорганізація, самоуправління) – це специфічна активність педагога, що ґрунтується на технологіях ефективного використання часу та цілеспрямованої регуляції поведінки і дій, спрямована на організацію власної діяльності в різних сферах життєдіяльності й розвитку.

Прояв соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності означає здатність дитини усвідомити, хто вона є і як потрібно взаємодіяти з іншими людьми. Це надихає дитину вивчати свої права і обов'язки, планувати бюджет, раціонально використовувати ресурси, заощаджувати, оцінювати наявні можливості, формує розвиток лідерських якостей.

Психологічна культура – уміння жити з позитивним поглядом на світ, конструктивно розв'язувати проблеми, бути відповідальним, мудро чинити в складних ситуаціях, думати про доцільність своїх дій.

Психологічне здоров'я – динамічна сукупність психічних властивостей особистості, що забезпечують гармонію між потребами – її власними та суспільства, а також дають змогу людині виконувати її життєве завдання.

Психологічний клімат – це емоційне забарвлення спілкування і взаємодії людей, яке впливає на їхню спільну діяльність; настрої колективу, в якому відображаються особисті та професійні взаємини членів групи.

Регіональні програми – це програми, які створюються на основі Базового компонента дошкільної освіти, чинних програм загальноукраїнського рівня впровадження з метою повнішого задоволення потреб населення в освітніх послугах для дітей дошкільного віку певного регіону і відображають етнічні, історичні, природничо-кліматичні, соціокультурні та інші його особливості.

Розвивальне середовище – комплекс психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, ергономічних, естетичних умов, що забезпечують організацію життя дітей у дошкільному закладі.

Рольові ігри – це ігри, які дають змогу відпрацювати тактику поведінки, дії конкретної особи в уявній ситуації.

Рухова компетентність – це здатність дитини до самостійного застосування життєво необхідних рухових умінь та навичок, фізичних якостей, рухового досвіду в різних життєвих ситуаціях.

Самоменеджмент – це саморозвиток особистості, заснований на самопізнанні, самовизначенні, самоврядуванні, самовдосконаленні, подоланні стереотипів свідомості, самоконтролі і, як підсумок, самореалізації в обраній сфері діяльності. Це кропітка й наполеглива робота над собою з метою включення в дію всього свого творчого потенціалу, максимального використання своїх можливостей і здібностей.

Самоменеджмент керівника – це менеджмент, спрямований на самого керівника, організація керівником своєї власної діяльності; послідовне й цілеспрямоване використання ефективних методів роботи в повсякденній практиці з оптимальним використанням своїх ресурсів для досягнення своїх же цілей.

Самоосвіта педагога – це самостійна пізнавальна діяльність педагога, спрямована на оновлення і вдосконалення наявних загальнокультурних та

професійних знань з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності.

Самооцінювання – це процедура вивчення, оцінювання освітніх і управлінських процесів.

Сенсорне середовище – це різновид предметно-ігрового розвивального середовища, насиченого матеріальними об'єктами, що формують уявлення дитини про сенсорні еталони, перцептивні дії, розвивають органи чуття, в комплексі забезпечують її сенсорний розвиток і перешкоджають появі сенсорної депривації.

Сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентність дошкільника – це здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-математичної і дослідницької діяльності.

Сертифікація педагогічних працівників – це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних умінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи.

Соціальне середовище – це єдність макросередовища (суспільства як певної соціально-політичної, соціально-економічної та ідеологічної системи), мезосередовища (національно-культурних, соціальних особливостей регіону), мікросередовища (безпосереднього середовища життєдіяльності дитини: сім'ї, сусідів, групи однолітків, культурних, освітніх закладів).

Соціальний аудит – це одна з нових форм та засобів реалізації соціального контролю, спосіб всебічної та об'єктивної оцінки й контролю стану соціальних відносин та рівня соціальної відповідальності бізнесу, влади, громадянського суспільства на різних рівнях та в будь-якій сфері діяльності.

Соціально-громадянська компетентність дошкільника – це здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до

Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя.

Соціоігрова педагогіка – галузь педагогіки, яка вивчає партнерські стосунки вихователя з дітьми.

Соціокультурне предметно-просторове середовище розвитку дитини – це чинник природного (спонтанного) і спеціально організованого (регульованого) процесу її становлення як людини культури.

Соціокультурне середовище – це створений людством духовний світ, що охоплює національні, соціальні, економічні, політичні та інші суспільні відносини, і вироблені людством протягом всієї історії духовні та культурні цінності, які впливають на людей, формують їхній світогляд, зокрема обумовлюють поведінку в сфері взаємовідносин з навколишнім середовищем.

Спеціальні програми – це програми, які розробляються для закладів дошкільної освіти і груп компенсуючого типу, діяльність яких організовується з урахуванням відповідної специфіки освітнього процесу з дітьми, що мають особливі потреби.

Спортивно-ігрова компетентність – це здатність дитини до пізнання та усвідомлення власної приналежності до обраного виду спортивної гри; спрямування психомоторної діяльності на досягнення умовної мети, дотримання єдиних правил спортивної діяльності як індивідуально, так і в команді, як спрямовані на досягнення найкращого результату; вміння грати в спортивну гру за спрощеними правилами.

Стандартизація – діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері.

Супервізія – це розв’язання професійних проблем, які виникають у роботі з людьми, через обговорення цієї проблеми з обізнаним колегою чи наставником – супервізором.

Тайм-менеджмент – мистецтво управління часом.

Технологічна компетентність – здатність та готовність педагога до інформатично-технологічної діяльності, зокрема постановки цілей створення освітнього інформатичного продукту, використання існуючої або розробки нової технології створення продукту, тестування продукту на відповідність до певних вимог тощо, наявність досвіду інформатично-технологічної діяльності.

Тімбілдінг – вид командних методів роботи, що спрямовані на зміцнення команди й підвищення її продуктивності.

Традиційні програми – це програми, які базуються на усталених, загальноновизнаних, перевірених часом підходах до організації та змісту освітнього процесу.

Умови забезпечення якості освіти в ЗДО – необхідні обставини, правила, які існують в галузі дошкільної освіти і роблять можливим забезпечення якісної освіти в дошкільній установі.

Умови: 1) необхідні обставини, які роблять можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь; 2) обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь; 3) правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь.

Управління якістю освітнього процесу в дошкільному закладі – це цілеспрямована, комплексна і скоординована взаємодія керуючої і керованої підсистем із метою досягнення найбільшої відповідності параметрів функціонування, розвитку освітнього процесу і його результатів до відповідних вимог.

Управлінська компетентність керівника закладу дошкільної освіти – це основа управлінської культури директора, що закладається на етапі

університетської підготовки та являє собою готовність до здійснення управлінської діяльності на засадах культуровідповідності.

Управлінська компетентність керівника закладу дошкільної освіти – це інтегроване особистісне утворення педагога, що відображає єдність його теоретичної та практичної готовності до ефективного здійснення різноманітних управлінських функцій (інформаційно-аналітичної, мотиваційно-цільової, планово-прогностичної, організаційної, контрольної-регулятивної тощо).

Управлінський самомоніторинг – це науково-дослідний особистісний інструмент директора, за допомогою якого він організовує й відстежує процес взаємодії між концепцією освітнього менеджменту та концепцією розвитку суб'єктів (персоналу) освітнього процесу в закладі.

Фізкультурно-оздоровча компетентність вихователя – це інтегроване утворення, яке структурують гуманістична спрямованість на якісну реалізацію завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку, знання, вміння й навички в галузі фізичного виховання, фізична культура особистості педагога, прагнення до розвитку власного творчого потенціалу і постійного професійного вдосконалення в галузі фізкультурно-оздоровчої роботи з вихованцями.

Фрустрація (обман, марне очікування) – негативний психоемоційний стан, зумовлений об'єктивною чи суб'єктивною поразкою в задоволенні потреби або ж переживаннями через відчуття нездатності досягти поставленої мети.

Хореографічна компетентність дошкільника – це здатність дитини радіти своїм хореографічним досягненням, естетично насолоджуватися музикою і танцем, визначати красу танцю за власними критеріями.

Художньо-естетична компетентність вихователя ЗДО – це полікомпонентне утворення, в структурі якого виокремлюють: позитивно-емоційне ставлення до навколишнього світу та творів мистецтва, уявлення про різні види мистецтва та їх особливості й засоби виразності, оволодіння

необхідними художніми, творчими вміннями, техніками виконання робіт, наявність власних естетичних уподобань, оцінок та прояв художнього смаку, прояв ініціативності, самостійності та креативності.

Художньо-мовленнєва компетентність дошкільника – здатність відтворювати художньо-естетичні враження від сприйняття літературних і художніх творів засобами різних видів художньо-мовленнєвої діяльності, що засвідчує ціннісне ставлення дитини до художнього слова як культурного явища друкованої чи електронної книжки, достатній для художньої комунікації рівень літературної обізнаності.

Цифрова компетентність – це здатність використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв’язання освітніх ігрових завдань на основі набутих елементарних знань, умінь позитивного ставлення до комп’ютерної та цифрової техніки.

Школа педагогічної майстерності – форма, покликана створити умови для самореалізації кожного вихователя і сприяти його професійному зростанню.

Якість – це: 1) внутрішня визначеність предмета, що становить специфіку, котра відрізняє його від усіх інших (філософський сенс). 2) ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням; 3) та чи інша характерна ознака, властивість, риса кого-, чого-небудь; 4) сукупність характеристик продукції або послуг щодо здатності задовольняти встановлені та передбачені потреби.

Якість діяльності ЗДО – відповідність освітніх послуг вимогам споживача («соціальному замовленню»), системне самовизначення закладу, його організаційна культура, репутація установи в місті (селі), області.

Якість дошкільної освіти – цілісна характеристика системи як першої ланки освіти з боку її відповідності потребам зростаючої особистості, сім’ї як споживачів соціальних послуг і держави як соціального замовника. Якість дошкільної освіти характеризується сукупністю властивостей та мірою

корисності, які зумовлюють її здатність повно задовольняти особисті та суспільні потреби.

Якість освіти – 1) відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг; 2) це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективно формування особистісної компетентності.

Якість освітнього процесу в ЗДО – це якісна система науково-методичних і педагогічних заходів закладу, спрямованих на формування компетентностей дітей дошкільного віку, рівень яких відповідає вимогам Базового компонента дошкільної освіти.

Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

Якість результату діяльності ЗДО – полікомпонентна характеристика освітньої діяльності закладу, що визначається за такими параметрами: відповідність підсумку діяльності закладу заявленій меті, сформульованій на підставі специфіки, типу, профілю, функцій; освітніх і соціальних потреб населення; можливостей потенціалу закладу; державних нормативів; потреб соціуму.

Література

1. Алексєенко К. Медіаактивність дошкільного навчального закладу в інтернет-просторі. *Практика управління дошкільним закладом*. 2014. № 4. С. 20–23.
2. Бадер С., Коваленко Т. Як оцінити рівень професійної компетентності вихователів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. № 12. С. 4–8. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10011592>. (Дата звернення: 05.01. 2024).
3. Бадер Світлана. Перевіряємо стан предметного розвивального середовища. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. № 1. С.18–20.
4. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (Дата звернення: 05.02. 2022).
5. Бахрушин В. Атестація vs Інституційний аудит закладів освіти. URL: <http://nus.org.ua/articles/atestatsiya-vs-instytutsijnyj-audyt-zakladiv-osvity/>.(Дата звернення: 05.01 2019).
6. Бобир В. Г. Державно-громадське управління у сфері дошкільної освіти. URL: conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/idpurso/paper/.../67. (Дата звернення: 05.01 2022).
7. Безсонова О. Стіни, стеля та підлога, що говорять: упроваджуємо технологію. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 12. С. 14–16.
8. Березіна О. М. «Грайлик». Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі / О. М. Березіна, О.З. Гніровська, Т.А. Линник. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 56 с.
9. Березовська Н. Вивчаємо психологічний клімат колективу. *Дошкільне виховання*. 2017. № 3. С. 12–15.
10. Бєх І.Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. URL: <http://ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>. (Дата звернення: 05.01 2024).
11. Белєнька Г., Корічева К. Створюємо розвивальне середовище для сенсорного розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 4. С. 18– 22.
12. Бобир В. Освітнє середовище дитячого садка: що врахувати під час самооцінювання. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №12. С. 4–13.
13. Бобир В., Іванюк О. Інклюзія: реальні кроки в наявних умовах. *Дошкільне виховання*. 2016. № 2. С. 16–19.
14. Богуш А.М. Вимірюємо якість дошкільної освіти: методична спрямованість. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 1 (138). Одеса, 2022. С. 7–16. URL:

- <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/14137/1/Bogush.pdf>. (Дата звернення: 14.11.2023).
15. Боднар О. Команда мрії: 5 стратегій формування. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 9. С. 6–10.
 16. Божок І. Інформаційно-комунікативні технології в роботі вихователя. URL: <http://www.svyatoshinruo.kiev.ua/2013-10-10-14-41-03/4439-2016-01-18-12-08-02>. (Дата звернення: 14.11.2017).
 17. Бондар Л. Розвиваємо комунікативну компетентність педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №1. С. 28–30.
 18. Брежнєва Олена, Марина Машовець. Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 9. С. 4–9.
 19. Василенко М. Готуємося до атестації: методичний захід з елементами тимбілдінгу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2024 № 2. С. 34–37 URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10013137>. (Дата звернення: 14.03.2024).
 20. Вергун Юрій, Омеляненко Ніна. Що врахувати під час самооцінювання освітнього й управлінського процесів. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 10. С. 9–11.
 21. Гавриш Н. Педагогіка розуміння: запитуєте – відповідаємо. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 4. С. 4–8.
 22. Гавриш Н. Соціоігрова педагогіка як особливе перехрестя поколінь, або Роздуми напередодні нового навчального року. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 7–11.
 23. Гавриш Н., Крутій К. Організація освітньої діяльності в дошкільному закладі, або Як досягти балансу між традиціями та інноваціями. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 4–10.
 24. Гавриш Н., Крутій К. Якість освіти: розробляймо критерії разом. *Дошкільне виховання*. 2015. № 3. С. 2–6.
 25. Гавриш Наталія. Грамота в дитячому садку: що взяти до уваги педагогам. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 3. С. 14–18.
 26. Галяпа М. Самовдосконалення педагога. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 10. С. 24–28.
 27. Гармс Тельма, Річард М. Кліффорд, Деббі Краєр. Шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Третє видання (ECERS-3) / пер. з англ. О. Тільна. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 116 с.
 28. Горбенко І. Як створити інклюзивне середовище у закладі освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. Електронний журнал. 2018. №8. URL: https://ezavdnz.mcfre.ua/article.aspx?aid=664734&utm_source=letter&utm_medium=lettercontent&utm_campaign=lettercontent_pudz_pro_inklyuzyvne_navchannya. (Дата звернення: 14.11.2019).

29. Горбов В. В. Освітній аудит як дієва складова управління та соціального контролю якості вищої освіти. В. В. Горбов. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2015. Випуск 18. С. 13–21. URL: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.... (Дата звернення: 14.11.2017).
30. Горленко В. М. Інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя дошкільного навчального закладу: поняття та структура. URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=2538. (Дата звернення: 14.11.2017).
31. Горобчук Наталія, Павловська Ірина, Ковальчук Дар'я. Болдеринг як засіб фізичного розвитку дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 5. С. 44–46.
32. Грицан С. Як стишити галоп часу, або Тайм-менеджмент для професійного зростання. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 1. С. 37–43.
33. Гура О І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. Запоріжжя, 2013. 168 с.
34. Гурак Р. На зміну ДІНЗ прийде служба якості. URL: <http://pedpresa.ua/187699-na-zminu-dinz-pryjde-sluzhba-yakosti.html>. (Дата звернення: 14.11.2023).
35. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / кер. проекту Огнев'юк В.О.; наук. ред. Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ: Київський ун-т. ім. Грінченка, 2020. 419 с.
36. Дмитренко П. В. Принципи управління якістю освіти. URL: http://gnpu.edu.ua/files/VIDANNIY/Visnik_19/V19_3_9.pdf (Дата звернення: 21.10.2017).
37. Долганова О., Щоголева Т. Успішне входження у професію – запорука ефективної діяльності молодого спеціаліста. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 8. С. 47–53.
38. Дралюк Я. SWOT – аналіз діяльності дошкільного закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 4. С. 18–23.
39. Дралюк Я., Гриненко Н. Розвивальне середовище не напоказ, а для дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №6. С. 36–41.
40. Дроб'язко Олександр. Інтерактивна підлога для розвитку дитини. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2. С. 42–44.
41. Дубовик Світлана. Піраміда Ділста: розкладаємо проблеми по полицках. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №9. С. 56–58.
42. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1036 с.
43. Єфименко М. Моніторинг стану фізичного розвитку дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2017. № 4. С. 2–5.
44. Жигір В. Провідні функції менеджера освіти як основа формування

- його професійної компетентності. *Молодь і ринок*. Наук.-пед. журн. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич. 2011. № 2 (73). 152 с. С. 27-33. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.... (Дата звернення: 02.11.2017).
45. Загородня Л.П., Аторіна В.М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2021. №80. Ч.1 С. 95–98.
46. Загородня Л. П. Характеристика структурних компонентів готовності майбутніх магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. *European humanities studies: State and Society*. Issue 4(1). Kyiv, Krakow. 2018. 213 pp. 137–148 p.
47. Загородня Л.П. Підготовка студентів до забезпечення якісної екологічної освіти дошкільників. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9649/1/3.pdf> (Дата звернення: 14.11.2019).
48. Загородня Л.П. Теоретичні й методичні засади формування в дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток засобом творів Василя Сухомлинського /Теорія та методика дошкільної і початкової освіти: [монографія] / за заг. ред. О. В. Лобової, С. М. Кондратюк. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. 512 с. С. 31–58.
49. Загородня Л.П. Якість освітніх послуг як компонент іміджу дошкільного навчального закладу. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка* : зб. наук. праць. Випуск 35 / Глухівський НПУ ім. О.Довженка : редкол. : О.І. Курок (відп. ред.) Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2017. С. 150–160.
50. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14/page2> (Дата звернення: 24.11.2017).
51. Закон України «Про освіту». URL: ukrainepravo.com/law.../bill.../zakon-ukraini-pro-osvitu/ (Дата звернення: 21.10.2017).
52. Загорко І. Пекельна методична кухня: методичний захід у форматі брейнстормінгу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №11. С. 32–36. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10012347>. (Дата звернення: 21.12.2020).
53. Загорченна Г. М. Підготовка студентів до педагогічного менеджменту в дошкільній освіті: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти Одеса, 2000. 23 с.
54. Ільченко Т. Кадрова політика навчального закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 5. С. 18–27.
55. Ільченко Т. Проведення самоаналізу освітньої діяльності дошкільного

- навчального закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2014. № 2. С. 34–51.
56. Ісопенко Діана. Моніторинг інклюзивної освіти в дитячому садку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №4. С. 24–26.
57. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Частина перша. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. 320 с.
58. Калашник В., Курлянцева О. Створення освітнього простору на основі індексу інклюзії. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 2. С. 8–16.
59. Калмикова Л., Харченко Н., Бондаренко Т. Діагностика мовленнєвого розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 11. С. 27–32.
60. Калмикова Л., Харченко Н., Бондаренко Т. Діагностика мовленнєвого розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 12. С. 27–3.
61. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей раннього віку «Соняшник». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 88 с.
62. Канська А., Птуха О. Формуємо у вихователів толерантність: семінар-практикум. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2024. № 4. С. 40–47. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10014357>. (Дата звернення: 21.05.2024).
63. Карабаєва І. Визначаємо особливості індивідуального розвитку старших дошкільників під час експрес-діагностики. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 5. С. 56–65.
64. Карабаєва І. Експрес-діагностика особистісно-оцінної компетенції: емоційна складова. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 4. С. 62–68.
65. Карабаєва І. Експрес-діагностика особливостей індивідуального розвитку старших дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 2. С. 54–62.
66. Карабаєва І. Мовленнєва та комунікативна компетенції: визначаємо рівень сформованості у старших дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 7. С. 65 – 71.
67. Карабаєва І. Моніторинг якості дошкільної освіти: з'ясуємо ключові поняття. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 11. С. 4–13.
68. Карачун В. Як організувати кейс-поєдинок для педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2024 № 4. С. 10–16. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/storage/pdf/6603f4d98ed0d1148/16/index.html>. (Дата звернення: 21.05.2024).
69. Карлюга А. Челендж у дитячому садку. Приймаєте виклик? *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 12. С. 25–27.

- URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/858551>. (Дата звернення: 21.05.2023).
70. Касьянова О. М. Контрольно-аналітична діяльність керівника навчального закладу. Х. : Вид група «Основа», 2014. 192 с. (серія «Абетка керівника»).
71. Качур О. Методичний захід у форматі 5-М. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 11. С. 49–52. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/850894>. (Дата звернення: 21.05.2022).
72. Кіндрат І. Р. Інноваційні аспекти побудови освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі на засадах інтеграції. URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp12/kndrat.pdf. (Дата звернення: 27.11.2017).
73. Кіндрат І. Р. Інтеграційні засади побудови освітнього процесу в сучасному дошкільному навчальному закладі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка* № 22 (257), Ч. II, 2012. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22%282%29__18. (Дата звернення: 27.11.2017).
74. Кіндрат І. Р. Організаційно-педагогічні умови побудови освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі на засадах інтеграції. URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer29/585.pdf>. (Дата звернення: 27.11.2017).
75. Кіндрат І. Р. Управління освітнім процесом у дошкільному навчальному закладі на засадах інтеграції: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 – теорія та методика управління освітою. Луганськ, 2013. 20 с.
76. Кіндрат І. Р. Управлінські аспекти створення цілісної системи формування світогляду дошкільників в інтегрованому просторі дошкільного навчального закладу за провідною роллю художнього слова. URL: www.iprobuk.cv.ua/images/Стаття_Кндрат_-P..doc. (Дата звернення: 27.12.2021).
77. Кіндрат І. Реалізація інтегративного підходу в побудові та організації освітнього процесу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 10. С. 8–16.
78. Клименко А. Кваліфікаційні вимоги до вихователя інклюзивних груп. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №10. С.39–41.
79. Коваленко А. Розвиваємо мовлення вихователів: методичний турнір. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 11. С. 22 – 26.
80. Коваленко О. Якість дошкільної освіти та шляхи її визначення. URL: www.stattionline.org.ua/.../15361-yakist-doshkilnoi-osviti-ta (Дата звернення: 06.10.2017).
81. Ковляшенко В. Як за допомогою scum створили сучасне розвивальне середовище у партнерській взаємодії з батьками. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. №3. С. 44–51.

82. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» / наук. кер. та заг. ред. Т. В. Скрипник. К., 2013. 34 с.
83. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_021. (Дата звернення: 05.12.2017).
84. Кондратець І. Відновлюємо життєві сили. Рефлексивна програма професійного антивигорання. *Дошкільне виховання*. 2016. № 10. С. 20–22.
85. Кондратець І. Педагогічний плейбек. Ефективний засіб ситуаційного навчання педагогів. *Дошкільне виховання*. 2017. № 2. С. 20–24.
86. Кондратець І. Професійна рефлексія вихователя-методиста як інструмент корекції взаємодії з педагогами. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 10. С. 39–51.
87. Кондратець І. Рефлексія – «щеплення» від професійного вигорання. *Дошкільне виховання*. 2016. № 9. С. 21–23.
88. Кондратець І. Самоменеджмент – ключ до успіху. *Дошкільне виховання*. 2016. № 11. С. 23–25.
89. Конституція України. Основний закон. К. : Атіка, 1996. 30 с.
90. Концепція Нової української школи. URL: mon.gov.ua/activity/education/zagalna.../konczepczyia.html. (Дата звернення: 27.12.2021).
91. Корольчук О. Складові управлінської компетентності керівника. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 5. С. 18–25.
92. Коротков Е. Концепція якості освіти. URL: <http://ru.osvita.ua/school/method/1342/> (Дата звернення: 27.12.2021).
93. Корсак, Олена. Світовий тренд з вимірювання якості середньої і вищої освіти: зарубіжний і національний досвід. *Вища школа*. 2017. № 4. С. 73–82.
94. Косенчук О., Новик І. ECERS-3: оцінюємо якість освітнього процесу по-новому. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 12. С. 4–9.
95. Косенчук Ольга, Куземко Леся. Виховуємо соціально-компетентного громадянина у грі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 6. С. 9–15.
96. Котова Л. Організуємо моніторинг сформованості основних компетенцій дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 11. С. 15–23.
97. Кошіль О. Освітнє середовище дошкільного навчального закладу: генеза та сутнісний зміст поняття. *Освітологічний дискурс*, 2017. № 3–4 (18-19). С. 150–159.
98. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Педагогіка і психологія*. 2014. № 4. С. 5–10.
99. Кремень В. Г. Якісна освіта – вимога сьогодення. *Учитель початкової школи*. 2015. № 1. С. 3–5.

100. Критерії якості дошкільної освіти. Звіт за результатами дослідження в межах міжнародного проєкту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм»/ упорядники Н. Софій, Ю. Найда. К., 2019. 80 с.
101. Крутій К. Проблеми запровадження моніторингу дошкільної освіти та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*, Серія «Педагогіка та психологія». Випуск 2 (2) 2015. С. 67–70. URL: msu.edu.ua/visn1/?p=341. (Дата звернення: 27.12.2019).
102. Крутій К. Л. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному закладі : монографія. Запоріжжя : ЛПС. ЛТД, 2006. 172 с.
103. Кузь Г. Моніторинг як інструмент забезпечення якості освіти: індивідуальні освітні маршрути. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 12–18.
104. Кузьменко В. Як підготовлений наш випускник. Моніторинг індивідуальних навчальних досягнень старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2015. №5. С. 2–7.
105. Кукленко О. Особливості педагогічного аудиту. *Школа*. 2012. № 1 (73). С. 51–54.
106. Кутеньова Н. Розвиваємо професійну мобільність педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 8. С. 41–46.
107. Лабуренко Л. Аукціон педагогічних ідей. Сценарій семінару-практикуму. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №12. С. 28–30. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/858553>. (Дата звернення: 27.01.2021).
108. Леус І., Смаль О. Заглянемо до скрині творчості педагогів, або Конкурс педагогічної майстерності. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 5. С. 38–43.
109. Литвиненко І. Сучасний керівник – лідер згуртованої команди. *Дошкільне виховання*. 2017. № 5. С. 7–9.
110. Литвиненко С., Дерев'янка В. Співпраця без конфліктів. *Дошкільне виховання*. 2017. № 5. С. 10–12.
111. Ліпська В. Освітній аудит як складова процесу реформування вищої освіти України. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/760>. (Дата звернення: 26.11.2017).
112. Літвінова Н. PlatforM – сучасна форма методичної роботи з педагогами. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 4. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/722847>. (Дата звернення: 27.05.2021).
113. Лопушанська Г. Місія освітнього менеджменту й технологія його впровадження. *Освіта і управління*. 2012. № 2–3. С. 45–54.

114. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 128 с.
115. Лохвицька Л. В. Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 120 с.
116. Лукіна Т. О. Моніторинг як механізм інформаційного забезпечення якості освіти. *Тестування і моніторинг*. 2007. № 12. С. 16–20.
117. Лукіна Т. Якість освіти. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України : голов. ред. В. Г. Кремень. Київ, Юрінком Інтер, 2008. С. 1017–1018.
118. Луценко І. Запровадження інклюзивної освіти у дошкільних навчальних закладах. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 1. С. 6–11.
119. Луців О.Р. Внутрішній аудит в системі освітнього аудиту як складова процесу підвищення ефективності освіти. URL: intranet.tdmu.edu.ua/.../внутрішній_аудит_в_системі... (Дата звернення: 27.05.2021).
120. Лядський І. Кайрос-менеджмент або менеджмент зручного моменту. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 8. С. 40–42.
121. Ляшенко О. Стратегія якості як основа освітньої політики країн світу. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О. І. Локшиної. К. : К.І.С., 2004 – 128 с.
122. Малишева Наталія. Як створили освітнє середовище, яке мотивує, активує, зберігає та розвиває. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 1. С. 14–22.
123. Мартинюк Н. Соціальне партнерство як запорука успішного розвитку дошкільного закладу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 10. С. 48 – 54.
124. Матеріали круглого столу «На шляху до якісного дошкільця»: упоряд. О.Г. Косенчук, Л.В. Куземко, О.А. Венгловська, І.М. Новик: УІРО, 2021. 35 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/kruglij-stil_na-shlyahu-doyakisnogo-doshkilliya.pdf. (Дата звернення 20.01.2022).
125. Методичні рекомендації щодо оцінювання рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку за допомогою кваліметричної моделі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 11. С. 25–30.
126. Мильнікова М. Захищаємо право дошкільного закладу на чесну інформацію про його діяльність. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 2. С. 50–57.
127. Мозирко Ганна. Складіть портрет вихователя за професійним стандартом. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. №12.

- С. 4–16.
128. Мозирко Ганна. Яким має бути директор дитсадка: вимоги професійного стандарту. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 11. С. 4–6.
129. Молочко М.В. Формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі дошкільного закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. Київ, 2004. 20 с.
130. Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти: методичний посібник, третє видання зі змінами/ упорядники Н.М. Шаповал, В.О. Левченко, Г.М. Остапюк та ін.; за заг. ред.: Н.М. Шаповал, О.М. Кулик, Т.В. Киричук. Тернопіль, Мандрівець, 2021. 184 с.
131. Моніторинг основних компетенцій дітей старшого дошкільного віку + стимульний матеріал / автори-укладачі: М. Л. Кривоніс, О. Л. Добротій. К. : Ранок, 2015. 96 с. (Сучасна дошкільна освіта).
132. Моніторинг професійної компетентності педагогів /Упорядник Л.С. Курило. Луцьк, 2013. 104 с.
133. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні (рекомендації з освітньої політики): робота призначена для розробників політики у галузі освіти, дослідників у галузі моніторингу якості, управлінців, педагогів та студентів / під заг. ред. О. І. Локшиної. К. : К. І. С., 2004. 160 с.
134. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи: посіб. для пед. працівників, розробників державної політики в освітньої галузі, студентів / під заг. ред. О. І. Локшиної. К. : К. І. С., 2004. 128 с.
135. Мороз В., Бондар Л. Нетворкінг як принцип успішного спілкування. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 11. С. 12–16.
136. Нерянова Світлана. Національно-патріотичне виховання дошкільників: коротко про головне. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 8. С. 4–9.
137. Низковська О. Якість дошкільної освіти: сутність, складові, шляхи досягнення. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 11. С. 24–32.
138. Нікітіна І. Педагогічний аналіз: від мети до висновків. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 9. С. 13–23.
139. Нове положення про атестацію педагогів: що змінилося. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. №2. С. 4–8.
140. Носачова Т., Стаєнна О. Внутрішня система забезпечення якості: методична складова. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №10. С. 4–7.
141. Організаційно-методичні рекомендації проведення моніторингу якості дошкільної освіти в дошкільному навчальному закладі /

- Упорядники Сагайдачна Н.М, Васильченко О.М. Випуск 21. Лебедин, 2017. 32 с.
142. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К. : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
143. Остапенко Г. Ненасильницьке спілкування – стратегія життя. *Дошкільне виховання*. 2017. № 5. С. 13–15.
144. Панасюк Т. Ремонт у залі: як поєднати сучасний дизайн та вимоги нормативних актів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 2. С. 58–61.
145. Панасенко В. Моніторинг розвитку компетентності дітей дошкільного віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. №12. С. 15–29.
146. Перелік навчальної літератури, програм, рекомендованих МОН України для використання у закладах дошкільної освіти у 2023-2024 н. р. URL: <https://goo.gl/17YmaJ>. (Дата звернення: 20.09.2023).
147. Пирог Т. Освітня платформа – середовище успішного становлення менеджера освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 4. С. 36–44.
148. Піроженко Т. «Золотий» період розвитку дитячої особистості, або Як підвищити якість дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 7. С. 4–9.
149. Піроженко Тамара, Баєр Ольга. Як формувати особистісну компетентність дитини. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 5. С. 4–7.
150. Пітерс, Я. Підвищення якості дошкільної освіти та догляду за дітьми в Україні. ВВЖК. Гент. Київ, 2018.
151. Поліщук М. Тренінг для створення команди в педагогічному колективі. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 7. С. 54–57.
152. Положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН України № 805 від 09.09.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-22#Text>. (Дата звернення: 20.10.2022).
153. Положення про інклюзивно-ресурсний центр. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 8. С. 11–13.
154. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>. (Дата звернення: 05.10.2021).
155. Пономаренко Т. О. Теоретико-методологічні засади формування управлінської культури керівників дошкільної освіти. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN26/13.pdf>. (Дата звернення: 05.10.2017).

156. Попович Оксана. ECERS–R для оцінки сенсорно збагаченого середовища груп раннього віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №10. С. 12.
157. Порядок проведення моніторингу якості освіти: документ за 5 хвилин. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 4. С. 22–24.
158. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017 № 545. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п/page>. (Дата звернення: 05.10.2017).
159. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769-2021-%D0%BF#Text>. (Дата звернення: 27.03.2022).
160. Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко»/ за ред. Л.І. Прохоренко. 2018. 236 с.
161. Програма освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування / Education & Care» / В.А. Воронов, К.В. Ковальчук, Н.В. Піканова, О.Д. Рейпольська, С.О. Сисоєва, К.Ю. Станкевич. Київ: ФОРМ В.Б. Ференець, 2021. 130 с.
162. Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку / за ред. К.В. Луцько. К., 2013. 397 с.
163. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.
164. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція) У 2 частинах / Аксьонова О.П. та ін.; наук. кер. О.Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР–Україна», 2019. 488 с.
165. Програмно-методичний комплекс навчання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Світ навколо мене» (програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Образотворча діяльність»; методичні рекомендації; практикум з образотворчого мистецтва /С.В. Трикоз. К., 2014. 134 с.
166. Програмно-методичний комплекс навчання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Світ навколо мене» (Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Фізичне виховання та основи здоров'я»; методичні рекомендації; практикум з фізичного виховання та основ здоров'я / І.В. Гладченко. К., 2014. 142 с.
167. Програмно-методичний комплекс навчання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Світ навколо мене» (програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Фізичне виховання»; методичні рекомендації та практикум з фізичного виховання / І.В. Бобренко. К.: 2014. 151 с.
168. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» :

- URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>. (Дата звернення: 27.03.2022).
169. Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti>. (Дата звернення: 27.03.2022).
170. Пушкарь Г., Єршова А. Робінзонада сенсорно-пізнавального змісту: методичний захід для педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2024. № 3. С. 54–57. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10013804> (Дата звернення: 27.04.2024).
171. Резніченко В., Збарацька А. Знайомтеся – коучинг! *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 11. С. 31–36.
172. Резніченко Ірина. STEM-освіта для дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 7.
173. Рейпольська Ольга. Комп'ютерна грамота для старших дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 9. С. 10–15.
174. Рекомендації щодо створення інклюзивного освітнього середовища, зокрема універсального дизайну та розумного пристосування будівель та прибудинкових територій, в закладах дошкільної освіти. Лист МОН України від 25.06.2020. № 1/9-348. *Дошкільне виховання*. 2020. №8. С.1–4.
175. Рибальченко Денис Нормативно-правове забезпечення управління якістю освітніх послуг у загальноосвітньому навчальному закладі. *Освіта і управління*. 2012. № 4. С. 25–27.
176. Рихліцька Л., Гарник Л. Рейтингове оцінювання діяльності дошкільних навчальних закладів. *Практика управління дошкільним закладом*. 2013. № 2. С. 16–28.
177. Рідей Н., Ільчик А., Паламарчук С., Шофолов Д. Аналіз міжнародного інституційного регулювання у сфері управління й забезпечення якості освіти. *Освіта і управління*. 2012. № 4. С. 29–41.
178. Родіонова І. В. Шляхи підвищення якості дошкільної та загальної середньої освіти. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 4. Т. 2. С. 191–194. URL: elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/.../4541/1/родіонова.pdf. (Дата звернення: 06.10.2017).
179. Романюк І. Модулі методичного супроводу професійного зростання керівників дошкільних закладів. *Практика управління дошкільним закладом*. 2015. № 10. С. 18–25.
180. Романюк І. Педагогічний аналіз діяльності дошкільного закладу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 5. С. 5–9.
181. Романюк І. Упровадження інноваційної освітньої діяльності у

- навчальному закладі. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 1. С. 29–39.
182. Романюк І. Чотири аргументи, чому звертатися до консультанта центру професійного розвитку варто. *Практика управління дошкільним закладом*. 2024. №2. С. 50–56. URL: <https://ezavdnz.expertus.com.ua/10013375>. (Дата звернення 27.04.2024).
183. Романюк І. Як Центр професійного розвитку допомагає професійним спільнотам розвивати дошкільну освіту. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 9. С. 49–55.
184. Романюк Ірина. Внутрішній контроль у запитаннях і відповідях. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №12. С. 11–15.
185. Романюк Ірина. Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти: складаємо локальний документ. *Практика управління дошкільним закладом*. 2020. №12. С. 20–25.
186. Романюк Ірина. Розставимо акценти у розділах Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. 2020. №12. С. 26–34.
187. Романюк Ірина. Хто і як має створити програму розвитку ЗДО – документ стратегічного значення. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. №4. С. 4– 10.
188. Рутковська Т. Роль керівника в збереженні психологічного здоров'я педагогів. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 4. С. 11–17.
189. Савінова Н., Стаєнна О. Як удосконалити ІК-компетентність педагога: практичні поради й інструменти діагностики. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №10. С. 8–13.
190. Савченко Анна. Методичний кейс для організації розвивального середовища дитячого садка. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 7.
191. Савченко О. Я. Теоретичні підходи до визначення якості шкільної освіти. *Шлях освіти*. 2006. № 4. С. 2–6.
192. Самоменеджмент керівника як запорука успішної діяльності учасників освітнього процесу. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 7. С. 7–13.
193. Самсонова О., Каржова З., Логвінова Л. Корпоративний імідж дошкільного закладу як чинник фахового зростання педагога. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 40–44.
194. Свириденко О. Навчання ХХІ століття: ІКТ-компетентність педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2012. № 2.
195. Святенко О. Як розвантажити себе: правила делегування повноважень. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 4. С. 18–23.
196. Смольникова Г. Як створити позитивний мікроклімат у різновіковій групі. *Дошкільне виховання*. 2017. № 6. С. 6–9.

197. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» другого (магістерського) рівня. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf> (Дата звернення: 17.10.2021).
198. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (Дата звернення: 17.10.2021).
199. Стежина: комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою : автори-упоряд. А.М. Гончаренко, Н.М. Дятленко / Мінво осв. і науки України, Міжнар. асоц. вальдорф. пед-ки у Центр. та Східн. Європі, Асоц. вальдорф. ініціатив в Україні. К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2014. 220 с.
200. Стежинки у Всесвіт. Комплексна освітня програма для дітей раннього і передшкільного віку /автор. колектив; наук. кер. К. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2020. 244 с.
201. Стежки у світ : програма розвитку дітей дошкільного віку зі зниженим слухом / Жук В.В., Литовченко С.В., Максименко Н.Л. [та ін.]. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 248 с.
202. Структура, зміст та процедура дослідження за методикою ECERS - 3. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/struktura-zmist-ta-procedura-doslidzhennya-za-metodikoyu-ecers-3-vidbuvsya-drugij-vebinar-iz-seriyi-yakisna-doshkilna-osvita-v-ukrayini>. (Дата звернення 27.04.2023).
203. Терещенко Ірина. Дошка вибору: розвиваємо самостійність дитини. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2.
204. Тимохович С. Креативні підходи до створення розвивального середовища. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 12. С. 30–35.
205. Туговій Л. Якість дошкільної освіти. URL: www.detkam.in.ua/yakiste-doshkilenoyi-osviti---se-yakiste-j. (Дата звернення: 06.10.2017).
206. Фортунатова М. Стрес-менеджмент у професійній діяльності педагога. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №10. С. 26–30.
207. Фроленкова Н.О. Якість дошкільної освіти в Україні: феномен поняття. *«Молодий вчений»* 2015. № 2 (17). URL: molodyvchenu.in.ua/files/journal/2015/2/200.pdf. (Дата звернення: 06.10.2017).
208. Харькова Є.Д. Професійна компетентність вихователя закладу

- дошкільної освіти в контексті вимог сьогодення. Теорія та методика дошкільної і початкової освіти: [монографія] / за заг. ред. О.В. Лобової, С. М. Кондратюк. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2023. С. 486–510.
209. Целіна В., Іллічова Л. Творча група – мозковий центр освітніх інновацій. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 1. С. 9–23.
210. Цибалюк Н. Спостережливий вихователь: який він? *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 5. С. 49–50.
211. Цимбалюк О. Л. Використання ІКТ у дошкільних навчальних закладах. URL: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/105/18758-vikoristannya-ikt-u->. (Дата звернення: 14.11.2017).
212. Чупахіна С.В, Олійник М.І. ІТ як засіб впливу на формування пізнавальної готовності дітей з інтелектуальними порушеннями до інклюзивного навчання. *Актуальні питання теорії і практики інклюзивного навчання у закладах освіти*: монографія / [кол. Авт.: Гаврилова Н.С., Миронова С.П., Платаш Л.Б., Романюк С.З. та ін.] за заг. Ред. Л.Б. Платаш. Чернівці: Технодрук, 2020. С. 391–407.
213. Швайка Л. А. Педагогічний моніторинг у ДНЗ. Х. : ВГ «Основа», 2017. 192 с.
214. Шевченко Т. Педагогічний міст – інноваційна форма методичної роботи. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 3. С. 50–53.
215. Шевчук А. В. Стандартизація освіти як важлива умова розвитку регіональних освітніх систем. *Регіональна економіка*. 2013, №1. С. 107–113.
216. Шелар С. М. Управлінська компетентність як чинник управлінської майстерності керівника дошкільного закладу. URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/Dod/2_2010/shelar.pdf. (Дата звернення: 05.10.2017).
217. Шустікова О., Гвозденко С. Моніторинг якості проведення фізкультурно-оздоровчої роботи з дошкільниками. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 10. С. 52–57.
218. Як застосовувати Положення про атестацію педагогічних працівників: рекомендації МОН. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. №4. С. 32.
219. Як спроектувати сенсорно збагачене середовище в дитячому садку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 10. С.11.
220. Як створити внутрішню систему забезпечення якості освіти: порадник /упорядники Ю. Карась, Г. Мозирко, Н. Омеляненко, В. Третяк, О. Філоненко. Київ.: ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2022. 180 с.
221. Янко О.В. Організаційно-педагогічні умови управління якістю роботи сучасного дошкільного навчального закладу: автореф. дис. на

- здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою». Луганськ, 2009. 22 с.
222. Kuznietsova K., Oliynyk M. Educational Web resources in the educational process of preschool institution. *Tota Vita Discendum Est...* Toruń, 2023, p. 253–263.
223. Liudmyla Shulha, Iryna Skomorovska, Ttetiana Fasolko, Nadezhda Mironenko, Liudmyla Zahorodnia, Oksana Piddubna. The Latest Pedagogical Ideas for Development of Creative Abilities in Preschool Children *Revista Românească pentru Educație Multidimensională* 2022, Volume, 14, Issue 4 pages: 69–93. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/630>
224. Liudmyla Zahorodnia. Formation of environmental competence of future specialists of preschool industry in the context of education for sustainable development. Role of science and education for sustainable development. Edited by Magdalena Wierzbik-Strońska and Iryna Ostopolets. Monograph 44. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2021. 987 p. P. 382–389.
225. Mariia Oliinyk, Oleksandra Yankovych. The soft-skills development in preschool education future specialists. *Uczenie się w Trakcie Życia – Aspekty, Postulaty, Uzasadnienia*. Ed. by Anna Pryzgoda, Kataryzna Potacyałaz Perz, Stanisław Kowalski. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2021. S. 303–323.
226. Polishchuk O., Koltunovych T., Andrieieva Y., Heisonyuk N., Oliinyk M. Job Satisfaction and Professional Burnout of Preschool Teachers. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensională*. 2022. № 14(4). P. 325–352. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/644>.
227. Zahorodnia, L., Danylchenko, I., & Marieieva, T. (2021). Using an Experience of the European Union to Form Future Preschool Teachers' Ecological Competence. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensională*, 13(1), P. 262–280.

Електронне видання

Загородня Людмила Петрівна

Олійник Марія Іванівна

**Забезпечення якості
освітнього процесу
в закладі дошкільної освіти**

курс лекцій

для здобувачів освіти другого освітнього рівня вищої освіти

Підп. до розповсюдження 29.05.2024.

Формат 60x84/8. Умов. друк. арк. 31,74. Зам. №3477

Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24

тел/факс (05444) 2-33-06.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року